

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Молодіжна громадська організація «Студентський клуб»

ЄДНІСТЬ У РІЗНОМАНІТНОСТІ ПОЛІЩУКИ

Навчально-методичний посібник

**Упорядкували: Віктор Мойсієнко,
Галина Гримашевич**

Житомир 2018

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 4 від 30 листопада 2018 року).

Рецензенти: доктор філологічних наук К.Д. Глуховцева;
кандидат філологічних наук Б.О. Коваленко.

Видання здійснено за фінансової підтримки Міністерства молоді та спорту України в рамках проекту національно-патріотичного виховання «Науково-дослідницький збір-похід “Єдність у різноманітності. Культурно-мовна неповторність етнографічних груп українців. Поліщуки”».

Єдність у різноманітності. Поліщуки. Навчально-методичний посібник / Упорядн.: Мойсієнко В.М., Гримашевич Г.І. – Житомир, 2018. – 144 с.

Навчально-методичний посібник став наслідком проекту «Науково-дослідницький збір-похід “Єдність у різноманітності. Культурно-мовна неповторність етнографічних груп українців. Поліщуки”», реалізованого за підтримки Міністерства молоді та спорту України у вересні – листопаді 2018 року. Посібник призначений для докладнішого ознайомлення учнів шкіл та студентів закладів вищої освіти з культурою й побутом Українського Полісся. У I частині посібника подано записи діалектного мовлення поліщуків з Овруцького, Олевського, Лугинського, Народицького, Коростенського, Малинського, Ємільчинського, Новоград-Волинського, Радомишльського й Хорошівського районів Житомирської області. II частина – творчі роботи учасників проекту, учнів із 15-ти областей України.

Матеріали посібника можна використати на уроках української мови, народознавства в школах та на заняттях із діалектології та історії української мови в університетах.

Для учнів, студентів, учителів-словесників.

ПЕРЕДМОВА

У наш час – глобалізації та гіперінтегрованості суспільства – віднайти щось природне, не займане бурхливим наступальним цивілізаційним поступом дуже непросто. Чи не тому останнім часом яскраві національні риси так ваблять не тільки дослідника-вченого, а й пересічного спостерігача-туриста. Такі виразні вузьколокальні особливості найрельєфніше виявляються в мові та матеріальній і духовній культурі народу. На жаль, для деяких етнографічних груп українців природні обряди та говірка можливі лише в реконструйованому вигляді, адже межі діалектів стираються й сфера їх ужитку невпинно звужується.

Упродовж багатьох століть на українській етнічній території відповідно сформувалися різні етнографічні групи українського етносу: лемки, бойки, гуцули, покутяни, подоляни, волиняни, холмщаки, підляшуки, пінчуки, поліщуки, слобожанці та інші етнологічні підгрупи з нечіткою етнічною самосвідомістю, але з певними культурно-побутовими особливостями.

За умов урбанізації та стрімкого економічного розвитку активізується культурно-побутова інтеграція цих груп із навколишнім населенням. Унаслідок внутрішньоетнічної консолідації українців згадані специфічні особливості цих груп згладжуються, звужується сфера їхнього впливу й окремі з них перестають існувати.

Проект «Єдність у різноманітності. Поліщуки» мав на меті показати молодим представникам українства – старшокласникам, студентам, молодим педагогам – із різних куточків нашої країни неповторність Поліського краю, його мови, фольклору, вірувань і звичаїв, особливостей побуту, місцевої кухні в системі загальноукраїнської культури та національної мови.

Після завершення Проекту було передбачено написання творів-роздумів учасниками про перебування на Поліській землі. Ці есеї становлять одну з частин пропонованого посібника. Друга частина – записи поліського діалектного мовлення, здійснені фонетичною транскрипцією.

ПОЛІСЬКИЙ МОВНИЙ ДИВОСВІТ

Упродовж останніх десятиріч в українській діалектології центр ваги змістився на дослідження говіркових одиниць різних рівнів у зв'язному мовленні – діалектному тексті – як репрезентантів ідіостилю діалектоносіїв, які формують мовний простір говірки чи діалекту, адже діалектний текст – простір природної реалізації говіркових явищ, засіб фіксації і збереження важливої для дослідників інформації про реальні процеси, що пронизують діалектне мовлення й говірки як одну з форм існування національної мови¹.

Увага до діалектного тексту як важливого джерела дослідження говіркових рис, запис зразків діалектного мовлення в різних зонах українського діалектного континууму, розуміння змін у діалектних системах різних ареалів та відчуття невідворотності часу, який забирає у Вічність справжніх носіїв говіркового мовлення, дали змогу мовознавцям у кінці ХХ – на початку ХХІ ст. опублікувати низку текстografічних видань – збірників діалектних текстів, які репрезентують мовний обшир говорів південно-західного², північноукраїнського³ та південно-східного нарічч⁴. Швидкоплинність,

¹ Гриценко П. Ю. Текст як простір вияву діалектних явищ / П. Ю. Гриценко // Збірник лінгвістичних праць : до 60-річчя проф. О. А. Колесникова. – Ізмаїл, 2000. – С. 9–15.

² Буковинські говірки : хрестоматія діалектних текстів / Укл. Руснак Н. О., Гуйванюк Н. В., Бузинська В. Є. – Чернівці, 2006. – 383 с.; Грицак Микола. Скарби гуцульського говору : Росішка (вівчарство в текстах). – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008 (Серія „Діалектологічна скриня”). – 320 с.; Жеруц І. Вибрані тексти з гуцульського говору в Закарпатті. – Мюнхен, 2001. – 87 с.; Павлюк М., Робчук І. Українські говори Румунії. Діалектні тексти. – Едмонтон – Львів – Нью-Йорк – Торонто, 2003. – XVI + 784 с.; Розповіді з Підкарпаття. Українські говірки Східної Словаччини / Упоряд. О. Лешка, Р. Шишкова, М. Мушинка. – Нью-Йорк – Прага – Київ, 1998. – XXI + 321 с.; Українські говірки південно-західного наріччя. Тексти / Упорядник та автор передмови Н. М. Глібчук. – Львів, 2005. – 238 с.; Українські закарпатські говірки : Тексти / Упоряд. та передм. О. Ф. Мигoliniнecь, О. Д. Пискач. – Ужгород, 2004. – 400 с.; Говірки південно-західного наріччя української мови: Збірник текстів / Упоряд. Н. М. Глібчук. – Львів, 2000. – 156 с.; Глушко Михайло, Хомчак Леся. Надсяння : традиційна культура і побут (етнолінгвістичні скарби). – Львів, 2017. – 592 с. – (Серія «Діалектологічна скриня»; Українознавча наукова бібліотека НТШ. Ч. 47).

³ Аркушин Григорій. Голоси з Волинського Полісся (Тексти). – Луцьк, 2010. – 542 с.; Аркушин Г. Л. Голоси з Підляшшя: Тексти. – Луцьк, 2007. – 536 с.; Говірка села Машеве Чорнобильського району. Ч. 1: Тексти /

змінність мовної ситуації, яка зумовлена як лінгвістичними, так і екстралінгвістичними чинниками, спонукає до запису цінних мовних і культурних свідчень, які через кілька років можуть бути втрачені безповоротно. Тому цілком закономірно сучасний стан українських діалектологічних досліджень позначений текстоцентризмом, оскільки увага мовознавців спрямована насамперед на дослідження мовних одиниць різних рівнів крізь призму діалектного тексту. У сучасній українській лінгвістиці, як і славистиці загалом, текстовий напрям дослідження діалектної мови вчені визначають як домінантний, адже достовірна кваліфікація говірок, комплексний опис і вивчення напрямів та чинників змін у їхніх системах, специфіки функціонування діалектних елементів, особливостей мовної особистості діалектоносіїв неможлива без спеціально засвідченого діалектного матеріалу у

Уклад. Ю.І. Бідношя, Л.В. Дика. – К., 2003. – 456 с.; Говірка села Машеве Чорнобильського району. Ч. 2: Тексти / Уклад. Г.В. Воронич, Л.А. Москаленко, Л.Г. Пономар. – К., 2003. – 608 с.; Говірки Чорнобильської зони: Тексти / Упоряд. П. Ю. Гриценко, Н. П. Прилипка, О. А. Малахівська, Л. А. Москаленко, Л. Г. Анісімова, Ю. І. Бідношя, С. П. Гриценко, Л. В. Дика, М. В. Поїстогова, Л. В. Рябець. – К., 1996. – 358 с.

⁴ Бідношя Ю. І., Дика Л. В. Говірки Бориспільщини : Сучасні діалектні тексти та пам'ятки мови. – Київ : Інститут української мови НАНУ, 2008. – 480 с.: іл.; Говірки Західної Полтавщини : Збірник діалектних текстів / Упорядник Г. І. Мартинова. – Черкаси, 2012. – 324 с.; Говірки Південної Київщини : Збірник діалектних текстів / Упорядники: Г. І. Мартинова, З. М. Денисенко, Т. В. Щербина; відпов. ред. Г. І. Мартинова. – Черкаси, 2008. – 369 с.; Говірки Черкащини : Збірник діалектних текстів / Упорядники Г. І. Мартинова, Т. В. Щербина, А. А. Таран. – Черкаси, 2013. – 882 с.; Північно-східна Слобожанщина : Матеріали фольклорно-діалектологічних експедицій / Упоряд. І. В. Магрицька, В. Ф. Семистяга, З. С. Сікорська, М. Г. Чернописький, В. О. Шевцова. – Львів, 2002. – 254 с.; Сватівщина : Матеріали фольклорно-діалектологічних експедицій / Упоряд. К. Д. Глуховцева, Є. С. Дзюба, В. С. Курило, І. О. Ніколаєнко, В. В. Просін, З. С. Сікорська, В. О. Шевцова. – Луганськ, 1998. – 136 с.; Старобільщина : Матеріали фольклорно-діалектологічних експедицій / Упоряд. К. Д. Глуховцева, В. С. Курило, В. В. Леснова, О. А. Міхно, І. О. Ніколаєнко, З. С. Сікорська, В. О. Шевцова. – Луганськ, 2000. – 128 с.; Українські східнослобожанські говірки : сучасні діалектні тексти : навч. посіб. / упоряд. К. Д. Глуховцева, В. В. Леснова, І. О. Ніколаєнко; за ред. К. Д. Глуховцевої. – Луганськ, 2011. – 424 с.; Говірки Східної Слобожанщини : збірник діалектних текстів : навч. посіб. / упоряд. В. В. Леснова ; за заг. ред. П. Ю. Гриценка ; Держ. заклад «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 304 с.

вигляді зв'язних текстів, представлених на електронних і паперових носіях⁵; зорієнтованість на текст, текстоцентризм дескриптивних досліджень поступово стають ідеологемою сучасної діалектології⁶. Отже, наявні дослідження діалектних текстів спрямовані на якнай докладніший опис говіркового мовлення як системи взаємопов'язаних елементів різних мовних рівнів крізь призму світосприйняття говірконосія, одним з аспектів яких є характеристика діалектного тексту як лінгвокультурного феномену.

Репрезентоване видання представляє діалектний матеріал, зібраний студентами Житомирського державного університету імені Івана Франка впродовж 1988–2002 років під час діалектологічної практики й представлений у Північноукраїнський діалектологічний центр імені професора М. В. Никончука та на кафедрі української мови у вигляді аудіозаписів, які оброблено й представлено в текстовому форматі.

Актуальність підготованого посібника з уміщеними в ньому діалектними текстами із середньополіських і суміжних говірок Житомирської області (Овруцького, Олевського, Коростенського, Народицького, Лугинського, Ємільчинського, Малинського, Новоград-Волинського, Радомишльського та Хорошівського районів) зумовлена тим, що:

1) діалектні тексти містять не лише суто мовну інформацію, а й цінні культурологічні та історичні відомості, є свідченням ментальності й світогляду поліщуків, водночас розкривають історію краю ХХ століття;

2) середньополіський етномовний континуум, зокрема територія Житомирської області, – це один з архаїчних теренів України, який зазнав міграційних процесів, зумовлених екстралінгвальними чинниками, передовсім аварією на ЧАЕС, наслідком чого стали інтенсивні міграційні рухи, що призвели до глибоких демографічних змін у межах середньополіського діалекту, який як діалектна цілість перестав існувати;

3) досі немає системного видання текстів із поліської території Житомирської області, хоча в хрестоматії «Говори української мови» представлено записи зв'язного діалектного мовлення із 9 говірок зазначених районів (Овруцький р-н: с. Селезівка, с. Рудня, с. Пішаниця, с. Прибитки; Олевський р-н: с. Білокорівичі; Коростенський р-н:

⁵ Говірки Черкащини : Збірник діалектних текстів / Упоряд. Г. І. Мартинова, Т. В. Щербина, А. А. Таран. – Черкаси, 2013. – 18 с.

⁶ Говірки Південної Київщини : Збірник діалектних текстів / Упоряд. Г. І. Мартинова, З. М. Денисенко, Т. В. Щербина. – Черкаси, 2008. – 370 с.

с. Немирівка; Ємільчинський р-н: с. Сімаківка; Малинський р-н: с. Чоповичі; Володарсько-Волинський (Хорошівський) р-н: смт Нова Борова)⁷.

Представлені діалектні тексти вміщують розповіді поліщуків 1911 – 1939 років народження про життєву долю, воєнний час, роботу в Німеччині в період Другої світової війни, голодомор 1933 та 1946 – 1947 років, господарювання, збирання врожаю, вирощування сільськогосподарських культур, тяжку роботу в колгоспі за трудовні чи в лісі. Водночас наявні розповіді про духовну культуру, зокрема весільний обряд поліщуків, їхній світогляд, загалом колишнє життя, позначене моральністю, шанобливим ставленням до старших, до релігії й церкви. Крім того, представлені тексти тих жителів, які через аварію на ЧАЕС змушені були переїхати в інші регіони області до родичів, тому відірвані від свого рідного мовного мікросоціуму, проте зберігають у пам'яті все минуле життя й у мовленні здебільшого лінгвальні риси рідної говірки, які частково позначені впливом нового діалектного середовища.

Репрезентований навчально-методичний посібник – своєрідний духовний пам'ятник працьовитим, багатостраждальним і славним поліщукам та поліщучкам (більшість із яких уже відійшли у Вічність) архаїчного куточка Славії – Середнього Полісся, який зберігає задовану в тексті ментальність мешканців цього унікального регіону та їхню матеріальну і духовну культуру.

Сподіваємося, що нащадки та односельці тих, чий розповіді представлені в цьому виданні, прочитавши спогади своїх дідусів і бабусь, згадають їх, укотре усвідомлять неповторність та унікальність свого говіркового мовлення й назавжди збережуть, де б вони не перебували, пам'ять про свою малу батьківщину – Полісся.

Галина Гримашевич

⁷ Говори української мови: Збірник текстів / Упорядники С. Ф. Довгопол, А. М. Залеський, Н. П. Прилипка. – К., 1977. – С. 75–110 с.

ДІАЛЕКТНІ ТЕКСТИ ІЗ СЕРЕДНЬОПОЛІСЬКИХ ГОВІРОК ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ЄМІЛЬЧИНСЬКИЙ РАЙОН

Село Бастова Рудня

Войналович Сальвіна Броніславівна – 1930 р.н.

[йа / воїна'лович сал'в'іна бронис'лавоўна // наро'дил'ас'а 'тис'ачу дев'є'цот три'ц'ятого 'року у сел'і бас'това 'рудн'а йем'іл'ч'инс'кого ра'йону жи'томирс'кої обл'ас'т'і // наро'дил'ас'а ў багато'д'ітн'ій / не с'іл'с'к'ії с'ім'їі // було нас у'с'іх вос'меро / 'тато по'мер / при'шоў з йа'пон'с'кої в'ї'ни / кол'и ме'н'і бу'л'о п'іў'року // жи'л'и 'т'ажко без 'тата / а'л'е ми пережи'л'и т'риц'ят' т'рет'ій р'ік / гол'о'доўку // а 'мама нас спас'ла / бо бу'л'а у нас ко'рова / году'вал'ниц'а / а ў 'тис'ачу дев'є'цот т'риц'ят' 'с'омому 'роц'і бу'л'а 'масова реп'рес'ія // і с'тарших мо'їх два б'рати репресу'вал'и / одно'му бу'л'о д'вац'ят' 'рок'іў / а д'ругому в'іс'ім'нац'ят' 'рок'іў // і ми с'о'годн'і не з'найемо / де 'їїхн'а мо'гилка // нам ще 'т'ажче с'тало 'жити // так ми про'мучилис' до 'тис'ачу дев'є'цот 'сорок 'першого 'року // а йак при'їл'и 'г'ітлер'іўц'і / у 'тис'ачу дев'є'цот 'сорок д'ругому 'роц'і / с'тарших два б'рата і сест'ру с'тароста сел'а 'вислаў у гер'ман'іў // і 'мама 'дуже зату'жил'а і по'мер'ла // а нас оста'л'ос'а т'роїе // б'ратови бу'л'о шис'нац'ят' / сест'р'і чо'тирнац'ят' / а ме'н'і два'нац'ят' 'рок'іў // а по'том пове'лис' 'йа'к'іс' л'ісо'в'і парт'і'зани / ч'і то бан'д'іти / хто во'ни / хто їйх з'нає // заб'рал'и ў нас ко'рову / году'вал'ничку / і ми 'дуже п'лакал'и / про'сил'и / шчо не бе'р'іт' // йак же ж ми 'будемо жит' / ми ж го'лодн'і / 'їісти 'хочемо // во'ни нам ска'зал'и / шчо і парт'і'зани 'хочут' 'їісти 'тоже // ми 'дуже б'іду'вал'и і дожи'л'и до 'сорок 'с'омого // ми 'пухли з 'голоду / а'л'е нас 'л'уди спас'ли / у 'сорок 'с'омому 'роц'і з'нову гол'о'доўка // то'д'і бу'ло ба'гато хл'іба / а'л'е кол'госпникам йо'го н'іх'то не даў // 'вивезл'и // і ми ўсе ж та'к'і 'вижи'л'и // по'том найи'л'и со'б'і 'пари / і жи'л'и ми // знайи'лас' та'ка 'пара і ме'н'і / йак йа сиро'та / бо у йо'го с'ім'іу при'їїхаў 'чорний 'ворон 'ночойу // заб'рал'и 'бат'ка / 'мат'ір / два б'рати / сест'ри чоло'в'іка / а 'четверо д'і'теї менших 'викинул'и з 'хати / ска'зал'и / шчо ви воро'г'і на'роду / і во'ни н'і з чим п'іи'ли по с'в'іти аж до 'сорок 'першого 'року / а у 'арм'ііу їти / то ўже найи'ли йо'го / а ха'з'аїство ўсе 'їїхн'е / заб'рал'и у кол'госп / бо у йо'го 'хати зро'бил'и ко'роўника // у 'тис'ачу дев'є'цот 'сорок 'першого 'року йо'го заб'рали ў 'арм'ііу // ўс'у в'ін / вес'нойу / в'ін буў на ф'ронт'і п'ят' 'рок'іў /

проїшоу у с'у в'їну в'їд ма'н'евичу до бер'л'їна // і 'зараз ми ўже
 ста'рен'к'ї / здо'роўїа не'маєє / хво'р'їємо // 'н'ен'с'їїа 'дуже
 ма'л'ен'ка / а 'лїк'ї доро'з'ї // у 'город'ї учасникам бойо'вих д'її ўс'ї
 'пїл'з'ї / а на се'л'о н'їх'то не 'дивїц'ї:а / і їм бесп'л'атно 'л'їк'ї / і
 пу'т'оўк'ї ў сана'тор'її // їак буў фронт / то бу'л'ї ўс'ї 'р'їїн'ї / а
 'зараз роз'д'їл'їли на 'б'їлїх і 'чорнїх // ми жи'л'ї у їем'їл'чїнс'кому
 ра'їон'ї до тїс'ачу дев'е'цот 'вос'емдес'ят деў'їатого 'року / де
 за'стаў нас чор'нобил' // і 'н'їс'л'а 'ц'ого с'тал'ї 'дуже хво'р'їти / то
 нас 'д'їти заб'р'али ў червоноар'м'їїс'кї ра'їон / се'ло 'їасна пол'ана //
 у нас д'їтеї 'шестеро / пра'ц'уїут' на 'р'їзнїх ро'ботах / 'д'акувати
 'богу і 'нашїм 'д'їт'ам / шчо ми до ц'їїейї по'ри шче жи'вемо / шчо
 во'ни п'їк'л'уїуц'ї:а за нас // 'дуже ве'лика ро'дина // 'маїємо
 чо'тирна'ц'ат' о'нук'її і три п'раўнуки // ми хоч і ста'рен'к'ї / а'ле
 'рад'ї / шчо дожи'л'ї до неза'лежнос'т'ї україїни / шчо 'можемо
 'вил'но схо'дити ў 'церкву / охрес'тити ди'тинку / пос'в'а'тити 'наску
 / не хо'вайучис' і не 'бойачис'а н'їкого // а шче ў т'ї 'рок'ї нас
 застаў'л'али 'дуже 'важко ро'бити / ро'бил'ї ми на 'пал'очку / а
 'пал'очка / це трудо'ден' / а'бо дур'нїї ден' / бо за 'їого н'їчого не
 пла'тил'ї / шче обкла'дал'ї / на 'кожну 'їаблун'ку / 'вишїну
 накл'а'даўс' на'лог / без'д'етнос'т' теж пл'а'ти / 'позїку п'е'цот
 рубл'її / б'рал'ї добро'в'їл'но / приму'сово // моло'ко в'їд'аї / 'їайц'а
 в'їд'аї / м'їасо в'їд'аї // і ш'куру zde'ри з поро'с'ати і в'їд'аї // їак ми
 поже'нил'ис' / од'на 'т'отка да'ла нам ма'л'ен'ке те'л'атко / д'руга /
 поро'с'атко / а 'д'адко даў 'п'їїника і 'курочку // молодод'жонам
 да'вал'ї т'ридц'ат' 'сотк'її го'роду / а жи'л'ї ми у ку'ренику / бо на
 'б'їл'шу не мог'л'ї з'їб'ратис'а //]

Село Запруда

Кур'ята Галина Степанівна – 1930 р.н.

[ну їак |муїе ве|с'їл'а // муї л'у|бимїї / при|шоў / ме" |не
 по'с|ватаў / о / і |мама |муїа ру|била ве|с'ел'а / ў нас му|зїки бу|ли
 духо|в'їїе нета|к'їїе їак |зара / |гарнїїе / о // і ми |зараз |дуже
 |добре жи|вем з ста|рим // ўсе хо|жу і з|райу і сп'ї|вайу /

А на Вашому весїлї було багато людей?

бу|ло / бу|ло л'у|деї бул'ш д|в'їст'е /

А Ви якїс'ї піснї там спївали?

на вес'ел'ї сво'їом мо'лода не с'п'їваїє / а л'уде с'п'ї|вали //
 с'п'ї|вали ве|с'ел'нїїе і та|к'їїе їак по'п'ї|їанц'е с'п'ї|вали // |б'їл'ше
 ме|н'ї запа'мїа|талас'а / п'їс'н'а / їак во|ни ме" |н'ї сп'ї|вали //

і| де хма|ра / і| де чор|на / а за не|йу си|ва /
чи у с'|вет'і та|ка д|руга йе / йак йа неш|часлива /
дес' ти ж ме|не / мо|йа мам|ц'у / це |поле коси|ла /
шо ти ж ми|н'і / мо|йа мам|ц'у / до|л'і не вп|росила //
ота|ка |п'існ'а ме''н'і |дуже ву|на ми|н'і ў голо|в'і і |зара /
а|ле ме''н'і та |п'існ'а н'і по|чому / ми|н'і |дуже |добре
жи|вец': а йа де хо|жу там з|райу і сп'і|вайу //

А Ви багато ходите на весілля?

зап'рошуйут' і |хо'жу і |йїду / бе''рут' ме''не ў |бо'йари / ку|да
|надо ту|да |йїду // (...) ну йак |йїдем з моло|дими / с'а|даєм /
з|разу вий|ж: айем на до|рогу з|начит' йа сп'і|вайу /
ої во|рог'і з до|рог'і
да не пере|ход'те нам до|рог'і /
да не|хаї пиреї|де нам роди|на /
шчоб була шчас|лива годи|на //

А коли до молодих під'їжджаєте, яку співали?

сп'і|вайу та|ку ше
да ви|ход'с|вату з|хати / да стан' на по|мост'і /
прив'і|таї с|воїї |гост'і / прив'і|таї с|вого |з'ат'а /
шо до'ч|ка тво'я й|з'ата /
прив'і|таї с|воїу |дочку /
шо ў б'і|лен'ком в'і|ночку //
і ўже в'і|тайемос'а |руку по|даєм йїд|не д|ругому //

А що ж Ви робили, коли вже до хати зайшли?

ну йак|шчо ми приїш|ли до' |хати та ўже по'сп'е|вали та з
сва|хами прив'і|тали с'а / да моло|ду |викупили / та да|ваї нас с|ваха
з с|ватом за стол / та поча|ли ми гост'у|вати / хто по' |чарц'і / хто
по' дв'і'ни|ли / а то|д'і сп'і|вали / а тод'і |йїхали до |розн'іс'і ўже //
с'а|даєм ми' так / йак ми' п'і'їеж'їе

А як Ви їхали до розпису?

|ран'ше нас ву|зили на |кон'ах / ма|шин не бу|ло три / ш|тири /
пйат' по'вуд |йїде // |кон'і ўб|ранийе ў з'во'н|ки' / ну ми |йїхали / то
сп'і|вали та|к'їе
ой ка|зали гово|ри|ли |люде / шо не в|йенчани |будем
а нас повен|чали, б|йели |ручкі звйа|зали
ў|с'ак'їе п'іс|н'і // то|д'і бу|ло та|ке шо |т'іко роз|писували / а
в'ін|чан'а не бу|ло бо ни бу|ло де в'ін|чат' //

Коли Ви приїхали з розпису, що тоді робили?
ну шо / йак п^н рийїхали з / розп'іс'і / с^л ваха з с^л ватом ўс'іх за стол /
по^у чарці / по^у д'ві / а то д'і ми вже с'пі^л вали хто йа^л ку / вже за
ве^л с'іл'а то д'і ни / думали //

А раніше чоботи були, так як зараз чоботи взувають?
бу^л ли / чоботи і ўзу^л вали і пр'іс'і^л певували //

А що тоді робите?
то д'і ми заби^л райем моло^л ду до дом // при^л возили / йейі / до^л дом /
бат^л ки / сад^л ат' ўсе це ве^л с'іл'а ви^л черати / пове^л черали ми і
розби^л рали мо^л ло^л ду / з^л начит' ск'і^л даєм / йейі хва^л ту і це / буде у^л же
ку^л нец' ве^л с'ел'а //

Село Нарайвка

Коваленко Надія Юрївна – 1919 р.н.

[ої 'д'єтк'і / 'д'єтк'і / ну шо ж вам розка'зат' // йа'к'їйє ў нас
моло'дїйє го'да бу'ли // ка'н'єино / 'заре 'мона ска'зат / шчо та'к'їйє і
'ваи'їйє 'добрийє / но і 'наи'їйє бу'ли не 'лучи'їйє // хо'дили ў ш'колу /
о'д'єца / ў'зуца не бу'ло 'добре // йа / нап'рик'лад / хо'дила ў кух'вайц'і за
с'єм к'і'лометрў / і зи'моўу / і ў 'вал'анках книж'к'і но'сила / у 'хустку
ў'їазувала ко'ли і / ко'ли і за кух'вайку за 'пазуху закла'дала / а'ле 'весело
бу'ло / бо да'леко бу'ло їти до ш'коли / 'їєсти і б'рали ў кар'мани / а
'осен'у чи вес'нойу хо'вали // там с'к'ірди бу'ли / то похо'вайемо ў
с'к'ірди / а ї'демо з ш'коли / йак 'с'адемо / 'поки попойе'мо да
наба'лакайемос'а / та ї'дем до'дому // а на 'л'їтн'їх ка'н'їкулах /
хо'дили на ро'боту / л'он в'їб'ї'рали / с'лали / до моло'тарк'і хо'дили //
а'ле за'те бу'ло 'весело // йак ск'ір'дуйут' сно'пи чи дес' у'вечер'і
особ'ливо / бр'їга'д'їр 'дуже вар'туйє / шчо'б не поўте'кали з 'пол'а // а
ми ўсе од'но 'посеред 'ноч'і ўте'чемо і ў клуб // йак при'б'їжит' у клуб /
'гонит' / то так / то хто пр'їз ок'но в'їл'етайє / хто пр'їз д'вер'і
в'їл'етайє // і ўс'є на поле ск'ірдо'ват' / а 'заре так не 'ро'бл'ат' // ну
'заре 'лекше / 'лекше 'д'єт'ам // ну йак прии'ла ўже / прии'ли
'молодост' / ро'к'і / 'вишла 'замуж / нача'лис' сво'їє за'боти /
нача'лис'а 'д'єтк'і / о // а'ле йак с'вайбу ро'били / то то'ди не 'сил'но
'весело бу'ло / бо бу'ло ба'гато гра'з'є / і му'зик'і 'понад п'лотом іи'ли //
а танцо'ват' то так танцо'вали / шо граз' аж на 'лоб'і бу'ла / бо
ба'гато бу'ло гра'з'є // хто на'п'їўс'а / тої об'луж'їўс'а // до 'церкви
'їєзди'ли / в'єн'чалис'а // ун'просиш дв'є 'парєї ко'неї / бо 'дуже бу'ло

бездо'р'іж':а до мокл'а'к'іу // і про'їхат' 'дуже т'ажко було / а'ле
 за'те 'дуже 'гарно бат'ушка вен'чаў / о // пос'л'а с'ваїб'і / на д'руг'ї
 ден' с'ваїб'і / була ўже ў 'д'ад'ка х'ведора / о // ну а 'пос'л'е с'ваїб'і /
 ка'н'ешно / та'к'їі буў по'р'адок / шо ро'били бе'седи // ну 'д'ад'ко там
 'рѳдни / т'ѳтка 'рѳдна / хреш'ченийе бат'ки / у'се було п'йанка // ну
 п'йанка / ка'н'ешно / була 'лекша / йак 'зарє // нас'тил'ки не п'йанїй /
 йак то'д'і / приго'тоўка була 'тоже б'їл'ш мени та'ка прос'т'їйша
 // не та'ка / шо 'зарє / шо ў'с'ак'їйє в'їготоўл'айут' ст'рави да
 ў'с'ак'їйє са'лати // а то так шо там / ну холо'дец' / м'н'асо з
 кар'тошкоўу 'жарєне // пот'раўку та'ку ро'били / млин'цє // і там
 зап'ївали кам'потом // н'їх'то н'їякого там н'ї с'їтра не шу'каў /
 н'їїяких в'їп'ївоноў та'к'їх не було // і с'ловом / йак гос'т'ѳвали / то
 за ден' про'ходили ў трох і ў чоти'рох ха'тах // ну і к'рєпко н'їх'то не
 мѳг так на'п'їца // йак хто на'п'їс'а / то покла'дут' йѳго дес' на
 'лѳжок / да ї хаї спит' // шо йѳму 'дал'ї ро'бит' / ѳ'так // а 'пот'їм
 ўже поча'лос'а ѳ'ратно но'ве жи'т':а // т'рєба було ст'ройїца //
 т'рєба було л'єс во'зит' // т'рєба було недоси'пат' / 'д'єтк'ї рос'тит'
 / ма'лен'к'їйє були // бу'ло с'таршої / бу'ло три м'їс'ац'ї // пош'ла йа
 на ро'боти / а 'меншої бу'ло чо'тири // пош'ла на ро'боту / і та'ка
 ро'бота бу'ла / шо в ѳсноў'ном зи'мойу хо'дили на пункт // то т'рєба
 бу'ло / шѳб к'рїла за'н'ати / то їти дес' у го'дин чо'тири // ну на'чала
 п'їатойї // а 'зарє ўже так не їдут' / 'зарє ўже 'лекше // ну с'лава 'богу
 // ко'ли б 'тѳл'к'ї була ро'бота моло'дим // а то не'ма ро'боти не
 ста'рим / ни моло'дим // і цє т'рєба / шѳб моло'ден'к'їйє звер'талїс'а
 ку'дїс' і доб'ївалїс'а / шѳб вам да'вали ро'боту / шѳб ви не ва'л'али
 дура'ка // а то при'в'їкнете без ро'боти се'д'єт' / та ї п'їдете 'замуж
 чи же'нитїс'а / та ї 'тоже ж 'думайєте / шо там си'д'єт' без
 ро'боти // то цє 'тоже йа 'думайу / шѳб госу'дарство на цє
 подї'вилос'а та допома'гало т'рошк'ї / ўзгл'ад шѳб 'луч'їі буў і на
 ста'рїх / і на моло'дїх // ѳсоб'ливо йа ка'жу на моло'дїх / бо моло'дїйє
 йак розл'їнуйуц':а і'з:амолѳду / то ї на с'тарѳс'т' 'будє т'ажко / о //
 а тож шо ж 'зараз / 'дуже т'рудно // і 'пенс'її не п'лат'ат' / і
 с'т'їпенд'її не даїут' // і за шо ж ста'рим жи'т' // і за шо ж
 моло'дим жи'т' // не'ма ни'кого // так шо ѳт ѳє депу'тати / кри'чат' /
 кри'чат' // то ко'ли б во'ни шѳс' вик'рикували / а н'є 'добре / а н'є / йак
 не ўм'н'єїут' / то так у'же кри'чат' / так 'надо / ў / їїх не ви'ходит' /
 то б зуў'с'їм їїх ѳвѳбож'дали теї зал / а то / йа циў'л'ує' по
 т'ї'л'ї'в'їзѳру / на'в'єрно / скоро на кула'ки 'будут' б'рати // і йаки'чо
 во'ни там за'с'їдан':а 'роблут' / то та'ка ў 'мене була п'роз'ба / хаї би
 не др'їмали / а то так // ѳдин на 'руку с'перс'а та заси'найє / д'руг'ї
 повер'нуўс'а 'через пле'че до д'руга / ба'лакаїє / а ѳд'не 'ѳко спит' // то
 шо ж во'ни там / 'д'єтк'ї / так ѳбго'ворат' // доби'вайтєс'а добро'ти /

шоб у вас бу'ла // ну шоб вам жит':а було б'іл'ш весе'л'іше / шоб вам
 на с'ваїбах о'тих пот'равок і млин'цѡў не пек'ли / йак нам / бо во'но
 та'ке па'гане // йак 'першого дн'а / то 'добре / а на 'друг'їй ден' йак
 поч'не грат' / то 'тоже аж із 'м'ісок в'їл'етат' // то це було б вам
 весе'л'єй // а му'зики то йа'к'їе були / гар'мошка да 'бухало / о //
 'тѡл'ко 'м'ерво їде // 'зарє ўже нач'їнайут' ў'с'ак'їе екст'ради да ўсе
 / гар'мошк'ї не 'хочут' / а бала'лаїка / д'єў'чата / ко'лис' йа'ка / ох /
 йак поч'не на бала'лаїц'ї / ў нас та'киї буў о'дин 'тута ст'єпан / йак на
 бала'лаїку поч'не в'їгра'ват' / то йак поч'нут' танце'ват' ба'гато / то
 ї не 'чутко / а'ле с'качут' у'с'є / о // ота'к'є жит':а було / д'єтк'ї / ну
 йа вам поба'жайу добра / шчоб було здо'роўя ў вас у'с'їх / ну шчоб
 були у вас 'семн'ї 'м'їрнийє / благопо'лучнийє / шоб вам було заўж'ди
 с'в'єтло / здо'роўя / с'в'єтило 'їасне 'сонце і благопо'луч'а ў 'вашей
 'с'їм'н'ї // і шчоб бу'ла ў осноў'ном ро'бота / а ро'бота / шчоб буў їш'че
 і 'зароботок / бо йак не 'будє 'зароботка / то і ро'бота неїнтє'ресна //
 ну йа'ка ў 'тебе / їра / 'будє інтє'рес / йак ти 'будєш ро'б'їт' / а ў 'тебе
 гро'шєй не 'будут' пла'тит' / за'роб'їт' 'учєн' д'вѡйку чи оди'ниц'у / хаї
 чорт зароб'л'аїє / та'ки ўсе од'но гро'шєй не да'їут' 'в'їучиц'а // йа
 'в'їучилас'а / вѡн / йак 'хочє / ва'л'аїє дура'ка // а вѡн 'будє си'д'їти /
 йак та п'риказка їє / і не 'с'єїє / і не 'наше / ўсе ва'л'аїє дура'ка // так
 шо хаї т'рошки кер'їўництво по'дивиц'а / шчоб 'молод' не ва'л'ала
 дура'ка / а шчоб т'рохи 'с'їйала і па'хала / да шоб у'се сво'їє 'мала / да
 не на'д'їйалас' шчоб їти у чу'жу ко'мору / чи ў чу'жїй хл'єў / чи по
 чу'жїєйє з'рош'ї / бо 'зара та'кеїє 'робл'ат' // і на 'молод' не 'мона
 об'ї'жац':а / шо д'руг'їй раз і'де к'расти // 'можє ж / 'хочє спом'їнут'
 сво'її моло'дийє го'да / про'вести сво'їє ў'ремїа / за'вести 'д'їўчину
 дес' у к'ї'но / чи там дес' пос'в'їдаїнічат' / йак ў їо'го руб'л'а не'ма //
 пої'ду потра'су йа'ку 'бабу // а 'в'їтрасу руб'л'а / то і 'добре / а не
 'в'їтрасу / то 'будє по'гано // так шо йа про'їшу / хаї о'тє кер'їўництво
 / о'тийє депу'тати не др'є'майут' там / на тѡї 'сєс'її / йак йа
 диў'л'ус' по т'їл'їв'їзору / а хаї т'рошк'ї 'будут' сер'їоз'н'єїшим'ї / і
 шоб устано'вили добре жит' / а шоб с'ваїб'ї про'ходили не так / йак
 про'ходили 'наш'їє с'ваїб'ї ў п'її'с'ат 'шостих / п'її'с'ат п'їатих
 го'дах / шоб пот'раўк'ї не ва'рили / а шоб бу'ло на стол'є 'сало /
 м'н'асо / коўба'са і по де'шевої це'н'є // а вам / д'єтк'ї / шоб буў
 'зароботок і шоб бу'ла вам своїє'часно зарп'лата //]

Село Яблунівка
Вовсінчук Василина Микитівна – 1919 р.н.

*[йа наро'дилас' ў т'риц'іт' д'ругому 'роц'і // то'д'і 'наше се'ло
йаблу'н'іўкойу // а чо'го во'но з'валос' йаблу'н'іўкойу / пото'му шо
ка'зали / ў нас к'репко ба'гато 'йаблук // са'док та'киї // 'через те
наз'вали йаблу'н'іўкойу //*

– А раніше, а раніше як село звалось?

*'наше з'валос' цице'л'іўка // а чо'го во'но з'валос' цице'л'іўка / бо
йа'кис' та'киї буў пан / в'ін там та'ки жиў / пан буў / і ў йо'го 'йакоc'
та'ки і доч'ка бу'ла / ци'цел'а чи йак во'на з'валас'а // ну / а то'д'і 'через
те наїмену'вали йо'го / це се'ло / цице'л'іўкойу //*

– А розкажіть-но, бабо Василюк, як ви вечорниці колись проводили?

*ої / бу'ли вечор'ниці / йак бу'ли / ме'н'і бу'ло // а ми хо'дили до
од'ной 'ж'інки / во'на з'валас' ма'рин'а // а нас хо'дило ш'тук 'дес'ат'
д'іўчат ту'ди //*

– Це до її додому ходили?

*до 'хати до йі'їе // і понас'телимо на зем'л'і / не на под'лоз'і /
со'ломи і л'а'гаймо // і попри'ход'ат' до нас х'лопц'і // і х'лопц'і
л'а'гайут' //*

– То ночували ви там? Да?

ну а йак же // л'а'гайут' / л'а'гайут' //

– А ви ничо з тими хлопцями, тими хлопцями, там-таки ничо не було?

*н'е / ни'чого не бу'ло // ми пол'а'гаймо / і так ў'род'і
по:бни'малис'а // а 'може / хто то там / 'може // йа х'і'ба з'найу // да /
да / да / це ж та'ке // ну моло'дийе // ну з'найіте / йак во'но // ну / ну //*

– А на вечорниці вареники варили?

н'е

– Чому не варили? І там вечорами, да? Як воно було?

*о шче ми йак хо'дили на 'цїїе вечор'ниці / то шче ко'робки б'рали
да п'рали там // п'рали / п'рали / тре 'ц'ілу ш'пул'у нап'рат' // а 'мати
ме'не не пус'кайе // 'каже / йак напра'деш 'дома шче ш'пул'у / то'д'і
поб'і'жиш //*

– На вечорниці?

да / поб'іжиш на вечор'ниц'і // а йак ганд'рейа шче спраў'л'али //

– О!

*х'і'ба так / йак ти'пер // ти'пер забе'руца ў 'хату / да 'нишком
ганд'рейа // ми / д'іўчін 'дес'ат' / зби'райімос' ганд'рейат' // і ж'демо
х'лопцоў // ждем / ждем / ждем // от / зби'рали в од'нойі 'ж'інки
у'л'ани ганд'рейа // ж'дали / ж'дали ми / ж'дали з слобод'жаноў //
слобод'жани до нас не приїш'ли //*

– Оце хотіли хлопців з другого села?

*да / з д'ругого се'ла // да / не приїш'ли до нас // а при'ходили 'циїі ж
/ цици'л'іўс'к'і / бо то'д'і шче се'ло 'наше було цици'л'іўка // приїш'ли
цици'л'іўс'к'і / а ми йіх не 'хочем // ми'кола / на 'його ка'зали срул' //*

– Ага, знаю, знаю такого діда.

ну то ми ж х'т'іли слобоц'ких / к'рашчих х'лопц'іў //

– Правильно, чужі хлопці луччі?

*от // і нух'то не приї'шоў до нас / на то'го ганд'рейа // н'іх'то не
приї'шоў // і ко'ли ганд'реї ск'іс //*

– О, це погано, йак Гандрей скіс.

*ск'іс // і на д'ругіі ден' ми ни 'можем ни 'в'ііти / ни 'тил'ко /
ку'дис' над'в'ір чи ку'ди / 'нав'іт' на се'ло ни 'можем 'виіти // с'м'ііаца
// іа приїш'ла ду'дом / а м'іі брат буў на д'ругом ганд'рейі // приї'шоў
да 'каже / шо / ў вас ск'іс ганд'реї // ка'жу / іа з'найу // ну іа 'кон'і
запр'і'жу і воз'му ва'сага / це ўсе поўк'і'даіємо і пове'земо / 'каже / ў
м'іл'чін прода'ват' / 'каже //*

– А розрішали ж тоді Андрея справлять, такі свята, чи забороняли?

н'е / анд'рейа розр'ішали //

– Розрішали, да? А такі, як Паска там да Різдво?

'паску то н'е // не розр'ішали //

– До церкви теж не дозволяли ходить?

то'д'і шче йак зразу іа бу'ла 'мен'ча / то дозвол'али хо'дит' //
бу'ла ў кулі'шах 'цэрква / і ми хо'дили //

– В Кулішах була церква?

ка'н'єшно шо була // і ми хо'дили // а 'пос'л'і ўже де ў 'чорта хто то'б'і хт'іў у ту 'церкву пус'тит' // от ми їшли з 'їеўкойу / і'вана хор'ча // їшли ў 'хутор / до 'церкви // їшли / їшли / їшли / і кули'ш'їўс'киї сват ў'чител' нас пере'н'аў

– А, то цей Степан Якович, шо директором школи був?

да / да / да // нас пере'н'аў // ми з 'їеўкойу шче понак'ладували / дес' та'ка то'д'і 'мода була / накл'али 'вишити фарту'хи // в'ін за 'нами г'наўс'а // ми ў ка'наву / ци фарту'хи позади'рали // прии'ли / та'к'і ж / прии'ли / ўтек'ли од 'його // прии'ли у тої 'хутор / цеї шо ўже / 'хутор / де 'церква // їа заїш'ла до с'вейї зна'комойї / поски'дали 'ційє фарту'хи // ну / це ми їшли по о'гон' / у 'чистий чет'вер //

– Це ще ви йшли в чистий четвер, да?

да / у 'чистий чет'вер їшли по о'гон' // ну наб'рали ц'о'го ог'н'а да ї прии'ли //

– А зараз, бачите, всі в церкву ходять.

ўс'і 'ход'ат' у 'церкву // то ї бог та'ке йо'му да'їє / шо в'ін нас переї'маў / у 'церкву // хоч гр'іх так ка'зат' / а'ле ж так / їак в'ін бо'л'їў //

– А в школу ходили, ви тоді скільки класів кончили, бабо Василюк?

с'к'іл'ки їа к'ласоў кон // ої ди'т'а мо'їє доро'ге // с'к'іко їа мог'ла 'кончит' // до вої'ни їа 'кончила три к'ласи // три // нача'ли хо'дит' при н'і'мец'к'її ў'лас'т'і зноў ми //

– Але ж наші вчителі вас учили при німецькій власті, да?

'нашийє // і з'найу // і ву'чили нас 'богу мо'лиц'а // при н'і'мец'к'її ў'лас'т'і ўсе було отк'рите // 'церква була не зак'рита // ву'чили нас 'богу мо'лиц'а / і оче'наш / і 'в'еруїу // і ву'чили по'т'ім пон'і'мец'к'і ба'лакат' // їа ї с'о'год'н'і з'найу / аї / цваї / драї / ф'ір / ф'ур / з'іб / 'з'ібц'ік // і 'дал'і їа не з'найу шо // пон'і'мец'к'ї буў ниж / 'месер / сил' / зал'ц / хл'іб / брод // це їа то // та'ке ми ву'чили //

– А німецької вчили тоже наші вчителі? Чи німці вчили?

'наши / 'наши / 'наши //

— Німці не вчили, не?

*бу'ла та'ка ў'чител'ка / 'л'іда // йа ўже і заб'улас' / йак во'на по
'бат'ков'і бу'ла //*

— Як її було звати?

*це ж йа зуў'с'ім бу'ла ма'ла // а то'д'і ж у'ўже ме'не / нас та зноў
н'і'мецка ўлас'т' / а то'д'і со'вецка // переве'ли ўже ме'не ў чет'вертій
клас // ну йа поча'ла хо'дити ў цеї чет'вертій / а 'мати ў'мерла // ку'ди
ж йа пої'ду на ту ро'боту //*

— В четвертому класі мати Ваша вмерла?

*ну ка'н'ешно / ме'н'і три'наці'ат' 'рок'іў бу'ло / йак 'мати ў'мерла
// ку'ди ж йа пої'ду // с'тали навес'н'і град'ки // йа ўже і не пош'ла //
'бат'ко 'каже / ку'ди ти пої'деш // с'к'іл'ко тої 'бат'ко по'жиў /
неба'гато // і 'бат'ко ўмер // оста'лис' ми са'м'ііе // йа / 'мен'ча
сест'ра ма'рус'а і брат 'сан'а // то'д'і оже'ниўс'а брат 'сан'а // ўз'аў
со'б'і 'ж'інку с сер'б'іў // 'тоже / та'ка бу'ла 'дол'а / б'ід'нен'кіі /
забо'л'іў і по'мер // і 'тоже ос'таўс'а ў йо'го син // а йа ўже бу'ла
т'рошки / побу'ла шче / да і т'реба іти 'замуж // а ку'ди // це ж не так
/ йак ти'пер // а це / то'го ни 'хочеш //*

— Кого батько схотів? Чи як це? Чи...

н'е / 'бат'ка ўже не бу'ло //

— Вже батька не було?

*то'го не 'хоч'іца / а то'го лос'коч'іца // от 'райўт' м'і'н'і 'м'ішу /
зах'валеного та'кого // а це ж 'м'іша // тре то'ди ку'пит' не'в'істку //
т'реба ку'пит' не'в'істку да о'д:ат' // ну і при'ходить' цеї 'м'іша до
ме'не // і'ти / не іти // йак л'а'гайу спат' з іім у'вечер'і / ну у'вечер'і /
то ў'род'і йа йо'го і л'уб'л'у / в'ін йак спит' // то шче так і за'ікуваўс'а
к'репко // йак же йа йо'го 'буду л'у'бит' / йак в'ін так заі'кайеца / ну / і
ка'жу / не пої'ду за йо'го // не пої'ду / 'буду // йак ме'н'і не 'буде / хоч йа
сиро'та / 'буду 'коло 'цейі бра'тихи // 'коло 'ц'ого б'рата // от
при'ходить' 'т'ітка мо'йа / а шо ти тут 'будеш си'д'іт' / 'коло 'ц'ого
б'рата // іди ж / ну і при'ходить' цеї 'м'іша / ну пої'деш за ме'не / ну
пої'ду // пош'ла йа за цеї 'замуж / неш'часній // ну і 'доўго не пожи'ла //
с'к'іко йа пожи'ла / полто'ра 'года // незна'вид'іла свек'руха ме'не /
незна'вид'іла / йа то ро'б'ит' ўсе ў'м'ела / ў 'мене 'бат'ка не бу'ло і
матери // во'на незна'вид'іла / ійі неў'годн'і були не'в'істка // ійі од'на
/ од'ном 'сину бу'ла неў'годна / і д'ругим бу'ла неў'годна // ну і йа
неў'годна бу'ла / і 'вигнали ме'не / і'ди / 'кажут' // і ди'т'а ў 'мене
наро'дilos' / а ку'ди іти // не'ма ку'ди // 'бат'ка не'ма / 'матери не'ма //*

ку'ди н'і'ти // хоч бе'ри пот плит і'ди // от прии'шла йа до 'т'ітки // за
ди'т'а / на обе'ремок і при'несла // за 'тижден' 'пос'л'е 'родоў //
прии'шла / по'сид'іла там т'рошки // 'т'ітка 'каже / і'ди ў 'бат'кову
'хату // а ти ме'н'і 'наи'що // а ў 'бат'ков'ї 'хат'і бра'тиха і брат на /
бол'ниї ле'жит' / і сест'ра / і х'лопец' / ди'т'а 'йїхн'е // от йа
при'хожу // ка'жу / йа ўже пере'зимуйу у вас / бо з'в'ідти ж ме'н'і
од:'а'ли та'ку ха'лупу / ха'лупку // от йа ка'жу до йо'го / до бра'тих'і /
йа по'сежу ў те'бе до вес'ни // а навес'н'і 'буду ск'ладат'ц'і ха'лупку да
і 'буду жит' // о н'е / даї ме'н'і рос'писку / шо ти не 'будеи' жит' ў
ме'не // йа і 'мусила пи'сат' / шо йа не 'буду ў йї'йї жит' // от при'деца
'йїсти ва'рит' / не'ма ў 'чому // во'на то 'варит' / ў'род'і / і сест'ра / і
во'на / ўже бра'та не'ма / брат по'мер / ў 'мис'ц'і / а йа // а йа
от 'д'ел'но / от не'ма ў 'чому // ў ме'не 'тико прии'шла йа / приве'ла од
све'к'р'їў з'в'ідти ди'т'а на обе'ремку / і дв'і 'ложк'і / і дв'і 'м'іск'і //
о'це ўс'о'го ў ме'не на ха'з'аїств'і // ка'жу / шо даї ме'н'і ў 'чомус'
зва'рит' // 'материни бан'а'к'і / каст'рул'і 'материни // н'е / ни // от
да'ла йа'когос' ме'н'і бра'тиха бан'ач'ка // 'йа'кос' йа ў'ну'стила / в'ін
роз'би'ўс'а // то во'на на ме'не на'пала / ў'род'і це во'на ку'пила йо'го //
то ж 'л'ічно мо'йейї 'матер'і буў цеї бан'а'чок // а бу'ло би цим
бан'а'ком да по голо'в'і т'р'існут' / хаї би з'нала // ну / а за'те // а
за'те те'пер во'на ў'мерла / то них'то йї'йї мо'з'ілк'і не / не 'тейе / не
по'дїйде 'перийї // 'тил'ко васи'линка / і них'то не об'робит' // 'пок'і
син з м'і'л'чи'на при'їде / то васи'линка ўже об'робит' // васи'линка
пок'лала на мо'з'ілку йїї п'ран'ічка / і цу'керка / і ўсе // а шчо ти ме'не
та'ке х'т'іла спи'тати //

– Я вас хотіла. Це вас двох осталося з сестрою? Да?
чо'го дво'х // шче //

– А хто ще?
а брат / а поп'рий о'с'о //

– А, Поприй. Ще у вас хто?
ну а / а во'лод'ін 'бат'ко / 'сан'а / олек'сандр //

– То він ще ж тоже, да?
да / в'ін же по'мер // то це во'лод'і //

– Якого Володі?
ну о'с'о з к'сен'а // хаї 'буде ска'зат' / йї'йї чоло'в'ік //

– Тепер ви проте з сестрою вдвох. Ходите до сестри? Чи сестра вам допомагає, чи як?

*ми нероз'їйвода // і 'добре / і па'гано // і 'добре / і па'гане ми з 'їейу
по'д'їлимос'а // не була б то сест'ра // брат їе брат // вин у нас і
'добрий // їа не ска'жу / їа не ска'жу / що вин па'ганиї ў нас // вин у нас
'добрий брат // а'ле брат їе брат / а сест'ра їе сест'ра // по'д'їлимос'а
ї / і 'добре / і па'гане ї //*

– Ви в сестри ж хрестили? Це меншого хлопця Ви хрестили, да?
о'бойе їа хрес'тила / 'сашу і 'пет'у //

– Я знаю, що сьогодні у вашої сестри, скіки це їй років було? Ви ходили?
шійї'с'ат //

– Шійсят років Вашій сестрі було? О! То ви ходили сьогодні в гості?
хо'дили / хо'дили і / і го'р'їлку пи'ли / і сп'ївали / і сва'ти там бу'ли //

– З Кулішів були, да?
н'е / їаблу'н'їўс'к'ї //

– Ага, ага. Проте добре, що у Вас сестра є.
*ка'н'ешно / що 'добре // сест'ра їе сест'ра / а брат їе брат // но
в'ін 'тоже непа'ганиї ў нас // ўже їо'му // чистоп'лотний // 'дуже
чистоп'лотна л'ўдина // 'баба // ми них'то не ўда'лис'а ў їо'го //*

– Брат вам трохи помагає чи не помагає?
*а що ж в'ін ме'н'ї 'може помог'ти // в'ін сам у'же / їак їо'му
бе'реза // їак в'ін з д'вадц'їт' п'їятого 'року // с'к'їл'ко це ўже їо'му //*

– Да, вже, якщо дев'яносто який це, дев'яносто дев'ятий віднять.
Ану, бабо Василинко, давайте-но з Вами якусь горку пісню колишню
заспіваєм?

да'ваїте // 'тан'а / почи'наї //

– Ти починай, Тань!
почи'наї / тан' //

*з'її'шоў 'м'їс'ац' / з'її'шоў 'їасній /
з'її'шоў ў'гору 'високо //
ди'вилас'а 'л'убайа д'їўчина /*

чи заїшоў ўа да'леко //
 ди'вилас'а / л'убайа д'іўчина /
 чи заїшоў ўа да'леко //
 йак заїшоў за кру'ту 'гору /
 с'тала 'д'іўчина гу'кат' /
 ої вер'нис'а / л'убіі коза'чен'ку /
 ої вер'нис'а / л'убіі коза'чен'ку /
 шчос' 'майў то'б'і ска'зат' //
 не вер'нус'а / не вер'нус'а /
 бо не 'майў / до ко'го //
 буў ўа ў'чора п'ід тво'ім в'і'концем /
 ти ж ко'хала дру'гого //
 буў ўа ў'чора п'ід тво'ім в'і'концем /
 ти ж ко'хала дру'гого //
 не ко'хала / не ко'хала /
 бо ко'хайў лиш те'бе //
 'йіхаў 'ван'а / про'сиў з 'рож'і к'в'ітку /
 пода'ла 'через в'ік'но //
 'йіхаў 'ван'а / про'сиў з 'рож'і к'в'ітку /
 пода'ла 'через в'ік'но //
 бу'ло б то'б'і / мо'йа 'мила /
 з 'рож'і к'в'ітку не да'ват' //
 бу'ло б то'б'і / л'уба д'іўчыно /
 нас дво'х з б'ратом не ко'хат' //
 бу'ло б то'б'і / л'уба д'іўчыно /
 нас дво'х з б'ратом не ко'хат' //

'сорок д'ругого 'року / заб'рали нас ў гер'ман'ійу / на ро'боту // не
 хо'т'ілі 'йіхати / т'і'кали // і зан'а'ла п'ід'вода пол'і'цайіў / н'імц'і / і ў
 'кожну 'хату за'ходили / шу'кали / шоб 'вигнати / і 'мусили 'йіхати //
 при'йіхали ў 'худн'іў / на с'танц'іўу / пог'рузили нас на 'пойзд / 'сорок
 д'ругого 'року два'нац'іто'го 'лпн'а // ми 'йіхали / ста'ралис'а / шоб
 дес' до'рогойу ўт'ік'ти / а не ўда'лос' // 'мус'ілі 'йіхати // при'йіхали на
 'м'ісце / там нас ку'пили / ко'заки / чи пол'і'цайі / чи 'н'імц'і / ха'л'ера
 йіх з'нае // ку'пили нас і пог'нали на 'фаб'рыку // да'ли нам йі'ден' ден'
 одпо'чити / а там розп'рид'і'лили на дв'і 'фаб'рыки // шо ше ка'зати //

– Ну, далі як Вам было?

году'вали нас 'дуже / 'дуже по'гано // б'іш бу'ли го'лодн'і / йак
 'сит'і // х'л'іба да'вали 'дуже не'добро'го / 'тирсоіу об'сипаніі цей хл'іб
 / к'і'ло на 'тижден' // 'мучилис' / хо'дили про'сити по л'уд'ах / но шоб
 на укра'йін'і хо'дили про'сити по л'уд'ах / то л'уди за'кидали б
 х'л'ібом і гин ўсім // а нас виган'али і ше л'а'кали пол'і'цайем // дес'

*укра'дем б'рукви ку'сок / по'д'ілимос' / погри'зем і на 'ц'ому ўсе // і так
л'а'гайем с'пати // на д'ругий ден' да'дуть / йа'койіс' не'буд' пох'л'обк'і
/ ў два'нац'іт' ча'соў / і л'а'гайем с'пати / аж на зноў с'л'ідуйучий ден'
// 'т'ашко бу'ло зга'дати за 'дому / шо ў'дома ўсе бу'ло / а ми та'к'і
го'лодн'і бу'ли //*

– Скажіть, будь ласка, а хто вас визволив і коли проходило саме визволення?

*у ап'рел'і 'м'іс'ац'і 'сорок п'ятого 'року / ўже нас 'визволили
амери'канц'і // ну там ўже ўдвоі'н'е нам хл'іб да'вали / і ўже до хл'іба
да'ли / ўже ми го'лодн'і та'к'і не бу'ли // 'пот'ім амери'канц'і переда'ли
нас англ'і'їц'ам / англ'і'чани аж переда'ли 'нашим //*

– Скажіть, будь ласка, у якому місті Ви перебували в Германії?

*ў гер'ман'ійі 'фабрика 'мебел'на / 'город 'в'іден'брук // шо ше
ка'зат' //]*

– Дякуємо Вам!

КОРОСТЕНСЬКИЙ РАЙОН

Село Берестовець

Інформатор невідомий

[а шо ж теї хл'єб / мойа о|нучка / пек|тиї / рожчі^ш|ниї т'тре о /
хай перено|чуїе а |утром му|к'і до|бав'іт' да заме|с'іт' хара|шо... а
|утром заме|с'іт' т|реба ру|койу |добре ... да ў |д'єжку о / а
по|тѡм хай |топ'іц:а ў пе|че а хл'єб у|же ў |д'єз'ц'і пудниї |маїец:а
пудниї |маїец:а йак на д|рожджах |т'єсто пудниї |маїец:а ўже раз
пуд|н'аўс' уже начі|наї пек|тиї ко|лис' же не бу|ло ц'іх |хормул
не|чого так на чере|н'є по|садиї ш повиї |маїеш да по|миї йеш во|ди
чкойу по|верху і под |ниї зом деї хл'єб... ну а |йагже рушні ч|ком
нак|риї йеш по|миї йеш рушні ч|ком нак|риї йеш б|йєлен'кі^шм шоб бу|ло
там же з'найеш і пиї |л'ука йа|ка чиї шо а пот|ѡм у|же йак |л'єто /
мо|йа о|нучка / то ўже с ка|пустиї |лиї ст'є рвем да на хл'єб лиї ст|кі^ш
кла|дем

Навіщо?

пото|му шоб не бу|ло |попелу да

І багато пекли хліба зразу, на тиждень? да йак сем|йа йак сем|йа
ве|лиї ка то й через ден' пек|лиї да а йак |мениша сем|йа до напе|че
штук шєст' бо|ханок а|бо пїят' ну то вже будеш триї дн'є чї^ш
с|кѡїко ві^шйе|даїеш і зноў пе|чеш |д'єжку розка|лачуїеш ко|лиї с' же
|дєжк'и та|киї йе бу|лиї да те|пер же не|ма ї |д'єжок уже во|ниї
порос:и^ш палиї с'

Купляли діжки?

ро|б'іли ў се|л'є / ў се|л'є бу|лиї та|к'іє п|лотн'ік'і шо ро|біли
от так йак мої |бат'ко / пр'і|мер вѡн вс'у вс'у ро|біў там і шка|хва і
|д'єжк'і і |бѡїк'і |масло б'іт' і в'йєдра і все все ро|біў да все йєт|бі
ро|зумнії буў то б жї^шў бї^ш |доўш-е / йо|го брат по|шоў у |город да
там жї^шў да |каже хо|д'єм / пет|ро / да |будем ро|біт' деї забе|реш і
|семїу с'у|ди даї |буде то|д'є ж ко|лис' |мона бу|ло та|к'іх же
пр'і|малиї вез'|д'є шо мог|лиї ро|біт' шо / і все / і не схо|т'єў мої
|бат'ко

А чого?

йа не|кудиї не |пѡїду йа |буду |дома і вс'о ў|дома ў кол|госп не
хо|т'єў і|тиї ну йак у кол|госп не ї|деш до накла|даїут ба|гато шоб
об|с'єйаў |земї'у а чї^шм об|с'єйат' не|ма чї^шм не|ма чї^шм то йо|го ў

| докер поса|ди|ли| поса|ди|ли| в | докер а с то|го | докера ў|т'ок да
 ў|же бо|й|аўс' |шо|й|о|го |будут шу|кат з|найеш йак мало|г|рамотни| /
 н'е вон то з|рамотни| буў вон |б'і|л'і|у ч'і|таў ўсе але бо|й|аўс'
 |ду|маў |шо|це |будут шу|кат ме|не да у |л'ес'і|ў |л'ес'і| |л'етуваў у
 |л'ес'і| аж до |гли|бокоіе |осен'і|а|ге а по|т|ом |це|пр'і|ш|оў ў|же
 до|дому у |хату|нех|то|й|о|го не шу|каў не т|і|таў не|чо|го буў у
 |хат'і|пе|ре|зи|муваў на|вес|н'е|в|же ос' |то|б|е голо|д|оўка т'|р'і|ц':ет'
 т'|рейт'і|р|ок голо|д|оўка ну |шо|ж ў|же нех|то не|чо|го не за|ка|зу|е
 ро|б'і|т ро|б'і|бі|до нех|то не за|ка|зу|е бо не|ма|ч'і|м пла|ти|т де|
 так ў|же ох|л'аў де|так ў|же |шо|ж'і|та сп'і|е|ліе по|і|ду куп'і|у со|бе
 мо|ло|ка там у |л'ес'і|і |наш'і|е ха|ти|і |об'і|х|одоўс'к'і|е бу|лі|так
 не|да|леко по|і|ду куп'і|у со|бе мо|ло|ка |бутел'|по|ш|оў а та |ж|онка не
 про|да|ла |ка|же не|ма|ў ме|не бо |то|же і |д'е|ти|і |все вон і|шоў і
 |шоў а та|к'і|е йа|м'і|па|па з|на|іе йе|к'і|е йа|м'і|о а на|б'раў
 бу|ти|лочку во|ди|да там і ў|мер да |ц'е|лі|ден' шу|ка|лі по|ка
 на|ш|ли|та|ке

У вас у голодовку багата померло в селі?

а |шо|ж / мо|й|а о|ну|чечко / і|де |і|де / о|пу|хша л'у|ди|на / так
 |й|е|сти|н'|росі|т' |то|от х|то|не|буд' |шос' |дас'т' |й|е|сти а да|і|же
 ба|га|ц'ко |шоб|це |йак|на |й|еўс' / так і |к|онч'і|ўс' / да // і так |па|да|лі|по
 до|роз'і'|ўс|р|о|з' / да |м'|е|р|лі|ба|гато ба|гато |йа|не з|на|йу |йак|м'і|ше
 |в'і|ж'і|лі|бу|л'і|там у |л'ес'і|ж'і|л'і|да мо|й|а о|ну|чечка |п|о|і|дем у
 л'ес у те|і|ка|з'о|н:и де |йа|к'і|е го|роб'і|е пов'і|ди|рай|ем |йа|й|ц'а
 по|п'і|ем го|робе|н'а|та по|пе|чем по|йе|мо де |йа|ко|го |й|е|жу|ка в|ло|ві|м
 спе|чем на о|г|н'е |ти|й|о|го спе|че|ш |то|й|ко |ти|йе по|го|рат кол'у|к'і
 ро|зор'ва|лі|/ |к'і|шк'і|в'і|пу|сти|лі|да з|й|е|лі|дей так ж|і|лі|/ то
 сир|о|ў|й|е|жечку де |на|й|деш да так ж|і|лі|да с|та|ло |ж'і|течко ў|ж-е
 с'п'і|е|т ко|лос|к'і|м'і|на|к'|ра|дем на|к'|ра|дем у кол'гос|п'і|ти|х ко|лос|к|оў /
 да ў л'ес / на|кла|дем та|к'і|о|гни|чок там же ў |л'ес'і|да|леко л'ес
 ве|лі|к'і|х|то б |й|о|го |бач'і|ў але з|найеш |йак|ма|лі|йе / бо|й|а|лі|с' бо
 це ж |йак|на|йдут то |це|ж х|то|з|на|іе |шо|бу|ло б / да по|пе|чем |шоб|не
 ко|ло|лос' о|ти|йе |ворс|очк'і|до на|т'|рем на|т'|рем да на|йе|мос' да |це
 так і |в'і|ж'і|лі|і |но|г'і|бу|лі|по|пу|хш'і|йе і са|м'і|е по|пу|хш'і|йе /
 не|чо|го та|ке не па|га|не / |йак|ж|о|луд' |й|е|сти|а|бо|же а |йа|к'і|вон
 |г|орк'і|йа|к'і|вон |г|орк'і|по|ло|ву |йа|ку хоч |й|е|лі|/ но |ж|о|луд' |г|орк'і
 |сил'но|о|це|к|васо|ли|н'е / до |це|ше |й|до|бре |вел'мі|/ |п|о|і|дем у |м|ли|на
 з|мел'у|т' / |ба|ба по|п'рос'а|т |мел|ника до |це|ше |й|до|бре а та|к'і|м|ли|н
 буў |шо|там та|к'і|е о|сво|л|к'і|да та|ке о до по|обм'н'е|ту|йе |ба|ба
 по|обм'н'е|ту|йе те / |шо|па|да|йе / да |це|в|же в|си|п'і|ем / де|і|до|бре то|ж
 так |ж|і|лі|/ та|ка |ж|і|тка бу|ла // ой / пе|ре|бач'і|лі|ўс'о|го / мо|й|а

о|нучечко / хаї бог не да|їє / |мат'онка |божа / шоб ві^а йо|го теї
|голод |бачили і |чули і з|нали / шо це за |голод

А тоді за колоски нікого не ловили, ото, шо збирали ходили?

то чо|го / го|ни|ли бо|рон' |боже / а м'ї часом нам|нем то|го
|жита да пр'їне|сем до|дому да вже й |баб'ї да|мо / а |баба вже
|пōйдут да вже |робет' |л'уд'ам / да п'рїне|сут си|роватк'ї не
моло|ка / си|роватк'ї / нам по |чароц':їє да|дут / а |д'єду вже /
|бат'ку мої|му / ста|кан на|л':ут а м'ї так п'лачем / п'лачем / шо
|бат'ку да|ли ста|кан / а нам |чарочку]

Село Вороневе

Башинська Антонїна Дмитрівна – 1931 р.н.

[їа ро|дилас'а |тис'ача деї'ї|ятсот т'рици'ат' |першого |року
двад'ц'атого |аўгуста ї се'л'є воро|нев'ї корос|тенс'кого ра|йону //
їак |вийшла |замуж / з чоло|в'їком пере|їїхали ї |город |коростен' //
но ко|ли їа бу|ла ше ма'ла / їа жи|ла ї воро|нев'ї / їа жи|ла /
|бат'ко / |мати / два б'рати ї |мене бу|ло і з |нами жи'ї |материн
|д'єд // вōн буї ста|рен'ки' // і вōн ми'н'є розпов'ї|даї та|ку
їс|тор'їю // вон пас ко|лис' кол|госпнийє |кон'ї // і там їсе |їремн'є
гово|рили шо ї нас бу|ла од|на в'їєд'ма // но їм ни|хто ни|коли не
|в'їєри'ї шо |шото во|на там |знаїє чи шо // но і од|нажди пас вōн
|перед |с'ватом і |вана ку|пала / вōн ле|жаї под |кушчи'ком |ночоїу
пас |кон'ї бо ко|лис' |пасли |кон'ї |ночами / кол|госпнийє // і вōн
по|бачиї шо |хтото |между |кон'ми так їак |хтото |ходить / їак
|женичи'на із роз|пушченими ко|сами і бу|ло |дуже |м'єс'єшно // вōн
подк'раїс' ти|хен'ко |їстаї / шоб во|на йо|го не |бачила і по|шої
з|заду за |їейу ди|ви'ца шо во|на |робит // во|на дер|жала у ру|ц'є
дої|ницу / ко|лис' дої|ниці' бу|ли дереї'їанїє з |ручкойу / і во|на зби'
|вала ро|су у ту дої|ницу // вōн дер|жаї у ру|ц'є об'рот' / шо ко|неї
от ко|неї / і вōн |просто не за|мєт'її / їак вōн |махнуї ру|койу і ї
|їого поб'їєгло з об'рот'ї моло|ко // вōн сам со|бє не в'їєри'ї шо це
|праїда // і вōн їсе ї ремн'є хо|диї і во|на зби|вала ту |росу і во|на
пош|ла і вōн при'їшої |їранц'ї до|дому і роз|казуваї ту їсу їс|тор'їю
шо це ос' та|ке |бачиї ї на сво|їє |оч'ї // ну і |друге те бу|ло / шо
во|на не|да|леко |даже от нас // во|на ста|ра бу|ла їдї бу|ло то'д'є у
те ї р'ємн'а / їак їа ше ма'ла бу|ла їдї бу|ло їже за |с'ємдис'ат // і
од|нажди бу|ло та|ке нам са'мим // моїа |мати бу|ла на го|род'ї /
|шото по|лола г|радкї / а ї нас до |вулиця бу|ла до |хати / а во|на їде
ти|їейу |вулицойу |даже не поздо|ровкала'с' з |матеройу і пош|ла

п|рамо до |хати ў нас // і пош|ла |мати ўс|тала і |диви|цца ку|да ж
 во|на пош|ла // і во|на |прамо пош|ла до нас у |хл'єў / во|на |што ў
 хлев|іе ўз'а|ла і пош|ла на|зад / не обзв|валас' не до |матер / не до
 |кого // і як при|шлос' ко|рова при|ходила з |пол'а ўже ійе заг|нат ў
 хл'єў ту|іе ко|рови не |мона бу|ло // во|на ўже б|іёгала |ўскроз' і не
 ў |іаком |раз'і не |ішла ў |вулицу // во|на |г'іцала |через |провококу /
 во|на |страшно / і як іа |даже |помн'у / і як во|на / і як ійе не |мона
 бу|ло не |в'ігнат / не |загнат // ну хо|дили по ба|бах / шу|кали |баб /
 одроб|іали // ну і от ше ў |мене бу|ла та|ка іс|тор'іа / бу|ла ў |мене
 |д'адина / ко|лис' і як |д'ад'кова |обшем |бат'кового |брата |жінка /
 во|ни / ми ўс'е назв|вали ійе |тил'ко |д'адиноўу // те|пер назв|вайут'
 / |т'отка / |т'от'а / а ко|лис' назв|вали |тил'ко |д'адиноўу // і ў іе
 |тоже та|ке бу|ло // ц'а |сама |женичи|на |што зро|била ко|рови /
 во|ни по|іёхали / при|везли / |хтото іім на|рай'у од|ного |д'еда / шо
 вон одроб|іайе // во|ни при|везли йо|го / |того |д'еда / і вон |што
 там ро|биў / іа ўже не |знаўу / шо вон іім там одроб|іаў // ну вон
 ска|заў / шо |ўзаўтра |утром / во|на до вас долж'на при|ти /
 обе|зат'ел'но іак ви / но во|ни |што то|пили ў пе|чэ / і |што
 іа|кийіс' |голки / |што іім ро|би|ли // і во|на / і як ви |зrobi|те це /
 го|ворит' / во|на до вас |при|де // і во|ни іак |стали одроб|іат /
 во|на до ііх при|бейгла // і во|на ме|сила / ко|лис' же пе|кли са|ми іе
 |хл'єб / во|на ме|сила |д'ежку з |т'єстом // і во|на по|ки|нула ту
 |д'ежку ме|сит / бо ру|ка була ўс'а ў ійе ў |т'єст'і і во|на
 прибе|гайе до |хати і |што ў ііх про|сила / но во|ни йд'і ў |хат'і не
 да|ли // во|на вибе|гайе на |дв'ор і по|бейгла до са|райа і уха|тила /
 шо во|на там уха|тила / іа не з|найу і пош|ла // і о|п'ят' ко|рова не
 до|йлас і не|мона бу|ло до ко|рови подсту|п'іт // і ше та|ки вон і
 ше та|ки буў |случаі / но це ўже не ца |женичи|на бу|ла // но во|на
 ца |женичи|на |дуже бу|ла па|гана / |дуже / |дуже ро|била ўсе
 |л'уд'ам / од іе опа|салис'а і не мог|ли з |іейу не|чого зро|би|т //
 во|на іак поми|рала / до роз|казувала |мати / іа |помн'у / ўже мойа
 |мати роз|казувала це ми|н'є // шо іак во|на уми|рала то йд'і зри|вали
 потол|ка / |доску зри|вали / бо во|на не мог|ла по|мерти // до
 роз|казуйут так ста|р'іе |л'уде / роз|казували шо іак в|йёд'ма шо
 |л'уд'ам |робит і ўми|райе / то зри|вайут пото|лок / пото|мушо
 во|на не |може у|мерти / во|на |робит' с|трашне шо // і ше та|ке
 бу|ло // ў од|нойе |женичи|ни ко|рова сто|йала у |с'єн'ах / во|на
 ко|лис' та|к'іе бу|ли / хл'е|ва не бу|ло / а бу|ли |с'єн'і / |хата і |с'єн'і
 // і до ііх |тоже |перед і ваном ку|палом це бу|ло / |стала скау|чат'
 на дво|рє со|бака і чоло|війєк ви|ходит' / одкри|вайе |двери і та
 |сучка ўс|какуйе у |с'єн'і |тийе і |прамо |ки|нулас до ко|рови і да|ваі

|с:а́т' ко|рову // і вѡн ѿе зло|ви́ѣ і |ѣз'аѣ са|керу і одру|баѣ ѿѡ|ногу
 // і пус|тиѣ ѿ|ѿе / ту сучку // на |други́ѣ |ден' вѡн |ѣстаѣ у|ранці́ і
 |стаѣ пи|тат у|с'ѣх л'у|деї / чи́ ви́ не з|найете не|кого шоб бу|ла
 од|рубана ру|ка // пото|му шо вѡн дога|даѣс'а шо це ѿака то бу|ла
 |ви́ѣд'ма // і ѿак |стали по се|л'ѣ |чутки / то ѣ од|ноіе |женичи́ ни
 бу|ла од|рубана ру|ка // но от і ѣсе / шо ѿа хо|т'ѣла розка|зати]

Село Каленське

Кульчицький Дмитро Васильович – 1923 р.н.

[ѿа ѣ |ѣому се|л'і ѣже з дн'а на|рожен'а // |бат'ко тут |тоже
 жи́ѣ ѣ / |мати |тоже жи́ла ѣ |ѣому се|л'і // ѿа хо|диѣ ѣ сво|ѿому
 се|л'і ѣ ш|колу / за|к'інчиѣ / |тойест' с'ім к|ласоѣ // |п'ісл'а того
 посту|пиѣ ѣ ѣч'ітис'а ѣ ір|п'ін' // |бат'ко захо|т'іѣ мої шчо ѿа буѣ
 високообра|зованоѣу л'у|диноѣу і |каже ме|н'і / ти мої си́нчок
 да|ваї ѣчис' / посту|пиѣ дес' ѣ техн'ікум ѿа|ки́с' // ну т|рудно бу|ло /
 зви́ чаїно / ѣ|читис'а // ѿа посту|пиѣ п'раѣда ѣ ір|п'ін' / та|ки́ буѣ
 там |техн'ікум // в'ін буѣ торф'іани з|разу тої техн'ікум // а на
 пот'ім ѿо́го переве|ли ѣ індустр'і|ал'ні / а|ле це ѣже бу|ло |посл'е
 вої́ни тої техн'ікум // а до вої́ни ми ѣ|чили́с'а там // п'раѣда ѿа
 ста|раѣс'а ѣ|читис'а |добре / то|му шчо |бат'ко буѣ |б'ідний / |мати
 бу|ла |б'ідна // ѣ нас ѣ сем'їі бу|ло ба|гато де|теї / |восмеро /
 |восмеро // ѿа |самі́ с|тарші́ / то|му ѿа хо|т'іѣ здо|бути ѿа|кус'
 спец'і|ал'ност' // п'раѣда / да|вала́с'а ме|н'і наѣча|н'а не |зоѣс'ім
 |добре // приходило́с' ѣчитис'а |т'ажко / не фа|тало у |бат'ка
 гро́шеї / шчо́б ме|не ѣ|чити // а|ле ѿа ста|раѣс'а / а|ле ж
 переш|кодила ѣ|с'ому |ѣому вої́на // нас бу|ло |перед вої́ноѣу
 нап'раѣ́лено на п'рактику ѣ мос|коѣс'ку |област' / ша|турс'ка бу|ла
 та|ка торфопредпр'і|ѿат'іѿа / там ми про|ходили п'рактику // там
 нас і поча|лас'а в'її́на // ої́ |боже мої́ / |боже мої́ / |т'ажко
 згадувати |тіе ѣс'і ро|ки / те ѣсе м'ї́нуле / ѿак ми |т'ажко
 прожи́ли // нача|лас' вої́на / ми́ при|їхали п'ід |к'їїѣ // |їхали
 товарн'а|ками / ѣ|с'акими по|путними т|ранспортом // а|ле ми
 доб|ралис'а до |к'їїева // |н'імі́ѣ ѣже бу|ли ѣ тої час п'ід |к'їїовом //
 о / нас / шче моло́дих хлоп'їат / моло́дих хлоп'їат / заб|рали не до
 |арм'їїі / а на обо́рон'і спо́руди п'ід |к'їїовом // б|рали ми |участ' ѣ
 обо́рон'і |к'їїева / там же і по|пали ѣ о́точен'а // там |п'ісл'а
 |того / ѿак ми по|пали ѣ о́точен'а / ми вер|нули́с'а // там ѣ|чили́с'а
 зо мної́ разом і х|лопц'і зп'ід |к'їїева // ми прі́шли до них / а по́ том
 // пеш|ком / ѿа при|шоѣ до|дому ѣ сво|ѿе |р'ідне се|ло / де прожи́ ваѣ
 при оку|пац'їїі // роска|зати / шо бу|ло т|рудно / т|рудно бу|ло

вижи|вати ў тої час // |н'імі|і заб|рали ў нас ко|рову / во|ни хо|т'іли
 шчо|б / бо нас бу|ло |четверо на том / та|ких ну уж / йа|самий
 с|тарий // по|том за м|ноїу шче |мени|і / |мени|і і |мени|і // шчо|б
 заб|рати нас до гер|ман'її // ми хо|валис'а / не хо|т'іли / ну / |йхати
 ў фашис'ку гер|ман'їю / а по|том шу|кали нас // |матир зачи|н'али ў
 ко|мору // прии|ли і заб|рали |нашу го|дува|льницю / ко|рову //
 го|вор'ат / а йак ро|б'іли во|ни // го|вор'ат / це ми / приве|д'іт'
 ко|рову / ми |будем vibra|ковувати на моло|ко / йа|ка |луч:а
 ко|р'їка // йа|ка / |начит / |бол'ше да|йе моло|ка ми ос|таavimo // а
 йа|ка / з|начит / то ми / |начит / вам за|менимо / да|мо к|рашчу
 ко|рову // на|шу заб|рали і ми з та|коїу здо|ровоїу с'ім'їейу /
 |вос'меро де|тєй / бо |бат'ко / п|раўда / наш по|мер ў |тишча
 де|ўйат|сот |сорок д|ругому го|ду // ну / і ўже |бат'ка ў нас не бу|ло
 // ўсе л'а|ло на п|лєч'і |матєр'і / і на ме|не йак с|таршого б|рата //
 т|реба бу|ло ро|бити ро|боту на зем'л'і // а |дуже т'а|жко // не
 бу|ло ў шчо оде|ватис'а / не бу|ло ў шчо / ў шчо і чим кор|митис'а //
 та|ке |д'іло |дуже т'а|жко // а|ле ж йак йа не ста|раўс'а / йак ми не
 ста|ралис'а шоб уберег|тис'а в'їд гер|ман'її ўсе та|ки йа / ме|не /
 начит / нас рази б|рали / два рази йа те|каў // раз з |коростєн'а / раз
 з чо|пов'їч / а за т|рет'ім |разом та|ки за|брали ме|не у фа|шис'ку
 гер|ман'їю // ої / |т'а|жко ўспомина|ти ўсе це / |т'а|жко
 ўспоми|нати / йа|кого |гора наро|била нам вої|на // с|кол'к'і
 при|несла нам б'ї|ди // бу|ло с|палєно наш хл'ї / роз|б'їти бу|ло
 поро|с'атко / во|ї|ремн'а вої|ни / у|били те поро|с'атко // а|ле те ўсе
 бу|ло |ран'ше / а по|том йа рос|казуїу вам / |д'їтки / йак йа
 |мучи|ўс'а // заб|рали / п|раўда / м'єне ўже ў |тишчу де|ўйат|сот
 |сорок т|рет'єму го|ду // поса|дили нас / заб|рали то|д'ї чо|пович'і
 / то|д'ї буў / ну буў ра|йон чо|пович'і // при|вєзли ў|род'і на
 ко|м'їс'їю / а там зачи|нили нас под |варту // о / а на утро нас
 |п'єши под кон|войєм / под пол'і|цаїї нас сопро|вождали / за|вєзли на
 с|танц'їю / поса|дили ў то|варнийє ва|гони / на|б'їли нас |поўно
 ту|ди / ва|гон закру|тили і нас т|роїє ден' і но|чєй / |вєзли // ми не
 з|нали ку|ди / йак / шчо і до |чого // на т|рет'ї ден' нас |тик'і
 привєзли ў |л'убл'їн / це |пол'шча по|моїєму / горо|док / і по|том /
 |начит / нам да|ли балан|ди / пропус|тили нас дес|комору / і по|вєзли
 |дал'ше нас ў гер|ман'їю // по|том не з|найу ми ку|да по|пали /
 йа|кєс' од не |м'єсто // о|т:уда нас зноў за|брали у ва|гони і за|вєзли
 нас аж на швє|царс'ко н'ї|мєц'ку гра|ницю // там нас |вигрузили з
 ва|гоноў / пови|ходило |н'імі|оў / хто / |начит / бауро забра|ко|го /
 кого / з|начит / шеф / ко|го / з|начит тєй пу|затий / а йа по|паў ў
 |лагєр / |начит / буў об|несєний ко|л'учоїу п|роволкойу // і |город

фр'ідр'із' гафен // там ми под ко'л'учойу п' роволкойу / там ми жи'ли /
 бу'ло / |начит / там |дуже ба'гато ў'с'аких зна'комих / і
 незна'комих / і чу'жих // ну ба'рак / ба'раки та'к'іє трохе' тажнийє
 / дереў'і'янийє |коїк'і / |гола |коїка там / з'начит / о'то на |йейі
 спиш // ро'били ми |т'ажско там / |дуже |т'ажско // при'ш'лос'а
 з'разу прац'у'вати на во'йен'ому за'вод'і // нас во'дили // ко'пали
 та'ку |шахтне у'б'ежишче // йак |шахту // ну |добре / шчо о'т'уда
 нас по'том заб'рали // бо там |дуже |т'ажско ро'бота бу'ла //
 т'реба бу'ло ко'пати о'дин д'ругому в'ідт'і'л'а |земл'у / |земл'у / і
 з'начит / так йак о'то по с'ходц'ами // йа од'ному / а теї д'ругому / а
 теї т'рет'ому / і т'реба бу'ло аж на'верх // бу'ло та'ких |тетоў
 |може д'вадц'ат' / мо т'ридц'ат' йа не з'найу // ну дес'
 про'мучилис'а йа там з |м'іс'ац' // по'том нас йа'киїс' шеф заб'раў
 на ст'роїку же'л'езной до'роги // бу'ла од |города с'танц'і'я та'ка /
 шійзбах // йа |начит туди по'паў // ў'ста'вали ми ў'п'ят' ча'соў
 |ранку / нас под кон'войем ве'ли на же'л'езнодо'л'рожну с'танц'і'ю //
 |йехали ми до ц'ої / ну / йа з'найу / не |доўго там п'ят' / п'ят'
 к'і'лометроў бу'ло / до теї с'танц'і'ї / на тої с'танц'і'є ми
 вигру'жали ва'гони з |ичеб'йонкойу / виси'пали та'ки |наспі /
 ш'пали гру'зили / |реїс же'л'езнодо'рожнийє гру'зили / і вигру'жали /
 |дуже |т'ажско бу'ло / |дуже |т'ажско / ми бу'ли го'лоднийє //
 у'ранці нам йак |йехали / ве'ли нас на ро'боту / да'вали к'ружску /
 та'ка йа'кас' / |начит / к'ін'йачоної во'ди і на три ду'ше / ну та'ки
 ба'тончик ма'лен'киї / ма'лен'киї // розр'е'зали йо'го на три |пайки і
 од'ному попа'дала кра'йє / краї / д'ругому сере'дина / а т'рет'ому
 зноў краї // ўс'е ста'ралис'а шоб сере'динка / бо там т'рошки
 |бол'ше ў'род'і бу'ло х'л'еба / і к'ін'йачоної во'ди і ўсе / |бол'ше
 не'чого не да'вали // а ўден' при'возили |л'ітру та'кої балан'ди / ну /
 йа з'найу та'ка суп / чи |йушка та'ка // кар'топл'і там не бу'ло /
 там |токо бу'ла б'руква / йа з'найу ми нази'вали |йейі кол'а'раба /
 о'то та'ку кол'а'рабу нам |л'ітру ўден' // х'л'іба ўже не'ма / бо ми
 ў'ранц'і з'йели з во'дойу теї пу'чок / а о'ту |л'ітру балан'ди зійў
 ўден' // ўс'о / бол'ш не'ма не'чого // |вечором нас |начит ўже
 од'возили на'зад же'л'езної до'роги |йехали ми до |ц'ого |города
 фр'ідр'іс'гафена // а там |начит / |пешком или ў свої'лагер / і зноў
 там да'вали |л'ітру |ц'ейі балан'ди // ої / йак споми'найеш / йак
 споми'найеш / йак ти про'мучиўс'а там // да |иче і |били нас / бу'вало
 при'дем |ўвечер'і / |тийє шо ў нас ро'били на за'вод'і / |тийє ўже
 пове'черали / |йесл'і там бу'ла ка'пуста чи йа'ка кол'а'раба там
 т'рошки гус'т'ейше / то во'ни з'йіли / нам |токо оста'йєца у'же
 са'ма во'да / оста'йєца са'ма во'да // отак / |д'етки / йа

про|мучиўс'а / так йа| д'етки там про|мучиўс'а два|годи // а од|ного
 |разу / да не од|ного |разу / а бу|ло та|ке иче |дуже |часто /
 йаки|чо |начит ми иче |и |чос' с|кажемо |нашому |шефу / шо тут
 са|ма во|да / |нема не картоп|линки / не|ма не капус|тини / не|ма не
 б|рукви / ни|чого / в'ін бе|ре ш|ланга / і / |начит / |першому / хто
 отка|заўс' / хто отка|заўс' |їести / тим ш|лангом по спи|н'і / по
 голо|в'і / по чом |бачит' од|ного / д|ругого / ми ўс'е розбе|гаймс'а //
 го|лоднийе л'а|гайемо с|пати // йа сам се|бе |думаў / йак ти |ви|жиў
 / йак ти пере|жиў / ичо ти не ўмер // а иче роска|жу вам |д'ітки /
 вам шо ўсе та|ки |йакос' моло|ди / моло|ди буў орга|н'із / т|рошки
 моло|ди // од|ного |разу забо|л'іў на тиф / не |токо йа / а пош|ла / ну
 / еп'і|дем'іа |тифу // йа / ме|не / поло|жили там / ше то|варишоў
 два три з |нашойе |комнати / а бу|ло / і нас не бу|ло ни йа|кого там
 |л'іку / л'е|ч'ен'іа // при|дуть там / йа з|найу шо дес' два чи од|ну
 таб|л'етку чи дв'е бу|ли да|ли // |токо по|м'іра'іе темпера|туру /
 |дивиц'а сест|ра / йа|ка темпера|тура / |пише на з|раф'ік //
 при|ходит' ўрач // при|шоў ўрач / подивиўс'а / а сест|ра йо|му
 |каже / на ме|не по|казує ру|койу / |ц'ому ка|пут / |тому ка|пут //
 бу|ли с|лучайі так йак уми|рали |л'уде / |але йа ос|таўс'а / |ви|жиў /
 |йакос' |ви|жиў // при|хожу / про|буў там дв'е не|д'ел'і / при|хожу ў
 свої ўже ба|рак / |йел'і |йел'і йа при|шоў // і шо ви |думайте / на
 д|руж'і ден' при|ходит' шеф / йа іти не |можу / йа па|даў / ме|не
 ве|дуть / под |руки / х|лопці |нашиіе / |говор'ат / цєі ко|марад к'ранк
 / ну бол'нїй / бол'нїй // п|рос'ат' шоб йа ос|таўс'а ў ба|рац'і / шоб
 ме|не не б|рали на ро|боту // вон то|го шо про|сиў за ме|не /
 засту|паўс'а / шлан|гом м'іж п|леч'і / м'іж п|леч'і і йа п'і|шоў на
 ро|боту // йак йа йшоў / йак йа |мучиўс'а // йа ж ро|бит' не |можу // а
 розг|ружали ичеб'йонку з ва|гона // це т|реба бу|ло та|кими
 табл'ами / о|то з|найете т|ак'і здо|ровийе табл'і / кар|тошку йім /
 |імі з|рузат' / |ото |тими табл'ами ш|торхайеш теї / ту ичеб'йонку
 // йа|ка це |каторга бу|ла // а|бо з|найете / о|ца де поїї|зди |ход'ат'
 / же|л'езна до|рога / а |рел'си та|к'ііе |доўг'ііе / по два|надц'ат'
 |метроў доўжи|нойу / і то нас та|к'ііе там / |цанин / ка|зали ми на
 йіх / ну йак на по|доб'іе к|л'ешчуў зах|ватували за цу |реїсу і ў
 вос'і|мох т|ребла бу|ло подни|мат' йеї / ло|жити на|ц'ііе ш|пали //
 ш|пали бе|тон:ийе // йа ў нас до вої|ни / йа не |бачиў та|ких шпал / а
 там у|же бу|ли бе|тон:ийе ш|пали // а|бо иче |начит / т|реба под цу
 ш|палу натрамбу|вати бу|ло та та|к'імі к'іркамі ичеб'йонки / і це
 |начит / пос'тавит' нас чо|тири чоло|в'ек'і / два ў о|дин бок
 |див'аца / два / ну |з:аду ту|ди сто|йат' // і це / |начит // т|реба
 подни|мат' |к'ірку ўверх і донизу // аїн цваї / аїн цваї // |начит / ми

ўверх / тийе ўниз / ми ўверх / тийе ўниз / чи тийе ўверх / ми ўниз / і
 бо|рон' |боже шоб ти |начит / просто|йаў // |начит / |должен
 ро|бит' йак ме|хан'ізм часо|ви / раз два / раз два // і / а там
 набл'у|дат'ел'і бу|ли тийе сто|йат' і / |начит / і кри|чит' |токо
 л'ус / л'ус / шинел' / це та|ке с|лово н'е|мец'кейе / ну |хутко / |бл'стро /
 |бл'стро да|ваі з|начит // і це ўсе на нас |дывица / і |дывица / і |дывица
 / і йак|шчо ти стаў / |заре / з|начит / до |тебе кри|чит' / х|оче
 нага|йем / то|йест' п|л'откойу та|койу / |начит дат' то|б'і //
 т'ажка ро|бота бу|ла / т'ажка |д'ітки // йак йа там |вижиў / ну
 п|раўда / спа|сала нас те / шо же|л'езна до|рога ц'а / нуст|ройіли /
 про|ходила че|рез са|док / там баур са|док з|начит / то ми
 спа|салис'а ўже о|цими йаки|чо |йабл'учка та|к'іе бу|ли ўс'і ў |цому
 заморшк'і / з|еленіе / ііх / ііх / |начит / н|йака тва|рина |йести не
 |буде / а ми |йели / то|му шчо го|лодніе бу|ли / хо|т'ели / хо|т'іли
 |йести / оі оі о:і / йак |т'ажко бу|ло / йак |т'ажко бу|ло // йа не
 ба|жайу бол'ш / |бол'ше н|кому та|кого не бу|ло // шоб цих воін
 бол'ш не бу|ло / шчооб буў на зем'л'е |токо мир / о|тож ви моло|дзіе /
 |д'етки мо|йі / ў|нучки / йа вам розка|заў п|раўду / бере|ж'іт' |сво|йе
 здо|роўе / |слу|хайте бат'|к'оў / д'і|д'оў |сво|йіх і ста|раітес'
 прац'у|вати |чесно / |чесним тру|дом т|реба зароб'л'ати дл'а себе
 // п|раўда / |час у нас т|рудно / т|рудно // но |може ко|лис' во|но
 шчос' і наст'|ройц'а / хоч йа зна|йу шо це ішче проіде ба|гато го|доў //
 так це / та|ке пе|р'іод / |посл'е воі|ни бу|ло т|рудно / но то т|реба
 спи|сати ўсе на воі|ну / а |заре розва|лили ўсе // розва|лили // да /
 |д'етки / розк|рали // от йа та|к'і при|м'ер наве|ду / воз'|м'ет |хату
 / роз|кидаіте / ви й|йе за ден роз|кидаіете / а воз'|м'ет та скла|д'ет
 йе соко це т|реба часу / шоб йе ск|ласти // так і це // роз|валили
 дер|жаву / |бистро // |хутко // а те|пер / |кажут / т|реба ст|ройіт /
 т|реба ст|ройіт // а ко|ли ж ми пост|ройіт / йаки|чо оі // йа не хочу
 ба|гато вам ка|зат |д'ети мо|йе // |слухайте ўс'іх |сво|йіх / оі /
 бат'|к'іў // бат'|к'іў / д'і|д'іў с|таршых / йа|к'і прож|или у|же /
 йа|к'і дожи|вайут' |сво|го |в'іку // йа|к'і |бачили ба|гато на |сво|йому
 в'і|ку // бо|гато йа б вам ше / |д'ітки / |роска|заў би / |але ж т|реба
 о|но ко|р'іўка іде |бачите з |пол'а // т|реба / |начит / за|нат'йе / а
 |баба |зара поі|де да і по|дойіт' // даст' вам молоч|ка / в|і
 нап|йетес' / і ми коло вас т|рошк'і подк|р'епимс'а // |добре шо ў нас
 йе хоч ко|р'іўка / да поро|с'атко йа|кес' держимо / заі|майемс'а
 ха|з'аіством // а с'ел'скохоз'аіством т|ре зан'імаца / це т'ажкий труд
 / а|ле шчо ж ти з|робіш / т|реба / т|реба в'іжи|вати / ну йа |д'ітки
 / п'і|шоў]

Село Майданівка

Ковальчук Михайло Іванович – 1934 р.н.

[при|ходиў ў|чора до су|сідки / даї ка|жу т|реба |йакос'
кар|топл'у поса|дит' / бо шо йак і те і кар|топл'а т|реба / |йакже
не |будеш |мати кар|топл'і не |будеш |мат' шо зи|моўу |йісти / а
су|сід |в'ін шо од|н'ім с|ловом по|йіхаў / ска|зала су|сідка шо
по|йіхаў за дро|вами / по|ка в'ін |може з|в'іди при|йіде шо|небуд'
зали|шайу / шчоб |дати ко|ров'і йа|койіс' |с'ічки чи йа|койус' там
|силосу чи шо о во|на |каже |добре |каже / йак при|йіде |каже
во|лод'ка то йа ска|жу йо|му п|риіде хаї |виоре / хо|диў там
посу|сідс'ки бо то йак ми то ї |ходимо ми |садим до|пуст'ім во|ни
приї|дут' до нас чи то три чи то п'ят' чи то ш'іст' чоло|в'ік йак
ко|ли зби|райут'с'а / |ход'ат' |садимо ми ў|мест'і / а по|том |ходиши
по|других |л'уд'ах то шоб ўже йім у|же от|дат' / от|дат' йім у|же
те йім во|ни ўс'ім |сад'ат' ко|ли поса|дили ўже то во|лод'ка //
при|ходит' у|же з кон'|ми з п|лугом |каже даї йа|кого |с'іна шоб
во|ни ўже попо|йіли бо ко|ли попо|йід'ат' тої |буде / |добре |кажу
п'і|шоў до кло|ха там пах си|д'іў |ето |самое гор|пина си|д'іла ну
шос' там ка|жу при|ход' / |добре |кажут' приї|дем / приї|дем
то|можемо о приї|шоў тої |поперек бо|лит' / йак ти |будеш са|дит'
ше там чо|тири су|сіда приїш|ло / шос' приготу|ваў |йісти на стол
ту|да с'у|да о во|лод'ка по|чаў са|дит' кар|топл'у / го|рат' у|же
на|чаў цеї гор|пина ўже не при|ходит' йаї ка|жу / хаї п'ідож|д'іт' /
п'ідож|дали т|рохи о ко|ли гор|пина при|ходит' у|же нача|ли
са|дит' // о|дарка |каже шо шо цеї кар|топл'і |буде |мало о то
|каже |може |р'ізат' нач|нем // нача|ли |р'ізат' / пере|р'ізали тої
|каже поз|доўж |р'ізат' тої попе|рек то ўс'о та|ки поз|доўж
|лучше во|но по|том |лучше сохра|н'ает'с'а ну тої ўже ї по|р'ізали
о поча|ли са|дити / поса|дили |виорали о ўс'о та|к'і хва|тило
кар|топл'і шеї т|рохи оста|лос'а о то ми там |с'іли |випили
пове|чер'али по сто грам о а во|лод'ка то |добре на|пиўс' ўже ї ти
|кон'і лед' запр'а|гаў / зап'раг |йіх по|йіхаў // о|дарка то ца|йо|го
|ж'інка сер|дита / а шо в'ін то там |випіе то там |випіе то там
|випіе о то там |оре то там |оре / там пове|зе ко|мус' / |може
нап'ьет'с'а то в'ін посто|йан:о п'іяний при|ходит' // тої ше на
д|ругий ден' по|йіхаў йа ў |коростен' |йіду ў |коростен' це на
аў|тобус а аў|тобус ў |в'іс'ім |зара / |ран'ше то аў|тобус |часто
хо|дили / а |зараз йак у|же та перест|роїка поча|лас' то ї шо во|но
там |вин:е / то ўже поча|ли хо|дит' не так |часто йак хо|дили /
ўста|йеиш на тої о|дин / о|дин ту|ди іде о|дин на|зад тої |б'іл'ше

не|ма|є / по|ї|ха|у там шо ку|пи|у / на ба|зар|і|ї|се доро|ге / |пенс|ї|у
 не да|ї|ут| нам да|ї|ут| нам / ото ми ї|о| так по|ї|ха|у / при|ї|ха|у шо
 там ку|пи|у / шо не ку|пи|у / пошчи|та|у шо ї|с|а |пенс|ї|а пош|ла // ї
 мага|з|ї|н|ї пош|т|ї|н|ї|чого не|ма попри|воз|ат| о|дин хл|їб / о|то
 при|воз|ат| о|ї так ї|рем|а їде ота|ко |д|ї|тки з|найете ота|ке ї
 |сел|ї|та|ка |житка а шо ро|бит| / а|ї|акже а|би|ї|ак розка|зали то
 б|ї|а|ї|ак|небуд| тут жи|вем // ї |город|ї у вас на|верно |лучше бо ї
 нас |вел|ми |зараз прижи|май|у нез|най|у|ї|ак|це|буде |дал|ше|ї|ак
 во|но|буде |дал|ше|пото|му|шо |заре|л|уд|ам|т|а|жко с|тало не то
 |ран|ше|о|ос|ї|а|ї|о|му|ка|жу|ето|му|соло|ї|у|соло|вей|у|ти з|найеш
 ї|ого|пет|ро|зна|ї / пет|ро|з|най|е|того|соло|ї|ї|а // в|ї|н нас ї нас
 ком|ї|рни|ком|ро|би|ї|ран|ше|о|а |зара|в|ї|н|у|ї|же на |пенс|ї|ї|то вон
 |ка|же|шо ї|ї|о|го|запо|ро|же|ц|те|ї / |ї|ак|шо то|ї|же при|ход|те|буду
 |ї|ї|хати|ї|а|о|то|забе|ру|ту|да ї |коростен| // вон|це|ї|пет|ро| / в|ї|н тої
 не та|ки|ї з|най|е|в|ї|н |шустри|ї / ї|ма|ї|шин|ї тої розби|ра|їет|с|а тої
 в|ї|н так ї |г|рамотнїї|в|ї|н|т|рохи ї ї|чи|ї|с|а / |ї|а |помн|у|в|ї|н дес|
 чо|тири|чи|ї|ї|ат|к|лас|ї|ї|кончи|ї|ї|о|му|ї|же|зараз|да|ли|ста|ри|ї /
 ї|о|му|ї|же|дес|семдес|ат|чи |б|ї|л|ше|ї|а|ї |добре так не |помн|у|о|то
 ї|ого|син / син|ї|о|го |сина|ну ї|нук|на|ча|ї тої в|ї|н|же|нитис|а
 по|ду|ма|ї а с|вад|ба|ї|ак|ро|бит| / ту с|вад|бу зро|бит| / шос|ку|пит|с|
 со|б|ї // |вотки|то |мона|наг|нат| // го|р|ї|лки|ц|ей|ї / ну а |ї|ї|ж|ї а
 |ї|ї|ж|ї |зараз|ї|ї|ж|ї з|най|ут|ї|а|ка |зараз|доро|га|о |ї|ї|жа на
 с|к|ї|л|ки|л|у|де|ї|ха|ї не ба|гато|ха|ї там чоло|в|ї|к|сто|чи |макс|ї|мум
 д|в|ї|ст|ї|буде о тої т|реба|т|рохи|того ї |того|ї х|л|їба так ї до
 х|л|їба то|ї|о|го|бу|ло|чо|тири|каба|ни|бу|ло|чо|тири|поро|с|ати о
 та|ких|чи|малих то в|ї|н за|р|ї|за|ї теж те|лиц|а|бу|ла та|ка |б|ї|л|ша
 н|ї|ж|п|ї|ї|то|ра|года о за|р|ї|за|ї те|лиц|у о чо|тири|цих|поро|с|ат|о
 |кури| / |гус|ї там|бу|ло|чи|мало о те|лиц|у по|р|ї|за|ї і то / і с|о а ше ї
 ба|гато там|нада|бу|ло там і|ї|а|кис|са|лати і тор|ти і|ї|а|кис|
 та|ка ко|п|ї|ї|ка |добра|ї|ле|т|ї|ла ту|да // там|ї|а не з|най|у|чи та
 не|в|ї|стка|чи та|пома|гала|чи|пома|гала а|ї|о|му|ї|се|шо |викорми|ї|то
 ї|ї|се пош|ло|ї|ак|п|ра|хом а шо т|ї|л|уди|ви|пили / |зараз|у|л|у|де|ї
 не|ма|г|роше|ї о во|ни там шо шо во|ни |зараз|л|уди|шо во|ни
 |май|ут|о]

Село Михайлівка

Карпенчук Тетяна Ліхтерівна – 1926 р.н.

[карпен|чук те|т'ана / л'іх|тероўна / д'і|воче |ім'я мо|йе /
кос|т'ушко те|т'ана / л'іх|тероўна / наро|дилас' |йа |тис'ача
д'еў|ят|сот д|вадц|ат' шос|того / |року / д|вадц|ат' шес|того /
лис|топада //

Яке маєте освітання?
чо|тири к|ласи / |токо чет|верти нача|ла і / не|можна бу|ло бо
йа бу|ла сир|та //

А віросповідання ваше?
крес|т'анка //

Так розкажіть, будь ласка, про свою родину.
|бат'ка |матер не пам'я|тайу пото|му шо |йа оста|лас ў
поўто|ра |года сир|тойу / жи|ла з |бат'ком / |бат'ко |дуже |буў
чоло|в'ік ро|зумни / чи|стоп|лотни / аку|ратни ўсе ўм'еў ро|бі|т' /
ми|н'е |добре жи|лос' з |бат'ком // як |йа ўже |ви|росла / да |йа /
бу|ла |дома ў се|бе // поже|нилис з паў|лом //

А сестра, були у вас сестри, брати?
бра|ти мо|йе ... / |сестри бу|ло д'і|ве до по|мерли / а |йа |токо
од|на оста|лас // |мати |мойа / бугаї|чук |йе|л'ена / ан|тоноўна / а
|бат'ко / мо|йе |мамі бугаї|чук ан|тон // |йа о|це |токо з |найу шо /
о|ни бу|ли та|к'і|е / а |йіх / воп|ше не з|найу / бо |йа ў поўто|ра |года
оста|лас сир|тойу / ну то |і м'і|н'е і хва|тило / |хот' |бат'ко і
|добрий буў але |бат'ко |йе |бат'ко / мі|н'е хва|тило ўс'о|го //

Пам'ятаєте, як у школу ходили?
пам'я|тайу ў |ш|колу хо|дила і //

А школа далеко була, у цьому ж селі?
|ш|кола бу|ла не |дуже да|леко але бу|ла за|н'ата ўс'е|гда / |хот'
|йа бу|ла ма|лойу / у |деў|ят' |рок'іу / у|же ми|н'е |нада бу|ло і
зва|рит' пота|му шо |бат'ко на ро|бот'і ро|бі|ў / аж у |коростен'і /
|нада бу|ло / то|д'е т'руднийе го|да бу|ли / |нада бу|ло са|м'і / і
|бат'ку нава|ри|т' / і ў ха|з'яств'і бу|ла і ко|р'івка / і сви|н'ачка /
|в'ітол'у / нава|ру / п'ри|де |бат'ко |дуже до|вол'ним м'нойу /
|дуже |ради| буў / бу|ло ў|рем'е шо / ми|вийеж|жали / на ук|райіну /

два | года бу|ли на ук|раїн'і / а по|том |через два |года вер|нулис
 на|зад // |мене / жи|т'а скла|далос' / поў|с'акому / п|риходилоc' /
 ка|заў |тоі / сир|от'ê / чо|го хоч / йак вер|нулис ми на|зад / у|же
 |нашойе |хати не бу|ло / ту шо ми по|ки|нули / ма|чуха / |бат'ко буў
 же|ниўс' / і |ма|чуху по|к'інуў |там у |хат'і / ну а |ма|чуха /
 прис|вѣ|кала |хату / йак ми вер|нулис' у|же нам не|ма ку|да вер|нуца
 // бу|ла у |мене |бабушка / аку|шерка поб|лизу / |дуже хо|роша
 л'у|дина / і ска|зала ми|н'е / і|ди мо|йа он|учка с'у|да / йа |шос'
 те|бе сп'і|тайу / йа по|дохжу во|на і |каже / о|нучка ти |хочеш
 |хату / |хочу |бабушка |хочу |хату / ну до |каже так / йа
 зас'е|дат'ел'ом ў сел'со|в'ет'і / а ти / йак |буде |суд / до с|кажем / на
 су|д'е / шо йа |хочу / |хату с|войу / ну да йа то|б'е помо|жу / і |буде
 ў |тебе |хата / так во|но і |в'ішло / так во|но і |в'ішло / йа |дуже
 сму|шчалас' бо пото|му шо ма|ла бу|ла / а по|том йак розо|бралас'
 да і ска|зала шо йа |хочу |хату / і прису|дили ми|н'е |хату /
 пота|мушо |хата бу|ла мо|йей |мами / а ўже моі |бат'ко прис|таваў
 у п'рї|ми / да ви|ходит' шо |хата тре|шоб ми|н'е бу|ла / да |бат'ко
 ўже / йак вер|нуўс' / ў |хату / то ўже то|д'е нам бу|ло |добре / а йак
 |добре / |бат'ко на ро|бот'і / а йа хаз'а|йу|у / і тре ми|н'е / і йак
 приїш|ло ў |хату / то тре ме|н'е ўже са|мен'коі у |деў|ят' |год |ви'
 мазат' |хату / по|ка |бат'ко при|шоў / йа ўже |ви'мазала і |хату / на
 |коіку с|тавила на б'і|ло / і д|ругу |коіку под|сунули / да на дв'е
 б'і|л'е / обл'я|пала ту |хату / шо не пуд|істи' не подс|туп'іт' / але йа
 ўже йе|йе |ви'мазала са|ма / а приш|лос' зато|п'іт' шо ж ми
 приїш|ли ў |хату / не|ма не дроў не|ма не|де н'і|чого / пош|ла йа з
 су|с'едс'коіу |д'ево|чкоіу назб'і|рали по |межах |з'ел'а ста|рого /
 при|несли / нак|лали / |целу |хуру / нак|лала йа йо|го ў |пйѣч' /
 запа|лила / она йак зан'а|лас' / зан'а|лас' |сажа го|рит' |сажа / йа
 перел'а |калас бе|гом до су|с'едки / і|д'ет' поту|шѣт бо о|гон' го|р'іт'
 / |диў|йаца / |сажа го|рит' о|це при|бйѣгли су|с'еди зату|ши|ли / от
 при|ходит' / |бат'ко // |того |ре|іваху з|найете йак |сажа го|р'ела йак
 во|но / |ре|іваху ў |хат'і / але |хата |вима|зана / |бат'ко г|л'ануў /
 зап|лакаў / |с'еў / йа / п'р|аўду / приїш|ла до |бат'ка да ка|жу / |тату
 а чо|го ви п'ла|чете / |хата ж у нас йе / і ўже ўсе йе / і в'і по|бачите йа
 о|но при|несла бу|раки / і ка|ртопл'у п'ринесла / |бат'ко |дивица / ах
 |мойа |дочечка обни|мае ме|не жа|л'е |п'лаче / от те|пер ми
 |будем |жит' / йа ўже з|найу / шо ми' |будем |жит' / бо ти ў |мене
 ро|зумница / ў |мене |будеш ха|з'аіка / да так ми поча|ли розжї|ваца
 / |бат'ко пома|лен'ку / ро|біў там у корос'тен'і на ро|бот'і /
 д'і|журиў / с|торожом буў / п'іло|рама там бу|ла / сте|рог ту
 п'іло|раму пома|лен'ку з|начит' пома|лен'ку з|начит' і о|то

розжи^длис то | бат'ко ко|роўку ку^пн'іў // ку^пн'іў ко|рову / ку^пн'іў
 по|рос'а і м'і ўже хаз'а|йе // | бат'ко | каже / мо|йа | дочечка і|ди да
 по|паси ко|рову / | токо са|ма па|си / а х'і ба ж|йа | хочу са|ма
 пас|ти / |а | беру же|ну до д'еў|чат / там д'еў|чата пас|ли / но а
 тож ко|рова не пос|лухала ме|не / не ўве|ла |а |йе ту|да ко|ли ку|ди
 де ку|доў т|реба і|ти / да по|б'йегла во|на д|ругойу сторо|нойу // а
 там буў бу|р'ян ве|лики^і / а ў том ў бу|р'ян і да буў ко|лодез' / і та
 ко|рова од мух / у тої бу|р'ян по том бу|р'яну / і ў|пала ў ко|лодез' //
 |а ўже п|лачу |а ўже | б'егайу / а до | бат'ка бо|йус і|ти / і|ти
 ка|зат' / |а і по|б'йегла і до | бат'ка / |а поб|йегла і до су|с'ёдоў / там
 / шо ж / поприб'е|гали / нех|то не з|найе шо ро|б'іт' йої / шо ж во|на /
 но во|на так у|пала то заст|рала / голо|ва з|верху а са|ма заст|рала
 ў ко|лодез' і / і так |ак во|на там бор|кайеца / так во|на |тоне ту|да
 // ну х|тото даў знат | бат'ку мойе|му / при|ходит | бат'ко / ах
 | дочечка / шо ж ти не при|б'йегла да не ска|зала / ну / ди|т'а |е
 ди|т'а // | бат'ко тої |зарез |ки^і нуўс по муж|чинах / шоб муж|чини
 приш|ли / ве|роўкамі за ту ко|рову / | ви|т'агли / ўсе благопо|лучно
 полу|чи|лос / |через |тижден' нам бич|ка при|вела во|на і моло|ко
 |мали і ўс'у ўже б'і|ду збу|ли //

А про старші роки, як дівчатами гулялі?

ну а |а ўже бу|ла і та|койу і чи|мала | д'еўчина / ўже / ве|лика
 бу|ла | д'еўчина // гу|л'али ўсе да до ме|не да гу|л'ат' хо|дили /
 пота|мушо | бат'ко на ро|бот'і / ну а под|ружски / ми поприви|кали з
 |самого | д'еўтва / з ма|лих л'ёт / бу|ло ў |мене д'в'е под|ружски / да
 во|ни хо|дили до |мене гу|л'ат' / да і шче прійед|налис / то і сп'і|вали
 / гу|л'али / |прали / виш|вали // то|д'е не |можна бу|ло гу|л'ат' так
 |ак|небуд' / а тра |тол'ко ро|боту ро|бит' / но а |а |тоже не|хочу
 са|ма сед'ет' у |хат'е |ак д'еў|чата |е / то і |а ўже |шото роб|л'у /
 ну | бат'ко | каже / мо|йа | дочечка / а | бат'ко мої |дуже |гарно п|раў
 / п|ражу / і л'он тер / і тре|паў |го / і |ми^ічки |ми^ікаў / і |дуже
 |гарно п|раў |тонко / пота|мушо вин |тоже сиротойу ос|таўс' / он
 |тоже ў |чотири |года си|ротої / ос|талос' |йх |четверо бу|ло // ну
 то вин буў |сами^і с|тарши^і / то на |ого ўсе ўпа|дало / пото|мушо на
 |ого ўсе ўпа|дало / потомушо |йх заб|рала с|тарша сест|ра / а тої
 ўже |сестрин чоло|в'ік буў / |дуже ўже сер|йозни^і / на |ого ўсе
 ка|зали ку|т'а / ку|т'а / ну то |о|му при|ходило^с сест|ре пома|гат'
 ба|гато |дечого / тої вин так нау|чиўс і ме|не нау|чиў п|расти /
 |каже / мо|йа | дочечка / ти ба|гато не ро|б'і / ти каж|ди ден'
 пок|лочку напра|ди і |будут у нас к'росна // ўже прі|де | бат'ко / |а
 ўже ж і нап|ра|ду ру|чайку / |целе вере|тено назі|вали ру|чайкойу / да

ў́жэ | бат'ко і | ради / т'рошки з'го́дом осно|вали / да ў́жэ | бат'ко
 поса|диў ме|не і тка́т' / це бу|ло ў́жэ | д'ёло у пет'на́ц:ат' год / то
 ў́жэ бу|ло ме|н'і пет'на́ц:ат' л'ет / поса|диў за верс|тат / ві"т'калі
 полот'но / ўа ў́жэ | рада / бо то на укра|йну йёз|дили / а то воп'ше ў
 си|роцве оста|лас / да і нема ў ме|не не|де не|чого / а ў́жэ
 пос|тавили полот'но да |виткали полот'но / да од|рэзаў |бат'ко
 ме|н'е со|рочечку / а ўа ў́жэ да|ваі у|чица на|ши|ват' на йбї / уни|зу /
 бо ў нас та|ка |форма уни|зу на|ши|т' / і по|том йбї вибе|лит' /
 треба / шоб во|на бу|ла бе|лен'ка / ну і ўа ў́жэ п'ят'на́ц:атий ме|н'і
 год буў / ўа ў́жэ наши|вала ййе / і |сама по|ши|ла |голкойу /
 пото|мушо не бу|ло у |мене ко|му за|ботитис' м'ноўу / бу|ла од|на
 |токо т'от'а ў |мене а у |т'от'і сво|йа сем'на́ бу|ла / о|це ў|с'ого у
 |мене бу|ло |роду / не сест'ри / не |брата не|де не|кого // ў́жэ йак
 насту|пиў ме|н'е вос'ем'на́ц:ати год / ў́жэ с|тали і х|лопц'і / до
 |мене за|ли́чувац'а / то |так'і / то |так'і / то |так'і / ну |бат'ко
 |каже / |знайеш шо |дочка / бе|ри до ў́жэ про|те |л'уди трап'л'айуца
 / да і виби|раі се|бе йа|когос' // ої н'е / |кажу / н'е н'е н'е / не |надо
 ме|н'е / не |надо е / мо|йа |дочка / |д'еўчина да так йак те с|в'еже
 |мн'асо / з|найеш |тол'ко во|но йак с'|в'ежен'ке / з|найеш |тол'ко
 во|но йак с'|вежен'ке |йаке во|но ў|кусне да пахуче / пахне мн'ас|цем
 / а йак по|буде да чи́м во|но за|пахне / о|так і |д'еўчина / не |мона /
 не |мона ота|ко гу|л'ат' йак|небуд' |тоже не |мона / бо |д'еўчина
 так йак пла|ток |бйели / хто |небуд' воз'ме да |руки обот'ре / то і
 ў́жэ і |видно |буде / по|думала ўа со|б'е / по|думала / і не|ма не|де
 н'і|кого та|кого шоб ме|н'і тої йак це ў тої |зам'іж |ви́ти // ко|лис'
 теж бу|ло не так йак те|пер / те|пер |дуже п|росто / а ко|лис' так
 не бу|ло / ко|лис' бо|рон' |боже шоб |д'еўчина до х|лопца |п'ошла ў
 |хату / у нас так бу|ло за|ведено / це тре шоб вон сам виб'раў і
 с|ватоў прис|лаў / а ў ме|не напри|мер і сва|ти бу|ли і ўсе / і ў |його
 |хат'і не бу|ла по|куда не звен|чалис' // ше і гос|под' ми|луйе с|коко
 ўа не мо|ла од|важица / бо |йалас' пота|мушо ўа си|рота і ме|н'е /
 ўа не з|найу чи ми|н'е так бог даў чи бог йо|го з|на́йе нех|то ж мин'е
 про це і не гово|ри'ў / ну ўа |дуже бо |йалас та|койі |вешч'і ну ў́жэ
 чоло|ўйек / з|вйенчен'а / чоло|в'ек на|думаўс чо|мо|дана скла|да́йе /
 уб'і|райец'а / подобра|лас ўа з |д'елом / прии|ла до |його / |кажу до
 |його / з|найеш / |павел / не|куди ти не іди / оста|ваіс' зо м'ноўу / бо
 йак ўа |буду без |тебе / о|так ми пожу|рилис і |ладно |дуже жи|ли /
 |ладно / с|вару у нас не бу|ло ни|коли / т'ро́йе |д'еток |нажили / два
 х|лопчики і |д'еўчинку / |м'іша і |тол'а і |над'а // а по|том да|ваі
 ст'ройца ў́жэ ту |хату / ма|лен'ка та ў́жэ |хата / ў́жэ нас п'ят'
 душ / даваі стро|йца / пост'ройіли |дома // йак ст'ройілис' / до бу|ло

т|рудно |дуже |нам / |бо о|бойе |дуже б|йєднийе зоб|ралис' / |я
 сир|о|тина / а |ї |його сем|н'а ве|лика бу|ла / |да |вин |б|йєдний і |я /
 |голийе позб'|ралис' і ст|роїка / да |я с|тала го|родами зан'|маца /
 о|родом / с|тала |с'ейат' |моркву / бура|ка / пет|рушку / |ред'ку
 |саме наї|перш / прода|вала / а |там утор|гуйеш к|рєпко за |ту
 |ред'ку / а ро|боти / а ро|боти / одбаў|л'аї // |хочеца наї|перш
 кар|топл'і нако|пат' / на |тої |самої / |ред'ц'і / кар|топл'у по|садим
 / |ред'ку за|с'ейем / і це та|ке |моя бу|ла п|ромисел / а по|том
 т|рошки / |д'акуват |л'удам / |мене наве|ли / |каут' ти та|ка
 моло|да / а |так |мучис'а / ти воз'|ми да ц'в'е|тами зан'|маїс' // |я
 со|б'е |думаю / а шо за тийї цв'е|ти / цв'е|ти |є цв'е|ти / |я ж не
 пон'|мала / пото|мушо н'ї де не |бачила у се|л'і та|кого // |ну во|на
 ме|не та |женичина про|те угово|рила і прода|ла ме|н'е т'ул'пани /
 а |т'от'у / ка|жу / |нашо ви |їх продаїе|те / да в'ї ж са|м'їє
 |будете зан'|маца / н'е / |каже / |моя |дочечка / |я |їже не |буду
 зан'|маца / |через це |я |їх |хочу з|бут' / бо |я |їже ос|лепла / ме|н'і
 опе|рац'їю зро|б'їли на о|чах і |їже |їс'о / |я |їже си|д'ача / а |я |хочу
 те|бе награ|дит // спа|с'їбо |їбї / про|дала м'н'е / |я |їх поса|дила /
 на с|л'едуїущї |год |каже / ти не ви|копуї / от на т'рєт'ї год |ви
 копайеш |їх / п|раўда / розве|ла |їх і |пошла |жш'т' // торго|вала
 т|рошки |їми / а |дал'ї да|ваї на |вигонку |їх са|дит' / а по|том / і
 це не схо|т'елос' ми|н'е / |я |даваї глад'їо|лусами зан'|маца / і
 пол'у|била глад'їо|луси / то ї за|ра |я |їми зан'|майус' / |дуже
 |гарнийе сор|та |вивела со|б'е і зан'|майус' |їми / і |зараз хот'ела б
 |я теп|лиц'у но |їїє не|ма і на|верно не |буде |тої теп|лици // ої /
 ми|н'е голо|ва |так бо|лит' // а |як гул'али колис' / да |яка гул'н'а
 бу|ла / не бу|ло не к|луба не|де не|чого // к|луб то |буў / |але не бу|ло
 |там |н'їякої розу|л'єчност'і / на |вулиці / до |мн'єсеца / і
 тан|ц'овали до бала|лаїки / а |як при|шоў / там су|с'ед / о|дин з
 |арм'її да при|нос ба|йана / ото то|д'е |їже |ї нас бу|ло |я не з|найу
 |я|ки' |раї / |їсе се|ло на од|ном |мн'єст'і / нази|вали |в'їгон // о|так
 до|рога до|рогу перес'е|каїє / і |там |ї од|ном |закутку / це о|це
 орган'їзу|вали ми / та|ки со|бе с|тад'їон / танц'у|вал'ну пло|шчадку /
 і |там |ї се|ло зби|ралос' / і моло|д'ож / і ста|рєїш'їє / і
 мо|лодш'їє / |ї се розу|л'єчност' |там |мали / пото|мушо і |ї се
 сп'ї|вали і |ї с'е танц'у|вали то|д'е / |я не з|найу / шо го|да бу|ли
 моло|дн'е / да так бу|ло розу|л'єчно / |їже зда|їєц'а |може те|пер
 так і не |буде // а|ле і |зара л'уб'л'у |як спє|вайут' / л'уб'л'у |як і
 тан|ц'уйут' не смот|ра на с|тарост' / |тол'ко |с'ого |року с|тала
 с|тарост' ошчу|шчат' / а то |я не |думала шо во|на |є |ї мене / а
 |с'ого |року |їже ст|раїно с|тало / то |ї бо|ку забо|лит' / то |ноги

бо|л'ат' / але ше |жит' |хочеца / |хочеца |жит' / ў |церкву |хожy / у
|хори // |д'акуват' |богу |отпус|тило ми|н'е |голос / пото|мушо |а
бу|ла / просту|дилас' і |шест' лѐт не гово|рила / |просто |зоўс'ім не
гово|рила / |токо |шен|тала // |упус|тило / с|тала ле|чи' ца то
золо|тим |корн'ем / то ро|машкоўу / то |просто |з'ел'а скла|дала /
ў|с'ак'іе / ко|торіе |мали аро|мат / скла|дала і анге|л'ац'іўу
ро|била і |тол'ко |а по|чувствовала |як золо|того |корн'а ўз'а|ла ў
рот / і да посе|д'ела / да і с|тала ба|лакат' до су|с'едки / з|разу
загово|рила / шо ўже тойі |радост'і ў |мене бу|ло / |хот' х|рипло /
але загово|рила / а |зараз ўже |отпус|тило / шо і сп'і|ват' |можу
|хот' там |як сп'і|ват' а ўже / |а к'іе л'е|та та|к'іе п'іесн'і / але
ўсе ж та|ки / про|те ду|ша |радуїеца / шо |хот' гово|рит' |можна

А як раніше лічылі таблеток не было, як лічылі?

не бу|ло таб|л'еток / по|н'ат'а про тийе таб|л'етки не бу|ло /
шоб |іх / |дес' там |токо |н'емци / бу|ли при|возили / да да|вали /
се|л'анам / там буў та|ки мед|пункт ў |од|ноі |хат'е / да |кому
забо|л'ат' |зуби / а буў чех / |доктором / да вин да|ваў по таб|л'етц'і
/ поло|жи / да перес|танут / да от те|пер м'і з|найем / шо це буў
анал'і|г'ін / а то ж не з|нали шо во|но аналі|г'ін / да та|к'іе |радііе
шо не су|ди |мати |божа шо це ж та|к'і та|ка таб|л'етка |е ў
|н'емцоў / шо |даже і |зуби |л'ѐчит' / а ў нас |його то|го не з|нали
|може / |може де во|но і бу|ло але м'і / у |нас ўсе л'е |ц'ого не бу|ло
т|равам'і / |сала с' |вежого |покла|деш за ш|чоку / да поле|жи|т / да
і переста|іе зуб //

А хати як вбірали, украшали?

|хату ўбі|рали рушні|кам'і / рушні|ки в'іш'і|вали / |а к'іе
ў|кого бу|ли / ў нас поведенц'іа / і |кони за|в'ешуват' / рушні|ком /
фас|карточки / рушні|ки на с|тену |в'ешали / к'і|л'ім'і ўже с|тали
т|кат' / |даже і |а |в'іткала / о|д'інацат' к'і|л'і|моў / са|ма |а
сиро|тойу бу|ла не м'нела не|чого |бат'ко ка|заў / ої мойа |дочка
ўс'е |робіят / а ти не м'н'ейеш / а |як при|ш'і|лос' / |замуж пош|ла /
ўро|дилас' |д'эвочка / |бачу ўсе т|чут / да|ваі і |а со|бе і скуб|ти / і
п|расти са|ма і кра|сит' / шеж так покра|сит'т|реба шоб бо|рон'
бо / не об|л'езло / ўже до три|дцатка л'ѐт / в'іѐ|сит ос' / у |дочки /
коў |йор / це у|же т|ридцат' л'ѐт он в'іѐ|сит і вон |даже не зно|сіўс'
/ це |наших / рук / ро|бота / са|м'іе з |над'ойу ск|лали у|зора / і
са|м'іе |в'італи / |а ж ка|жу о|динацат' к'і|л'і|моў |виткала /
але / |а |іх / прода|вала / а|то |л'уд'ам т|кала / пото|мушо т|реба
бу|ли з|рош'і |як ст|роїка / ст|роїліс' / да поў|лазили ў доў|гі / да і

л'уд'ам т'кала і со'бе / в'іткала // так зан'і'малас' ро'ботойу /
не'коли не не гу'л'ала йа шоб так / ўс'ег'да на'ходила с'войу ро'боту]

Село Ришавка

Гречківська Софія Марківна – 1924 р.н.

[ну йак хо'дила йа ў ш'колу до в'і'ни / ў' сорок | першому | роц'і /
нача'лас' в'і'на // а до в'і'ни / приї'ду з ш'коли / | хочу п'лакат' / і у
кол'госп'і | пасла т'ридц'ат' | в'іс'ім бич'ку // оце йак н'іх'то не
п'і'таў т'іі ў'рок'ў / н'і'чого / і мойа | очер'ед' | приш'ла по'й'ела і за
бич'ку | пог'нала | пасти до | вечора | пасу / а там приш'ла // а хто
тийе ў'роки ў'чыў пис'мове там | може по'пишеш / а те чи'тан'е
нех'то й'ого не ў'чыў і не'чого ў'с' | в'ет'і / о ну в'і'р'ша | того | ви'ўчыш
ота'ке // а ну а ў'же в'і'на ш'кола поза'кончилас' не'ма ўже ку'ди
хо'дит' // ў'воі'ну пош'ла ў'же ў' кол'госп' / | к'ін'ми ро'била / та'ка
бу'ла там йак вер'тено / ро'била | к'ін'ми о'рала / ко'пиц'і т'а'гала /
і ко'сит' не ко'сила ў' кол'госп'і бо не бу'ло шо то ў'же бу'ла
брига'д'і'ша та | кажут' | жон'ки / забе'ри у ц'ого ди'т'ати п'луга бо
| кишки пор'ве / йа ў'же воло'чит' хо'дила | посл'е ў'же виї'на
| кончилас' ў'же попри'ходили муж'чини / ну то ў'же йа хо'дила до
ма'шини паро'войі / ў'же там меш'ки подстаў'л'ала ну | ж'інка
с'тарша / а йа ну йака йа бу'ла | зараз була б ў'же | д'еўка / йак | зараз
ў'же | ц'іе | д'ети пос' | нелі / а то'д'е шче йа бу'ла ма'ла /
шчи'тайе'ц'а / мо | рок'ў | пет'нацет' | шес'нацет' | бу'ло / а по'том
ў'же ро'била у кол'госп'і не'чого не полу'чала не'чого ў'с' | в'ет'і | шо
ти / то'д'е це т'реба / йа ў'же | кинула о'цеї кол'госп' / да пош'ла ў'
ушо'мер да там побу'ла т'рохи' // ди'т'а | гле'д'ела у ў'чител'а / а
по'том ў'з'ала ме'не за | веду'юшча на ро'боту ў' | сад'ік / йа ў'же там
ро'била ў'же ми'не добре бу'ло полу'чи'ла | першу по'лучку йа не
з'нала шо ку'п'іт' // йа пи'тайу за | в'еду'ючойе ска'жет' ми'не так
йак | мати шо ми'не купи'т' / а шо ў' | тебе не'ма // у ме'не ни'чого
не'ма / то вона ў'же ми'не под'казувала | добра та'ка бу'ла
за | веду'юча | вера і | л'ін'ічна / о но | после ў'же во'на рошчи'талас' / йа
ў'же ро'била то'д'і / ў'же | заму'ж | вишла / д'воіе | д'іточок цих бу'ло
| то'же доб'ра небу'ло та'кого / во'лод'а на опе'рац'іі год і | вис'ім
| м'іс'ациў / по'том | над'а по'том ст'ройліс'а / | важко | важ'ка
бу'ла | жи'з' / ў'се ў'ремн'е | т'ажко ро'билос' і ко'сила і ої'гвалт / ...
це ў'се то | можна поме'ша'ца / шоб пока'заў к'і'но то про це
жит'т'а йак бу'ло // ох йа з'найу | дал'і шо | може проро'била
т'ридц'ат' | в'іс'ім | рок'ў ў' | сад'іку ў'же пош'ла на | пенс'ію / | думала
шчо ў'же | буде | луч'е і | зара та'кого не'маіе доб'ра / то

поло|малас'а то раз то д|руги| раз / з їед|нойу ру|койу та|кого
ж'їзн' до|ходе до с|мерт'ї ўже то б'юг|раф'їя та|ка ... ма|лю
була то це |насла ко|рову / брат і ѡа / ну а ў небо|ж'їў така |малина ў
їїх бу|ла ве|лика ўрад во|ни їед'ат ма|лину небо|ж'е мойе і ѡа |коло
їїх же с|кубайу да їем а та ўже |д'адина мойа воз'|ме да пош|ла до
|матер да приве|ла |матер шо це ѡа мал'ї|ну їїхн'у їём / |мати
ўз'а|ла |гол:у бе|резову та ѡак у|д'еж'т' ме|не раз та д|руги| раз
ѡа |к'їну ц'у ко|рову і бе|гом у л'ес по|бїёгла ў л'ес / пої|ду таї
заблү|жус'а шо бїе мене мати де|ремно хо|дила ходила ў |л'ес'ї /
ко|ли |бачу шо це та|ке та це ѡа|к'їс шпон|ц'ї ѡак ѡа ту|ди а там
с|тил'ки гри|б'їў страш|не а ко|лис' хо|дили моло|дийе |д'ети ўсе по
кус|тах ѡа зн'ї|маїу |хустку назби|рала |поўну |хустку цих гри|б'їў
шче ѡе ѡа но|шу да ў кушч їїх |сипл'у да ў кушч на|сипала таку ѡа
знаїу та|ку страш|не отих гри|б'їў ўже наб'рала ше ў |хустку ѡа не
знаїу ѡак ѡа їїх же при|несла не|помн'у приш|ла до|дому ўже їду до
|матери ѡак н'їчо не бу|вало |мамо бе|рёт' |хуру не ка|жу п'їд|воду
|хуру да гри|б'їў заба|гато нано|сила не з|наїу шо ўже |мати ўз'а|ла
при|ходит' при|везла ўже ў л'їс до того ку|шча ої ої ої і п|раўда шчо
т'реба хура дўже цих гри|б'їў нано|сила до|дому // ота|ке
|д'етство]

ЛУГИНСЬКИЙ РАЙОН

Село Зарічка

Курта Якилина Петрівна – 1918 р.н.

[зод|растуйте |моє золотийе д'ети / о|нучки / і з'а|т'ок / і
|дочечка |над'а / і з'а|т'ок |в'ім'а / і о|нучка |лес'а і та|марка / йак
йа вас ж|дала / і п|лакала і дожи|дала |вечором і |ранком |думала шо
ви не при|їедете не мож|ла дож|даца / аж по|чула йак ма|шина
забур|чала / то йак йа |в'іскоч'іла / то йа не з|нала за ко|го ха|паца //
чи чи за |з'ат'а чи за доч|ку чи за о|нучки // |д'акуват' |д'етк'і /
ве|лик'е спа|с'ібо вам шо ви пр'і|їехал'і / д'акуват' і д'акуйу вас / йаж
в'ек у|та|ком |гор'і прож'іла / йа з|найу і йа дож|далас' сво|їе
се|мїе йа |дуже до|вол'на / |дуже |рада / во|ни ж'і|вут' у
бру|с'ілов'і / во|ни до ме|не пр'іїежд|жайут' і м'і|н'е гос|т'інци
при|войат' / то йак йа йїх не |буду ждат' / йак йїх не|маїе о|дин
|м'ес'ац то мо|їе |серце випа|даїе за |їїми / |через те шо / во|ни ж у
ме|не наї|луч'їїе у ме|не їе |д'ети шче / а|ле |ц'їїе шо б|лизко то
|кажен ден' |їа йїх |бачу / а це |саме наї|дал'шеї то м'і|н'е
наї|скуш'н'їе // ме|не зват' |курта йаки|лина / йа ста|ра м'і|н'е
|вос'ем'ат ч'ет|верти год / йа жи|ву у за|р'ечч'ї // пр'і|м'і|н'е |заре
ни|кого не|ма / це йа |вел'ми ожи|даїу шоб до ме|не |д'ети
пр'і|їехали // |лес'а пр'і|їеде / та|марка / о / доч|ка доч|ка |над'а /
з'ат' |в'ім'а // во|ни у м'і|не |дуже |дуже |дуже хо|рошийе // от
поўс'е|да м'і|не на|воз'ат' гос|тинци поўс'е|да ме|не ува|жайут' /
поўс'е|да пр'іїежд|жайут' / о / |тол'ко шо йа йїх / уже у ме|не
здо|роўїа не|ма до йа до йїх ни|йак не |можу по|їехат' // во|ни ме|не
ї |хочут' у|з'ат' да йа зноў бо|їус'а |дома |кидат' // д'ед по|мер / от
/ а ко|лис' / йак йа по|думаїу йак йа ж'і|ла шче / у |д'еств'і / да з
д'еў|кам'і йак бу|ло йа не ож'і|дала та|кого шо йа оста|нус'а са|ма
// йа |думала шо / шо це йа так у сем'їе ї |буду ж'ім' / йак йа ж'і|ла
у|дома // у ме|не |бат'ко |добри буў / |мати |добра бу|ла // во|ни
ни|коли не с|порили / не сва|рилис / ми ни|коли не / шос' во|ни / шос'
там чут' шо небуд' / то ми не ме|шалис / ми ни|коли / шче поўс'е|да
розва|жайем йїх і ўсе |було у нас |добре і нор|мал'но і |бат'ко та|к'і
|ради нам буў шо це ми ўже / бо у |бат'ка нас |тол'ко |четверо бу|ло
/ о / а ко|лис' по |вос'меро / по |дес'ат' д'е|т'ї бу|ло // а у |бат'ка то
|четверо / то з |бат'ка сме|їалис / о / та|к'і бага|тир / та |тол'ко
|четверо д'е|т'ї / йак ти сво|їе доб'ро по|д'їлиш // о // аж с|тало /
йа ж ка|жу с|тало / це ўже ц'а со|в'ецка ўласт' ч'і шо / да с|тали
розку|лачуват' / да с|тали роз|гонит' / да с|тали роз|грабл'ат' / да

ми ос|талиса та|кими ў|же ни|й|акими // о // а |бат'ко ў|мер / ў|же у
|сорок / ў |тридцат' чет|вертом го|ду // йа ў|же / ми ў|же |думали /
ми ў|же за|то б|поду|рели / шо це ў|же |бат'ка нема // але |йа|кос'
пов'іж'і|вали / от // йа |иче|моло|да |за|мож|пош|ла / да |думай|у
са|ма со|бе / да |йак|йа |буду|ж'іт' / шо |йа|ни|чого // |йа|пош|ла ў
ве|лику |семі|у і ме|не|гле|д'ели і м'і|не |добре / |йа|ж|ка|жу |йа|со|бе
наж'і|ла д|воіе |д'еток з |першим|чоло|в'еком / а |посл'е / а |посл'е
не |стало|йо|го / да ў|же і за д|ругого|пош|ла / бо |мусила / бо са|ма
не ко|сила / бо не|мог|ла ко|сит' / са|ма не|мог|ла во|зит' / а |брат
о|дин буў да вон і теі за то|го / он|до за|лес|ничого / то там у том
ра|йон'і |робит' то ў том ра|йон'і не |мож|е м'і|н'е |ни|чого
помо|г|ти там х'і|ба ко|ли так шо ко|лине|буд' |к'іне|йа|кого |кулика
/ шо |йа|коіе му|ки / чи чо|го / а |гро|шами|вон не|мог|помо|г|ти бо і
йо|му т|реба бу|ли // ў |йо|го |то|же |д'етк'і / с|тали / то це ми так
жи|ли // т|рудно бу|ло / |важко|бу|ло|жит' / голо|да бу|ли / т|рудно
бу|ло / але |йа|кос' |в'іжилиса / а |пот'ім у|же с|тало |добре / о / ў|же
|добре|чим ў|ремійам / ў|же і х'л'е|ба|хва|тайе / о|до |воз'ат' по пуд
ха|тами і хл'е|б то |йак|моі|ста|ри буў жи|ў / то |вон та|к'і |ради /
та|к'і |ради та |каже / ста|ра / хаі би ти |йак|хо|ча по|д'акувала
мо|му |шоф|еру / то му во|д'іт'ел'у / шо це |вон до |хати хл'е|б
пр'і|ў |йодз // та|кого |иче|в'ек не бу|ло / шо до |хати хл'е|б во|зили // а
зарез |йа|ка добри|на / да |йа|к'іж хл'е|б |добри / х'і|ба ти свої та|к'і
хл'е|б |пек|ла добри / |йак|ў |жорнах мо|лоли / ч'і |мати / ч'і |хто
та|кого |йа |иче х'л'е|ба |каже не |йеў // бо |каже / воз'|ми да ку|сок
х'л'е|ба / да он' з во|дойу / з |чайем |каже / так найе|сиса / шо і ну //
|йак|йа ў|мру / то ти / не за|буд' |поміа|нут' // |шоб|вон |поміа|нуў
ме|не // то |йак / то |йа ви|ходила до |йо|го / да|ла |йо|му т|рошк'і
га|р'елк'і і коў|баск'і т|рошк'і // |д'ад'ку / поме|нет' мо|го |бат'ка /
мо|го |чоло|в'ека / |через те шо / то|го / вон вас ува|жаў і хл'е|б ви
нам при|возили поўс'ег|да |коло |хати|стайе|те / і ўсе / оце ми так
ж'іли // |йа|про се|бе|розка|жу / |йак|йа ко|лис' |рос|ла // с|помнила шо
це |йак|це |йа |думай|у са|ма со|бе / поі|ду гу|л'ат' // |приш|ла і та
|д'еўч'іна / і та |д'еўч'іна // нас назби|ралос' |четверо|д'еў|чат // і
о|дин раз |ни|хто не знаў і д|руг'і раз |ни|хто не знаў / а це |л'ето
бу|ло та|к'і|йе жи|та ве|лик'і|йе і |пашн'і ўсе і картоп|л'е то ми
хо|вайемса ў ту кар|топ|лу // то тийе х'лопци не з|найут' де ми / а
|один то наі шоў нас / да за |нам'і / |лазиў по ро|зорах / |поўзаў // а
нам с'і|м'еино / то ми с'м'ейі|моса з |йо|го / то ми про|гонимо |йо|го //
то вон на|заўтреі|садо|вих |груш наб'раў у |пазуху // по наўкру|гом
се|бе на|сипаў / |шоб|не одоб|рали од |йо|го / да нас уго|шчайе
г|рушами / |шоб|ми |йо|го не про|гонили // ну це ўсе ў|реміе ми так

гу|л'али / хо|валис'а ўсе / а ў|зуца то не бу|ло // при|де зи|ма / то це
 |босийе |л'ётom / |босийе // а при|де зи|ма / то |бат'ко посто|ли
 пле|те / да ў пос|тол'ах хо|дили // а йакпо|топчуца посто|ли то ї
 гу|л'ат' йа не їду // бо це не|ма ўже ў шо ў|зуца // ота|ке // а
 бу|т'інка ни|йакого не бу|ло / |туфл'а ни|йакого не бу|ло / |вал'анка
 ни|йакого не бу|ло // хто може свое с|вити / да йак хто там
 по|шийе йе|ке шо / то зноў га|лош не бу|ло // оце та|ка |ж'ітка
 бу|ла / да йа|к'іе ж ми д'еўк'і були / йа|к'іе то ми кл'а|г'ін'і
 та|к'іе / шоб с'огон'і та|ку кл'а|г'ін'у пока|заў то б нхто на йе не
 схо|т'еў |нав'ет' і ди|в'іца // а м'і ж то / |йакоc' же ко|лис' / да шчеї
 |замуж пош|ли // і х|лопцоў бу|ло |море / і сва|ти при|ходили / от //
 йа ўже |думаў не пої|ду / бо иче не|ма ў ме|не не|де ни|чого /
 ни|чого // а |мати |каже / шо їди / шо ж ти |будеш у ме|не се|д'ет' /
 в'еко|ват' // йа там / з|найў / йак це / ми ба|гач'іе ї не |будемо // о //
 пр'іш|ли |ц'іе сва|ти / да|ваї ўже п'іт' / йак да|ваї п'іт' / то ўже /
 теї шо до ме|не тоже хот'еў пр'і|ти / то ўз'аў да о|коници
 по:дри|ваў // йак г|римнуў // то добре шо ок|но / ок|но жи|ве
 ос|талоса // о|коници по:дле|тали / а мойе сест|ри чоло|в'ек |вишоў
 да |каже / а ти чо|го / |каже / с'у|ди пр'і|шоў / ти / |каже хоч
 заро|бит' / то|б'е / |каже / тут у|шийў // а вон |каже / ска|ж'ет' но
 сво|йему жени|ху хаї |виіде / то ми йо|му ўшиіємо // вон мойў |д'еўку
 бе|ре // а мо|йа св'ек|руха за сто|лом с'е|дит' / да ї каже // а // а //
 вон / оцеї / мої же|них на |лаву за ст'е|ну так с|корен'ко даї с'еў / а
 йа сто|йў так йак пен' |серед |хати // а вон |каже // а свек|руха
 |каже / ах мої си|нок / да / мої / си|нок / на|шо то|бе ц'а с|порна
 |д'еўка бу|ла / х'і|ба то|бе д'е|вок бол'ш не бу|ло / то|бе т|реба ц'у
 од ко|гос' |д'еўку одби|рат' // а вон |каже / се|д'ет' / це не |ваше
 |д'ело // о // оце йа так пош|ла |замуж / то вон ка|заў шо дес'
 перест|рийе / то ме|не ї наб'іе / ї ка|заў ї мо|го чоло|в'ека / то|го / ї
 ц'о|го жени|ха / мо|го чоло|в'ека ўбіе // ї ни|чого / ни|чого вон
 ни|кому не зро|биў // а с|тала вої|на / то так і мо|го не|ма з вої|ни і
 йо|го не|ма з вої|ни // деї так // ми ї то|го // а по|том йа їшла раз /
 |коло |мосту / ў же|реўци / аж ц'о|го |самого /шо м'і|н'е о|коници
 по:дри|ваў / нам / ст|р'ела // а вон каже / здороў / |баринш'е // а йа
 ка|жу / здо|роў / |д'едушка // от ми так побал'а / так побалакали /
 йа так сер|йозно / вон до ме|не / йа до йо|го // а йак ти / |каже /
 прожи|вайеш там // а йа ка|жу / а ти йак / а йак ти // а вон |каже / а
 ж ти ме|не осиро|тила / ти ж / каже / |вишла |замуж / а йа / |каже
 / ї ос|таўс'а сам / йа ж / каже / на|д'еїаўс' на те|бе // от // і так /
 |каже / ми / ка|жу / деї |дал'шеї продоў|жали // ни|чого бол'ш вон
 вам і не сказаў / і не зро|биў / ни|чого по|ганого / ни|чого // і вона їшла

заму́ж // їа | ви́ростила сво|їїх | д'єто́к от // мо|їа | ста́рша доч|ка
 | га|а і во|на їшла | заму́ж // при|їшли сва|ти // | з'а|т хо|рошії //
 здо|рови́ї / та|ки́ї те́мно|руси́ї і во|на та|ка | са́ма // їа́к за|везли їїх
 ту|ди ўже і по|саді́ си|д'єли / то / | ка|жуть / ох / їа́ка | па́ра хо|роша
 / їа́ка | па́ра // і во|ни / | д'а́куват' | бо́гу / во|ни | їезди́ли ї на | мо́ре //
 ўже шу|кали | м'ї́сце // во|ни і ў кри|му бу|ли / а | за́ре ко́ло ме|не
 си|д'а|т // і вони ме|н'ї по́ма|гаї́уть і на́м ўсе / ўсе хо́ро|шо / ўсе
 | до́бре // ми з | її́ми жи|вем і ўсе // у їїх | то́же | д'єтк'ї їе / ше
 по|ка́м'їст' во|ни у | па́р'ї жи|вуть і ўсе // а теї | хло́пчик то з
 | пе́ршого чо́ло|в'є́ка і|ва́н / то | то́же о́же|ни́ўс'а / та со|б'є
 от|д'є́лно жи|ве / ма́їе хо|з'а́їство // а на ц'ї́е | д'є́ти / шо їа пош|ла
 на їїх за | д́ругого чо́ло|в'є́ка / то во|ни роз|ї́ехалис' / те ту|да
 по|ї́ехало / те ту|да по|ї́ехало / а доч|ка | ви|шла у во|лоши́н | заму́ж
 / не у во|лоши́н / а у ро|ки́тне | ви|шла | заму́ж та | за́раз то́же дес'
 | ви|́ехала ку|да́с до сво|їїх де|теї // о́так у|с'є од|не по | од́ном / хто
 ку|да та ї́се / і́ усе // а | ц'ї́е | дво́їе ў́же во|лод'а і | на́д'а / то це ў́же
 ц'ї́е | ме́ни'ї́е / | ме́ни'ї́е / це з | ц'о́го чо́ло|в'є́ка // то з | пе́ршого ў
 ме|не / а це ў́же з д́ругого // то во|ни | то́же так | са́мо | заму́ж
 бу|ло // бу|ла | сва́д'ба л'у|деї ба|гато бу|ло // во|лод'ї́на бу|ла
 | сва́д'ба / | сто́л'ко л'у|деї бу|ло // браў вон со|б'є ў сте́па ноўц'ї
 | жб́нку | д'є́учи́ну і про́доў|жа́лося ўсе і ўс'є | л'у́ди бу|ли і ба|га́ц'ко
 л'у|деї і хо́роше бу|ло і спо|ва́ли / і | ѓрали / і та́нц'у|вали і хва|тало
 пи́т' і хва|тало | ї́ести // за|ко́нчи́лос // во|ни со|б'ї жи|вуть / жи|ли
 | зра́зу ў сте́па|ноўц'ї / а | по́сл'є ми по́ст|рої́ли ї́м | ха́ту і во|ни
 | ту́тен'ка | ста́ли | ко́ло на́с жи́т' / і на́м по́ма|гаї́уть // та́к ми со|б'ї
 ї жи|вем о // а | на́д'а | то́же | ви|шла за су|с'є́да | заму́ж // | д́уже
 хо|ро́шії | то́же | хло́пец' // | д'є́тки хо|ро́ш'ї́е // о|до во|ни | за́раз
 ц'ї́е | д'є́ти | ко́ло ме|не / | ко́ло на́с / во|ни ў ме|не ў | ха́т'ї // їа їїх
 | ба́чу / во|ни ме|не | ба́чат' / во|ни при|хо́д'а́т до ме|не / во|ни ме|н'ї
 по́ма|гаї́уть / во|ни мї^и|н'є ко|па́їуть / во|ни мї^и|н'є при́б'ї|раї́уть /
 во|ни ме|н'ї ўсе // бо у ме|не ў́же | си́ли не|ма́їе // шо мо|гу / то теї
 са|ма зро́б'л'у / а то ў́же во|ни при|хо́д'а́т // то їа ў́же та́к ж́ду /
 та́к ж́ду / та́к / їа́к ото ве|́сни // та́к ве|́сни ж́дем / та́к | хо́чем шо́б
 ве́с|на ото та́к сво|їїх ци́х | д'є́то́к ж́ду // | че́рез те / шо ц'ї́е | ко́жні
 де́н' ту́т / | ко́ло ме|не / то ми та́к ў́же їа ї́м при|ви́д'їла́с' /
 | ду́маї́уть / а та́м | ма́ти | їа́ко́с' | бу́де са|ма / чи шо / а ў́же ц'ї́е /
 їа́к при|їе́дут' / то ц'ї́е ў́же не та́к // во|ни ў́же | хо́че́ца
 бла́года|ри́т' / бо це во|ни мї^и|н'є по́ма|гаї́уть // їа ви|хо́дила | д́руги́
 раз | заму́ж за ї́нва|л'ї́да // вон по|ра́н'є́нїї буў ў | но́гу | си́́лно
 по|ра́н'є́нїї // во|на бу|ла пере|би́та ў їо|го // вон хро|маў на ї́їе // а
 по|то́м вон ро|биў ро|бо́ту / | ўс'а́ку / ро|биў / вон не мо́г хо|ди́т' / а

ру|ками вон| добре ўсе ро|біў // і ми жи|ли непо|гано і ўсе / і ўсе / і
 |добре от // йо|му при|ходили меда|л'е шчо|разу / |грош'і / вон
 |грошеі полу|чаў ба|гато йак / йак теі / йак інва|л'ід воі|ни і / йа ж
 ка|жу / допома|гаў |д'ёт'ам і шкоду|ваў і |д'ёти йо|го // і ми жи|ли
 непо|гано / жи|ли |добре ўсе |ўрем'я і / |д'акуват' |богу / і ўс'ем хто
 пома|гаў бо / йа ж ка|жу / нам непо|гано бу|ло // а це ўже / ка|жу /
 та|ке |стало |ўрем'я / то ўже |трудно / то ўже д'ёд ни|йак не мог
 хо|дит' / ўже та|ки без|сил'ніі буў / то |тоже ў бол|ниці
 приг|лашали і с'у|ди і ту|ди / то шо ўже йак вон ўже без|сили // вон
 ўже |каже / а йому ўже бу|ло / мо|йому |д'іду бу|ло дев'а|носто
 чо|тири |годи ўже / вон із |с'омого |году // а йа в'ек |важко
 прожи|ла // йа з |д'ецтва пош|ла ў |школу // бу|ла ў |школ'і / хо|дила
 |штири |класи / бо |дал'ше воз|моги не бу|ло / бо |треба |матер'і
 |надо бу|ло / |надо бу|ло пома|гат' |прасти / |кросної ткац' і ўсе //
 йак |стала |прасти / то ўже зноў |хлопц'і попод |вокнами |бегайут'
 да ў вок|но |стукайут' // визи|вайут' / а йа ў пос|тол'ах / не|ма йак
 ви|ходит' // шо ро|біт' // |тату / пле|т'ёт' посто|ли // то
 по|кам'іс' |бат'ко посто|ли поп|л'бў / то ўже жини|хи роз|б'еглис' /
 не|ма жини|хоў // ну / а |потом / то|го / |стали / ўже |стали / йа
 со|б'і ку|пила / ку|пили ми йа|к'ііес' чобот|ки / бо|т'іночки бу|ло ў
 шо |ўзуца / |стали сва|ти при|ходит' // зкул' во|ни ўз'а|лис' / те
 со|б'е і|де / те со|б'е іде // ўже с|тали сва|ти при|ходит' // ну шо ж
 / р'е|шили |замуж |треба іти // пош|ла йа |замуж і |стало ў |мене
 |двоіе |д'ёт'ок // жи|ли йа чо|тири |годи з поло|виноў з чоло|в'еком
 // |двоіе |д'ёт'ок бу|ло |гал'а / |дочка |гал'а / і си|н і|ван // от йа ўже
 то|го / |рада / шо це / це ц'ііе |д'ётки // от те|пер воі|на |началас' /
 заб|рали йо|го // приш|ла ме|н'і чорно|ва // от йак приш|ла чорно|ва
 із |фронта / то йак|а м'н'е на ду|ше ўже до|сада // ўже мо|го
 чоло|в'ека не|ма // ну о|так йа жи|ла чо|тирнацет' год у свек|рухи //
 свек|руха з |д'іверами і ц'ііе |д'ётки году|вали]

МАЛИНСЬКИЙ РАЙОН

Село Буки

Омельчук Марія Вакулівна – 1922 р.н.

[йа жител'ка / села бук'їу / малинського району села бук'їу / омел'чук мар'їїа вакул'їїна // хочу вам расказат' / шо йа бачила на своєму жит'ї // воїну голод йак у воїну уручнуйу копали / уручнуйу косили // йа була така малайа і застаў'али мене косит' а ни ідеши косит' бо напраў'али до прокурора о така була воїна / із запиской / і мус'їла косит' і мус'їла ўручнуйу копат' виснойу у колгосп'ї і коровами волочила а корова була перв'їстка чут' оборони не поломала і мене чут' не ўбила / о // а посл'е того ище голодоўка була йака липови / лист липови рвали да пом'їушки так'ї пикли то добр'ї ище були а голод дуже буў прот'їїни а картопл'у гнилу навесн'ї ўже копали перекопували те картоплишиче то це ўже було добре о // а ти пер ўже добре ж'їт' но нема здор'овїа ўже позбивали мен'ї ўже вос'їмдес'ят год без їедного / позбивали ўже здор'овїа о]

Село Буки

Мариненко Василь Іванович – 1920 р.н.

[йа мари|ненко ва|сил' і|ванович у|часн'їк бойо|вих |д'ействї| ко|ли йа по|паў / буў п'рїзвани ў |армїїу, йа по|паў у |д'ействуї|щу армїїу, освобож|даў укра|їїну, |пол'ичу гер|ман'їїу і чехосло|вакїїу за|конч'їў вої|ну в п'раз'ї / ко|ли ми| освобо|дили тер|нопол' фронт став ... ў|рем'н'е уда|лен'їїе а по|том чо|тирнац'атого и|їул'а буў про|риў на л'воў / освобож|дали л'воў санда|м'їр н'е город |жешов а там ви|сла форсіровали вї|с|лу зноў фронт ос|таўс' ў |його ў|рем'ен'у обо|рону там роз|ширили плац|дарм на |вос'їм'їс'ат км ўг|луб і сто к'їло|метроў| ў шири|ну і ту|да ... пода|ваў сна|ради бойепри|паси і ху|раж і го|р'уче дї|а |танкоў / а по|том вої|на була ў с'ї|л'ез'їїї за |одером |коло |города брос|лав / там ў с'ї|л'ез'їїї і |кончили і там ўже тут була чехосло|вац'ка гра|ниц'а |виїшли ми на ц'у ўже чехосло|ловац'ку гра|ниц'у освобо|дили |город рат'ї|бор ... і ос|таўс'а пос'їл'едн'ї |город йар|муц' і ў йар|муц'ї |кончи|лас' вої|на ми од|ўра|га бу|ло одс|тали / до чехосло|вац'кого пра|ви|тел'ства по |рад'їо со|б'їчило до |нашого ко|мандуван'а шоб да|ли |помоч ну |наша ди|в'їз'їїа вош|ла ў итурмо|ву з|рупу і ми ўже |були ў п'раг'ї де|їй|атого чис|ла ў нол'ча|соў |сорок ми|нут ми ўже були ў пра|з'ї ие |поўноч'ї тр'ї|ичали де|їй|атого чис|ла до |вечора о а по|том на |ранок де|с'атого чис|ла ўже ўсе |тихо і тут пош|ла поздраў|л'ен'їїе за по|б'еду стрел'ба ў|гору ор|к'єстр із|райут' і ми так |кончилас' вої|на / ўсе]

НАРОДИЦЬКИЙ РАЙОН

Село Великі Кліщі

Аврамчук Анастасія Іванівна – 1932 р. н.

[йа / аўрам'чук анаста'с'і́йа і'ван'і́ўна // ж'і'ву у се'л'і ве'лик'і́йе
клеш'ч'і // се'ло 'наше в'і́д'селене // йа ж'і'ву ў се'л'і од'на // ну: // йа
захво'р'єла / ну йа не з'найу / чо во'но та'ке т'рап'іло'с' // ну: / і до ц'іх
п'ор л'і'куй'ус' і шче ж не дол'іку'вала / ну / а йак во'но 'буде / до с'і'р п'ор
не з'найу / голо'ва 'с'і'л'но / че'реп бо'літ / че'реп бо'літ / і моз'г'і
бо'л'ат / йа наг'нуц': а не 'можу // та'ке // ж'і'ву / йак і ў'с'і 'л'уді' // ну:
// йак б'і ду'ша мойа 'то'л'ко 'раду'й'ец': а пр'і'родойу / о // хто і́де / хто
за'й'єде / йа 'дуже 'рада ц'і'м // о // ну / шче шо // 'зелено / кра'с'і'во
'л'єтом / 'йаблука в'і'с'ат / а ў 'ц'ому 'роц'і не з'найу // ц'в'єт засо'хайе
/ до'ш'чоў не'ма // на ц'в'єт т'реба дош'ч'є / шоб бу'лі' / та'ке // шо ж
вам і ска'зати' // йа / можу ска'зати' т'ім / шо вас ож'і'дала на
с'о'годн'ашн'і́ ден' / на св'а'т'и' п'разнік / ве'лік'ден' / с'в'а'та 'паска
// от // на'мєсн'і'ка раі'рад'і' / та'мару н'і'ко'лай'єўну / во'на гово'рі'ла /
шо шче 'буде дво'і'х і'зо м'ноіу 'женич'ін із 'і'хн'ого / йак б'і
пр'єдпр'і'ят'і'я / ч'і о // ну / йа вас ож'і'дала / йа 'дуже 'рада ц'і'м /
шо в'і попр'і'є'жали' // ну / йак б'і ска'зат уро'ч'іст'и' / бо це ж раз ў
год бу'вайе 'паска // ну: // дер'жу ко'ров'і / в'і'вожу на па'шу /
попр'і'б'і'вайу / нагл'є'даіу за 'і'м'і // а / ку'да і' по'й'єду / то во'ні' і на
'пол'і ож'і'даіут м'єне / бо йа і не ў'сти'гаіу // а аў'тобусоў не'ма // а
ма'ш'і'на йа'ка і воз'ме / а тоі не воз'ме // та'ке 'д'єло / з'найете // ну:
// бу'ло та'к'є / шо 'т'і'м'і годам'і йа йо'го не п'родала // назб'і'райу і
'с'і'ру / і сме'тани' // в'і'з'му ў ба'зар / 'л'уд'ам од'аіу ц'і'м / шо йа і'х
з'найу / о // а те'пер о'до ўже два 'годи' / то т'рох'і і прода'вала
'л'уд'ам / бо ўже 'б'ол'ш'і' буў 'поп'і'т / о // а ў 'ц'ому 'роц'і йа шче не
прода'вала / бо бол'на / і не 'мона м'і'н'є і ро'б'і'т / і но'с'і'т // 'важко
в'єд'ро во'ди м'і'н'є 'в'і'т'аг'ти' із ко'лодез'а // йа вам п'раўду ка'жу //
ну: // йак б'і так ска'зати' // бо'й'ац': а йа не бо'й'ус' / 'то'л'ко бо'й'ус'
од'ного 'того / йак йа пом'ру / до 'часом ні'хто не по'бач'і'т / ў'рем'іа
с'к'ол'ко // до то'д'і йа роз'лож'ус' // і це йа од'ного 'ц'ого бо'й'ус' / а
так йа не'чого // йа і ў час 'в'і'ду над'в'ор' / і ў два'нанц'ат / і ў три' / і ў
два // ў с'к'ол'ко со'бака за'гаў'кайе // йа з'найу / йак со'бака 'гаў'кайе на
'кого / ч'і на з'в'єра / ч'і на л'уд'и'ну // бу'ло та'к'є / шчо 'л'уде
под'ход'і'ли' / о // ма'ш'і'нкойу под'й'єхали' / с'тали о'до за 'садом / а
са'м'і'є ідут // і ното'вали' коло 'ц'ого // так со'бака не допус'кайе //
то во'ні' заі'шли ц'і'м 'ходом // ну / 'думайу / ц'є ўже не'добра л'уд'и'на //
то йа в ок'но / йак заг'рі'маіу ў 'раму / то во'ні' завер'ну'лі'с' // ўно'ч'і ў

ча'соў оди'нац'ат' ч'і ш'о // ц'е було п'рошли год / о // і 'заре с'е'ли'ў
ма'ш'інку і по'йѐхали' // а с'в'ѐту не ўкл'у'ч'ілі' / а 'тѐл'ко с'в'ѐт буў
і'з:ад'і / тут п'рот'іў 'ном'ера // а йа ж із 'хати' то не по'бачу 'того
'ном'ера // б'йѐла ма'ш'інка бу'ла / б'йѐла бу'ла 'в'ідно / о // то йа
до'гаду'ўс' / хто та'к'іі' / а'ле / йак не ба'ч'іла так / то йа не 'можу
'точно ска'зат // до'гаду'ўс' / і во'но так 'може і' бути' / бо м'е'не
предупреж'дали' з м'і'л'іц'ііі / шо 'буд'те об'е'режн'і // 'в'ідно /
разго'вор йа'к'іі' то буў // воў'к'і бу'лі' б'ліз'ко о'с'о за / за / о'до за
по'с'олок наш // і 'чулі' // і ў 'ц'ому роц'і 'булі' / йак го'рѐло о'с'о ў нас //
то ўже ў ча'сѐў п'ят' 'ранку зноў с'у'да ж 'само йак загу'дут' // а
со'бака 'коло ме'не буў // а со'бака со'б'ѐ / у: // йак заре'ве // вѐн з'найе /
бо йак на со'бака чи на каба'на / то вѐн 'зоўс'ім 'наче / а на воў'кѐў /
вѐн же бо'йіц':а / вѐн же з'найе так / йак і л'у'д'іна //]

НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКИЙ РАЙОН

Село Борисівка

Романюк Ганна Василівна – 1930 р.н.

[ме́н'е о́це шейі'с'ат 'деу́йат' 'рок'іу́ / з три'цатого йа 'року / прожи'ла йа жи'т':а не 'дуже 'লেখке // т'ажко бу'ло 'жити́ // ну йак по'ди'у́л'ус'а / то то бу'ла в'ї'на / н'іс'л'а в'ї'ни́ / а йак по'ди'у́л'ус'а от 'зараз / йа'ке жи'т':а дл'а 'молод'і // то йак бу'ла в'ї'на / то ка'зали́ 'д'іт'ам / шо 'буде 'луч:е / йак в'ї'на за'к'інчи'а // а шо ж 'зараз ка'зат' / ко'ли' с'тане 'луч:е / і ди'у́л'ус' / ба'гато л'у'деї без ро'боти́ / а т'і / шчо 'робл'ат' / з'рош'і йім не п'лат'ат' / от йак йо'го 'жити́ // а'га // і л'уди́ 'ход'ат' / йак у т'раур'і / йак чу'ма на йїх понапа'дала / ну а йак м'і'н'і бу'ли ро'к'і / от за н'і'мц'іу́ бу'ло 'дес'ат' 'рок'іу́ // по'том 'дал'ше 'годи́ н'іш'ли́ / 'дуже т'ажко ми́ ро'би'ли́ / то ку'роу́ 'пасли́ / то сви'неї́ 'пасли́ / з л'ісу д'рова но'си'ли́ / дл'а ко'рови́ по'лову / со'лому но'си'ли́ / а у ко'л'госп'і бу'ло дв'е 'парі́ 'конеї́ / то ми́ го'род ко'пали́ 'ви'лам'і / йак с'разу ў'лага 'си'л'на / а по'у'том 'заступом // от і с'їйали́ ў го'род'і / і са'ди'ли́ / і ўсе о'б'ро'б'л'али́ // але ўсе р'іу'но і 'мали́ // ми́ не бо'у'вали́с'а т'рудношч'іу́ / бу'ли́ ўс'і та'к'і робо'т'ашч'і / бо так і 'бабушка / і 'д'едушка ўсе при'казували́ / шо т'реба тру'ди'ти́с' / то труд ч'ело'в'ека не іс'портит' // але ж йак о'тут с'клалос'а жи'т':а // 'бат'ко буў вету́рач / 'мати́ кол'госпни́ца // йак'шо репр'е'с'ірували́ б'рата мо'го 'бат'ка / то за дв'е не'д'ілі с'і'ди' зро'би'ўс'а і по'мер ў бол'ниці́ / дв'і не'д'ілі по'леж'аў / і ска'зали́ реўма'ти́зм 'серца // 'матеру 'кон'і з 'возом пере'їхали́ // і ме'н'і от бу'ло три'нанцат' 'рок'іу́ // і шо ж // жи'ла йа при́ сес'тр'і с'редн'їй // сво'го п'їатеро д'і'теї // учи'лас'а 'дуже 'добре ў ш'кол'і / а йак посту'п'іт' учи́ца / хто ж ме'не 'буде ў'чити́ / 'ви'учи'лас'а на пчо'ло'вода / п'ід 'к'їйево́м / у 'мал'ін'і ў'чи'лас'а ри́к // при'їїхала ў ко'л'госп'і пчо'ло'водом ро'би'ла / ро'би'ла пчо'ло'водом / а шо ж з'р'ішми́ не пла'ти'ли́ / на трудо'д'н'і / а йа ж 'д'іу́чи' на / хочу ў'зути́с'а / 'гарно ў'д'іти́с'а / а'га // а то'д'і / йа шо / 'їйду ў 'корец' і там ста'їу на 'д'ец'ку мо'лочну 'кухн'у / 'д'іт'ам го'у'тоўл'у // по'лу'чала йа на т'і з'рош'і т'ри'цат' п'їат' рубл'іу́ // 'д'іт'ам йак го'у'тови'ла 'їїсти / і по' о'т'де'лен'їям бол'ниці́ ро'з'носи'ла / по'зна'коми'лас'а з о'д'ноїу́ 'женичи́ноїу́ / во'на з ра'дику'л'ітом ле'жала / із се'ла 'кори́с' / 'кор'іст' // п'іт'рук ма'р'їя // во'на то'д'і ме'не 'чого то пон'рави'ла / да 'каже / ти́ з'найеш шо / 'каже / 'хочеш по'їхати́ по вер'боўк'е ў кри́м / нас уд'вох / ро'бочі'х не хва'тає / т'рет'ого // йак'б'і йа при'їед'налас' / шо'б со'з'ласна // йа со'з'ла'си'лас' // ми́ по'їїхали́ у кри́м / се'ло о'хоц'ке / н'і'жне'горс'к'їй

ра'йон / 'стали' ро'бит' пчо'ло'водами // йа йак г'лаўна / йа йі'йі
 ўз'а'ла за по'мошні'ка / і ми' там прожы'ли' д'вац'ат' п'ят' 'рок'іў //
 за це ў'рем'я йа ў н'іх жы'ла с'ім 'рок'іў / по'том на т'іі 'сам'іі 'вуліц'і
 пр'едс'е'дат'ел' ме'не сп'ітаў / де ст'ройіт' 'дом'ік / йа і ска'зала / де
 / то'му шо і пчол' іім розве'ла / і план 'меду' вы'тоўн'аўс'а / і ў
 аўтор'і'т'ет'і ў л'у'д'ей була // і аўтор'і'т'ет зароб'іла ў на'чал'ства /
 а то'д'і полу'чыла 'дом'ік да 'в'ішыла 'зам'іж / 'п'ізно / ў 'сорок' 'ш'іс'т'
 'рок'іў роди'ла доч'ку // чоло'в'ік по'жыў з'і м'нойу тры' 'м'іс'ац'і / да
 п'ішоў до ба'гатовіі 'жыці' / у йа'койі 'золото не 'маіе шчот' / не бу'ло
 шчоту ў 'золот'і // а йа са'ма ўже і на ро'бот'і / і з доч'койу ў 'сад'ік /
 по'том ш'кола / а ў ш'кол'і ў'чы'лас'а на п'ят' / о'т'л'ішніц'а // не за
 шо і ме'не 'выб'рали' шче ў ро'д'іт'ел'ск'іі ком'іт'ет' / йа і пон'а'ла 'із'а
 чо'го / 'із'а доч'к'і / шо 'добре' 'учыц'а / і та і ми'н'і ўже 'почва' 'йакос' /
 аж 'почва бу'ла тверд'іше 'п'ід'і м'нойу // по'жы'ли ми' там // і
 за'к'інчыла во'на там чо'ты'ры' клас'і // а ўже ў п'ят'іі йак
 пере'ходіт' / 'наш'і 'родыч'і з'в'ідс'і / з ново'града / бо йа са'ма 'родом
 то з се'ла / се'ло бо'рыс'оўка / ново'град во'ліньс'кого ра'йону / а ў
 са'м'ім 'город'і жы'вут' пл'е'м'ян'іц'і // і пр'і'йхали ў 'гос'т'і / то /
 'т'от'у / 'йід'те / там 'дом'ік п'ід знос / да по'лучы'те квар'ты'ру / то
 хоч на с'тар'іс'т' 'доц'і: і 'буде / 'каже / 'добре' 'жыці' // а в'і ста'р'і і
 д'рова ру'бат' / і ўсе це ро'біт' / та ўже не 'буде' с'ілі' // а йа / даі бог
 / шчоб 'з'ат'а 'добро'го д'іж'дали' / х'тозна / йак ко'му полу'чайе'ц'а //
 йак прода'ли' там / 'саме' претру'бац'ііа г'рошеі // а тут йак ку'п'ілі' /
 п'ід знос не п'іш'ло / ну і шо / не'ма ш'час'т'а / 'дума'ю / на'т' на тры
 ко'п'іікі / йак же во'но 'буде // на'таша п'іш'ла ў ш'колу ў ново'град
 во'ліньс'ку ў п'іату 'руску / йіі с'тали за'ны'жуват'і о'ц'і'інкі // во'на
 роз'каже на п'ят' / йіі с'таўл'ат' чо'ты'ры' // во'на пр'і'ходіт'
 до'ўдому / п'лаче / а ме'н'і 'каже / йа з'найу / шчо йа на п'ят' з'найу / а
 тым ба'гатым ус'ім с'таўл'ат' / хоч і на тры роз'каже / то п'ят' / а
 ме'н'і за'ны'жуйут' // нічо'го / не плач / чо'ты'ры' йак п'ят' / г'лаўне /
 шчоб посту'п'іт' 'учыц'а / аб'і здо'роў'яа бу'ло // во'на і 'каже / 'мамо /
 т'реба 'бути' 'дуже' 'чесно'му / праў'дыво'му // йа 'тоже' ка'жу за 'теіе /
 йак'б'і ўс'і 'л'уд'і бу'лі 'чесні'мі' да праў'дыв'і / а по'бачы'и / хто
 ў'чыц'а / посту'п'айе / хто квар'ты'ру полу'чаіе / хто ха'рошу ро'боту / а
 то по'бачы'и / хто полу'чаіе // так // ну йак по'сту'пат' ў'чыц'а / то
 не 'можна по' 'конкурсу' пр'і'т'і // йа 'пон'ала / шо г'рошеі т'реба /
 мо'йа 'д'іўчына п'лаче / йа ка'жу / не плач / 'мож'е / шчос' з'м'іныц'а /
 пере'м'іныц'а // хаі / за'к'інчуі ўже 'дес'ат' клас'іў / да з дес'ат'і ўже
 'будеш' посту'пат' // а'га // а йак с'тала посту'пат' / ні ў жы'т'омі'р'і
 / ні ў бер'д'іч'і'в'і // а во'на 'хоч'е / шчоб ч'і на ўра'ча / ч'і на ў'чытел'а / і
 шчоб не про'ходіт'і по' 'конкурсу' // шче ў 'йарун'і / ў 'техн'іку'м'і

землепо'радчик'і // йа / 'мамо / не 'хочу на землепо'радчика / з 'сажнем
 'б'ігат' ўсе жи'т' :а // да і н'і'чого / шо / ўсе з'м'іни'ц'а / пере'м'іни'ц'а //
 'можє / мо'йа 'мама хо'т'іла за 'пана / да пан не сxo'т'іў 'мамі / на
 шо 'можна ў'чи'ти'с'а / на то і посту'па'ї / за пле'чи' ма но'си'т' не
 'будєш // ну і шо шчє // і при'є'ни'ўс'а сон / на'пєўнє / бог ме'н'і
 при'є'ни'ўс'а / та'к'і'ї ни'зєн'к'і'ї чо'ло'в'єк с'і'дєн'к'і'ї / і 'кажє / йід' /
 п'рав'іл'но 'богу мо'ли'с'а / йак йа по'йіхала та з ді'ректором
 по'го'во'ри'ла // 'дума'йу / йак йа з ни'м 'буду го'во'ри'т' / шчо йа н'і
 о'д'нойі к'ни'жк'і не про'чи'тала / шчо йа і ў к'і'но не хо'ди'ла // ми'н'і
 не бу'ло 'часу 'із'а ро'боти' // а в'ін так гар'нєн'ко зо мно'ю по'го'во'ри'ў
 / 'м'ісцє о'с'во'бо'ди'лос' / 'д'і'ўчина о'д'на не захо'т'іла на
 землепо'радчика ў'чи'ти'с'а // ўжє д'вадц'ат' два дн'і во'на / ў
 дєс'ятому клас'і во'на бу'ла / при'йма'є йі'йі // 'ви'ўчи'лас' на к'расні
 д'іп'лом / і ўс'о // і там ч'єр'ти'ла на от'л'ічно // йак при'ї'лос' на
 ро'боту / не'ма ро'боти' / а ў 'б'єлі' дом ска'зали' чо'ти'фри'ста
 'долар'іў / там од'на 'жєни'ш'на / то ка / п'ри'ї'мєм / а дє // ми' 'долара
 н'і о'д'ного не 'бачи'лі // 'д'ад'ко йак'раз цє 'кажє / д'іп'лом по'лу'чи'ла
 / йа то'б'і г'рош'і по'зи'чу / 'паспорт' ви'ро'бл'у / і йід' ў 'чєх'і'йу /
 вер'бо'ўка йак'раз / і м'і / 'кажє / з 'жєни'чи'ної вер'бу'ємо / 'сорок т'ри'
 ч'єло'в'єка 'будє 'йіхат' / от шє і 'роди'чка // 'мамо / йа по'йіду // йа так
 п'лачу / шо цє за гра'ни'цу / шо ти' ў 'мєнє од'на / да йак о'цє йа 'буду /
 йак жє цє во'но 'будє / не йід' // 'мамо / у 'мєнє йак'раз шанс йє /
 та'кого мо'менту не опу'с'ка'йу // 'д'ад'ко по'ма'га'є / йа 'йіду / йак 'будє
 па'гано / при'йіду // от по'йіхала // йі'йі ц'а 'роди'чка / п'раўда / шчє
 об'і'жсала // во'на пош'ла ў 'цєркву / 'пєрєд 'бат'ушко'йу там т'рєба
 бу'ло спов'і'дати'с'а // а в'ін го'вори'т' / дє'ў'ят'на'ц'ат' 'рок'іў / шчо ж
 тє'бє зас'та'ви'ло с'у'ди' при'йіхат' / на цєй за'вод' / ц'у 'гал'ку / 'кажє / з
 ци'м 'дєрєвом тут но'си'ти'с'а / ти' ж і 'мало зароб'л'а'єш / і 'важко
 ро'бити' // во'на і роз'казу'є / шо 'мати' ўжє ста'ра / без 'бат'ка
 жи'ла / із 'пєнс'і'ї ме'нє ў'чи'ла / а ни'дє ро'боту там не наи'ла / да і
 му'сово / 'кажє / хоч ци'х г'рошєй зароб'ити' / шчє і 'хата ста'ра /
 т'рєба / ка / ку'пи'т' к'і'р'н'іч та 'хату обк'ла'сти' // от во'на пєри
 зароб'и'ла гро'шєй / та долг од'а'ла / да д'руг'і'ї раз зароб'и'ла г'рош'і да
 на на 'хату / а на т'рєт'і'ї йідє / да аж с'л'оз'и' ў о'ч'ах // 'мамо / не
 начи'на'й ўжє н'і'якойі ст'ро'йк'і 'б'іл'шє / бо ме'н'і ж ўжє д'ва'ц'ат'
 'рок'іў / д'ва'ц'ат' 'пєри'ш' п'і'шоў / а ў 'мєнє не'ма шчо ў'д'і'ти'с'а // а
 йак ў 'цєркву / да цєй 'бат'ушка позна'йом'іў йі'йі з іно'ст'ран'цєм / в'ін
 сам н'ємєц' / даї по'н'ра'ви'ли' од'нє д'ругого / да і там шчє / і там
 с'вад'бу ро'би'ли' / шчє йа шчє 'йізди'ла / два 'м'іс'ац'і там бу'ла / во'ни'
 б'мєнє ў'з'али' / со'з'глас'ни' / ў йіх ко'мната йє / і 'йісти' хва'тайє /
 'кажє / з'ат' і бат'к'і / та йа'кє ж 'йіхн'є 'д'іло / нас жє 'комната

дл'а 'матер'і / 'будем са'м'і харчу'ват' / йа'ке 'їїхн'е 'д'іло / шчо во'ни
не розре'шайут' / ў 'їх же / 'в'ідно / ў гер'ман'її 'тоже сво'її за'кони'
/ йак і ў нас // і от у'же те'пер полу'чайец'а / так шо ска'зали' / шо не
'менше три' рок'і / йак во'на 'мову 'їїхн'у 'в'їучит' да 'под'анство
'йакос' п'р'їме / а то'д'і 'маєе п'раво 'мат'ір ўз'ат' // ўже с'коро 'буде
р'ік / а там шче і два / ну ўже / бог даст' / і по'лучиц'а / ну шчо ж
ме'н'і тут од'ний ро'бити' //]

Село Велика Деражня

Киресва Антоніна Іванівна – 1926 р.н.

[ну шо ж йа то'бе розка'жу // із сво'го се'ла / сво'їу іс'тор'їю
чи воб'ше се'ла // п'ід час в'їїни бу'ла йа у // на за'вод'і / йак то'д'і
бу'ли то'кароўка нази'ваўс'а п'ід час в'їїни / а 'зараз в'ін / йо'го
зо'вут' перво'майка 'фарфор ізо'л'атор 'х'імзавод / то ро'у'били ми
ў кормо'вому це'ху / і на за'борц'і бу'ла // з'носила і капсу'л'і / і
з'носила ц'і ізо'л'атори на п'лечах // 'заре там у'се во'но
м'ехан'ізовано / до во'їни ў них бу'ло ўсе // а п'ід час в'їїни ўсе ж
во'но бу'ло ўруч'ну // ўсе ж ми но'сили ота'ко // 'досточки
то'нен'к'і / ну / це'л'івочки ота'к'і // і о'це на цих 'досточках
ота'ко не'сеи // то це не'сеи із д'ругого 'поверха // д'в'іс'ц'і / це
'норма // д'в'іс'ц'і штук / од'не / а 'тейе / а сто про сто / но
йак'шо / а'ле ми но'сили так // і з'в'ідти і з'в'ідти / ми 'носимо / ну /
а нуме'роўшиц'а сто'їит' і за'писує / з'найем / 'тейе / шо з'носиш //
а з'низу / це са'м'і 'дошки / шо з'несла / 'поўний м'ішок / то не'сеи
на'верх // ну / та'ке / ну 'шо ж ти / го'лодний / а чере'вик'і йа'к'і //
чере'вик'і 'материн'і / ку'пила во'їен'і ота'к'і о за'ўб'іл'шки /
'сорок п'ятіи чи йа'киї / да ї у тих чере'виках сол'дац'к'іх здо'рових
ї'ди но по тих с'водках / та йак // то йа ско'рейє 'пелену і про'дати
у гур'но / понали'ваў і ўс'о // а ўже йак це гур'но / це ж не
заби'райец'а / то'п'ер'ічка / во'но ж 'дуже ве'лике // йе на шис'т'
пе'чеї / йе на 'деўйат' пе'чеї і йе на дв'е'нанц'ат' пе'чеї / да / то
ко'лис' во'но бу'ли ми па'лилис'а / дв'і 'печ'і бу'ло / бу'ли та'к'її /
так йак о'це ї 'зара / йак о'це п'ід час во'їни / а во'ни йїх ўс'і //
па'лилис'а / да // так во'ни сто'їали / і ми ро'били та'к'і / йак о'це
сто'їали // д'рова і о'цї бер'кет торф'їа'ний // то ми шче ї к'рали цої
торф'їа'ний бер'кет / а у / де ў се'л'і у 'мене квар'тира / кру'гом ж
заго'рожена / то шу'каємо теї / гурло'парл'їу / то там ў пар'кан'і у
'мене йе 'дирка / ту'ди ж зане'су / і з 'тейї чверт' ко'му / йак 'тейе /
йак во'на // по к'райу во'ни хо'дили по тої бер'кет / шо йа набе'ру на

горло'парл'їу // а ми 'разом бу'ли ўт'рох / йа / 'в'ерка / із се'ла п'іш'чини / 'тейе / і 'л'іда сос'ноўс'ка / йа'ка ц'у 'хату ку'пила / йак 'л'іда сос'ноўс'ка си'дит' / то во'на ку'пила у 'т'отки сво'йейі // ну а мо'йа 'хата / де йа рос'ла / то це буў ва'сил' / це ж м'і та'ко 'разом / йа'ка соло'мина // то це 'мати з'валас' / а / то це по 'матер'і / це мо'йа 'мати соло'мина з'валас' / це не 'видумка / 'вит'у / н'е / це не 'видумка / це 'материна / мо'йейі / 'матери 'назва // мо'йа 'мати са'ма із 'того із кам'я'нец' по'дол'с'койі 'област'і / о / да // 'мати / а на 'бабу мо'йу / на 'материну 'матеру з'валас'а 'ган:а / а ка'зали / ста'ра ў'чери́ха / бо там не ка'зали ў'чора / то ти не чуў / бо ти не з'найеш та'кого // а'ле ми ро'били й не с'каржыліся // йак'би ме'н'і 'зараз даў хто п'яа'цот рубл'оў / то це ж ку'пе́йка бу'ла б / п'раўда // то то'д'і ше і не 'так бу'ло ў ни'н'ешн'ому / з'найеш // але ж / 'сину / 'але п'яаде'с'ат рубл'оў бу'ла ота'ка пе'репот'ічка 'хл'іба на ба'зар'і // п'яаде'с'ат рубл'оў // да і шо ж / п'і'деш да 'поки з ба'зару ду квар'т'іри при'шоў і ц'у пе'репот'ічку пош'т'і зйіў // та'ко почи'наў / пошчи'наў / ну і ўс'о / ну п'яа'цот грам / а на 'карточку да'вали п'яа'цот грам уўс'аного хл'іба // і це т'реба бу'ло ро'бит' // н'іна ч'ван'с'ка проро'била / проро'била два'нанц'ат' 'рок'їу на це'ху // о / то 'тейе / тут йа 'сина / о то йа і'ду / йа 'зара при'ду // о / то йа / шо ж то'д'і // да'йут' / ц'ого хл'іба уўс'аного / йаке ж во'но / не // ў'ранц'і 'часу і'деш ту ка'пусту 'йісти / з'начит' / так і'деш до о'б'іда / 'порати // поро'біў там по о'б'ід'і / при'шоў у'же // цеї хл'іб да'йец':а / то так у 'ларку т'реба цеї хл'іб у'з'ат' // в'і'дтур'іти ў сто'лову // ў сто'лов'іі шче 'поки та'лончика в'із'меш / да і ўс'о / да і не'ма ц'ого хл'іба / де йо'го і 'д'ілі // ота'ке // так году'вали / а ну а ро'бота / то шче і // але ми ро'били / ро'били і не'кому не с'каржыліс'а / н'і'чого // га / а ко'му 'тейе пос'каржис'а // це шче 'так // ро'били ми так // робл'у йа за'борц'і / 'поки це / робл'у на за'борц'і / а то'д'і йак 'паци'а гор'ну / то йа так // робл'у на за'борц'і д'руги 'сутки / д'ругу с'м'ену на гор'н'і / шоб це // полу'чали ми і п'рем'іі // йа'ке ме'н'і п'рем'іі да'вали // йа'к'іс' 'тапочки бу'ли то'д'і / а шо ж то'д'і бу'ло // ота'ке / о / то 'тейе / то робл'у 'б'іл'а гор'на д'ругу с'м'ену // от у'ранц'і йа робл'у на за'борц'і / а ўже на д'ругу чи т'рет'у с'м'ену йа іду до 'того / до гур'на / 'через те / шоб ме'н'і заро'бит' дн'і дл'а гур'на // до'дому поі'ти 'торбу при'нести // а шо ж // до'дому п'іш'ком / 'с'емдес'ат к'і'лометр'їу 'п'ішки / з'видти с'у'ди // пос'лухаі // і'демо / це полу'чила йа ц'іх п'яа'цот грам 'хл'іба да і у'ранц'і // це с'о'годн'і йа ўже бе'ру // даі́те ме'н'і на 'заўтра 'заўтрашн'е ц'іх п'яа'цот грам хл'іба / бо йа 'хочу іти до'дому / бо це ж заро'била йа б'і'ди // і'ду або до де'рктора / а'бо до інже'нера // а в'ін ме'н'і п'і'дпису́е / на'чал'ник 'цеха / от і п'і'дпису́е д'і'ректор /

ишо отпу'с'кайе ме'не на ц'і дн'і / йа'к'і за'роблен'і ў ме'не дл'а гур'на //
 о / йа іду до'дому / і'демо ми так // у'ранц'і ви'ходимо і / це 'с'емдес'ат
 к'і'лометр'іў за 'ден' проп'т'ікайемо // да ў іед'ну с'торону // це ми
 до'дому // це о'но до сло'бидки // о / то це ж с'лухаі // оце ж 'тил'ки ми
 то шчи'тали 'дес'ат' к'і'лометр'іў уд ту'кароўкі ду ба'ран'іўкі / а
 спи'таі 'тол'іка 'ц'ого / де 'цейі дент'і'с'а / то вин ка'же / шо ус'і // і
 'бат'ко йо'го ме'н'і ка'заў // по 'чому і'ти / і не 'дес'ат' к'і'лометр'іў /
 а пи'тайе ме'не // ку'дойу ви йш'ли // а йа ка'жу із ту'кароўкі ў
 глибо'чок / о / де / ка'жу ду 'того / ду ба'раноўкі 'дес'ат' к'і'лометр'іў
 // не 'дес'ат' / а два'нанц'ат' // так в'ін ду 'мене / да і ку'дойу // да і
 ка'жу уд сви'нобича ду сви'нобич / ду мирос'лаў'а од мирос'лаў'а до
 ра'думина / од ра'думина / ка'жу / ду ко'лод'анки / ка'жу ду // н'е /
 н'ічого ў с'в'іт'і / і шче го'лодніі / шо це ти // де ти хоч / шоб ў 'мене
 'ноги // а 'зара йа не з'найу / йак во'но // тер'л'іўка / чи йак це во'но //
 тер'н'іўка / о / а от де і гор'баши ше / от / да і од гор'баши ду
 'йароўн'а / н'і // наўпруш'ки да і ўже до сло'бидки / а'ле п'рйідеи іе
 з'найеш ку'ди // йа то'б'і ска'жу то'го / із з'руда до 'ц'ого /
 бо'рисоўс'кого 'насиа // то / де і це / 'тейе / за цим 'насипом буў го'рох
 // ми о'бидв'і з 'цейу 'в'еркоў с'е'дайемо ў 'ц'ому го'рос'і да і 'кажемо
 // ўже п'рйідемо у дуп'линки / даі ўже дуп'лин у дуп'лінках // во'на /
 'каже йа 'буду ночу'ват' у 'могр'і / а йа 'кажу // а йа ў 'д'ад'ка // йак
 ми п'рйіходим у ц'і дуп'линки / то це ж з'найеш / ос''до / у кум'ц'іў / де
 'р'ідн'і 'наш'і ха'ти // де ви / у'же 'кажу // то ку'да ж за'ходит' до
 'могр'і // во'на п'рйішла до 'хати / до 'могр'і / пон'і'майеш // а во'на
 'каже // 'нейе і йа 'кажу до 'д'ад'ка // н'е / бо / це / 'могр'ина 'хата / а
 це 'д'ад'кова 'хата // а во'на 'каже н'е / а йа ка'жу / і йа н'е / хо'д'ім
 до'дому / бо нам / 'кажу / 'заўтра йак розбо'л'ат'с'а 'ноги / то ми
 до'дому не доідемо / да так // да / і так йак ус'а / с'а'дайемо у 'ц'ому
 го'рос'і / бо 'дуже ж 'йісти 'хочец':а / а шче йак п'іш'ли / і'дем //
 п'р'амо се'ло / йа'ке // у 'ц'ому се'л'і поп'росимо 'йісти / 'йісти 'хочец'а
 // то хто ж то'б'і 'йісти про'сиў / ну // і'деи / ц'а 'хата на вид та'ка
 д'ранен'ка // не 'будем за'ходит' / на'в'ерно / ску'па // зайш'ли ў 'хату /
 сти'дайемос'а 'йісти про'сит' // даіте 'л'уди / а ми ж во'ди не 'хочем
 // 'йісти 'хочем // даіте ж нам // даіе к'варту / то ўз'али / да та'ко
 'зуби о'но помо'чили і 'дал'ше / і так ми ўже ў 'ц'ому се'л'і та'ко
 'думаіемо // не 'будем про'сит' / бо не 'мона 'видержат' // і так 'ц'ого
 го'роху п'рйіходили да за'с'адаіемо ў 'ц'ому го'рос'і / і шо ж ти / 'тоже
 си'д'іт' не 'мона / бо ро'с'едували ж'мен'і 'ц'ого го'роху // то це ўже
 'вечора / з:а 'вечора / ота'ка пу'ра йак карту'шч'і / йак о'це / йак 'тейе
 / ну ўже 'веч'ір 'зоўс'ім / йак о'то 'пораіемо ми / ну то хто ж там на
 'буде / о о'це та'ка / та'ка 'житка бу'ла //]

Село Жеребилівка

Наюк Наталія Арсентіївна – 1928 р.н.

[наше село назива'йеца жере'білоўка / а'ле ни'х'то не з'наў / чо'го во'но так назива'йеца / з'в'ідки пош'ла ца 'назва // о'казу'йеца / шчо ко'ли'с' називали' од'не у'рочи'ще хи'лоў / хи'лоў / і 'тоже не з'нали' / чо'го // а ока'залос' так / шо там бу'ло ко'ли'с' село 'хи'лоўка / та йо'го та'таре спа'ли'ли' / а по ти'х м'іс'ц'ах / по ти'х лу'гах наро'сли' бере'зови' ро'шчи' // та при'їхали з л'вова д'охт'ар'і 'д'охот' го'нит' / да не мог'ли под'і'лиц'а 'ц'іми' ро'шчами' / то во'ни т'аг'ли жереб'к'і / йа'ка ко'му при'па'де ро'шча / і з 'ц'ого пош'ла 'назва 'наше село жереб'ілоўка // а 'радом село / то там ва'ри'ли' п'и'ичу ц'і д'охт'ар'і / то наз'вали те село п'и'ич'іў // і про ц'у ле'генду / і про ц'і 'роспов'ід'і 'наши'х п'редк'іў д'із'наўс'а о'дин буў во'їен:и' у моск'ви' ў ар'х'іви' / деї там бу'ло у'се на'пи'сано про по'ходжен'с'а 'нашого се'ла // і ко'ли'с' / йак йа бу'ла 'д'і'учинкойу / то 'дуже бу'ли'ц'і'кав'і 'ігр'і // з'рали' ў з'ілку / а ц'у з'ілку ро'би'ли з ко'роўйачойі 'шерс'т'і / де во'на на'гадувала та'ко м'йачи'ка / і ста'вало дво'х у 'коло / а т'рет'і' 'б'ігаў по 'колу / і тре бу'ло по'пасти цим м'йачи'ком // а то так т'реба ш'петнен'ко / шоб по'пасти // а йа то та'ка бу'ла сп'раўна / йак хто ўже по'па'де м'йачи'ком / тої ви'ходи'т' / тої ста'йе / і так з'рали' 'дуже та'к'і а'зартни' та'к'і ц'і'кави' 'ігр'і бу'ли' // а шче з'рали' у 'ки'ц'ку / 'тоже" 'брали' мал'ували' 'коло / і два та'ких дв'і 'палочк'і / 'клали' на'перед кладо'біло / 'тоже / хто про'гра'йе / і 'кажут' / 'гонит' 'йе'рош'і // і ўже бе'рут' ц'у 'палочку і 'кида'ют' / а тої 'б'ігай'е / а тої 'б'ігай'е до 'того / шо ўже с'томи'ц'а / а то'д'і ста'райе'ца / шоб 'тоже 'добре грат' // а ко'ли'с' та'ка шче бу'ла гра // у цв'і'те називалас'а // ўд'вох бе'ре / о'дин тор'кайе ру'койу і 'каже / мо'йе ц'в'і'те / тво'йе 'сохне / і ўт'і'кайе / а тої до'га'н'айе // хто до'г'наў ўже / йак'шо до'г'наў йо'го / то ўже тої бе'ре ру'койу тор'кайе'ца і 'каже / шо мо'йе ц'в'і'те / тво'йе 'сохне / і зноў б'і'ж'ат' // і та'к'і бу'ли' 'дуже роз'важли'ви' 'ігри / 'дуже бу'ло ц'і'каво // а ше розка'жу та'ку ста'ри'ну 'казку / шо 'йіхаў пан з 'кучером йі'ваном / да ї на до'роз'і ле'жи'т' зо'ло'та та'р'ілка // пан 'каже / шо мо'йа / а йі'ван 'каже / шо мо'йа // ну йак же 'се'йу бу'ло под'і'лиц'а / ну пан 'каже до йі'вана / хто / 'каже / 'поўну та'р'ілку на'робит' / то то'го 'буде та'р'ілка // ну 'добре // пан пу'шоў / шо ў йо'го з'роши' бу'ли' / то в'ін у'с'а'ких 'ласошч'іў накуп'л'аў / а ў йі'вана не бу'ло з'рошеї / то в'ін ку'пи'ў к'варту / 'каже / шо да'ваї йа 'першиї 'буду / йа 'першиї / дер'жи' / йі'ван / та'р'ілку // 'може / тої пан п'нуўс'а / п'нуўс'а / да там і не бу'ло чи'м наро'бит' ў ту та'р'ілку // а йі'ван

ўже не 'може з'держац'а / да 'каже / дер'жы / 'пане / дер'жы / 'пане /
йа 'буду / йа 'буду / ц'оі йі'ван йак нап'нуўс'а / ўс'а та'р'ілка 'поўна /
аж пот'ікло 'пану по 'пал'ц'ах / а пан хо'т'іў ц'і 'пал'ц'і страх'нут' /
да об ко'лесо / да за'біў / да ў рот / а йі'ван 'каже / а 'нашо ти
найі'даеш / надій'даеш з мо'йейі та'р'ілки // а шче сп'і'вали та'ку
молод'іжну //

з'іі'шоў 'м'іс'ац' / з'іі'шоў 'йасній / шче і ве'ч'і'рн'айа зо'ра /
'куда йі'деш / одій'жайеш / м'іі'м'і'лен'кіі со дво'ра /
оі йа 'йіду / одій'жайу у да'леку сторо'ну /
но'чуі / но'чуі / м'іі'мі'лен'к'іі / хот' ц'у 'ніч'ку зо мно'йу //
оі рад би йа / мо'йа 'міла / шче чо'ти'ри' ночу'ват' /
та і бо'йўс'а / мо'йа 'міла / шчо'б по'ходу не ўт'е'рат' //
по'йут' 'п'іўн'і / по'йут' д'руг'і / шче і 'курочка соко'че /
'буди'т' 'міла м'ілен'кого / 'м'іліі ўста'ват' не хо'че //
ўста'ваі / 'міліі / чорноб'рі'віі / бо ўже 'пора уста'ват' /
'біліі / 'біліі ў бара'баниі / та і по'чалі ў 'дудкі'рат' /
м'іі'м'і'лен'кіі ісхо'п'ўс'а / та і спро'сон':а на ко'н'а /
до св'і'дан':а / мо'йа 'міла / до св'і'дан':а наўс'е'гда /
до св'і'дан':а / мо'йа 'міла / до св'і'дан':а наўс'е'гда //

Село Колодянка

Кравчук Марія Миколаївна – 1930 р.н.

[йа з ко'лод'анкі / ма'р'ііа краў'чук н'іко'лайоўна // ро'біла 'дуже
'т'ажко ў кол'госп'і // з дв'і'надц'ати 'рок'іў п'іш'ла ро'бити // 'бат'ка
не бу'ло // ўс'і бу'ли муш'чини на воі'н'і // ро'біла / шо да'ваі з'ребти
'с'іно / по'том с'тала жат' / ўйа'зат' // от ро'били 'дуже 'т'ажко / а
'йісти бу'ло / не бу'ло шо // п'іш'ли ко'сит' // муж'чини два ста'рен'к'і /
о'дин з'п'ереду / дру'гій 'з'аду і ко'сили / ско'сили // а ў живо'т'і
вур'чит' / ко'ли б хот' ку'сок х'л'іба 'з'істи // пос'а'дали / по'сед'ілі
'тийі муш'чини / два 'д'іди нам ўз'а'лі поклі'пали ти 'коси / т'ри'дц'ат'
'косеі за'виклепат' // з'найете / йак во'но 'т'ажко бу'ло // ну шо ж
ро'бит' // ну ўже 'пидростк'і / ме'н'і / с'тала йа чут' 'біл'ша / да'ваі
ро'бит' // 'к'ін'мі ідем ско'родити / два'надц'ат' 'коней // йа ше ж
молода / ти 'кон'і позап'лутуйўц'а / а ў живо'т'і вур'чит' / 'йісти
'хочец'а // 'т'ажко бу'ло 'жити / 'дуже 'т'ажко бу'ло 'жити // а'ле
про'жили / с'лава 'богу // тут і воі'на / тут 'горе / у 'дотах сиди'мо / і
у живо'т'і вур'чит' / а 'йісти т'реба / а ро'бит' тра бу'ло // бо шо ж /
муж'чин не бу'ло / теі на воі'н'і / а ти два стари'к'і // ну шо ж /
ро'бит' да'ваі / 'дал'і ўс'о 'йідем / ўже по'ко'сили / ўже ўс'і ми к'ін'мі
поро'били / ўже по:'рали / да'ваі 'к'ін'мі о'рат' // виб'і'райу кар'тошку

/ а ста'рен'к'і бабоч'к'і зб'іра'ють за м'нойу / а йа плуж'ком о'ру //
 о'ру / так 'гарно о'ру / шо во'ни ме'не х'вал'ат' / та'ка моло'да так
 'гарно о'ре / а шо ж йа о'ру / а ў живо'т'і то вур'чит' / 'йісти 'хоче'а
 // прии'ла до'дому / 'мати йа'койіс' картоп'л'анойі пам'пушк'і /
 назби'рали 'мерзлойі кар'топл'і // бе'ри / 'доц'у / йіж о'н'о // шо ж /
 'мамо / йа ту кар'топл'у 'буду 'йісти / 'дайте ку'сочок х'л'іба // а де йа
 то'б'і воз'му / 'доц'у / йак вої'на // ну шо ж / вої'на // 'мати / да'ваї но
 пойіс'те / то 'йісти / а 'вечор бе'ри но о'н'о 'мичк'і пра'ди // да тре'ба
 йа'кус' со'рочку пу'шити / а то 'т'ілом с'в'ітит' / мо при'дуло // а
 'лампи / шо ж ти 'лампи / 'зара с'в'ет / то 'дуже 'добре // а то'д'і шо
 ж ц'і 'лампи // кру'чу ти ко'ловоротом / кру'чу / ка'жу / 'мамо / а ну
 йо'го к 'чорту / ц'у ро'боту // йа ж з 'голоду пропа'дайу / а ў'заўтра
 ме'н'і тра'іти на ро'боту // н'е / 'доц'у / да ро'бота // т'реба іти ў
 кол'госп на ро'боту // т'реба йа'к'ііс' ку'сок х'л'іба зароб'ити // ко'ли ж
 шос' та'к'і 'будут' да'ват' / 'може / вої'на 'конч'іц'а / 'може / бог
 дас'т' / ўсе 'буде 'добре // от і та'к'е / та'ка 'наша була жиз' // жиз'
 була 'дуже по'гана // а 'заре 'добра жиз' / ка'н'ешно / но ў ц'ом ми
 бе'с'ил'н'і // ми ўже не 'можем то'го ро'бити // ўже моло'д'ож хаї
 'робит' // но моло'д'ож так 'заре не 'буде ро'бити / йак ми ко'лис'
 ро'били // ми 'дуже 'та'ажко ро'били // шо ж іду / два 'д'іди / іду
 ко'сит' / а граб'ки знай'ете / йак'і ц'і граб'ки бу'ли // ста'р'і 'л'уди
 з'най'ут' // 'заре моло'д'і не з'най'ут' // 'косили / 'косили / 'косили
 'косили 'ц'іми граб'ками / не 'можу / зло'миўс'а зуб у граб'ках / шо
 ро'бити // хто 'його по'ладит' // не'ма ко'му по'ладит' // ти два
 стари'ки 'кажут' / на 'чорта ме'н'і вам ваши граб'ки // і'д'іт' до'дому
 / д'іт'вора хо'л'ерна / і'д'іт' до'дом // йак же ми п'ідем до'дом / йак
 нам т'реба зароб'ит' ку'сок х'л'іба // ко'лис' же 'кончиц'а вої'на // шос'
 же то'б'і да'дут' // 'може / йа'к'і 'д'ад'ко при'де з вої'ни / 'може /
 йа'к'і 'бат'ко п'ри'де / 'може / брат при'де з вої'ни // ну 'йако'с' т'реба
 'жити // ну шо ж во'но // о'так ми / о // а то'д'і ж ро'били на
 трудод'н'і // з'най'ете / за'робиш ц'о'го трудод'н'а / с'лава 'богу // ну
 ўс'о // а ста'райес'а / 'кажній ден' і'деи / 'кажній // 'боже 'милиї /
 чут' с'в'іт / з'рузим ўже го'рох / 'кос'ат' го'рох / а в'ін же та'к'і
 'та'ажк'і // т'а'гну на виз теї го'рох // 'боже ти 'милиї / а ў живо'т'і
 от от 'лусне ў живот'і ўсе / бо го'лодний / 'йісти х'т'іло'с'а // 'зара
 то / ка'н'ешно / з'ара 'бі'лого х'л'іба не 'хоче'а // а ми то'д'і
 картоп'л'аники пек'ли з гни'лойі кар'топл'і // жиз' бу'ла 'дуже па'гана /
 'дуже жиз' бу'ла па'гана // ну те і шо ж було ро'бит' // бу'ло // ну да і
 так про'жи'ли т'рох'і // ўже 'конч'ілас' вої'на // т'рошк'і с'тали іти
 муш'ч'іни до'дому // теї ка'л'іка / то'го пуб'или / теї плач / плач
 та'к'іі // ну шо ж ми 'будем ро'бит' // ни'чого // да'ваї 'дал'ше

продол'жат' // 'робим ўс'у нич // ме'н'і іти з 'к'ін'ми на нич / 'пасти
 'кон'і ўно'ч'і / а бо'ўс'а / ст'раіно // а два стари'к'і / да'ваі / да'ваі /
 ма'рийа / паи'л'і 'кон'і 'пасти / нич // во'ни 'хочут' 'йісти / а ми
 ў'заўтра з 'ними 'будем ро'бити // і іду'яа / а бо'ўс'а / нич / шоб 'кон'і
 не'де не пороз'лазилис'а // ну одро'била нич / прии'ла // ти два
 стари'ки 'кажут' / да'ваі но / ма'рийе / 'будем 'пута су'кати / бо тра
 'кон'і по'путати / шо ж во'ни поў'т'ікаўт' // ну ўс'о / да'ваі // су'чу
 ўже т'і 'пута / не ў'м'іла / але наву'чилас' / ўсе наву'чилас'а // б'і'да
 на'вучит' / йак кала'ч'і 'йісти // 'заре та'ке / о // ну прии'лос'а // шо ж
 / у'ўже прии'шоў миі чоло'в'ік з 'арм'йіі // ну шо ж / при'шоў / 'б'ідний /
 'ран'аний / б'і'довіі // шо ж ро'бит' // тра ж йо'го году'ват' // а чим
 году'ват' // не'ма шо // ну 'йакос' / с'лава 'богу / т'рошки по'жи'лис'а //
 'стало ўже 'тейе / ну ўже воі'на 'малас' кон'ча'а // ну так ўже ми і
 жи'ли // ўже з'найете / йак ўже муш'чина йе ў'дома / то хот' і
 ін'вал'ід в'ін при'шоў / та'к'йі ін'вал'ід / та'к'йі неи'часніі / 'боже ти
 'милен'кіі // ну вин 'каже / ко'ли б ме'не бу'ли 'луче ў'били / не маў'яа
 прии'ти з 'того ф'ронта // йак 'тут 'голод та'кіі / 'голод та'кіі / шо
 ст'раіно // ни'чого / ни'чого / ка'жу / миі доро'ген'кіі чоло'в'ік / /
 йа'кос' ми пере'живем // 'йакос' йа о'н'о п'і'ду ў'ко'шу ше йа'к'іс'
 обе'ремок 'ц'ого 'жита чи пше'ниц'і / шос' нам да'дут' на трудо'д'н'і //
 неп'раўда / і 'будем жит' по'ма'лен'ку // о'так д'і'дуно м'йі ста'рен'к'йі
 да і так ми / да і так ми про'жили / о // б'і'дово про'жили / 'дуже /
 'дуже по'гано жи'ли // а'ле шо ж ми зро'били / н'і'чого не з'робили // да
 і ўс'о / от / ну да і так / ўже воі'на ц'а ўже кон'чайе'а / де і
 'конч'ілас'а // ну ўже с'тали іти ц'і муж'чини т'рох'і // а ба'гато
 по'били а / 'дуже ба'гато по'били / моло'д'ож'і 'нашойі ба'гато
 по'били / а 'декотри прии'ли інва'л'іди / тоі сл'і'пий / тоі кри'виі / тоі
 та'кіі / да і так // ну от да і та'ке // де і // ну де і // да шо ж // ў'нуки
 ўже с'тали ў нас / ўже с'тали же'ниц'а / а же'ниц'а шо ж // це ж
 ви'с'іл':а ни з'робиш / бо не'ма з 'чого з'робит' йо'го / ц'о'го ви'с'іл':а //
 о'так бе'р'іц'а / 'д'іти / бе'р'іц'а / мо'йі золо'тен'к'і / де і жи'в'іт' / хаі
 вас бог дер'жит' // йа ви'с'іл':а не 'можу зро'бити / бо не'ма з'в'ідк'і //
 ко'ли то ше нам да'дут' 'тейі пше'ничк'і / тейі му'к'і ў кол'госп'і // цеі
 трудо'ден' / т'реба йо'го заробит' / 'того трудо'д'н'а // ко'ли то нам
 да'дут' // і так ми і ве'с'іл':а не ро'били // о'так по'жи'нилис'а во'ни /
 поб'ралис' од'не з д'ругим / де і так со'б'і жи'вут' // а ми / стари'к'і /
 та ж од'жи'вайем // та'ке / де і // а'ле про'жили // нам гос'под'
 допо'м'іг / бог / ми ўсе до 'бога одно'силис'а / нам бог по'ма'гаў // ну де і
 так ми // ўже де по'том с'тало 'дуже 'добре / ўже 'пос'л'е воі'ни /
 а'ле йа'ке ж ўже те добро / йак пр'ішли інва'л'іди / йак пр'ішла б'і'да
 // ну шо ж / те п'лаче / те п'лаче / те / 'боже 'милен'кіі / те // а йісти

ж не'ма ни'чо // ми ўже / приш'лос' 'тейі кар'топл'і гни'лойі не 'мона
було назби'рати / ну не'ма / 'визбiрали / де ж йі'йі // шо ж / 'заре
'добре / 'заре 'б'ілого х'л'іба ми не 'хочем 'йісти // а'ле йа ўже ста'ра //
а'ле пома'лен'ко прине'сум' 'д'іти / ў'нуки / то йа мйа'к'ішечку
виб'ірайу 'заре // і та'к'іі 'добрий' цей хл'і'бец' / 'боже // а'ле ка'жу до
'матери / 'мамо йа'к'іс' пам'нушк'і бу'ли 'луч'і з гни'лойі кар'топл'і /
йак з'аре // о 'доц'у / ти ўже так б'іду'вала / йіж ос' 'заре хл'і'бец' /
'заре 'дуже 'добрий хл'і'бец' // ну де і так ми ўже жи'вем пума'лен'ку //
ну приш'лос'а // д'ід ми'у'мер / так не с'тало 'д'іда // ну і ўже там
си'ниў поўби'вали ба'гато / і ў сел'і ба'гато по'били х'лопц'іў молодих
// ну де і та'ка 'наша і жиз' бу'ла // ми ж хо'дили 'боси // 'йідем у л'іс /
нас поси'лайут' по мате'ріал' / ко'лис' 'йіздили 'к'ін'ми // у л'іс 'йідем
/ 'йідем / бо'йус'а // 'ричка та'ка / і це йа 'к'ін'ми руково'жу / бо тра
по'йіхати / а з'видти привез'ли йа'кис' 'пару пу'л'ін / бо тра чимс' же
'витопити // ў 'мене ж то 'д'іти же йе у'дома // по'йіхала йа ў цей л'іс
// холод'но / мо'роз / а дереўйа'ки бу'ли / посто'ли та'к'і дереў'йан'і /
'мокр'і // ўзу'вайу по'сто'ли / у'нучами накру'чу / накру'чу // а не ў'м'іла
'добре ў'зувати // накру'тила ц'і посто'ли / а так 'добре // ўсед'но 'ног'і
з'мерзли // во'ни с'тали 'мокр'і // 'йідем до 'д'ад'ка ў л'іс ту'ди // ўже
там на квар'т'ір'і нас завез'ли / 'коней го'дуйемо / а 'сами не'ма шо //
'мати переда'ла ме'н'і картоп'л'аника йа'когос' з йа'койіс' кар'топл'і
// шо було то'д'і з'йісти / 'йісти // ну де і та'ке // та'ка бу'ла 'наша
т'рудна жиз' // і дуже т'рудна бу'ла жиз' / а'ле ж 'йакоc' ми ту жиз'
пережи'ли / от // ну а 'заре // ну то шо ж / 'заре 'заре ўже / ка'н'ешно /
'заре ўже 'добре / от // де і а 'заре ўже 'земл'у бе'рут' / да ўже 'с'йіут'
/ да о'рут' / да ну де і да // а ми 'дуже 'т'ажко прожи'ли // ну шо ж ше
йа вам 'буду ка'зати // 'б'ідно / 'б'ідно прожи'ли // йак йа 'мучилас' /
йак йа 'мучилас' / йак ти 'кон'і / д'вадц'ат' 'коней запра'гайу /
скоро'жу // запраг'ла йа йіх / ц'і 'кон'і / ўс'о / при'йіхала з 'того л'іса //
бр'іга'д'ір 'каже / а'ну с'а'даі на т'і 'кон'і / їди / їди о'н'о / во'зи
сноп'к'і да ўсе // йа про'шус'а / 'боже ти 'милиі / йа не п'і'ду 'с'одн'і /
бо йа ўто'милас'а // а в'ін ме'не намал'у'ваў у 'перец' // ма'рйиа не 'хоче
їти з 'к'ін'ми // намал'у'ваў ў 'перец' // йа так с'тала п'лакати / йа ж
при'йіхала з 'л'іса / йа та'ка 'мокра / йа та'ка го'лодна // вин ме'не ў
'перец' // вин мене ў 'перец' намал'у'ваў // та йі'т'і тво'йу на'л'ево /
ка'жу / не п'і'ду зоўс'ім // йак же ти не п'і'деш / тра ро'бит' // ну йак
же прожи'веш // 'д'іти / 'мати // йак'би то ж 'бат'ко м'іг ро'бити /
'бат'ко ж не м'іг ро'бити // шо ж вин / ка'л'іка / без ниг // а ти / а ти /
ма'рйие н'іко'лайеўна / одбу'ваі ўс'у жиз'н' // і так йа в'ідбу'вала /
с'лава 'богу // ну а 'заре / шо ж / ми 'заре / 'заре ми жи'вем // ми

о'д'іти 'зарє / на'їджені // чо ж // де ї та'ке / де ї жи'вєм 'зарє
хара'шо //

Село Орепи

Максимчук Федір Ісакович – 1928 р.н.

[так / йа максим'чук 'фєдор і'са:кович / наро'диўс'а у 'тис'ача
деўйат'сот д'вади'ат' 'вос'мому 'роц'і ў с'ім'їі б'ідн'а'к'іў // 'бат'ко з
б'ідн'а'к'іў / слу'жиў ко'лис' у 'пана / хо'диў на зароб'ітки // жиў
'б'ідно // поже'нилис' з 'матеройу / нажи'ли со'б'і ма'лен'ке
ха'з'аїство / ко'р'їўку / 'хату // жи'ли во'ни со'б'і / хаз'аїну'вали //
наро'диўс'а йа / з 'бат'ком 'доўго не жиў / 'бат'ко жиў до т'риди'ат'
д'ругого 'року // та нача'лас' кул'іktiv'їзац'їя / 'бат'ко поми'райє /
оста'лас' са'ма 'мати / 'мати не п'їшла ў кол'госп // бу'ла 'мати з
'нами на дво'р'і / ў са'райї жи'ли / 'пот'ім до'билис' 'йакос' 'хату /
'мати п'їшла ў кол'госп / ро'били // ў с'ім'їі бу'ло п'йатєро д'і'теї /
с'тарша ўже хо'дила на ро'боту / 'мениша слу'жила / а ми д'воє бу'ли
ў'дома // так ми жи'ли со'б'і 'дал'і // жи'ли / 'поки не нача'ли ўже
хо'дит' до ш'коли ў т'риди'ат' т'рет'ому го'ду // т'риди'ат' т'рет'ї
год буў 'дуже т'а'жолї / проїшоў 'голод т'риди'ат' т'рет'ого //
хо'дили ў ш'колу // с'тало ўже 'йакос' т'рошки 'лучше // вигодувала
'мати / 'пот'ім д'руга сест'ра п'їшла на ро'боту // с'тали ми / йак
ска'зат' / ўже жит' приблизно так / йак 'л'уди / хоч і 'б'ідно / а'ле
ўже не так // 'пот'ім са'м'і п'їшли на ро'боту / с'тали зароб'л'ат' //
тут поча'лас' в'їїна // йа ўже 'тоже п'їшоў ма'лим ро'бит' // 'пос'л'і
нача'лас'а ўже в'їїна / то ми ўже це'їє при 'н'їмц'ах / ўже п'їшли
'н'їмц'і / йа ўже стаў ро'бит' / ўс'і ми ро'били // застаў'л'али 'н'їмц'і /
це ж не сво'їі / йак не їє / ти їо'го не пон'ї'маєш / в'ін те'бе не
пон'ї'має // по'гано бу'ло ро'бит' і жит' // бу'ло по'гано при 'н'їмц'ах
// от 'пос'л'і ўже нача'лис'а парти'зани / нача'ли ўже цих 'н'їмц'іў
коло'тит' да виго'н'ат' їїх // та'ке 'тоже бу'ло пере'жити // тут ц'і
'н'їмц'і / тут парти'зани 'їіз'д'ат' / та'ке 'робл'ат' // ўже ж по
ц'ому се'л'і так во'но ї т'а'глос'а // хва'лит' 'бога / вигнали 'ц'ого
'н'їмц'а з'в'їдти парти'зани / з'в'їдти 'арм'їя / хва'лит' 'бога /
'вигнали 'ц'ого 'н'їмц'а // ну с'тали ми ўже 'дал'ше хаз'аїну'ват' // не
бу'ло чим / не бу'ло тракто'р'іў / не бу'ло ху'доби / т'агло'войї 'сили
'мало бу'ло ў кол'госп'і // ну і ми ўже / так ска'зат' / да'ваї к'ін'ми
о'рат' / ж'їнки 'мали коро'ви // ну і запр'агаїут' ц'і коро'ви / а'ле ж
пома'лен'ку ми о'рали / а во'ни ско'родили ц'і ж'їнки // і та'ким
с'пособом по'с'їяли це 'поле / зоб'рали / моло'тит' с'тали // ну ўже
зер'но т'рохи ў госпо'дарство / ну і нам ўже т'рохи попа'дало ўже // і

так ми год / д'ругий год / нача'ли 'ферму ст'ройіт' / з'возит' матер'і'ал
 нача'ли / со'ломойу ўк'рили / там нача'ли ко'н'ушн'у / шоб пос'тавит'
 ц'і 'кон'і там // наконтракту'вали те'л'ат у л'у'деі / с'тали за'водит'
 'ферму / йа сам іш'че во'зиў цим те'л'атам / кор'ма п'ід'возиў // на
 дру'гий год ўже с'тали 'б'іл'ш'і ц'і те'л'ата / наконтракту'вали з'нову
 / ўже с'тала 'ферма 'б'іл'ша год за год / і ўже ми с'тали сво'йу 'ферму
 мат' / ко'рови // 'мало ко'р'іў бу'ло / ка'н'ешно / но год за 'годом с'тало
 'б'іл'ше // так йа ў 'ц'ому кол'госп'і ро'биў до 'сорок 'вос'мого 'року //
 ўже с'тало 'добре жит' у кол'госп'і // там нас заб'рали ў тру'дарм'ію
 / ў тру'дарм'ію пу'шоў // ну / ў тру'дарм'ііі буў ў дон'бас'і на
 устаноў'л'ен'ііі за'водоў / по'паў там 'тоже / ро'биў чо'тири го'ди на
 'ц'ому устаноў'л'ен'ііі / там 'тоже ро'биў йа непо'гано / ро'биў / шо
 т'ребували / те ї випол'н'аў // пост'ройіли у'же ї за'води за ц'іх 'пару
 'рок'іў / ну 'видно / шо ми там ро'били / шо ўже ї за'води п'іш'ли ў ход
 // у'же одро'биў ц'і чо'тири 'роки // з'нову поі'шоў у св'іі кол'госп // ну
 ро'биў у'же ї при'цепчиком на ком'байн'і / ну по'том по'шоў і 'кон'ухом
 / і 'коней нас 'пару 'рок'іў // 'пот'ім зноў п'і'шоў за йіз'дового // і так йа
 ро'биў цим йіз'довим // ну ўже кол'госп поди'маўс'а // 'посл'і ўже
 дойш'ли до хо'рошойі 'жиз'н'і / ну кол'госп п'ід'н'аўс'а // дойш'ли ўже
 до хо'рошойі 'жиз'н'і / ц'і 'голови м'ін'алис'а / 'кожен раз 'луч'ш'і // і
 ўже ў нас доі'шоў кол'госп до 'дуже хо'рошойі 'жиз'н'і // пост'ройіли
 хо'роший кол'госп // стаў хо'роший голо'ва кол'госпу // буў та'киі
 бо'рець'киі ф'ранц'ій і'ванович // в'ін зро'биў пока'зовий кол'госп у нас
 обасфал'т'іруваў / 'вистройіў ко'р'іўники / скла'ди там і зро'биў і
 'казер // ну ўсе 'можна 'було і зйі'жати там / ўсе //

Село Чижівка

Гриценко Єва Іванівна – 1924 р.н.

[йа / гри'ценко 'йева і'ван'іўна / гри'ценко 'йева і'ван'іўна / і /
 на'роджен':а д'вацат' чет'вертого 'року / т'ри'нацатаго 'с'іч'на // м'і
 б'іду'вали / ка'н'ешно / нас 'бат'ко по'к'інуў / іш'че ў т'рицат' 'п'ервому
 'роц'і // нас оста'лос'а т'ри 'д'еў'чини / м'і жи'лиі з 'матеройу / 'жи'лиі
 б'і'дово / ка'н'ешно // ў ш'колу йа хо'д'іла / ў брезен'тови'х 'тухел'ках //
 зи'мойу аж у 'кул'чи'н'і с'ім к'і'лометр'іў бу'ло / ну / 'мусила у'чи'ц'а /
 'йакос' / 'йакос' хо'т'і'лос'а 'шос' до'би'ц'а // по'том с'тала в'іі'на / у
 нас буў / д'ругого 'мати' бат'ка прийн'а'ла / буў йеў'рей / йо'го ў'би'лиі /
 от / м'і оста'ли'с'а так / м'і к'репко б'іду'валиі / ў нас заб'ралиі 'гет'
 усе / шо бу'ло / не бу'ло / од'на кух'вайочка по'д'ерта бу'ла на ўс'іх /
 чоти'рох // по'том позна'йоми'лас'а з сво'йім 'д'ідом / йак ўже бу'ла /
 віс'іл':а / то нас тут зу / в'іпрова'жжали парт'і'зани / а там

зустр'ічали 'н'імиці // і по'бачи'ли нас у'же / ме'не моло'ду і йо'го /
 пи'тайут' / ну / де т'виї теї / наре'чений / ну во'ни пос'воємү / там
 у'же пере'водчик ка'заў / а йа ка'жу ос' / гуд / гуд / ста'вайте ў две'р'ах
 / м'і вас сфотогра'ф'іруйем / сфотогра'ф'ірували нас / стр'ічали
 'дуже 'добре / ви'тпровод'жали 'н'імиці нас // при'їхали с'у'ди / у'же ў
 ма'лу ц'в'іл'у // нас тут зустр'ічали зноў парт'і'зани / ну / жи'ли з
 'д'ідом / ро'би'ли ў кол'госп'і // йак ро'би'ли / ну шо там полу'чали /
 'м'ізер / 'м'ізер полу'чали / пере'їхали ў д'іўйа'ностому 'роц'і ў
 чи'ж'іўку // 'зараз жи'вемо ў чи'ж'іўц'і / уд'вох із 'д'ідом / у 'хат'і //
 здо'роўя не'ма // ну / йак у кол'госп'і / шче до до вої'ни / йа хо'д'іла ў
 бри'гаду / ро'би'ла / і л'он б'рала // і а ў'же при н'і'мец'к'іў'ласт'і / йак
 у'же с'тала вої'на / то ко'си'ли // нас 'сорок 'жи'нок бу'ло ко'са'риў / а
 о'дин / шо 'косу ман'тачи'ў / ў'же нам / тим соро'ка / жи'н'кам / і
 само'л'от ле'тит' / йа'кіс' 'н'імец' // ка'зали 'рама / 'рама // хто ку'ди /
 хто ў куш'чи / хто ў по'кос / хто по'пада'ли // по'том і ко'пали / і
 коро'вами ро'би'ли / і воло'чи'ли // ну / ўсе ро'би'ли са'м'і жи'н'ки //
 чолов'ік'іў же не бу'ло // ўс'і бу'ли на вої'н'і // ну йак'і там об'рад'і
 бу'ли / і у при н'і'мец'к'іў'ласт'і 'дуже ба'гато в'іс'і'л'еї бу'ло // жи /
 же'нили'с'а моло'д'ож / шоб у гер'ман'іўу не заб'ра'ли // ути'кали / ў
 'л'іс'і ночу'вали / ў 'л'іс'і зи'мойу // ў 'л'іс'і ночу'вали / ў холо'да / у
 'нашу / у 'нашу хату сна'рад у'паў / там / і / 'бог даў так / шо 'ти'л'кі
 поло'мало к'рокви і 'б'ел'ка / а не зан'а'лас' 'хата // так 'ц'іла во'на
 оста'лас'а // м'і з 'л'іса при'їхали // там бу'ла ў нас ну п'ража / на
 та'ке мато'ви'ло мо'тали цу п'ражу // ну во'ни цу п'ражу зн'а'ли /
 'н'імиці і подпа'лили тим мато'ви'лом у пе'ч'і д'рова // м'і при'їхали /
 ца п'ража 'в'ісит' на ко'почку // і тут ў'же м'і при'їхали / пол'а'гали
 спат' / і ка'т'уша з д'ругого се'ла йак заг'рала / ца ка'т'уша / ну
 застр'і'л'ала / хто ку'ди / хто 'босиї / хто йак / хто ми'є / так ути'каў
 у л'іс' / по с'н'і'гу // ў'же перестри'л'али / при'ходим у'ранци до / до
 'хати // тут 'н'імиці ў'же / пере'їжджали 'через 'ричку там / і 'танк'і
 бу'ли і шо хоч бу'ло // ну хто буў із стари'к'іў у'дома / то понаб'і'рали /
 і ти'х од'і'ял / йа'кііес' і о'руж'ийа / ў'с'ого понаб'і'рали // ну 'заре /
 'заре йа / сид'жу у'же на 'пенс'іі / л'уб'лу в'іши'ват' / в'іши'вайу
 руш'ин'к'і / 'наволоч'к'і / п'ростин'і / от / 'можеш пої'ти по'бачи'т' / он
 у тої 'хат'і / л'уб'л'у в'іши'ват' / 'даже 'дочка мі'н'і при'несла / шоб йа
 йіі 'в'іши'ла / хоч мі'н'і ў'же 'с'емдис'ат 'в'іс'ім 'рок'іў / але йа шче
 л'уб'л'у цу ро'боту / л'уб'л'у в'іши'ват' і в'іши'вайу / от //

ОВРУЦЬКИЙ РАЙОН

Село Білка

Боровська Ніна Лаврентіївна – 1926 р.н.

[ро'д'ілася йа ў д'вацат 'шостом го'ду // бу'ло т'рудно // та'к'ііе
ўр'ем'е'на бу'л'і 'важк'ііе // ну ж'і'ла / 'бат'ко / 'мат'і / 'ч'етв'еро
нас бу'ло / д'в'є с'ест'ри' бу'л'і і брат буў / брат по'шоў на хўронт у
'воіну / так вон н'е пр'і'шоў з хўронта / по'г'іб 'тамака / бу'ло 'дев'ет'
дн'бў ос'талоса до д'ен' по'б'еди' йо'му // вон то'д'і н'е до... / н'е
до'ж'іў до йе'йє / так м'і ж'і'л'і // йа ж'і'ла / ос'таласа без 'мат'ер' //
'мат'і у'мерла ў т'ри'цат' с'омом го'ду // 'муч'іл'іса / т'рудно бу'ло //
ну с'тарша с'ест'ра бу'ла 'тоже / т'рох'і ўже наўч'іласа там шо
'небуд' ро'б'іт / там ткат к'росна йа'к'ііе / да нам спод'ніці' 'тиіе
тч'і полот'н'ан'ііе // с'тал'і м'і хо'д'іт по 'тиіе 'йагоди' / тоўк'л'і
'тиіе 'йагоди' / кра'с'іл'і те полот'но / 'ш'іл'і спод'ніці' полот'н'ан'ііе
та'к'ііе да на се'бе // ўс'е полот'н'ане бу'ло / з сво'го тру'да // ўс'е
бу'ло // у'ч'іл'іса п'рас'т'і / теі л'он тре'пат / да т'ерл'і / да ўс'е / ну
ўс'е скла'дал'іса на о'д'ежу / бо 'в'ечк'і д'ер'жал'і / да п'інча'к'і 'ш'іл'і
// ўс'е пр'іш'лос // т'рошк'і п'ідрос'ла / с'тал'і го'н'іт' м'е'н'е ў план //
ну ў план / з'найет'е / н'е бу'ло ў чо'м хо'д'іт // ну постол'і по'про'с'у
там / су'с'ёд попл'ет'е м'ін'є / на 'пару дн'бў йа'к'іс' 'так'і / шо'б
похо'д'іт там // да і потон'тал'іса // та пр'і'ду на во'локах / о'нучах /
пр'і'ду / поб'матайу // ну а / п'раўда / ў клуб так йєк хо'д'іл'і / так
'сам'ііе і с'е'б'е розвас'е'л'ал'і / хот' пр'іго'лодо'вал'і // ну та'ке / бу'ла
ж'із' та'ка / з'найет'е / йак с'іро'тойу ос'таўса / то скрбз' го'н'іл'і /
по дро'вах / по пла'ну // в'і'конвал'і план по п'ет'нацат ку'ббў
нак'ладал'і на 'ти'жд'ен' // пр'і'нос' / 'в'іта / пр'і'ход'іт бр'іга'д'ір /
пр'і'нос' / 'в'іта / с'к'бл'к'і 'в'ір'єзала // ну бу'ло т'рудно ў л'єсі р'єзат
// п'рос'імо / д'е 'тиіе по'вал'аца / 'тиіе х'войі / п'рос'імо муш'ч'ін /
хто н'ебуд' нам там по'мог' // помо'гал'і / п'раўда / т'иіе д'е'с'атн'ік'і
/ то шо р'єзал'і да зда'вал'і план // пр'і'нос'іл'і 'тиіе кв'і'ти' // пос'л'е
то'го зноў с'тал'і го'н'іт нас / у'ч'іт кол'у'ш'іну ко'с'іт // поко'с'іл'і
м'і хто / поўб'і'рал'і // нас / хто 'луч':е ко'с'іт / пог'нал'і 'сорок п'ят'
к'іло'метроў од нас у с'ел'є 'л'оўку ко'с'іт // ко'с'іл'і м'і там п'ят'
не'д'єл' // уб'і'рал'і с'є'но / но'с'іл'і на т'іх 'ж'ер'дках / 'тиіе 'кон'і
скла'дал'і // п'раўда / ву'жбў поўно бу'ло / во'ди' поўно бу'ло / бо'л'от не
спус'кал'і тог'ди' / поўно во'ди' // хо'д'іл'і 'мокр'ііе // м'і п'р'і'домо /
о'гон' ўс'у н'оч кладо'мо 'тамака і г'р'єймоса 'коло то'го / шум'імо //
те ўс'е сво'іе 'мокре пр'іш'лос ўже / прош'ло те / ўс'є т'рох'і
п'ідн'ал'іса / поко'с'іл'і м'і там / то на под'ход'і ўже ў'се 'дома

пона'ростало // за пйат' н'і'д'ёл' // с'талас вої'на // то 'пос'л'е то'го
 ўже с'тал'і го'н'іт' ў гар'ман'ію / ўже ў 'войну заб'і'рал'і ў гар'ман'ію
 ма'н'е // пош'ла йа / 'бат'ко так ска'заў / наў'ч'іў хтос' 'бат'ка там /
 шо помо'ч'і 'оч'і т'ут'у'ном // намо'ч'і'л'і л'іст'ка / 'бат'ко намо'ч'іў у
 'воду л'іст'ка то'го / намо'ч'іла йа 'оч'і / ўже 'йёду на ко'м'іс'ію ту / ў
 гар'ман'ію б'рал'і // і с'ест'ра мо'йа 'йёхала ка'л'ёка на ту ко'м'іс'ію /
 ўже но'га там бо'л'ёла тог'д'і' йої / на 'пал'цах хо'д'іла во'на // ну
 пог'нал'і нас туд'і' ў ту гар'ман'ію // в 'оўруч ваз'л'і // н'е дойе'жайа
 'оўруча / наго'рани' с'ёло там та'к'е ч'і 'мог'ілк'і / ну м'і'н'е так
 с'тало н'е'добре к 'сонцу / і с'тала йа рват // ну ма'д'ар под'і'в'іўса на
 м'і'н'е / сп'і'н'і'л'і 'кон'і // а 'боже / л'ік'іім / кон'ца к'райу н'е 'в'ідно //
 йа з'л'ёзла / м'і'н'е с'тало н'е'добре // теї ма'д'ар йа'к'іс' ха'рош'і /
 п'раўда / по'паўса // на 'бат'ка і'д'іт'е / т'е'каїт'е // ўз'аў 'бат'ко
 'м'ене за 'руку / спр'іж з то'го 'воза і ў кор'ч'ё // так м'і ў т'іх кор'чах
 п'ера'с'ёд'ел'і т'рох'і // пош'л'і 'ноч'у до'дому // дома п'ера'с'ёд'ел'і ў
 'р'ёч'ц'і // там по'м'і'л'і 'оч'і // ўже м'і'н'е т'рох'і во'дойу 'бат'ко
 по'м'іў // ўже с'тало м'і'н'е т'рох'і в'ід'н'ёї // пр'іш'ла йа до'дому /
 да'ваї хо'вац'а на 'в'ішк'і // 'бат'ко м'е'н'е 'с'ёном за'к'ідаў / бо це ж
 'ход'ат да шу'каїут / хто ўкри'вайец'а // пр'ішоў с'тароста // во'на
 'каже / не'ма 'тамака / йек'шо шу'кат // да'ваї 'бат'ка там б'іт /
 шо д'ё во'на по'д'ёласа // ну йа два дн'ё пара'муч'іласа / п'раўда / ў т'ом
 хл'е'в'ё / там на 'в'ішк'і за 'с'ёном // 'в'і'езла св'і'н'а з хл'е'ва /
 'моркву ту т'рошч'іт там у го'род'і / так аж аж // а'л'е йа 'думайу /
 хаї же ўже ту 'моркву / хот' без 'моркв'і 'буду / а'б'і са'мої ос'тац'а //
 ну ос'талася // 'в'і'езла // пог'нал'і теї о'боз // по'йёхал'і ўже в 'оўруч'і
 / пр'ін'а'л'і ўс'іх // по'йёхал'і ўже / отп'рав'і'л'і / ну йак отп'рав'і'л'і
 ўже / тог'д'і' 'в'ішла над'во́р / йак стаў теї с'тароста з 'бат'ком
 сва'р'іц'а / ру'гац'а / п'раўда / шо це йа н'е по'йёхала // так йа спас'ла
 с'е'б'е // н'е по'йёхала туд'і' // ну с'тала то'д'і' голо'д'оўка // то'д'і'
 бу'ла 'вел'м'і 'важска / ў т'ийе 'годи' // о'то ў т'р'іцат' т'р'ейт'ом го'ду
 // 'муч'і'л'іса так / н'е бу'ло шо 'йёс'т'і н'і'чого / а'л'е пара'муч'іласа /
 йак кат / ў ту голо'д'оўку / п'раўда / брат теї про'наў ўже / 'бат'ко
 по'г'іб' ў 'сорок' шостом го'ду // так м'і оста'л'іса ўже / та ї ўже
 та'к'е шо 'небуд' ро'б'іт' / на х'в'ерму пос'лаў // 'дес'ет' год ро'б'іла на
 х'верм'і // так са'ма се'бе ўже с'тала т'рох'і од'е'ват / ўсе // ну
 наїш'ла чоло'в'ёка ўже со'б'ё / поже'н'і'л'іса м'і / с'тало 'четверо
 д'е'т'ей // с'тал'і поже'н'і'л'іса // ўс'е те поу'ч'і'л'іса т'рох'і те / мо
 д'е'т'ей / а те о'нукоў 'майу пйат' штук / 'д'ёвочка 'уч'іц'а / мо'йа
 ок'сана / ў'нучка / в інс'т'і'тут'і ос' // ўс'е т'ийе ў ш'колу 'ход'ат //
 та'ка ж'із' бу'ла / з'наїет'е // п'рал'і / да ўс'е ро'б'і'л'і сво'ім / ўс'е
 мозо'л'ом / б'рал'і у'частк'і ва'л'ік'ііе кар'топл'у ко'нат / п'і'рей теї

та'к'і / ло'пати траш'чат / ломл'ац:а // до моло'т'ілок хо'д'іл'і
'ноч:у // а ўд'ен' на ро'боту / а нѳч 'коло моло'т'ілк'і мо'лот'іш //
баз'д'ѳтнос'т'і та'к'ііе ва'л'ік'ііе накл'адал'і // 'важко бу'ло //
во'з'іла ци'бул'у у 'мозир' / т'у'т'ун п'родала / шоб шо 'небуд' / ту
баз'д'ѳтнос'т' запла'т'іт да 'тійіе по'датк'і // поза'н'ісвал'і д'е'р'ева
ўс'ѳ в ого'род'і / накл'ал'і ва'л'ік'ііе по'датк'і // т'рудно бу'ло // хо'д'іла
йа ту і ци'бул'у п'родала / і час'ник // ўс'ѳ то'ди' на 'мозир' во'з'іла //
соб'ѳ н'і'чого н'е оста'валоса 'дома / бо т'реба пла'т'іт // ў'ноч'і
хо'д'іл'і / да н'е да'вал'і с'покойу // ж'із' бу'ла // а 'зарє по'д'ів'іса на
ц'у 'молод'ож / йак 'зарє ж'і'вут / то т'реба 'бога хвал'іт і мо'л'іц:а
за те / шо ха'роша ж'із' та'ка // а то т'руднійіе та'к'ііе ўр'ем'єна
бу'л'і / шо йа гово'ру // а м'і'н'ѳ за йіх т'рудно ўспом'і'нат / шо п'лакат
'хочєц:а / шо та'к'є т'руднє ўр'ем'іє бу'ло пере'ж'іт // а 'зарє ра'і / 'зарє
тре хвал'іт 'бога і ўс'ім 'д'аковат / і ўч'іт'ел'ам ха'рошіім та'к'ім /
шо учат д'ѳт'є'і так хара'шо / шо т'ѳп'єрака 'д'ѳт'і ум'н'ѳійііє //
ко'л'іс' йа 'конч'іла ш'колу ш'т'іфр'і к'ласі' і пош'ла ро'б'іт / бо н'є бу'ло
ў чѳм хо'д'іт / т'реба // 'бат'ко зага'даў 'пас'т'і 'в'єчк'і / 'пас'т'і
б'іч'ка там і 'кажє ко'рѳўку / да шо 'небуд' куп'л'у / да то'б'ѳ шо
'небуд' / бо ш'т'іфр'і к'ласі' 'конч'іла / дє'і ўжє ід'і ро'б'і / а 'зарє ж'із'
ха'роша / ну б'ѳл'ш та'кого 'в'єл'м'і 'важко ўспом'і'нат / 'важко
гово'р'іт за та'ку ж'із' / йа'ка бу'ла і йака 'зарє // 'зарє ж'із' ха'роша /
да'ўут квар'т'ір'і / да'ўут ха'т'іі та'к'ііе да'рємно / а йа ко'л'іс'
зб'і'ралас шѳс'т' год / ро'б'іла 'хату по од'нѳі д'єрєў'йац'і зб'і'рал'і
тут / д'є д'єр'єў'йачка йака 'вѳз'м'єца / л'єс'н'ік з'разу ба'ж'іт
шт'рап на'ложвайє // в'єл'ік'ііе шт'рап'і да'вал'і // 'трудно бу'ло так
// а і да'ва'і // м'і зб'і'рал'іс / шѳс'т' год зб'і'ралоса // пр'і'ду до 'хат'і
// д'і'т'а мо'іє бу'ло / 'д'ѳвочка / а йа пр'і'ду / шоб там помо'гат / мо'і
т'реба там шо 'н'єбуд' зва'р'іт 'йѳс'т'і ч'і шо // 'д'ѳвочка на'йѳласа
бу'ла то'го бл'ѳкоту / бу'ла отра'в'іласа / 'єл'ѳ одрато'вал'і бу'л'і //
пр'іш'ла йа ту'ди' / 'думайу / коб йак ско'р'ѳ'ї ту 'хату м'і'н'ѳ сво'йу / бо
у су'с'ѳда ўжє с'ѳд'ѳла // 'хата то па'гана бу'ла // да с'тал'і ст'ройіт
о'то з чоло'в'ѳком / 'нову 'хату ро'б'іт зб'і'рац:а // т'рудно бу'ло //
спо'н'іц' н'є бу'ло / н'і'чого // о'то полот'н'анійіє / о'то ўс'ак'ііє
зб'і'рал'іса // то'д'і пост'ройіл'іса м'і // ўс'ѳ 'йакос' 'важко бу'ло
ст'ройіца / 'важко // а те'пер 'зар'ѳ бу'ло / по'дума'і / йак моло'д'ѳж /
квар'т'ір'і / л'убѳта / б'єдно'та / і 'йѳс'т'і шо по мага'з'інах / то йє /
і'д'ут / н'є поз'найєш / а ко'л'іс' ну і па'ні' так н'є хо'д'іл'і / йѳк 'зар'ѳ
'ход'ат'і / 'учн'і / і 'д'ѳт'і / і ў'нук'і йіх / а та'ка 'зар'ѳ 'роскош /
тр'ѳ хвал'іт 'бога / то'д'і і про'с'іт 'бога за та'ку 'ж'із'н' / шоб
'дал'шє во'на бу'ла та'ка / йѳк 'зар'ѳ йѳс'т' // б'ѳл'шє 'горе // хо'ча
ўжє 'с'єм'іс'ат п'ят' год м'і'н'ѳ / 'важко ўжє / 'вєс'єло ж'іт / а'л'ѳ

н'е'ма 'часу о // 'доўго ту 'хату ст'ройіла // дроў н'е було // по'йѣхала
сан'м'і у рōў // там т'рох'і // рōў да'л'еко буў / та'к'іѣ ло'мачок
назб'і'рала / 'якос' у'нала у па'черу // с'н'ѣгу / 'бура була та'ка / да
ма'т'ѣл' // н'е'ма ч'ім то'п'іт / 'холодно ў 'хат'і // 'там 'як'іѣ бу'л'і
'палочк'і / 'як'іѣ 'небуд' / про'топ'іш / деї мо'рози / гово'ру /
ва'л'ік'іѣ бу'л'і // по'йѣхал'і у рōў сан'м'і по те ло'мачіѣ / бо ц'ѣ ж
н'е да'вал'і н'і дереў'як'і з'р'ѣзат // н'і'чого / т'рудно / шт'рапі
ва'л'ік'іѣ да'вал'і / н'е да'вал'і // назб'і'рал'і 'того гол'яа // п'раўда /
ў'нала у ту пе'черу / ў рōў та'к'і гли'бок'і // од'на голо'ва 'в'ідно / н'е
'мона було 'в'і'ез'т'і с'ту'лака // у'же 'якос' мōї чоло'в'ѣк по'шоў
'дал'ше ло'мачіѣ шу'кат / по'чуў / шо 'яа кр'і'чу / пр'і'шоў да 'в'і'т'аг //
а то'д'і буў голодо'мор / 'в'ѣт'ер / п'росто 'бура / 'оч'і зал'і'вайѣ / н'е
'мона до'йѣхат до 'хати' / шоб хо'ча прото'п'іт да 'д'ѣт'і пог'рѣт // а
то за'мерзт'іѣ 'ōкна ўс'ѣ // кру'гом 'хати' / ў 'хат'і сн'ѣг л'ѣж'іт //
к'росна пос'тав'іла / пос'тав'іла ткат // 'ног'і дмар'зайут / н'е 'мона
ткат / бо ц'ѣ ж т'р'еба полот'но / бо т'реба ж шоб од'е'нуц'а і
о'зуц'а було // ж'із' 'важска була // з'думаю ту ж'із' / то 'яа ба'гато
ц'о'го 'гора паран'ес'ла // ну ў'со розка'зат н'е 'можна / 'с'ерце н'е
в'і'д'ержвайѣ //]

Село Білка

Боровський Михайло Степанович – 1918 р.н.

['яа / бо'роўск'іі м'іха'йіл ст'епанов'іч / ро'ділса 'т'іх'ача
д'еў'яа'цот тр'і'цатого го'ду // от // ў с'е'л'ѣ череў'ках 'оўруц'кого
ра'йона // 'яа 'хочу розка'зат за во'іен'і пер'іод ў'р'ем'ен'і // от // он
'с'іл'но ў'л'іўса ў 'душу / от // н'е 'тōл'ко м'і'н'ѣ / но бага'т'ом // о //
з'нач'іт / мōї 'д'ад'ко / от / до во'іни ро'б'іў л'ес'н'і'ком / у 'л'ѣс'і //
от // во ў'р'ем'іа / во'іни' вōн там і ж'іў / ў 'л'ѣс'і / от // от с'е'ла
к'іло'метроў / 'вос'ім ч'і с'ѣм / д'ес' та'к'ѣ 'буд'ѣ // а с'тала во'і'на //
а ту'доўу по се'л'ѣ / 'домом там / д'ѣ вōн ж'іў / ў 'л'ѣс'і / 'йѣхал'і
пол'і'цайі / от // хто то / 'яа 'йо'го во'но / 'яа полу'ч'іло / хто 'йо'го
з'найѣ // 'д'ѣло ў том / шо т'іх пол'і'цайōў да дог'нал'і парт'і'зани' / і
отк'р'і'л'і бōї / зро'б'і'л'і за'саду / і отк'р'і'л'і бōї по т'іх пол'і'цайах /
от // т'іѣ пол'і'цайі хто ку'да // ко'л'і 'яа'к'іѣ 'там оста'л'іса і
'ко'л'і 'яа'к'іѣ по'б'і'л'і 'там 'т'іѣ / парт'і'зани' / пол'і'цайōў // ўд'руг /
пр'і'йѣхала / ту'да / ў л'ѣс' / на т'р'ет'і ч'і на д'руг'і д'ен' / пол'і'цайі за
то'го 'д'ад'ка / і ў ж'ел'тел'мер'ііу / ў сло'в'ечно зав'ез'л'і / там
штаб буў / 'яа'к'іс' н'і'м'ѣцк'і / і ўс'о // 'йо'го / з'нач'іт / с'тал'і
доп'раш'іват / 'яа цѣ т'і мōг до / т'ім парт'і'зана'м ска'зат // а вōн
'каже / 'л'уд'і 'добр'іѣ / 'яа / 'каже / н'і'яа'к' н'е мōг / 'яа н'е 'бач'іў

н'і парт'ізаноў / н'і'кого / йа / 'каже / 'бач'іў // по'йэхал'і пол'іцайі і
 бук'вал'но 'через п'ят' м'і'нут 'начаўса ст'р'ёл / ко'му йа шо м'ог
 ска'зат' ў то ў'р'еміе за п'ят' м'і'нут // з'нач'іт / н'ёмці' г'л'анул'і
 о'д'ін на одно'го / го'ворат / 'каже / да / д'ес''в'іт'ел'но / за п'ят
 м'і'нут шо он м'ог / ку'д'і он мог шо ко'му ска'зат // там же не бу'ло
 н'і'як'іх / пон'і'маеш / е парт'ізаноў 'коло йо'го / і н'іх'то // от'куда
 хто знаў / шо це там 'т'і'іе парт'ізани' 'будут / о'це 'т'і'іе
 пол'іцайі 'йэхат' ч'і шо / о // з'нач'іт / вот на / йа'к'ом е е
 чело'в'еч'ескайа ж'із'н' / на йа'к'ої 'н'і'точці' оста'валас // і та'к'ім
 'образом отпус'т'іл'і то'го 'д'ад'ка // і он пр'і'шоў / 'м'і по'бач'іл'і /
 он с'таў роз'казват / шо так'е та'к'е 'д'ело / і 'каже / шоб н'е теї
 м'і'тро / а там со'с'ед буў / у жандар'мер'іі / ро'б'іў 'н'ісар'ем / і
 шоб н'е теї м'і'тро / заст'р'ёл'іл'і б йо'го там / у'б'іл'і н'і ў ч'ом н'е
 в'інов'атого совер'шен:о // вот шо з'нач'іт вої'ен:е ў'р'еміе //
 чело'в'ек н'і н'е шч'і'тайеца н'і за шо вот / пото'му шо вої'на // ну і
 вот 'пос'л'е вої'ні' 'бат'ко м'ої / во ў'р'еміе вої'ні' і по'шоў на
 хўронт / 'пос'л'е вої'ні' з'нач'іт там по'з'іб // пр'і'шла ч'ерно'ва / а
 м'і оста'л'іса // н'і 'мам'і / з'нач'іт / нас т'роіе бу'ло у 'матер // і от
 йа / з'нач'іт / йак 'т'ол'к'і 'теіе / йа по'шоў ра'ботат // с'тал'і
 орган'ізоваца кол'госп'і // йа ше буў 'паном сов'ер'шен:о / а л'е ж
 'мус'іў і'т'і на ро'боту / 'йако'с' т'р'еба бу'ло ж'іт / о // по'шоў йа
 з'нач'іт у кол'госп от // пос'тавл'іл'і м'і'н'е йез'дов'ім // йа хот' там
 та'к'і без'помочні' ну / а л'е ж ро'б'іў / шо м'ог / о // о'дорвал'і
 кар'топл'і / са'д'іл'і кар'топл'і / о'раў там / хо'т'а йа'ка там та
 'оранка бу'ла / от // ну і та'к'ім 'образом / а по'т'ом ўже / ўже
 пр'і'ш'л'і / 'кажут / шо орган'ізовайуца 'курси' тракто'р'істоў / там
 ў од'ном с'ел'е да'йеца д'вадцат к'ілог'рамоў 'ж'іта то'му / хто
 посту'пайе на 'курси' // йа не за'рад'і 'того тракто'р'іста / йа 'рад'і
 'того 'ж'іта / то'го х'л'еба по'шоў / на ту у'ч'обу у те с'ел'о / от //
 проў'ч'іл'і нас чо'тир'і 'м'ес'ецц'і // і йа стаў не тракто'р'істом / а
 пр'і'цепишч'іком // сна'чала о йа пр'і'цепишч'іком поро'б'іў о / 'маб'іт' /
 год ч'і два о / пр'і'цепишч'іком / а 'пот'ім / з'нач'іт / 'пос'л'е 'того / е
 по'шоў йа у л'еспром'хоз / та'к'е бу'ло / пр'едпр'і'ят'і'е у
 л'еспром'хоз'і // у л'еспром'хоз'і йа стаў 'р'езат л'ес / та'ка бу'ла е
 ел'ектрос'танц'і'яа // та ел'ектрос'танц'і'яа нам е // тр'і бу'ло
 бр'і'гад'е / на 'кожної бр'і'гад'і тр'і п'і'л'е / на 'каждої п'і'л'е бу'ло
 тр'і ч'оло'в'ека / ў'род'і бр'і'гада // і та ел'ектрос'танц'і'яа 'мала
 ел'ектрое'нерг'і'ю // і м'і ел'ектрон'р'іладам'і / з'нач'іт / ва'л'ал'і
 л'ес'і р'езал'і теї л'ес // о // за 'кажди' д'ен' / з'нач'іт / у с'е'р'едн'ом
 / в'і'ход'іло у нас / с'ем'нацат складо'м'етроў дроў / з'нач'іт / і'іх'надо
 по'р'езат / поко'лот / ко'торі'іе 'тоўсті'іе / і ск'лас'т'і / шоб в'ісо'та

складом'етра була н'е 'н'іже 'м'етер с'ем'надцат / йаки'о 'н'іже / пр'і'йомич'ік н'е пр'ін'і'маєе та'кого 'м'етра / о // і складо'вал'і 'тоже / дес' кубо'м'етроў д'вадцат / д'вадцат п'ят' // 'каждого дн'а / от // 'тоже / ра'ботал'і 'рад'і / по'н'імаєеш / то'го / шо ў'же там т'рошк'і там 'тійе з'рош'і пла'т'іл'іса / от // пр'і'воз'іл'і хл'ѣб ту'да на л'ѣс / а ў мага'з'ін цеї / од'цоўск'іі шч'і'талс'а ч'і йак там л'еспром'хозоўск'і / о / і та'к'ім 'образом йа до 'арм'ііі / о // а по'т'ом по'шоў у 'варм'ііу // ў 'варм'ііі йа / з'нач'іт / про'буў т'ри 'годи' / 'пос'л'е то'го йа пр'і'шоў із 'варм'ііі / от / і по'шоў на т'рактор / 'роб'іт тракто'р'істом // йа проро'б'іў ўс'у / 'мона ска'зат / аж до 'н'енс'ііі / от // ну і ко'роч'е гово'ра / ўр'ем'е'на 'очен' т'рудні'іе // йа 'хочу шч'е о'д'ін мо'мент ска'зат от / упу'с'т'іў / воўр'ем'іа / з'нач'іт / 'пос'л'е то'го / йак 'конч'ілас вої'на // ба'гато попр'і'ход'іл'і з вої'ні' // і от о'д'ін то'вар'іш з 'нашого с'е'ла стаў // йа ўже буў і / 'праўда / і тракто'р'істом ро'б'іў / о / а он 'стаў 'аг'ентом / от // з'нач'іт / пр'і'шоў / до мо'й'е 'мат'ер / пла'т'і / да'ваї / 'каже / м'іасо зда'ваї д'ер'жав'і // у п'рошлом го'ду т'і н'е пла'т'іла / да'ваї / то йа 'мушу ўз'ат // ў м'е'н'е н'е'ма н'і'чого / од'на 'т'ол'ко коро'ва і ўс'о // ч'ім йа мо'гу запла'т'іт // не'має ч'ім / з'найет'е цеї а'гент бе'ре і ко'рову / зам'і'чаў / ех / і заў'ідоў у заготск'лад / от // і заготск'лад здаў ту ко'рову / пр'і'ход'іт / на 'через т'р'і / ч'і ш'т'і'р'і дн'ѣ / ч'і / 'може п'ят' / пр'і'ход'іт / вот на те'бе / ха'з'айка / е е доку'мент'і / здаў ко'рову і розн'і'саў тво'йу ко'рову // по'й'ед'еш у сороко'п'ен'і / с'е'ло назі'вайеца сороко'п'ен'і / от у сороко'п'ен'ах там / з'нач'іт / е розн'і'сана ко'рова // оз'до т'ійе 'л'уд'і / на ко'тори'іе йа розн'і'саў // вот по'жалуста / 'бат'ко / і / вот йа'к'і / йа'к'е // йа'к'е резул'тат то'го / шо 'в'он йа'ка заш'ч'іта / от / со сторо'ні' дер'жав'і // бу'ло нам / ну то пої'м'ѣт / пон'і'маєет'е шо це та'к'е / йа'к'е неува'ж'ен'ііе бу'ло / пон'і'маєеш / йа'к'е / йа'ка /йак' чоло'в'ѣк н'е шч'і'таўса за чоло'в'ѣка / от // і та'к'ім 'образом / з'нач'іт / 'мона шч'і'тат / шо ко'рова про'пала / пото'му шо не'ді'ўно 'д'ешево бу'ло // так 'мат'і н'і'чого н'е до'б'ілас / 'так та ко'рова про'пала ді'ї'ус'о // ота'ка 'помоч / хаї б'і во'на // хо'рош'іі / так йак' йа 'зар'е і пон'і'маіу / хаї б'і т'і ўз'аў со'с'тав'іў 'акта / по'даў там ў соў'б'ес ч'і ку'да / шо / з'нач'іт / та'ка то мор'да ч'оло'в'ѣку на ф'ронт'і / ср'едств н'і'йак'іх сов'ер'шен:о н'е'має / от // 'хаї б'і т'е вот та'к'е поло'жен'ііе // од'ні'м с'ловом / т'руд'н'еча // а 'зар'е / 'зар'е'ето п'рамо не 'мона / не 'мона пр'і'думат / йа'ка 'разн'іца в'е'л'іка з т'ім ўр'ем'ен'ем / насто'йашч'ім ўр'ем'ен'ем // 'зар'е / по'жалуста / ех / е хл'ѣб 'воз'іт ма'ш'іна / с'іг'нал'іт / куп'л'аї с'в'ѣж'і хл'ѣб / 'понад 'хатойу та про'й'ехала / ку'п'іў 'пару бо'ханок ч'і шо та'к'е / д'руга с'іг'нал'іт /

да'ваї / пон'і'маєш / куп'л'аї хл'єб / от // так 'само н'е 'тѳл'ко хл'єб / 'ето не на 'тил'к'і / 'ето та'к'е е 'разн'іца / а у нас во ўс'ѳм та'к'е // пої'д'і на ба'зар / ус'т'ілані ба'зар то'варам'і / ў'с'акого 'рода / от // по'жалуста / хто 'роб'іт / хто 'має г'рош'і / по'жалуста / теї ж'і'ве пр'іп'е'вайуч'і / а теї / ко'тор'ії / пон'і'маєш / не 'хоче ро'б'іт / а 'хоче 'тѳл'к'і га'рєлк'і / от // с'ѳгодн'і 'в'іп'іў / на 'заўтра под'н'аўса / зноў 'думка / йак це похм'єл'іца / і та'к'ім 'образом 'кажді ден' ў йѳго полу'чайєца // і здоро'в'єна / от // і ро'б'іт не 'хоче / і 'каже / па'гано ж'і'в'єца / а'йакже / хто ч'і те'бе 'буде / пон'і'маєш / ў ко'л'іску те'бе / 'куп'іт / шоб те'бе / пон'і'маєш / у та'ком 'возрас'т'і ше коли'хат // і 'кажде 'каже / дер'жава / поні'маєш / 'шос' йѳму н'є н'рав'іца / то 'йѳму те н'є н'рав'іца / то те / 'каждому чоло'вєку / хто 'л'уб'іт труд / теї доро'ж'іт і дер'жавойу / теї і до'вол'нії дер'жавойу / от // теї со'б'є за'роб'іт і дру'гому 'в'ідно / шо ў йѳго йє //

Село Бондарі

Рост Ольга Полікарпівна – 1919 р.н.

[ко'рову дер'жала / н'і'атєро де'теї годѳвала / а йа з'найу / йак 'далєй шче / ро'б'іла / ў'дома і кол'госп'і // а бѳл'ш не'де йа не бу'ла за свѳї в'єк // а 'зараз на 'пенс'ііі // а не'де ўже йа не робл'у // шо ж йа 'буду ка'зат / йак йа не'де не бу'ла за свѳї в'єк // 'тѳл'ко ў бонда'рах // ў кол'госп'і / лан'ковѳу бу'ла / ўс'а'койу та'койу ро'ботѳу / дєї // то 'зара то 'робл'ат' / то йа'к'ііс' 'гонор 'майт // а ко'ліс' ані'йак'і // то ўже порос'лі 'д'єті / та 'стала хо'дїті на ро'боту 'туда / то ўже ў б'ліжн'і 'горі хо'дїла / за'хорову / мо'розову / л'із'ніц'і // а де ме'не не бу'ло / скрѳз' бу'ла // а 'зарє не 'можєш н'іку'да // а це та'ке / йак го'ворїш / во'но 'лов'іт' / а шо ти // не'ма чо'го роз'казват / шо бу'ло / то проїш'ло ўже // а хто йѳго зн'аїє / йак 'далєї 'будє // ої ж'і'ла / 'д'єтк'і / ої ж'і'ла // так 'важко гору'вала ст'раїно / бач / так мо ти рос'тєш / тво'йа 'матї ў ме'не рос'ла // а 'божєчко / 'муч'іласа // ў ш'колу похо'дїла / а хо'тєлі / шоб у'ч'іласа // да 'йакос' не бу'ло йак в'іп'рав'іт / не бу'ло за шо / шоб пош'ла у'ч'іца // а 'л'уба ў еконо'м'істї посту'нала / даї не посту'п'іла / даї так // і 'ган'а н'і'де не у'ч'ілас' / 'конч'іла ш'колу // да пош'ла 'замуж // да / а 'божє мѳї / не'де не у'ч'іласа і так // да так про'ж'іла йа / 'д'єтк'і / ої прож'і'ла / хаї бѳг не да'їє та'койє 'ж'ітк'і / йак йа прож'і'ла // не'ма ўже ку'дї 'дал'ше ж'ітї / а 'зара 'вос'ім'іс'ат д'руг'і год / ку'дї ж'ітї у'же // ро'б'ітї не здо'л'єїєца // а 'їєстї / а'б'і шо із'їєў го'товє // а так ро'б'ітї нї'йак не 'мона // йа ка'жу кар'топел'к'і ў'к'ідал'і / то

ро'зору 'ган'а од'ну заси'пала // пр'иш'ла 'мати' / да хоч т'рошк'і там пере'си'пала // а йа пої'ду / да под'їу'л'ус / да на'з'нуса то'го / да 'тойєс'т' / да на'зад вер'тай'уса // о'це та'ке / да та'ка 'ж'ітка / та'ка б'е'да / шоб про'ж'іти' вос'ім'і'с'ат год'у доб'р'є / а та'коіе 'ж'ітк'і / йак йа ж'і'ла / не'ма чо'го ї'ўспом'і'нати' / ої / ох / ох // там йа тоб'є с'лойіка пок'лала' у' сумочку і' рубл'а' у'к'інула / бо не по'луч'іла йа шче 'пенс'ііі сво'їє // хаї но полу'чу шче г'рош'і // ну шо / йак б'ол'ш ни'чого не'ма // б'ол'ш чо'го ка'зати' // в'ікл'у'чаї // 'мати' / 'бат'ко / бу'ло два б'рати' і' йа // 'можє / по'мерло штук тр'і // сем'їа бу'ла ве'лика у нас // оди'надцатеро д'е'теї бу'ло у 'матер / а'ле у'мерлі ма'лійє // і' оста'лос нас п'їатеро // два х'лопці і' тр'і / 'ган'а / і' йа / і' 'дун'а // с'ем'їа ве'лика бу'ла // 'важко бу'ло ж'іт // у' кол'госп'і ро'б'іл'і і' ўден' // н'і'чого / д'в'єс'т'і грам да'дут // да йак об'чом / не так те'пер ж'і'вут // не бу'ло 'даже шо у' горш'чок у'к'інути' // йак'шо на го'род'і у'родит' / да на у'сад'б'і / да теї у'сад'б'і // не да'вали' ба'гато йа'к'іх 'соток д'вацят / т'ри'цят / бо ж не // то 'хочеца ўс'о'го // да ї ко'рова йє / да ї поро'с'а йє // у'се т'реба годовати' / да у'се т'реба дер'жати' // а / йак йа його до'держу // о бу'ло / 'д'єтк'і / 'важко так / йак йа ж'і'ла / то ва'жко // у' мене 'д'єтї'жї'л'і так // ох / бу'ло 'важко // ўже од'но йак порос'л'і / т'рох'і да пош'ли' по ро'ботах / да 'ц'їє г'рош'і 'в'ішл'і / да прош'л'і ўже / да с'тало 'лєкче // а то шо ти' // н'єма ку'ди' йак 'к'інуц'а // а н'і'де н'і'чого // йак йа пош'ла на 'пенс'ію да полу'ч'іла 'вос'ім рубл'о'у / ко'му йїх / шо йїх // і' ў ш'колу т'реба 'дати'на 'зош'іта // на ўсе // хаї б'ог не да'їє та'коіе 'ж'ітк'і / йак м'і жї'ли' // а 'зара ўже т'реба 'ж'іти' / то ўже не 'мона / не го'да / і' с'іла ў'пала // ох / не'ма н'і'де не'чого / ої 'боже / 'боже м'ої // і' це ти по й'бм шос' розб'і'райєш // то'б'є не 'мона гомо'н'єт // н'є // а'б'і то'б'є / 'д'єтк'і / бу'ло 'добре / а нам у'же ўс'о'раў'но / ўже м'і сво'їє одж'і'л'і / од'муч'і'л'іс / доб'ра не 'бач'і'л'і / 'тїко зло // о'нук'і ў'це бу'л'і / хл'єба не бу'л'і жад'нийє // а т'єпер / хва'л'їт 'бога / хл'єба не'ма / то пр'ї'шоў у' лаўку / ку'п'їў хл'єба / г'рош'і йє // а 'тоди' йа'ке де зер'но йє / ро'б'їш / да к'рутиш / да де'рєш йо'го / да кор'жа пе'чєш а'бо йа'ку га'лушку // ох / 'д'єточк'і мо'їє / йак бу'ло 'важко / 'важко // та на'вар'їш кар'топл'і з луш'пайкамі / да ў'си'п'лєш на ст'ол / 'хоште 'їєжє / йак 'хоште та'ке // а 'муси'т' 'їєсти' / бо не'ма з 'чого // шо ж ти з'роб'їш // т'реба ж ч'їм переж'ї'в'їца // а та му'ка і' б'єла / і' 'чорна / і' хл'єб 'б'єлії і' 'чорний // о / те'пер у'же / 'господи' / даї / 'господи' / шоб так і' ў'мерти' 'добре / йак те'пер 'добре // хл'єб і' 'чорний йє / і' 'б'єлії йє / і' кор'жа пе'ч'і // і' деру'на пе'ч'і та / 'д'єточк'і / не бу'ло ску'л' // кол'і // ду'ша 'їєсти' 'хочє / бо моло'да // ду'ша 'їєсти' 'хочє / а не'ма / не 'можє ж с'куда у'з'аца // не у'зуца / не ўде'нуца

н'ічого // спод'ни́ца од'на / хустка од'на // це шо си'нок п'р'і́де 'доўго /
 то не сп'іш ден' і н'ч / да тре́ш те́й л'он / да пра'деш те́й л'он / да
 'м'ічеш / да сну'єш йо'го / да тчеш йо'го // а те'пер же / шо не гл'ан' /
 госу'дарстве́не / ку'поване / ку'поване // і там / і на сто'л'е / і 'ложку
 ку'поване // ха́й бо́г не да'їе / шоб в'і так ж'і'л'і / йак йа ж'і'ла //
 м'і'н'е та'ко́йе 'ж'і'тк'і не бл'і́з'ко 'даже / 'наша та'ка 'ж'і'тка // у'же
 м'і т'е'пер 'бач'і'л'і / у'ч'і'л'іса / у'ч'і'л'іс / 'пот'ім шче 'уч'і'теса / ну йак
 во'но гос'под' даст' / ў'пере'д'і шче 'буде // те'пер вам непо'гано /
 'д'е́тк'і / 'бат'ко́йе / 'мати'їе / з'рош'і да'їут / гу'л'а́йте / у'ч'е́ца /
 там 'йакос' гос'под' дас'т' // у нас та'к'і за'кон / бо́г йо'го с'в'а'тїї
 з'на́йе // бо йа порос'ла о'го / 'важко / і мойе 'д'е́тї т'рохи 'важко
 ж'і'л'і // а'ле ўже с'у'ди' 'дал'і / 'дале́й / с'тал'і у'ч'іца / да с'тал'і // а
 те'пер у'же не з'на́йу / йак йо'го / йак йо'го до'ж'іт / с'і'лї не'ма́йе / а
 ро'б'іт т'реба / а не 'можна // ну та'ка 'ж'і'тка / то т'реба ўже
 ў'мерти // йак так ж'іт //

Село Виступовичі

Циганок Анастасія Іллівна – 1927 р.н.

[йа / ци́га'нок анаста'с'і́я / наро'ди'лас ў в'істу'нов'ічах / от //
 жи'ла ў бедно'т'е / от // ў т'ри'дцат' / ў 'девет' год пош'ла ў ш'колу /
 от // ўч'і'ласа т'ри' к'ласї с поло'в'іно́йу / н'е бу'ло ў чом хо'д'іт' /
 'бат'ка н'е бу'ло / н'е бу'ло ко'му вос'п'ітуват' / а 'мати'ї бу'ла / ў
 колх'оз'і ро'б'іла / от / а посто'ли'пл'ес'т'і т'реба бу'ло / а 'мати'ї н'ч
 пл'е'те / а / а йа на 'коўгалци' за т'ри' ча'са пор'ву їйх / то 'к'інула
 ш'колу // н'е хо'д'іла йа ў ш'колу до 'сорок д'ругого году // а ў 'сорок
 д'ругому го'ду / йак при'їш'л'і 'н'е́мци' / от / то йа шче пош'ла до 'д'ад'ка
 / а 'д'ад'ко ска'заў / шо 'шо ж ти' з'роб'іш / т'реба 'їе́хат' // да йа
 пр'і'їе́хала / да пр'іш'ла од 'д'ад'ка / да заб'рал'і 'н'е́мци' у гар'ман'і́ю
 // 'там йа два 'годи' 'во́с'ім 'м'е́с'ацоў ро'б'іла на за'вод'і // а йак
 осво'бо'д'і'л'і / у 'сорок п'ятому году д'е'ў'ятого 'ма́йа / йак'раз йак
 во'ї'на 'конч'і'лас / от / то заб'рал'і 'наш'і́е 'ц'і́йе / ўже 'наш'і́е /
 'руск'і́е / ў 'войенску час'т' // йа ў 'войенско́й час'т'і шче ро'б'іла год /
 а по'т'ом пр'іш'ла до'дому / ўже пр'і'їе́хала / а 'дома 'тоже т'рудно
 бу'ло 'пос'л'е во'ї'ни' / от / хо'д'іла на по'садк'і / бо 'їе́с'т'і ж т'реба
 бу'ло / о // а 'пот'ім найш'ла 'дол'у / да 'в'ішла 'заму́ж // і 'тоже н'е
 'с'і'л'но 'важно ж'і'ла / на'пло'д'іла д'е'те́й 'четверо / от // і т'рох'і
 та'ке о / т'рох'і 'добре бу'ло / т'рох'і па'гано бу'ло / по'ка ї в'он по'м'ер
 // а йак по'м'ер у'же / то йа / шо м'і'н'е ўже ро'б'іт' / то йа о'д'о до
 'ве'рї пр'і'їе́хала да і о'д'о // ўже ка'зат' // у 'сорок ўто'ром го'ду /
 на'чало 'ве'с'ни' / пр'іш'л'і 'н'е́мци' / спа'л'і'л'і с'е'ло од'не / по'т'ом

со'лотв'іно спа'л'іл'і / л'удеї ба'гато попал'іл'і // а 'пот'ім 'женич'іна
 пр'ішла із д'ругого 'хutora і зайав'іла / шо спус'т'іл'іса д'ісант'і і ў
 йе'йе на'чу'ют' // і 'н'емці ре'ш'іл'і об'лаво'у і спа'л'іл'і ту 'хату / а
 о'д'ін пере'д'е'у у 'женску о'д'е'жу і ўт'ок / а 'т'ийе пого'р'ел'і // і йіх
 похоро'н'іл'і у в'істу'нов'ічах / во'ні і шчас / во'ні і шчас / у
 в'істу'нов'ічах б'рацка мо'г'іла // було ўс'о'го / зр'азу йак пр'іез'л'і
 нас / то була ко'л'уча п'роволка // 'года поўта'ра ко'л'уча була // а
 по'т'ом ко'л'учу з'н'ал'і / да 'цепкойу / ўс'о роў'но 'цепкойу ок'р'іл'і
 'лагера // було дв'е 'т'іс'ач'і л'удеї / от // да'л'і нам 'ет'ийе п'ропуск'і
 // і м'і ч'ерез проход'ну хо'д'іл'і на ро'боту / ну 'разом за'вод тут / о'д'о
 / е / теї 'лагер / а о'д'о за'вод та'к'іі здоро'вен:уї // от / і два 'разі
 бом'б'іл'і йо'го / теї за'вод // за'вода н'е че'пал'і / а комбеда'туру /
 'лагера роз'бомбвал'і // ро'б'іл'і 'важко / 'мона ска'зат' / н'е ўс'і
 ро'б'іл'і в'ажко // хто ро'б'іў в'ажко / а хто ро'б'іў л'о'зко / а балан'ду
 ўс'і од'наку й'ел'і // кор'м'іл'і па'ганю / от / с'е ж ро'б'іла йа з шес'т'і
 до шес'т'і // р'ано чаї / а ўвечер'і чер'пак балан'д'і / а дн'ом н'е'ма
 н'і'чого // оце та'ке / а ч'і 'добре було нам там // 'добре / 'думал'і / шо
 'добре // п'лачомо / до'дому 'хочом / пос'таномо / д'е 'сонце с'ход'іт' /
 'кажут' / шо ц'е там 'наша 'дома / д'е 'сонце с'ход'іт' / до поп'лачом /
 да і 'дал'іше / шо ж м'і з'роб'ім // а ў 'сорок 'шостом до'дому пр'ішла /
 ў 'сорок д'ругом заб'рал' / і ў 'сорок 'шостом до'дому пр'ій'ехала // ну
 шо ж / йаке ж 'д'е'цтво бу'ло / 'бат'ка н'е бу'ло / а 'мат'і од'на /
 кор'м'іт' не було ч'ім / за'була т'рох'і / а'ле 'ж'іла ў 'д'ад'ка // пожа'ну
 с'в'іт'і:е 'ч'і 'гус'і да зас'ну // а 'д'ад'на пр'ід'е да наб'іе / 'шо чу'ж'і
 го'род по'р'і'ют' / то йа до'дому // пр'і'ду до'дому // н'е'ма ў'дома
 н'і'чого / дн'оў два / оп'і'ят' до 'д'ад'ка // 'шо ж / 'д'ад'ко буў ха'рош'і
 / о // в'он 'с'іл'но ха'рош'і буў / 'д'ад'ко 'даже / йак б'рал'і ў гар'ман'і'у
 / то аж у 'корос'т'ін 'меду пр'іс'лаў с'лойік / буў 'д'ад'ко / буў 'добрі /
 'бат'коў брат // ну шо шче та'ке 'добре // чорт' йо'го з'найе //
 за'буласа те 'д'е'цтво // ўже 'с'еміс'ат п'іят' 'год / а 'д'е'цтво ўже
 позабу'валася // а 'кол'і буў 'голод / то м'і н'е бу'ло го'д'оў 'шес'т' / мо
 с'ем // і йа ў 'йас'л'ах ж'і'ла / бо ў'дома н'е бу'ло н'і'чого / да ў 'йас'л'ах
 'тоже / йак 'мало / то до 'матер'і / а 'мат'і 'там ў кол'госп'і ро'б'іла /
 'кухн'а бу'ла // йіх кор'м'іл'і // і во'на там т'рошк'і подк'і'дала м'і н'е
 'й'ес'т'і / 'шоб н'е по'мерла / до от / 'д'ак'уї 'богу / 'в'іросла ў'же / о'до
 'с'емд'іс'ат п'іят' 'год 'майу // йак / а у 'сорок / н'е / д'вацат' 'шостого
 феў'рал'а / ап'рел'а / ц'а йа'к'і 'год / ў'же за'буласа / йа'к'і 'год /
 'вос'імд'іс'ат 'шост'і / зор'ваўс чор'ноб'ел' / от / с'тал'і л'удеї
 в'іс'ел'ат' / л'уд'е н'е 'с'іл'но хо'т'ел'і / а'ле ж була рад'і'йац'і'я
 вел'іка // і попов'іс'ел'ал'і / і н'е да'вал'і н'і'чого л'уд'ам брат' // і
 л'уд'е по'в'і пов'і'ез'жал'і ота'ко / ў ч'ом сто'іят' / о / н'і о'деж'і /

ан'ічого не да'лі брат' // а по'том пож'іл'і / обж'іл'іса / а с'є'ло / ха'ти' поп'родал'і // оста'л'іса там / 'мало оста'лоса / а ха'ти' поп'родал'і л'уд'ам / а с'є'ло / а ха'ти' поп'родал'і л'уд'і / на'чал'ство поб'рало з рад'іац'іейу / пос'таўл'ал'і со'б'є до'ма і ж'і'вут' / а ў с'є'л'є бу'ла рад'іац'ія / і л'удеі 'в'іслал'і 'чорт'і ку'да / аж на к'іровоґ'рад // и'час л'удеі т'рох'і ж'і'ве / т'рох'і поўм'і'рало / т'рох'і ж'і'ве / а л'є те'пер та'к'і возрас'та / 'шо во'ни' в'єз'д'є мрут' / 'тиїє л'уд'є //

Село Гладковичі

Дяченко Марія Ничипорівна – 1936 р.н.

– Бабусю, розкажіть, будь ласка, про своє тяжке дитинство?

[ж'іти' бу'ло 'дуже 'важко / бо 'нас бу'ло 'сем'єро / а 'бат'ко буў на вої'н'є // 'мати' тру'ди'лася 'тоже / ў кол'госп хо'ди'ла / ро'б'іла і 'нас к'ідала ма'ліх // м'і 'тоже то ко'рову 'насли' / то те'л'а / то 'гус'і' // 'йєст'и' не бу'ло чо'го // бу'ло 'важен'ко / и'ча'вел' хо'ди'ли' рват за 'дес'ат' к'і'лом'єтроў // 'мати' но'си'ла / прода'вала // 'йа'к'іс' / ка'зали' / буў воєн'в'єд там / во'йен'иїє бу'ли' / то хто кру'п'оў дас'т' / то хто поўбо'х'ночк'і хл'єба / хто шос' и'че ж'мєн'ку // да п'р'іде 'мати' / да пр'іне'се / да 'звар'іт шо 'неб'ід' // го'ни'ли' 'гус'і 'насти' / те'л'а // хо'ди'ли' на 'поле по колос'к'і / зб'і'рали' нав'єс'н'є кар'топл'у 'мерзлу / зб'і'рали' да пек'ли' пам'пушечк'і // 'йа'кас' 'сойєва му'ка бу'ла / 'нудна та'ка / але пек'ли' 'йак'іє 'небуд' 'корж'ік'і // але бу'ла ко'р'оўка / то м'і не по'м'єрли' // а ў ко'го не бу'ло ко'р'оўк'і / то і по'м'єрли' // гу'л'ат не хо'ди'ли' / бо не бу'ло ко'ли' гу'л'ати' // а 'йак' 'дес' збє'ремса на 'вечор ко'ли' / то п'йєр'я 'мати' 'дас'т' гла'ди'иєчку 'дєрти' / а н'є / руши'нка в'иш'і'вати' / а н'є / 'йа'кус' ко'рунку 'плєсти' // ўсє ро'б'іли' вєч'о'рам'і // а ўдєн' бу'ла сво'йа дру'га ро'бота // ў кол'госп хо'ди'ли' на ро'боту / гур'к'і о'пол'ували' / а сво'їїх удома і не бу'ло // а и'че і 'йак у'крадєш гу'рочка 'йа'кого / то с'торож і не дас'т' / то і п'р'ідєш го'лоднім до'дому // аї бо'жє / бо'жє / бо'жє //

– Працювали разом з дорослими? Да?

прац'ували / прац'ували' // і те'л'ата догле'дали' / і 'гус'і' // і 'йа'к і пов'ірос'тали' ўжє / і 'йак і пош'ли' 'замуж // та'к'і неш'часній 'замуж / не бу'ло н'іде н'ічого // і ж'іт' не бу'ло де / і т'рєба бу'ло ст'рой'ица / і ку'п'іт 'йа'кого 'неб'іт' / хоч 'йєр'жавого 'л'оґска // ў л'удеі не бу'ло / і по мага'з'інах не бу'ло т'и'х 'л'оґскоў / а шо и'че ка'зат' //

– Серед тяжкого життя, мабуть, були якісь і просвітлення? Може, ви коли збиралися на вечорниці? Якихось пісень співали? Може, згадаєте якусь? Заспіваете нам?

сп'ївали / сп'ївали // ве'селих та'к'їх п'їсен' не було / бо було ї не'весело //

– Жити було важко? Так?

'важко було / бо го'лоднийє бу'ли // їс'є 'думали / шо по'їєсти / йак по'їєсти // в 'очеред' по хл'єб хо'ди'ли // у два'надцят' ча'с'о'ч'ноч'ї уста'вали і хо'ди'ли / шоб бо'ханочку 'хл'єба ї'з'ат'ї // а очере'д'а та'к'їє / тож 'б'єгайеш од мага'з'їна до мага'з'їна / а ч'ї ко'ли 'в'б'з'меш / а ко'ли не 'в'б'з'меш // у'с'ак було // а 'п'єс'енку заспо'ват' їа'кус'

– Заспівайте!

*ох у по'л'ї на ро'л'є /
ох у 'пол'ї на ро'л'є
там хо'ди'ли та жура'їл'є /
там хо'ди'ли та жура'їл'є //
во'ни'со'б'є гово'рят /
во'ни'со'б'є гово'рат /
ох кот'ра ро'л'а да 'лучайа /
ох кот'ра ро'л'а да 'лучайа //
по 'первої ро'л'є 'ж'їто жнут /
по 'первої ро'л'є 'ж'їто жнут /
а по д'ругої 'к'он'мі б'їут /
а по д'ругої да 'к'он'мі б'їут //
ох у 'пол'ї ї корчом'ц'ї /
ох у 'пол'ї ї корчом'ц'ї
там се'д'єло да два їдо'їц'ї /
там се'д'єли да два їдо'їц'ї //
во'ни'со'б'їє гово'рат /
во'ни'со'б'їє гово'рат /
ох кот'ра 'ж'онка да 'лучайа /
ох кот'ра 'ж'онка да 'лучайа //
'п'єрва 'ж'онка 'лучайа /
'п'єрва 'ж'онка 'лучайа /
ох їа дру'гаїа да не та'ка /
ох їа дру'гаїа да не та'ка //
с 'п'єрвої 'ж'онкої 'д'єти'ма'ї /
с 'п'єрвої 'ж'онкої 'д'єти'ма'ї /*

а дру'зуйу да розог'наў /
 а дру'зуйу да розог'наў //
 шчос' у 'л'ёс'і гу'кайе /
 шчос' у 'л'ёс'і гу'кайе /
 'бат'ко 'д'ётка да шу'кайе /
 'бат'ко 'д'ётка да шу'кайе //
 хо'д'ёт / 'д'ётк'і / ду'дому /
 хо'д'ёт / 'д'ётк'і / ду'дому /
 ох 'горе 'ж'іт'і да са'мому /
 ох 'горе 'ж'іт'і да са'мому //
 од'не 'каже / поў'ду ў 'л'ёс /
 не'хаі м'е'не воўк із'іѣст //
 д'руг'е 'каже / да не поў'ду /
 'луче 'бути да са'мому //
 ох / у'ж'е ўто'м'іла са'м /

– Дякую, бабуся!

Село Листвин

Радкевич Микола Михайлович – 1931 р.н.

[я рад'кевіч н'іко'лаі м'іхайлов'іч / ро'д'іла с'ё'ло л'іст'в'ін /
 'оўруцкага ра'ёна ж'і'том'ерскай 'облас'т'і // я вам роска'жу ад'ну
 іс'торейу / ко'тора слу'ч'іла са мноі // 'ето 'д'ёло бу'ло ў 'сорок
 ўто'ром го'ду / на'чала 'сорок т'р'ейт'ого // ў 'каждога бу'ла ко'рова / а
 ко'рову т'р'еба прокор'м'іт' / і шоб во'на кор'м'іла нас / і дл'а 'е'того
 т'р'еба бу'ло йе'іѣ 'в'ікор'м'іт' / і шоб 'нѣмці' н'е заб'рал'і // ну м'е'н'е
 отп'рав'ілі кор'м'іт' ко'рову / ў 'л'ёс // а ў 'л'ёсу сто'ялі сто'г'і с'ёна
 / от там я 'долж'ен ко'ров'і да'ват' 'іѣс'т'і / і шоб моло'ка да'вала
 // ну отп'рав'ілі / а ку'да / я і сам н'е з'наў / ў 'л'ёс // у'роч'ішчэ бу'ло
 мар'т'іноў 'остроў // і я по'шоў по с'л'едах ко'роўіах' / хѡч н'е знаў
 'л'ёсу / ку'ди я іду і за ч'ім іду // ну хвакт то'го / шо я по 'л'ёсу / то
 по с'л'едах ішоў // 'н'ерв'ім 'д'ёлом я заішоў на у'роч'ішчэ 'зута /
 так у нас з'ваўса 'хутор / там та'к'іі ѣс'т' // ну заішоў я ту'д'і /
 'думаў / шо то ўже мар'т'іноў 'остроў // ока'залас / н'е'праўда // там
 сто'яла 'хата на 'п'ет'лах ад'ніх / пов'іб'іван'іѣ 'ѡкна / і н'і'д'ѣ
 н'і'кого н'е'маіѣ // ну і по'шоў я дал'ше // іду / іду / і ўс'е 'думаў про
 мар'т'іноў 'остроў // ку'д'і пош'ла ко'рова / а я ж ос'таўса сам /
 о'д'ін // ну я на тоі мар'т'іноў 'остроў на до'рогу н'е по'паў / а іду
 со'б'ѣ 'л'ёсам // іду / і ўс'е 'думаў про 'остроў / шо от с'коро вѡн
 буд'е / тоі 'остроў // ішоў я ішоў / н'праўда / 'начало ўже см'ер'кат'

с'тало т'ем'н'ет' / а 'думк'і ў м'е'н'е про мар'т'іноў 'остроў / ку'ди'
 м'і'н'е добрац' / а / шоб п'ереначо'ват' // і от ўа сам со'б'е та'к'е
 на'думаўса / у м'е'н'е йес'т' в'ер'ч'е ло'зи' / ду'б'іні' / йес'т' у м'е'н'е
 'сумка / там кот'е'лок / пио'но / хл'еб / сало / ну ўс'о н'е'обхо'д'імо /
 те / шо т'реба чоло'в'еку ў до'роз'і // 'думаў / за'л'ёзу на 'д'ер'ево /
 прив'е'жус / п'ер'еначуў / а ў'заўтра оп'ят' п'оду по т'і'х с'л'е'дах
 // ну і ўа н'е ўга'даў / ко'л'і ўа проішоў ту сво'ўу до'рогу // а ў л'е'су
 на'ход'ілас йеш'чо со'ша // ў те ў'рем'іе ўа йе'йе 'даже і н'е за'м'ёт'іў /
 і'шоў ўс'е 'дал'ше // і'ду / по'т'ом заі'шоў / о'і'йак / да / наз'ван'іе
 кл'еп'ч'і'х // оп'ят' 'думаў / шо то тоі 'остроў // там сто'йала
 оп'ят' же та'к'і 'хата / пов'і'б'івані'е 'окна / і д'в'ері' на
 'н'етл'ах в'і'с'ел'і // а ўже соў'с'ём т'ем'но / н'і'чого н'е 'в'ідно / ну ўа
 ўс'о же продв'і'гаўса ўп'еред // 'думаў / а'вос' ўа попа'ду ў тоі
 мар'т'іноў 'остроў // ну так ўа ў мар'т'іноў 'остроў н'е по'паў / в'он
 ос'таўса соў'с'ём ў сторо'н'е // і ўа доі'шоў до с'е'ла ро'к'ітно //
 по'бач'іў ого'н'ок ізда'л'еку / і ўс'о пр'і'бл'і'жаўса до то'го огон'ку // ну
 / м'і'н'е 'н'ерішому по'палас на ок'райі'н'і 'хата / н'ев'ел'і'ка 'хата / б'ес
 с'е'н'еі' / над дв'е'р'іма сто'йал'і йе'к'і'йето 'жерд'і'е // ўа пос'тукаў у
 д'в'ер'і' / м'і'н'е ска'зал'і / шо за'ход' // а по'рог'і в'ел'і'к'і'йе / бу'л'і' /
 м'і'н'е как'раз по 'пойёс // ўа 'йел'і' п'ер'ел'ёз 'через тоі по'р'ог' іс
 сво'йейу 'сумкойу // заі'шоў у 'хату / там сто'йала кара'с'інова 'лампа /
 і д'войе д'ет'ей / х'лопч'і'к і д'і'ўч'і'нка // ўа поздо'роваўса / 'добр'і'ў
 'в'еч'ор / 'добре здо'роўіе / пус'т'ёт' п'ереначо'ват' // м'е'н'е 'т'і'йе
 'д'і'т'і' ска'зал'і / шо ш'бат'ка з 'мат'еріу н'е'маіе / д'ёс' пош'л'і
 гу'л'ат' / оста'ваі'т'ес / 'буд'ем начо'ват' // ну ўа сво'ўу ту 'сумку под
 'лаўку к'інуў / роз'д'ёўса / ро'зуўс' / і пол'ёз'л'і ў 'л'ожок гу'л'ат' / у'же
 м'і' ўтрох // п'раўда / нам 'в'ес'ело / н'е то шо ў л'е'су са'мому // от і
 при'ход'іт' 'бат'ко з 'мат'еріу // во'ні' с'разу с'тал'і кри'чат' / 'тато /
 'тато / 'мамо / хаі'цеі' х'лоп'ец' 'буд'е у нас начо'ват' // ну / по'жалуста
 / хаі'на'чуіе // от тоі 'д'ад'ко п'і'тайец' м'е'не / от'куда т'і' / ўа з
 л'іств'і'на / ч'і'т'і' / ўа ска'заў / по 'наішому / по п'р'озв'ішчу / кал'у'чок
 // так і бу'ло // в'он стаў п'і'таца м'е'не / а ч'і'т'і' з'наіеш та'ку та'ку /
 ўа гово'ру / з'наў // о'то ж бо і мо'ўа с'ест'ра // ну і хара'шо / на'чуі' //
 'ал'е ў те ў'рем'іе м'і'н'е н'е до сна бу'ло // ўа 'с'іл'но хо'т'ёў
 по'бач'іт' 'д'еда ва'кулу // 'ран'ше в'он 'коло нас ж'іў / по'т'ом прода'л'і
 'хату і 'в'і'ехал'і ў с'е'ло ро'к'ітно // 'ал'е йе'к' ўа ўстаў / то ба'гато
 с'н'ёгу на'падало // і от ўа 'д'ад'ка стаў про'с'іт' / зав'ед'ет' м'е'не
 до 'д'еда ва'кулі' // ну 'д'ад'ко з'ру'з'іў м'е'не на п'л'ечі' з мо'ї'м
 м'еш'ком / з 'т'і'м'і ло'зойу / на п'л'ечі' / і по'н'ос до 'д'еда ва'кулі' //
 йе'к' ўа заі'шоў до 'д'еда ва'кулі' / то там 'т'ол'ко бу'ла од'на 'баба / а
 'д'еда н'е бу'ло // м'і'н'е пос'тав'іл'і 'решето груш су'шоні'х /

по'жалуста / угош'чаїса // от'їа с'єў і ож'ї'даїу 'д'єда ва'кули' // д'єд
ва'кула при'шоў / поздно'роваўса / ну / і 'доўго їа там н'є по'буў /
захо'т'єлос' м'їн'є оп'їат' же до'дому і'т'ї / до 'бат'ї'ка / до 'матер' /
їек'раз'ї те ў'ремїе 'бат'ї'ко пр'ї'шоў // а по'тѳм і по'шоў на хвронт //
ну і по'шоў їа / а ку'ди' / н'є з'наїу / хвакт то'го / шо їа по'шоў до'дому
// от'ї'ду їа / 'бачу / шо їа ту'доїу н'є їшоў / і ўс'о 'дал'ше і 'дал'ше їду
// 'чуйу / 'бачу їе'к'їто сто'їат' у'їула / зас'нованї' хл'єў //
пом'їно'ваў їа / і'ду 'дал'ше // 'бачу сто'їїт' ма'лен'ка ма'лен'ка 'хатка
/ об'ложєна 'жерд'єм і 'разнї'м 'л'їс'т'ї'єм об'сїїана // от'їа за'хожу /
п'раўда / ко'лод'єц' коло 'хатї' / н'єоб'рубл'ани / п'росто 'їамка і ўс'є
// їа за'хожу ў ту 'хатку / по'рог'ї в'ї'сок'їїе 'с'їл'но / м'їн'є т'рудно
бу'ло п'єр'євал'ваца 'через' їїх // 'ал'є ж їєк'їа заїшоў у 'хату // а там
'баба у 'хат'ї' і ка'чала рубл'єм п'лат'ї'їе // ну / 'ран'їе бу'ло та'кї / їак
їо'го / у'т'ї'уг // 'баба та'ка ху'д'уча / но'сата // м'їн'є пока'залос' / шо
'баба їе'га // о'тут же їа ўже і з'л'єкаўс' // думайу / їак же
под'обр'їца до 'баб'ї їе'г'ї // їа їдї / 'добри' 'в'єчор / ба'бул'а / то /
'добри' д'єн' / ба'бул'а / во'на го'вори'т' / 'доброгo здо'роўїа // а т'куда
тї' / сї'н'ок / їа гово'ру з ро'к'їтно і'ду // а ку'ди' // у с'є'ло л'їст'в'їн //
ої' їої' їої' / го'вор'їт' / тї' ўже да'л'єко заїшоў за ро'к'їтно / ўже
шєс'т'к'ї'лом'єтроў // а ку'да ж їа їду / ну / н'є з'наїу / ку'ди' тї'
їд'єш / 'ал'є їєк' тї' 'хочєш у ро'к'їтно на'зад / т'рєба 'тєїу до'рогoїу
їт'ї' / ку'доїу тї' їшоў / і тї' 'заїд'єш оп'їат' із ро'к'їтно / 'пїд'єш у
сво'їє с'є'ло л'їст'в'їн // і'ду їа 'л'єсом // п'раўда / ўже с'н'єгу ба'гато
// і п'лачу / до'рог'ї н'є 'бачу // а їе ко'му п'лакат'ї' // пото'му шо
с'кѳл'ко / їа т'р'їцат' 'п'єршогo 'года ро'жен'їїа / от'ї пошч'ї'таїт'є /
с'кѳл'ко м'їн'є бу'ло год // і'ду / їек'їїс' 'д'ад'ко в'є'з'є / 'бочку // із
'д'ад'ком / 'д'ад'ко і х'лоп'єц' уд'вох // ну 'п'єр'єд їїм'ї їа / ка'н'єшно /
п'єр'єс'таў п'лакат' / поздно'роваўса і по'шоў 'дал'ше // 'тѳл'ко їа
одїїшоў од'їїх / оп'їат' же на'чаў п'лакат'ї' // по'тѳм пр'їш'л'ї // 'їєхаў
їе'к'їїс' вѳз' / в'єз'л'ї 'с'єно / дв'є 'д'єўчїнї' і 'д'ад'ко // 'вонї'
пос'каквал'ї і до м'є'не / тїїє д'єўч'ата / от'куда тї' / х'лопчє / ку'ди'
їдєш // їа їїм ска'заў / шо 'хочу ў л'їст'в'їн // во'нї' м'є'не п'їд'рук'ї
ўз'ал'ї / по тѳм с'н'єгу і по'т'їс'л'ї // н'є з'наїу / ку'ди / но хвакт тогo
/ шо 'в'їв'єл'ї м'є'н'є на до'рогу / і ска'зал'ї / о'ц'єїу до'рогoїу тї' і'дї'ї
п'рамо 'заїдєш у с'є'ло // ў ро'к'їтно у'же їа н'є за'ход'їў / н'є з'наїу /
во'но ос'талос'я м'їн'є ў сторо'н'є // 'ал'є ж по'ка їа при'шоў до'дому /
то ўже і с'н'єг рос'таў / гра'з'ўка с'тала / во'да / і їа 'ради' / шо
доб'раўса до'дому // от' та'к'їїє їст'ор'їїї трап'л'аїуца у 'жїз'н'ї / н'є
ў 'каждогo / ка'н'єшно / а 'тѳл'ко у м'є'не //]

Село Нові Велідники
Тарасюк Єва Карпівна – 1932 р.н.

[м'і ўж'е не мо // от в'ес'на / в'ес'на їде / то м'і не 'мож'ем
дож'дац'я / ко'л'і ц'е ўж'е та ко'л'і ц'е ўж'е 'буд'е благо'в'ішчан':е / бо
ўж'е 'пос'л'е^а благо'в'ішчан':а / то ўж'е спо'вайут' надво'р'е / а так
то не спо'вал'і надво'р'е / о // спо'вайем і гу'л'айем у 'лодара / у
кр'і'вого 'танца // у'с'ак'ііе / у'с'ак'ііе 'гу'л'і бу'л'і / йа'к'ііе хоч 'гу'л'і
бу'л'і / о // і м'і гу'л'айемо і спо'вайемо // вес'н'анк'і спо'вайем //
заспо'вайем / заспо'вайем / погу'л'айемо та і / та і та'к'е // 'в'есело
бу'ло / бу'ло 'в'есело // хоч і не так 'в'ел'м'і бу'ло 'добре / но бу'ло
'в'есело / йак ко'л'і бу'л'і ма'н'ііе // а 'зар'е не'ма / 'зар'е 'то'л'к'і ў клуб
/ бо'л'ш н'іку'да / ніку'да / ок'р'ом клуба не'ма // заспо'ват' н'іх'то не
заспо'ваіе / а то се'ло мо // мо ў п'іа'т'ох ч'і ш'ес'т'ох м'ес'тах по
се'лу спо'вайут' / зб'і'райуц'я да спо'вайут' // і му'з'іка г'раіе / а те'н'ер
'то'л'к'і ў клуб і ўс'о / і г'рошеі / да'ваі г'рош'і / а то со'б'е не наі'мал'і
му'з'ік'і // зб'і'райуц'я х'лопц'і / г'райут і тан'ц'уіут 'деўк'і // і гу'л'н'а
та'ка бу'ла // гу'л'н'а бу'ла не та'ка / йак 'зар'е // і то'д'і 'зоўс'ім 'начей
бу'ло / а 'зар'е і 'то'л'к'і ў клуб / ок'р'ом клуба не'ма гу'л'н'е н'іде / о // а
на ро'бот'і бу'ло / бу'ло і / бу'ло 'важко / бо ўс'о'го ба'гато ро'б'іл'і /
у'се ро'б'іл'і ру'кам'і / ма'ш'ін не бу'ло /о // да ўсе ру'кам'і ро'б'іл'і // то
бу'ло 'важко / бу'ло по п'ід'іс'ат 'сотіх 'л'ону 'в'і'брат // да його
т'р'еба 'в'і'полот / да його т'р'еба / да його т'р'еба і поб'рат / да
його т'р'еба і пос'лат / не / по'б'іт / а 'пот'ім пос'лат / а 'пот'ім шче
пово'рочат / а 'пот'ім до'н'єр поз н'і'мат с'л'ішча / і ў'ж'е м'і його
до'н'єру т'е'пал'і / тр'е'пал'і теі л'он / тр'е'пал'і // ба'гато г'рошей
бу'ло за л'он // а 'зар'е ўж'е 'л'ону не 'можут 'с'е'йат / не'ма ко'му /
л'у'деі /моло'д'ож'і не'ма ў се'л'е / н'іх'то не 'мож'е ўж'е його ро'б'іт /
ўж'е не 'можут о // а м'і то'д'і п'ід'іс'ат 'сотіх 'л'ону // ц'е ж
'в'і'брат // да не та'к'іі л'он / ц'е ж по 'пойас 'в'ішеі / 'в'ішеі 'пойеса //
та шо ж йа з'найу / о // ну ж'і'л'і так / н'і то 'добре / н'і то па'гано //
йак у 'кого буў 'бат'ко / то і 'тому 'добр'е бу'ло ж'іт / о / а м'і бу'л'і
'ш'естеро / а 'бат'ка не бу'ло // шо ж м'і / і не'ма ў'д'ец'я ў шо //
'йе'с'т'і 'хочемо / о / т'рох'і поўзрос'л'і / пош'л'і на свд'і хл'еб / то ўж'е
т'рошк'і 'л'егше / ўж'е с'тало / ўж'е 'сам'е се'бе 'кожний опраў'даў та
// і ўж'е с'тало 'легко // а 'зараз помо'гаіем і 'д'е'т'ам // то'д'і нам
н'іх'то не помо'гаў / о'так йак іе шос' 'йе'с'т'і / із'йеў / а йак не'ма /
то і так / о // а шо його іе роска'зат // а 'воіну / про 'воіну // ну
нача'лас воі'на / у нас так / так не 'вел'м'і бу'л'і 'н'е'мц'і 'часто //
на'в'ерно / тр'і 'рази' бу'л'і за 'воіну // пр'ііе'жал'і та'к'ііе
здо'ро'в'ен'ііе / 'чорнііе ма'ш'ініі // і во'ніі ў та'к'іх 'чорнііх

ш'і'н'ел'ах / доў'жен:іх // здо'ров'ііе 'вел'м'і та'к'ііе 'тійіе 'нѣмці'
 пр'ііе'жал'і // ну і м'і шо // з'найете / йак ў 'воіну / н'і'кол'і не с'пал'і /
 не 'мона / не бу'ло шоб зас'т'еб'нуўса да і не 'бач'іў н'і'чого // ўсе
 т'реба бу'ло 'бач'іт /о // от у'же гл'а'д'і / ў'же 'іідут хто ку'ди' //
 ут'екаіут у л'ѣс / а ў л'ѣс'і сохр'ан'ен'ііе х'і'ба бу'ло / о // ў л'ѣс
 ут'екаіут / а 'пот'ім ў'же / ў'же ўт'е'кал'і / ўт'е'кал'і / а ў м'е'не буў
 ма'л'ен'к'і сц'інок мѡі // і вѡн 'што то і забол'ѣў / забол'ѣў // на голо'в'ѣ ў
 йо'го йа'к'ііес' пу'зц'іч'ік'і поро'б'іл'іса і на кол'ѣнц'ах // та хто і
 з'найе / шо / а ц'е ж тр'е ў'д'ѣтому бут / бо ц'е ж надво'р'ѣ не 'буд'еш
 'голіш' // йа 'кажу / не по'ііду // ох не по'ііхал'і // кол'і ж
 пр'ііе'ж:аіут / пр'ііе'ж:аіут у пр'і'б'ітк'і 'н'ѣмці' // с'ело
 пр'і'б'ітк'і 'коло нас // пр'ііе'ж:аіут // і 'тѡк'і стар'і'к'і ос'тал'іс / а
 са'ма м'іж стар'і'ками / бо теі ма'лі'мѡі ў'же сц'інок зан'е'мог там //
 п'лаче / п'лаче / та йа ка'жу / шо не поі'ду // то ў'же во'ні' / шо во'ні'
 там поро'б'іл'і ў л'ѣс'і / ў'же зноў 'тійіе 'наш'ііе ў'же на д'е'р'евах
 в'і'лаз'іл'і / і шо не 'можна ж до'дому / ў'же зноў до'б'іц'а / бо'іац'а /
 бо йак по'шоў / то ў'же уб'іут // і во'ні' там хо'д'іл'і / хо'д'іл'і // гнѡі
 буў / ка'гати' // по ка'гатах тіх хо'д'іл'і / а 'пот'ім / 'посл'е тіх ка'гат
 / по ка'гатах / а 'пот'ім 'возл'е ка'гат іш'л'і / іш'л'і / іш'л'і до 'самого
 л'ѣсу / а 'коло л'ѣсу поч'і'налося с'ело // от ў'же зайш'л'і ў 'хату і ў'же
 гл'а'д'іт / ў 'хат'і 'топ'іц'а // ў'же ў д'ругу 'хату / зноў 'топ'іц'а / ў'же
 поза'пал'вал'і // ў'же ў т'рѣйт'у / зноў 'топ'іц'а // ў чет'верту / с'ловом
 / іш'л'і аж до 'самойе / до 'самойе пу'т'ѣ // де п'ут' ў'же бу'ла // ну
 іш'л'і во'ні' / і ўсе за'пал'вал'і // те с'ело бу'ло го'р'ѣло // і кол'і
 пр'іш'л'і до пу'т'ѣ / а 'в'іс'коч'іл'і парт'і'зани' / то іе пр'от'і ііх і да'ваі
 / да'ваі ііх ў'же стр'ел'ат / стр'ел'ат на ііх // а ў'же ж бу'ла у'дома /
 то і ті'тѡко до тіх д'е'дѡў 'поіду да зноў / бо д'і'т'а ж у 'хат'і /
 к'і'даіу са'ме / не бе'ру з со'бойу // та ў'же хо'д'іла / хо'д'іла / йак
 с'тала стр'ел'ан'іна о / йа'к'е / не з'наіу / шо ц'е та'ке / м'і не з'наіем
 / нам не з'в'ѣсно / шо те та'к'е ў'же / то м'і / то йа ў 'хату / од'е'ваіу
 то'го с'вого ма'лого / ўб'і'раіу / од'е'ваіу і ку'ди' поі'ду д'ес' // поі'ду
 ў'же / с'ловом / з 'хати' // поі'ду ў'же / йак 'буд'е го'р'ѣт с'ело / шоб
 м'і'н'ѣ ў'же не бут // ну йак у'же м'і пр'іш'л'і / в'іішла йа над'вѡр /
 кол'і 'ііде зас'тава // 'ііде сам цѣі ў'же парт'і'зан / чер'вона
 переў'язка на голо'в'ѣ // і вѡн 'ііде // а на м'е'не 'каже // а ку'да в'і
 і'д'ет'е // а йа ка'жу // з'наіу / ку'ди'йа іду // йа не 'можу знат / хто се
 та'к'і / знат / шо йо'му ска'зат // йак'б'і йа з'нала / шо се парт'і'зан
 д'ііст'в'іт'ел'но / то йа / то йа б йо'му ўсе розка'зала / а то ж йа ж
 не з'наіу / хто та'к'і //

Село Піхоцьке

Залізко Анелія Йосипівна – 1928 р.н.

Залізко Іван Андрійович – 1920 р.н.

[на 'другу н'е'д'ел'у / ўже до су'боти пр'іш'ли / їх пр'і'їхало п'йат' чолов'єк до нас / с'ваталис / догово'ри'тис / йак ко'ли'шчо 'буде // пода'вали' йім хуст'к'і / плат'к'і / по'дарк'і // ну ка'н'ешно / вечо'ринка бу'ла / в'іп'і'вали' со'б'є // то то та'ке / йак дл'а моло'диц' // м'і не к'р'єнко / бо по'їхал'і на'заўтр'є і зап'ісалис'а ў с'ел'со'в'єт / зап'ісалис'а / та і на ц'д'і н'е'д'ел'і с'вад'бу ро'б'іли // ну тог'ди ж не так же / йак те'пер / с'вад'ба // а с'вад'бу пудготоў'л'али по б'єдно'т'є // на'радоў та'к'іх кра'с'ів'іх ў нас не бу'ло / йак те'пер // а та'к'і'є / шо бу'ло / то бу'ло / то'му шо 'пос'л'а вої'ни 'т'ажко бу'ло // ос' так м'і поже'ни'лис'а / по'їхали' ту'ди до моло'дого // і так м'і нача'ли' сво'йу ж'із'н' состаў'л'ати // і м'і ўже ж'і'ли со'б'є // і ўс'о / так 'д'єток наж'і'ли / і ха'з'аїство / і 'д'євочку / і 'си'на наж'і'ли / і так до с'іх п'ор / це теї / шо ў ж'і'том'і'р'і // пр'і'ходи'ли до нас // а те / з'найете / та'ке темно'синен'ке / шер'с'т'анен'ке п'лат'е // а те / йак хва'ту наде'вали' / то тог'ди воби'че н'і / н'і'чого та'кого не бу'ло // з 'мар'л'і бу'ло та'к'є / ну то ўже / та'ка на'к'ідка / і 'л'єнти // 'л'єнти' незоб'ражен'і // ну та'к'і / та 'к'і 'раз'н'і бу'ли 'л'єнти // а шче бу'ло на ве'с'єл'і // пр'і'їхали' до нас на ве'с'єл'і // л'у'деї ба'гато з йо'го ру'к'і пр'і'їхало // моло'дого / 'музика г'рала / танцо'вали' / ну і / в'іп'і'вали' // коро'вай розда'ли // ну а по'т'ом по'їхали' до йо'го / і так 'само у йо'го / в'іп'і'вали' // наш'і'є л'у'де / в'іп'і'ли там за йо'го // на друг'і' ден' там у не'д'ел'у / су'боту там бу'ло // а ў не'д'ел'у по'їхали' ту'да // ну і так 'само ў йо'го / там 'тоже гу'л'али / в'іп'і'вали' // 'музика г'рала / і / так ну мо коро'вай розде'ли'ли // ци'ганс'ка бу'ла ў йо'го 'свад'ба / ци'ганс'ка та'ка нази'вайеца // ну там ўже по'разному ўб'і'ралис' / йак хто // там 'тійє ба'б'і і поў'мазу'юца / понама'л'ова'юца / не та'к'і чер'воні'є но'си // ос' та'к'і'ї моло'диц' буў со'б'є / і моло'да ўже та'ка // ста'р'іх л'у'деї же'ни'ли ўже 'разом // о'б'і'чай та'к'і'ї є // шутко'вали // пош'ли ў кол'хоз / бр'і'гади // 'рэзали' 'с'єчку / не з'найу / о'ц'у 'с'єчку 'рэзали // ху'доба там бу'ла // і м'і йд'і да'ли 'с'єчку // о'це ро'б'іли до н'оч'і / по'т'ом по 'чарц'і в'іп'і'ли / с'н'євали / гу'л'али // о'це сл'і'дрило пома'гали //

– А ви його знали?

н'є / йа йо'го не з'нала // о'це а'б'і ўсп'євали // а на анд'р'єйа воро'ж'іли //

– Ви теж ворожили?

н'е / н'е / м'ін'є заборон'али / ти ўже стар'ий буў / а йа шче
'д'єўкоўу бу'ла // і пош'ла йа до сво'йє 'бабушк'і // а це бу'ло под 'нов'ї
год // а вона з'овори'т // а'нел'а / зн'айеш / м'і шчо / с'о'годн'і
зук'айут' 'дол'у // 'в'їди' над'в'ор і зук'ни' / каже // 'дол'у / мо'йа 'дол'у /
де ти' йе // одзук'ни'са // а 'наша 'хата так сто'йала / а 'хата та друга
так сто'йала // йа пош'ла до 'хати' і так ска'зала / зук'нула // а м'ї
'бат'ко так 'в'їшоў над'в'ор да по'чуў / шо йа зук'айу // то ка'же / йа
то'б'є дам 'дол'у // йа то'б'є дам 'дол'у //

Як подруги ваші, не ворожили?

а под'руг'і / 'може / так 'само // 'муз'іка 'гарна бу'ла / 'гарна // йак
'будеш грат' / то на 'друг'у не'д'єл'у / 'може / 'п'їдеш // там ўже
сто'їит под'вода / шоб заб'рат' ў д'руге се'ло // а бу'вало та'к'є / шо
'дома / ко'ли' ба'б'і збе'руц'а / по п'л'ашиц'і / 'в'їп'іут / по п'л'ашиц'і // і ў
к'луб'і гул'али' ў'род'і // і 'музика 'наша 'луч'є з'рала / йак 'в'їп'іем по
'чарц'і // і посп'є'вайем гур'том / це ж гур'том //

Село Полохачів

Бондарчук Ольга Омелянівна – 1921 р.н.

[з'овор'іт' 'баба / бондар'чук 'ол'а йеме'л'анова // нач'ї'найєца
в'єс'єл':є // моло'да кл'їче коро'вайн'їц' / тр'єба розч'їн'ат' коро'ваї //
хр'їшч'єна пр'їход'їт' / розч'їн'айє коро'ваї / і м'єс'їт' хр'їшч'єна //
по'т'ом б'єре з д'єж'ї / наклад'айє пола'н'їци' на ст'ол // тр'єба с'єм
жо'нок / шоб во'ни'ка'чал'ї коро'ваї ру'кам'ї / м'їал'ї / с'єм пала'н'їц' //
по'т'ом йо'го 'ложат' ў та'ку бол'ш'у йа'ку х'ворму і спо'вайут'
'п'єс'н'у //

коро'вайн'їци' п'їани' / ўс'є т'єсто пок'рал'ї /

то ўв'єрх / то ў к'їшен'у / 'д'єткам на в'єч'єру //

то ўже тог'ди' 'ложат' у х'ворму йо'го / с'єм пола'н'їц' од'на на
од'ну / дак во'на та'ка полу'чайєца та ў ц'в'єтах / ц'в'єтах /
в'їроб'л'айут' // по'т'ом йа'ка п'єч' / йо'го са'ж'айут' / у п'єч' //

п'р'їп'єчок со'коче / п'р'їп'єчок со'коче / п'єч коро'вайу 'хоче //

п'р'їп'єчок зал'ївайєца / п'р'їп'єчок зал'ївайєца / коро'вайу
спод'євайєца //

те'н'єр йо'го в'їмайут' / 'ложат' у та'ку бал'ш'у х'ворму і
в'їноса'т' у ко'мору / шоб во'но захо'лодало / коро'ваїч'їк / шоб
захо'лодаў коро'ваї // по'том кл'їчут' хр'їшч'єного / нач'ї'найєца
с'вад'ба // тре де'л'їт' коро'ваї сво'їм род'ни'м // теї хр'їшч'єниї б'єре
но'жа / р'єже коро'ваї / а друж'к'ї / переўїазанийє рушн'їкам'ї /

їдут' / та'р'єлк'і н'є'сут' // на та'р'єлци# пла'ток / на тѳм плат'ку
'лож'ім з'рош'і // род'ниїє моло'доїє / по'тѳм вѳн 'ход'ім' по ўс'іх /
обсц'пайє / м'і 'лож'ім по'дарк'і їім / 'зрош'і 'лож'ім моло'дѳї / і тог'ди#
ўже гу'л'айємо // в'є'с'єл':є хо'рош'є / му'зик'і 'граїут' / с'качем /
спо'вайємо // і так ў моло'ду св'єчк'і п'хайєм / 'пот'ім зав'івайємо / а
по'тѳм отпраў'л'айєм до моло'дого // 'такж'є 'само продоў'жайєца
в'є'с'єл':є ї у моло'дого / їак ў моло'доїє // тог'ди# ўже пїут' в'і'но /
в'і'но пїут' / му'зик'і з'раїут' // на 'вул'іци# с'качем / ба'б'і с'качут' //
у'с'є / хто гу'л'айє на в'є'с'єл':і / теї і с'каче / і м'і спо'вайємо ўс'ак'їє
'н'єсн'і //

зак'і'даї / 'матко / д'рова / зак'і'даї / 'матко / д'рова / да бу'ваї
здо'рова //

а ти# / св'єк'рухно / 'тр'єск'і / а ти# / св'єк'рухно / 'тр'єск'і /
спо'д'єїса н'є'в'єстк'і //

а ко'н'ік'і 'топо / 'топо / а ко'н'ік'і 'топо / 'топо / да пр'і'в'єзл'і на
дѳвр с'тѳг //

а шо з ц'о'їє ко'н'і 'будє / а шо з ц'о'їє ко'н'і 'будє /

ч'і 'б'ік' / ч'і те'л'іца / ч'і слаў'на моло'д'іца //

а от шче

да бу'ваїт'є з'доров'і / да бу'ваїт'є з'доров'і / 'наш'їїє по'рог'і //

о'так м'і гу'л'айєм / о'так м'і сп'є'вайєм / о'так м'і тан'цуйємо
ста'р'їїє / і моло'д'ѳж тан'цуйє / і їоста'їєца ўже моло'да ў
моло'дого // на 'трет'і 'д'єн' шче гу'л'айємо / зб'і'райємоса / бат'кѳў /
зав'івайємо їїхн'іх моло'диx / і са'дов'ім на 'воз'ік' / 'в'єчором / і
в'є'зѳм по с'є'лу // по с'є'лу му'зика з'раїє / а м'і спо'вайємо //
пр'їїє'жайємо до'дому / 'тиїє ста'р'їїє ўже бат'к'і / матер'к'і
са'дов'єт нас за стѳл // і м'і продоў'жайємо // і м'і шче гу'л'айємо на
т'р'єт'її ден' так 'само / їак на 'п'єрш'її ден' гу'л'айєм // і так
моло'диїє хаї з 'богом со'б'є / 'каж'єм / ж'і'вут' / і ста'р'ім бат'кам
пож'є'лайєм здо'роўїа / ш'час'т'а / 'мног'їїє л'є'та і моло'диxм / і
ста'р'ім // і та'к'їїє ў нас про'ходит' ў'р'ємїа 'в'єсєло / 'в'єсєло /
'хорош'є // і та'к'їїє с'вад'б'і ў нас про'ходит' 'очєн' 'дѳбр'їїє / 'очєн'
'дѳбр'їїє / хо'рош'їїє // ну і по'кам'іс'т' м'і шче ї на чет'вертиx 'д'єн'
гу'л'айєм / 'ход'імо / 'ход'імо до їїх / продоў'жайємо / і моло'диxм
пож'є'лайєм ўс'ѳго ха'рошѳого / ўс'ѳго 'дѳброго на 'долг'їїє / 'долг'їїє
го'да і спо'вайєм 'н'єсн'і //

да бу'ваїт'є з'доров'і / да бу'ваїт'є з'доров'і / 'наш'їїє по'рог'і //

да ку'ди#ж по'їєдем / да ку'ди#ж по'їєдем / да ку'ди#ж по'їдем //

де ж їа не хо'д'іла / де ж їа не хо'д'іла / 'куди#їа блу'д'іла //

да по'бач'іш / 'матухно / б'єз м'є'не /

пѳза'рѳстайут' 'пѳза 'лавам'і ко'зл'а'к'і //

да по'бач'иш / матухно / 'б'ез доч'к'і /
 поза'ростайут' поза 'лавам'і коз'л'ач'к'і //
 ої ти! та'ка 'д'євочка ї хоро'шо / да ку'ди'ж м'і те'б'е ї од:а'л'і //
 о'так спо'ваїе 'баба // во'на ўж'е / м'ін'є ўже 'шейіс'ат пїят' год
 / а їа шч'е ж 'трош'ечк'і хо'д'у по ве'с'єл':у і гово'р'у з 'їім'і ус'ї'ма
 л'уд'м'і 'хорош'е // продоў'жайемо / у'чу їїх / п'єс'єн'к'і гар'нен'к'їє
 / шоб во'ни! спо'вал'і // а те'п'єр же 'с'їєє моло'дїїє по с'воїму ж
 'робл'ат' / по с'воїму 'робл'ат' //

Село Раківщина

Миколайчук Катерина Олександрівна – 1924 р.н.

[їа з се'ла / 'жітел'ка / ракоўш'ч'їні / міколаїчук 'кат'а
 ол'єк'сандр'оўна / з на'роджен'а з д'вадцат' ч'єт'вертого 'рока / їа
 з'думаїу те / шо ў д'їцтві до во'їни! / ўсе 'бач'їл'а / та'ку кра'су / ў нас
 за го'родамі бу'л'а / та'ке бу'л'о бо'л'ото / та'ка бу'л'а кра'са / вес'на
 нас'тане / 'в'їїдеш / по'дївіс:а // пташ'к'і пр'їл'єтайут / шч'єб'єчут
 'разнїїє / в'єс'на нас'тане / д'єў'чата спе'вайут' по 'разнїїх 'сєлах /
 в'єс'н'анкі по'їут / та'ка кра'са бу'ла / шо не 'можна розка'зат' //
 но 'зарє ўсе во'но ўже по 'начому / бо'л'ото / бу'л'о ў нас / 'дуже
 да'вало пр'їб'їл'і / л'уд'ам / рос'л'їє 'разнїїє зе'л':а та'к'їє / шо їїх
 ко'с'їл'ї / 'жал'ї / ў'лаз'їл'ї ў бо'л'ото / 'жал'ї / в'ї'нос'їл'ї / ху'добу
 годо'вал'ї / 'р'їб'ї стїл'к'ї бу'л'о / шо с'тїл'к'ї бу'л'о / шо с'тїл'к'ї // їє
 'л'удє / хто не л'єно'ваўс / 'лаз'їл'ї і ло'в'їл'ї та'к'їм'і / 'с'єткам'ї /
 на'р'єтїє с'таў'ал'ї / у на'р'єтїє за'лаз'їл'ї / дер'жал'ї 'лодк'ї /
 ўїє'жал'ї на бо'л'ото 'лодкам'ї // та'к'їє 'разнїїє 'мак'ї ц'в'їл'ї /
 'разнїїє / ц'в'єтїє бу'л'ї // но п'тахоў / ўже не 'можна розка'затї /
 с'тїл'к'ї бу'ло їїх / ўже 'разнїїє / 'разнїїє пта'ха / 'даже л'єб'єд'а
 пр'їл'єтал'ї / но ж'їт' ў нас во'ни! не мог'л'ї // 'наш'їїє пта'х'ї та'к'їє
 бу'л'ї / ко'тор'їє ў нас ж'їл'ї / шч'єбєчут до смер'ка / смерк за'т'їх /
 с'т'їхайє бо'л'ото / 'жаб'ї кр'їчат / і вод'анї! бу'гаї їак зар'є'вє / то
 ўс'у нєч кр'їч'їт / шо не 'можна їо'го п'єр'єс'лухатї // от та'к
 бо'л'ото 'наше бу'л'о 'дуже у'добне дл'а л'удєї / но во'но у нас
 зат'аг'л'о 'земл'ам'ї / по'шл'а 'вода з 'р'єчок / їо'го за'мул'їл'о // с'тала
 ў нас ху'доба 'ходїт' на том 'м'єс'т'ї // 'даже д'їво с'тало / шо во'но
 зр'єб'їлос // ну ўже / і во'но ўсе по'начому / м'ї ї бос'а'ком хо'д'їл'ї / і ў
 'воду ў'лаз'їл'ї / і по 'вул'їцах 'б'єгал'ї / де'теї бу'ло ў 'сємїях ба'гато /
 на вул'їц'ах 'радос'т'ї бу'л'о с'тїл'ки / шо їо'го ж не 'можна
 роска'затї // с'тїл'к'ї ў 'кожного ў дво'р'є бу'ло де'теї // а с'о'годн'ї
 м'ї ўже п'єрє'ходїм на та'к'є / шо од'на ду'ша / д'в'є ду'ш'є ў 'хат'ї //
 так шо с'ходица ўже // і хат'ї закр'їват / і купо'ватї / 'можє / не

'буде ко'му / пото'му шо і ў кол'госп'і с'тала б'едно'та / то
 пр'ііе'жал'і ў кол'госп / да куп'л'ал'і іім квар'т'ір'і / а 'зар'е ўже хто
 з'наіе / ч'і 'будем м'і прода'ват сво'іе ха'т'і / ч'і / 'може / во'ні' так і
 'будут сто'іат на / на / на ў'с'аком у'добств'і / от та'к'е ў'р'ем'я
 пере'ходит // так шо йо'го не 'можна розка'зати / йак во'но 'нач'е /
 шо во'но бу'л'о то'ди / а шо 'заре / ну ж'і'с'т' / 'заре во'на с'тал'а
 кул'т'урна / с'тал'а во'на мо'л'од'еж'і ў'добно / с'тал'і во'ні' з'нати /
 йа'ке ііх і ўзу'ван':е / но м'і йак в'ірос'тал'і / у нас ўзу'ван':а не бу'ло /
 н'і ўде'ван':а // сн'эг роз'таў / і м'і пош'л'і по зем'л'е 'тепло / і хо'ди'л'і
 по ро'ботах // де м'і 'то'л'ко не бу'л'і / так шо м'і бос'а'ком / сн'эг і'де
 восе'н'е / м'і ко'пайем кар'топл'у бос'а'ком / 'ног'і 'чорнийе /
 поси'н'ейут / і не бу'ло і бо'л'ез'н'ей / і м'і бу'л'і к'р'еши / ч'ім 'зар'е /
 но 'зар'е к'репос'т'і не с'тал'о не ў моло'ди / не ў ста'р'іх // от так
 йа на'думал'ася / і так йа вам і розка'жу про сво'ю ў'добствос'т' /
 пото'му шо ўже 'наш'ііе го'да п'ер'е'ходит / і во'но п'ер'ейш'ло ў
 д'ругу ўс'у ж'і'с'т' // те'пер йа вам розка'жу / йак посл'е во'ні' ў нас
 нача'л'ася ро'бота // т'ранспорту не бу'л'о / ро'б'іл'і ўсе ру'кам'і /
 'сапкам'і / 'косам'і / зб'і'рал'і 'зерна не так / йак о'то шоб про'пал'о /
 до кол'о'сочка / наў'кол'енцах 'л'аз'іл'і / шоб во'но не про'пал'о / б'рал'і
 йо'го ў 'коп'і л'о'ж'іл'і / по'том з'возил'і / ў с'к'ірти / с'к'ірт'і
 на'л'ожвал'і і ўс'у з'іму пош'т'і мол'от'іш / до 'самого розд'ва / і
 'пос'л'е розд'ва мол'от'іш / у с'к'іртах бу'л'а мол'о'тарка од'на / та
 мол'о'тарка не да'вал'а 'раду / но зер'на бу'л'о так ба'гато / шо м'і
 йо'го ўб'ірал'і / шоб во'но бу'л'о ч'істе 'пол'е / бо 'йе'ст'і'хо'т'ел'і // не
 бу'ло н'і'де н'і 'чо'го // ж'і'лоса 'в'ел'мо 'важко 'посл'а во'ні' / 'важко //
 не 'мона розка'зати 'його / йак ти 'його п'ер'еж'і'ваў / не бу'л'о і не ў
 'печах 'топ'іт / ни'ў чом ни'де / гор'е'вал'і 'дуже 'важко / но 'зар'е до
 'того по'думати / йак во'но / то ўже ба'гато 'л'егш'ей / ал'е ж
 'радос'т'і не'маіе / ў мо'лод'еж'і так / йак 'ран'ш'е // м'і 'ран'ш'е
 хо'т'ел'і і 'йе'ст'і / ал'е і'дем у 'пол'е з 'п'ес'н'ам'і / і'дем у 'пол'е // і
 шче і бу'вайе та'к'е / шо шче і тан'цуйем / пото'му шо м'і бу'л'і
 в'е'селие / 'радоснийе / но 'заре чо'го то ў мо'лод'еж'і то'го не'ма //
 йак во'но 'буде / хто йо'го знаіе // а 'ран'ш'е / йа не ка'жу ту ж'і'с'т'
 з'думати / йака во'на бу'л'а / то не бу'л'о н'і о'деж'іні / не'де
 н'і'чо'гун'ко / і м'і са'м'ііе п'рал'і / т'кал'і / і 'хусточка / і кух'вайочка /
 ўсе бу'ло з 'нашого 'л'ону / пото'му шо йак не воз'меш йо'го / не
 по'ш'ііеш / то 'будеш го'л'одні / 'гол'і 'будеш // і так во'но ўсе
 ўб'ірал'ос'а // 'в'ел'мо з 'пол'зо'ю / з ў'добством / шоб шос' во'но да
 бу'л'о // те'п'ер йа 'хочу ска'зати про вечор'ніц'і 'наш'ііе ко'л'іш'ііе
 / хо'ди'л'і з п'радкам'і / п'расти // хо'ди'л'і в од'ну 'хату / по
 тр'і'нади'цат' / по п'ет'нади'цат' то'вар'ішок // 'с'адемо / то'п'іт' не

бул'о ч'ім / а л'е було 'тепл'о / а го'р'ѣти' 'тоже / не бул'о ч'ім
па'л'ім // йа'кас' була лам'надка / йак шч'і'таї / і м'і ўс'ѣ ро'б'іл'і і
спо'вал'і 'п'ѣс'н'і 'разнийе / по 'разному в'есе'л'іл'іса / і не було
н'і'якого 'думк'і / шо це ти'буў у та'кѡ'т'ажкої / 'важкої ж'і'тц'і
/ шо і бувало та'к'е / шо і 'йѣсти' в'ел'мо ба'гато 'хоч'еш / а йо'го не
бул'о ч'ім / а л'е 'радос'т'і бул'о і в'ес'ел'а почал'і ро'б'ім ба'гато /
'разних' деў'чат / х'лопцоў / 'публ'ік бул'о / бул'а 'тѡл'ко йа'ка
монда'л'інка да г'і'тарка / йак у кого / ч'і / ч'і 'йакоc' / та'ке було шо /
шо не бул'о гра'н:'а / а танцо'вати' / ўс'ѣ тан'цуйут / танц'о'вал'і шо
бо'сыйе // те'п'ер йа розпов'ідайу 'п'ѣс'н'у / ко'торуйу м'і йш'л'і на
'пол'е і спо'вал'і / чорно'мор'ец /

чорно'мор'ец 'мати' / чорно'мор'ец /
в'іўйоў 'голу і 'босу і на мо'розец /
в'іўйоў 'голу і 'босу да і п'і'тайе /
ч'і йе 'л'ути' мо'роз / ч'і не'маіе //
а м'і'н'ѣ теї мо'роз да і баї'дуж'іі /
л'уб'л'у чорно'морца / л'уб'л'у і 'дуже //
ої на шчо ти' / 'дон'у / упо'вала /
шчо ти' чорно'морца / шчо сподо'бала //
й упо'вала / 'мати' / не на г'рош'і /
йа на чорно'морца / шо хо'рош'іі //
й упо'вала і / 'мати' / не ў жу'пан'і /
йа і ду'мала і / 'мати' / 'буду 'пан'і //
йа ду'мала і / 'мати' / пано'вати' /
те'пер дове'лоса і горе'вати' /
і на чу'жому 'пол'і 'ж'іто 'жати' /
і ої жну од'ну ко'пу і дру'зуйу /
і п'лаче мо'йе ди'т'а / а йа 'чуйу /
/ і п'лаче мо'йе ди'т'а / а йа 'чуйу /
і п'лаче мо'йе ди'т'а / а йа 'чуйу
/ ої х'і'ба вер'нуса і пого'дуїу /
і поўйа'жу ко'лиску на ка'ли'н'і /
са'ма повер'нуса на тр'і 'ни'ї //
і 'буде ме'н'і 'в'ітер пов'і'вати' /
і 'буде мо'йе ди'т'а і коли'хати' /
і 'буде соло'вѣко шчебе'тати' /
і 'буде мо'йе ди'т'а і забаў'л'ати' //
не'ма 'гол'осу / буў ко'л'іс' / 'зар'е не'ма //

**Село Старі Велідники
Федорчук Ганна Леонтіївна – 1929 р.н.**

[йа була нав'ел'іка // 'пасла с'в'ін'е // кол'і 'кажут / шо ўже
'йѐдут 'н'ѐмци // йа по'к'инула 'тиїе с'в'ін'е // і б'е'жу йа на бо'лото
д'і'в'іца тix 'н'ѐмцоў / о // а 'пот'ім во'ни' п'ойѐхал'і / п'ойѐхал'і
ба'гато / ба'гато п'ойѐхал'і / п'ойѐхал'і с'е'лом / з'нач'ім // і шос'
пос'тал'і / і до 'кожного в'ѐдут йix 'наноч // йа пр'іш'ла до'дому //
'мат'і моя то'вар 'пасла / 'чергу // до нас пр'іш'ло тр'і // о'д'ін
'н'ѐм'ец у'з'аў да ма'н'е г'лад'ім по голо'в'ѐ / бо йа була нав'ел'ічка /
да ї сво'їѐ 'д'ѐтк'і по'казвайе / шо ў йо'го та'к'іїе 'д'ѐт'і ѝе / о // і так
во'ни' ос'тал'іса у нас 'наноч / 'мат'і пр'іш'ла / пр'іг'нала ту 'чергу // і
так во'ни' ос'тал'іса у нас 'наноч // кол'і йа 'чуйу у'ноч'і / с'тукаїе
йа'к'іс' // во'ни' схо'п'іл'іса і п'ойѐхал'і // і так м'і ж'і'л'і без 'бат'ка //
а 'пот'ім ўже од'ного 'разу ўже пр'і'б'ітк'і 'пал'ат / 'пал'ат 'тиїе
пр'і'б'ітк'і // а 'мат'і мо'їа з 'д'ад'ком пове'л'і ко'рову з б'і'ком / шоб
во'ни' 'добре т'аг'л'і 'воза обу'чат // кол'і ўже сна'рад л'ѐт'ім ту'ди'
за с'ѐло / за череў'к'і ту'ди' // і пр'і'їѐхала / 'д'ад'ко і 'мат'і да
'кажут / зб'і'раїмоса да 'будом т'ѐкат у 'л'ѐс / бо ўже пр'і'б'ітк'і
го'рат // а с'у'ди' сна'рад ўже у'наў о'д'ін // м'і на теї вѓз і п'ойѐхал'і
п'рамо ту'ди' на 'кошечк'і / 'через 'кошечк'і на хран'кѓўку // і ту'ди' ў
'л'ѐс за 'гало за'їѐхал'і // там 'д'ад'ко зро'б'іў ку'ра'н'а // м'і там
ж'і'л'і / йа з'найу с'кѓл'к'і // ч'і 'м'ѐс'ац / ч'і шо // і коро'в'і з со'бойу
в'ѐл'і / о // там ва'р'іл'і 'йушку / несо'л'ону 'йушку / бо не було 'сол'і //
а 'пот'ім 'кажом / шо 'їѐд'мо ў возл'а'кѓў / з'нач'ім / у 'хатку // там
була та'ка 'хатка // поло'в'іна у з'ем'л'ѐ сто'їала / поло'в'іна з'в'ерху //
така з'ем'л'аночка // нас там пр'ін'ал'і // м'і там / йа зн'айу с'кѓл'к'і /
ж'і'л'і // а 'пот'ім у'же нача'ласа вої'на // да ко'ло 'корос'т'іна 'бѓї да
г'р'імаїе / да 'цейе / да 'божє / да м'і боїї'моса / а по'тѓм у'же 'тайа
вої'на і 'дал'ше пош'ла на 'заход // ну м'і там т'рох'і побу'л'і та'ко да
ж'і'л'і // да ї п'ойѐхал'і до'дому // да так м'і ж'і'л'і / бо'їал'іса // 'гор'ѐ
було / та'ке 'гор'ѐ було // да пр'і'їѐхал'і м'і до'дому // 'наша 'хата
була нав'ел'ічка та'ка / ал'ѐ / зда'їеца / та'ка кра'с'іва / та'ка
'б'ѐл'ен'ка / та'ка с'в'ѐтл'ен'ка // а то шо ж у тої з'ем'л'анци' // там
було бѓл'ш йак т'р'іцат душ // да і душ'іл'іса // йа до вої'ни' 'конч'іла
ш'тиф'і к'ласи' // а 'пос'л'ѐ / йѐк пр'іш'л'і 'наш'їїе / к'раснийѐ / ш'кола
орган'ізо'валаса // йа пош'ла до ш'коли' / 'конч'іла с'ѐм к'ласоў //
'дал'ше йа ў'ч'іца не мог'ла / бо була без 'бат'ка / була 'б'ѐдн'ен'ка //
'бат'ко мої на х'ронт'і заг'інуў // п'лакати 'хочу // а м'і / 'мат'і і шче
с'ѐст'ра 'мениа / трох // так у'же ї ж'і'л'і // а 'пот'ім у'же йа
п'ідрос'ла // с'тал'і кол'госп'і / с'тал'і у кол'госпах ро'б'ім і зароб'лат

с'тал'і // і бага'т'єл'і кол'госп'і і кра'їна // і м'і і // о / так ж'і'л'і /
'добре ўже / по'ка ўс'є зноў с'тало 'йакоc' // і м'і 'зар'є ж'і'во'мо //

— Галина Леонтіївна, я знаю що ви знаєте багато українських пісень. Давайте запишемо на цю касету пару обрядових пісень, заспівайте. Голос ви маєте чудовий.

Ої на го'рє 'нов'і двѳр /
а ў тѳм дво'р'є ве'с'єл':є //
'рано / 'рано / да 'пѳдомо м'і до кова'л'а /
'рано / 'рано / да с'коїмо м'і кочер'гу //
'рано / 'рано / дочка ї 'мат'і кочер'гу //
'рано / 'рано / шчѳб нам 'п'єчку загреб'ло //
'рано / 'рано / да 'пѳдомо м'і до кова'л'а //
'рано / 'рано / да с'коїмо м'і поме'ло //
'рано / 'рано / шчѳб нам 'п'єчку заме'ло //
'рано / 'рано / да 'пѳдомо м'і до кова'л'а /
'рано / 'рано / да с'коїмо м'і ло'пату //
'рано / 'рано / да с'коїмо м'і ло'пату //
'рано / 'рано / да ш'і'рокуїу / їєк 'лаву /
'рано / 'рано / да ш'і'рокуїу / їєк 'лаву /
шѳб у'даїса наш коро'ваї на с'лаву //

ка'л'іно / мо'їа ка'л'іно /
чо'го засму'чайєш //
шчѳб у 'луз'і /
шчѳб не засме'їаца //
зацв'іла б їа 'б'єдна /
зацв'іла б чер'вонойу 'д'єўкойу //

ої пр'і луж'ку / пр'і лу'жечку / пр'і ш'і'роком 'пол'і /
ў н'єзна'комѳм табу'н'ѳ 'кѳн' гу'л'аў по 'вол'і //
'кѳн' гу'л'аў по' пол'у / ко'зак у не'вол'і /
ў'дар'їў ш'нѳрам'і під бѳк'і / 'кѳн' л'є'т'їт стрє'лойу //
л'є'т'ї / л'є'т'ї / м'ї'лїї 'кѳн' / л'є'т'ї / тара'н'їса /
п'рот'ї 'м'їлойє двѳр'ца стан' / останѳв'їса //
п'рот'ї 'м'їлойє двѳр'ца стан' / останѳв'їса //
стан' останѳв'їса да ўдар коп'ї'там'ї /
ч'ї н'є 'в'їїд'є к'расна 'д'єўка з 'чѳрни'м'ї бро'вам'ї //
ч'ї н'є 'в'їїд'є к'расна 'д'єўка з 'чѳрни'м'ї бро'вам'ї //
ої н'є 'в'їшла д'єўч'ї'нон'ка / 'в'їшла їє'їє 'мат'ї //
зд'растї / з д'растї / м'ї'лїї з'ат'у / п'рос'їмо до 'хатї' //

зд'растуї / зд'растуї / 'м'ілії 'з'ат'у / п'рос'імо до 'хатиї /
їа до 'хатиї ої да не пої'ду / да пої'ду у свет'л'іцу
даї розбу'д'у к'репк'ії сон к'раснойе д'е'в'іциї //
даї розбу'д'у к'репк'ії сон к'раснойе д'е'в'іциї //
а 'д'еўч'іна ўс'тала / свої сѡн розка'зала /
п'равої 'ручкої обн'ала шче ї поцело'вала //
п'равої 'ручкої обн'ала шче ї поцело'вала //

посту'п'ітеса / воро'з'і / да н'е пере'ход'те до'рог'і /
да не'хаї переї'де гос'под' бѡг / їа за гос'подом ро'д'іна /
їа за 'господом ро'д'іна / шчоб 'наша до'рѡжка шчас'л'іва //

Село Шоломки

Башинська Зоя Іванівна – 1939 р.н.

[м'ене звут 'зойа їваноўна ба'ш'інска / 'зойа їваноўна // їа
наро'дїл'аса ў ж'і'том'ерска 'облас'т' 'оўру'цкога ра'йона / се'ла
шо'ломок // їа ко'ліс' ж'і'ла 'в'ел'м'і т'руднііе / т'руднііе го'да бу'лі
ў нас // з ро'вѡў д'рова но'с'іла // а'л'е 'в'есело бу'л'і / і ж'ітка 'наша
кра'с'іва / 'в'есела бу'ла / а 'зар'е 'добр'ііе л'уде 'ходет і ўсе / і н'і'як
/ тѡл'к'і л'уді ж'і'вут / іак пуд з'ем'л'ейу // а м'і ко'л'іс' / і'дем на
ро'боту / сп'е'вайем / ідем з ро'ботиї / сп'е'вайем // їа ро'б'іла 'десет'
год ланко'войу / і м'ене так 'добре бу'ло / в'і'рошчувала бура'к'і по
сто 'десет' цент'нерѡў з г'ек'тара // в'і'рошчувала їа бура'кѡў // і
'зараз 'н'енс'ііу полу'чайу // ў м'ене ма'лен'ка 'н'енс'ііа // т'руднііе
та'к'ііе го'да бу'л'і / а шчас' 'в'ес'ело / і 'добре ж'іт / ж'і'в'еца / і
'л'уді 'ход'ат ан'і'як'ііе // шо ж'ті з'роб'іш / та'ка 'наша суд'ба //
роска'жу їа 'н'емножко про сво'їу ж'і'зн' // мо'їа ж'ізн' бу'ла / їа
ж'і'ла дво'х з 'матеройу / 'бат'ко м'ене по'к'інуў / матиї на х'в'ерм'і
ро'б'іла / т'руднііе го'да бу'л'і та'к'ііе // з ро'вѡў д'рова но'с'ілі і
'санкам'і т'а'гал'і // на пл'ечах тас'калі 'тійіе д'рова // пр'і'ход'ім
до'дому / мо'рози 'в'ел'ік'ііе / 'хата здо'рова 'наша / з 'хатиї те'че ў
нас / т'руднііе / так п'лохо бу'ло ж'і'тї // а'л'е ўсе од'но
соб'і'рал'іса / д'еў'чата / соб'і'рал'і ў нас // соб'і'рал'іса м'і ко'л'іс' на
'андрѣйа / кор'жа п'ек'лі / х'лопцїї попр'і'ходет / га'рѣлку нам
пр'і'нос'ат ў бу'ти'лоцїї // м'і шо 'небуд' знесе'моса / те му'к'і
пр'іне'се / те шо 'небуд' пр'іне'се // та їа'кого кор'жа / те їа'кого
гур'ка / і соб'і'рал'іса // до дн'а седи'мо / в'іп'і'вайемо ў 'хат'і /
сп'е'вайем / так 'в'ес'ело нам бу'ло / а шас нас'тало ў'р'еміе / ў теї
клуб і'дут / шум'л'ат / в'ік'і'даіут та'к'ііе н'і'як'ііе / аж с'тїдно
ту'да за'ходит / у теї клуб / да с'в'ѣт по'тушат / у том клуб'і / а ў
нас у 'ха'ті / у 'м'ене ко'ліс' соб'і'рал'іса да // 'в'есело / і гар'мошка

з'рала / ў 'хат'і н'і'якого т'ел'е'в'ізора не було / но м'і са'м'ііе
 гул'али / со'б'е хоро'шен'ко / со'б'е гул'али / ўс'ак'ііе іг'рушк'і
 п'ер'еб'і'рал'і // ў шчоко'їду гул'ал'і / ў ко'та гул'ал'і / ў 'бабу //
 поза'л'і'пайемо'са / да 'б'ега'йом / од'не дно'го 'лов'іт по 'хат'і // а
 'зар'е шо за ўр'ем'іе нас'тало / т'ііе д'еў'чата / моло'д'о'ж та'ка
 за'р'е н'і'яка хо'ди'т / іе'к пуд зем'л'ейу // н'і'яко'іе в'е'селос'т'і ў
 ііх не'ма'іе / а ў нас ко'л'іс' // м'і 'так'ііе і'дем / сп'е'вайемо // іе'к
 у'веч'ер'і попр'і'ходи'м до м'е'не ў 'хату / в'е'ч'орк'і / по'садем /
 в'іш'і'вайемо / рушн'і'к'і в'іш'і'вайемо // і с'в'ету не бу'ло / пр'і
 'л'амп'і с'е'д'ел'і в'іш'і'вал'і / а х'лопц'і / з'боку / ў 'карт'і'гул'айут / а
 м'і так 'гарно в'іш'і'вайем і сп'е'вайем / і пов'іш'і'вайем / 'б'ега'йом
 пуд 'окнам'і // пуд в'е'ч'е'рам'і 'гул'айем і сп'е'вайем // і в'е'с'елос'т'
 та'ка / шо 'господ'і / а 'зар'е / та'к'е ўр'ем'іе нас'тал'о / б'ог' і'о'го
 з'найе / шо це ўже за ўр'ем'іе 'буде ў нас та'к'е // і гул'ал'і / і хо'д'іл'і
 х'лопц'і до нас // іа з сво'їм ха'з'айіном / то'же з се'ла шо'ломок //
 пр'і'шоў з 'арм'ейі і пр'і'шоў до м'е'не / но іа т'рошк'і з іім погул'ала
 / пош'ла за і'о'го 'замуж // в'ішла // за'р'е ў м'е'не ч'ет'в'еро 'д'еток //
 ўс'е порозіе'жал'іса / о'ди'н си'н у л'ен'ін'град'і ж'і'в'е / о'ди'н у
 'корос'т'ін'і ж'і'в'е / д'в'е дочк'і ў о'ўруч'і ж'і'вут со'б'е ў квар'т'ір'і
 // а іа на с'тарос'т' з 'д'едом ўд'вох оста'ласа у'дома // седи'мо со'б'е
 / ждем / ко'л'і 'д'етк'і попр'іе'жайут до 'нас // ў'нучок попр'і'воз'ат
 до нас // за'р'е ў'нучк'і гл'ад'і'мо со'б'е / іак пр'іве'зут / а то і не
 'хочут пр'і'в'езти' / не 'хочут пр'іі'ехати' / пр'і'в'і'тат // і ха'з'айство
 м'і з 'д'едом ше 'держ'імо // д'ед ше на ро'боту 'ходи'т // а іа по
 ха'з'айству // се'жу 'дома // ко'р'оўка ў нас іе і тел'атко / і
 поро'с'атко ше держ'імо со'б'е // а ц'а моло'д'о'ж за'р'е / не 'хочут
 ні'чого / по горо'дах пош'ли' / нас з 'д'едом по'к'іну'ли дво'х 'дома //
 ні'коли не 'хочут 'даже пр'іі'ехати' до нас // ота'ка то мо'іа суд'ба
 // і іше іа вам / 'д'еточк'і / розка'жу про сво'їу суд'бу / іа'ка мо'іа
 су'д'ба бу'ла неш'часна // пош'ла іа 'замуж / в'іс'ві'таў м'е'не /
 пр'і'шоў мо'ї ц'е'ї за'р'е ха'з'айін / да і іа 'зар'е з іім і ж'і'ву //
 з'нена'в'ід'еў м'е'не с'в'е'кор 'м'ене не л'уб'іў / так / с'в'е'кор // іа
 пош'ла коро'в'і до'їт з до'їарко'їу // ро'б'іла іа до'їарко'їу / пр'і'ду
 до'дому / с'адем в'е'черати' / в'он свар пудн'і'ма'іе // іа сл'о'зам'і і
 ўм'і'вайу // не'ха'ї б'ог' не да'іе не'кому / попа'де / іе'к м'е'н'е // бу'ла
 суд'ба мо'іа та'ка неш'часна // ну ні'чого / прож'і'ла се там 'само //
 і'ду іа од ко'р'оў / в'і'ган'айе з 'хати' м'е'не // і'ду до сво'їе 'матер /
 'тоже 'гон'іт // мо'їу 'матер 'тоже по'к'інуў ха'з'айін / 'бат'ко мо'ї
 по'к'інуў // і сам в'он ж'і'ў у жи'том'ер'і / а м'е'не ма'лесен'ку по'к'інуў
 // іа бу'ла з 'матеро'їу ж'і'ла / т'рудн'ііе т'ііе го'да бу'л'і та'к'ііе //
 то 'мат'і со'б'е 'гон'іт м'е'не од се'б'е / іа зноў і'ду до с'векра //
 'мус'іла о'так прож'і'вати' / да іак 'небуд' пос'та'в'іл'і со'б'е

ха'тиночку // та'ку ма'лен'ку // мої ха'з'айін буў / йо'го пос'тав'іл'і ў
 кол'госп'і / та'ку ха'тинку зро'б'іл'і // н'ечку там / і со'б'е ж'іл'і там
 / і д'ёткі / д'ёткі 'наш'ііе ўс'е наро'д'іл'іс'а / прож'івал'і м'і // а ў
 с'ем'іс'ат 'н'ервом го'ду / то м'і ост'ройіл'і ўже хату і с'тал'і со'б'е
 'ж'іти // і д'ёткі 'наш'ііе / 'коло ш'колі / с'тал'і ў ш'колу хо'д'ім //
 хоро'шо с'тало // гост'од' м'ін'е по'мѡг ро'ж'іти // так м'і /
 д'ётчк'і / ж'іл'і со'б'е // а шо тш'з'роб'іш / ўсе т'реба п'ер'еж'іт //
 а то го'ворат / л'у'дїна 'гор'е п'ер'еж'іве / а 'розкош'і н'і'кол'і не
 'може п'ер'еж'іти // хва'літ 'бога / 'зар'е 'добрен ко йа ж'іву / з
 сво'ім ха'з'айіном / і гл'а'дї розош'ітса м'і з ім / пош'лі ў 'хату
 сво'ю / та'кого нш'чого ў нас не бу'ло // кар'топ'ел'ку 'к'інут / то
 во'з'іл'і кар'топл'у прода'вати / то то куп'л'алі 'м'ісочку / 'ложечку /
 то ї так м'і рож'і'л'іс'а / д'ётчк'і // ота'ка 'наша суд'ба бу'ла // а
 те'п'ер 'наш'ііе д'ёткі роз'кѡшнііе // те'п'ер в'і'ростаіут / то ўсе
 од бат'кѡў / бат'ко хаї да'іе / хаї 'матш' да'іе / а во'ні 'зар'е не
 'хочут ро'б'іти / д'ётчк'і / да 'тѡко гу'л'айут // а дл'а ста'р'іх ўсе
 в'ігл'а'дайут / о'то і мо'йе ўс'е по горо'дах // пр'ііе'жайут / 'мамо /
 да'ваї // а йа ўже не з'дол'еіу дер'жати / а йа ї де'ржу ко'рѡвочку /
 дер'жу ўсе / бо дл'а де'теї // 'хочеца ім / тре допомог'ти // то йа'кус'
 'н'енс' ііу полу'чу / то пр'іідут ў'нучк'і // то 'рубл'іка тре 'дати // то
 два тре 'дати // ота'ка мо'йа 'ж'ітка / д'ётчк'і //]

Село Шоломки

Соботюк Ганна Трохимівна – 1930 р.н.

['добр'і ден' / мо'йе д'ёткі // 'йа вам 'хочу розка'зат' / йак
 кол'іс' м'і ж'іл'і / йак йа ро'д'ілас / йак рос'ла / у йа'кѡї т'руднос'т'і
 м'і ж'іл'і // ро'д'ілас йа ў тр'і'цатом го'ду 'двацат т'рейт'ого
 д'екаб'ра // 'наше д'ѣство 'дуже було 'важке // т'р'іцат т'рейт'і /
 'тр'іцат чет'вертш' // ц'ііе ўс'е го'да буў 'дуже с'іл'но в'ел'ік'і / у
 цеї 'голод про'пало // у нас із недос'татку у'м'ер брат од'нен'к'і і
 сест'ра // по'м'ер наш і 'бат'ко // нас ост'алос т'ройе // ж'іл'і
 'дуже 'важко / б'ѣдно // с'тало м'ін'е ўже 'вос'ім / деў'ятиш' год // йа
 ўже пош'ла 'настш' у кол'госп' 'в'ечк'і / а брат / на 'год'ік мо'лодшш' /
 у'же пас коро'в'і // і м'і / нам п'лати'не бу'ло ж н'і'якоіе // с'тав'іл'і
 'палочк'і та'к'ііе / трудо'ден' шч'і'таўса // за 'м'ѣсец т'р'іцат дн'ѡў /
 т'р'іцат тш' 'палочок пос'тав'іл'і // а рош'ч'ітвал'і / 'тѡл'ко
 пла'тиї і п'лату / у ко'нцѣ 'года // пла'тиї / а тш'ж'і'в'і за шо хоч //
 хл'ѣб 'тѡл'ко гороц'к'ім / ў 'город'і да'вал'і / дл'а гороц'к'іх нѡчш'у /
 то'го шоб се'л'ане не б'рал'і // хаї се'л'ане ж'і'вут / йак 'хочут // де
 хош / там б'ѣр'і // і м'і ходш'ї з б'ратом у час 'ноч'і с'ѣм
 к'і'лом'етроў од нас 'город / од 'нашого с'ѣла // м'і хо'дш'ї із ім у

'оч'ер'ед' по хл'ѣб // і ўс'ег'да / ко'л'і 'воз'мем по к'і'лу // да'вал'і по
 к'і'лу на на 'руку / бо 'л'ѣзем у 'оч'ер'ед'і // м'іл'іц'і'н'ер / так ѡѣк м'і
 ма'лійіе / шоб у 'оч'ер'ед'і не заду'ш'іл'і / до 'м'іл'іц'і'н'ер нас
 пудв'е'де до ок'на / і ў ок'но нам пода'дуть по к'і'лу хл'ѣба // і м'і до
 'ранку п'р'ідем / і шче на 'утро же'н'ом коро'в'і // ѡа 'в'ечк'і / а брат
 коро'в'і / у та'к'і т'руднос'ц'і / д'ел'іла 'маті'нам ц'о'го х'л'ѣба по
 сто грам на ден' / на ден' / шоб 'тол'ко ж'і'л'і / 'в'іж'іл'і // зб'і'рал'і
 по 'рол'ах прошло'годн'у кар'топл'у / р'вал'і 'ту в'ереб'іушку /
 ўс'ак'е 'з'ѣл':е / 'де ѡаку макуху // це ўсе 'іѣл'і // і так м'і ж'і'л'і //
 ѡак с'тало м'ін'ѣ ўже п'ет'нанцат' год / ўже да'л'і 'норму у
 кол'госп'і // тракто'роў же м'і ѡіх і не 'бач'іл'і / ѡа'к'іѡе во'ні / н'і
 ком'байноў // ўсе уб'і'ралоса ру'кам'і // ўже п'ет'нанцат' год
 од'водит 'норму / шо ўже сер'пом 'должні 'в'іж'ат г'ек'тар з л'ѣта /
 г'ек'тар п'шениц'і // уб'і'рал'і свойі'м'і с'ілам'і і кар'топл'у / і ўсе по
 'нормах // а ѡѣк с'тало м'ін'ѣ с'ем'нанцат' ўже год / ѡа ўже 'в'ішла
 'замож // 'в'ішла 'замож / і на'ж'іла ѡа со'б'ѣ 'си'на і 'дочку // доч'ка
 'конч'іла с'ел'скохоз'аіств'ені 'т'ехн'ікум // а си'нок 'конч'іў
 зал'езнодо'рожні 'т'ехн'ікум // і по 'каторі' час ѡа 'маіу п'іат'
 о'нукоў // ў'нучк'і не'ма ѡ одно'ѡѣ / са'м'іѡе х'лопц'і // с'лава 'богу / хаї
 ж'і'вут здо'ров'іѡе // і так нам 'зар'е // ѡе ўже і хл'ѣб / ѡе і до хл'ѣба
 // ну здо'роўіа ўже не'ма / бо ўже 'с'емдес'ат б'оли год / ўже б'оли
 'с'емд'ес'ат год // це ѡа сво'і'м ў'нукам рос'казуіу / шо ѡак м'і 'важко
 ро'б'іл'і / ѡак тру'дні'с // ну з'лагода та'ка бу'ла / шо н'і'кол'і // од'не
 дно'го с'лухал'і // 'маті'хаї поси'лайе / ку'да ў'зоду / до пос'лухайеиш //
 з'роду не бу'ло / шоб одка'заца // і так м'і ж'і'л'і // а 'зар'е у'же ўсе
 'добр'е / до ўже здо'роўіа не'ма // ѡа вам 'хочу / 'д'ѣтк'і роска'зат
 про 'наш'іѡе о'б'ічайі і об'рад'і 'наш'іѡе // у нас го'ворет' / ѡак о'дежу
 о'д'ѡеиш на'в'іворот / то ўже не на'па'даіут' ў'рок'і / пр'іст'р'ѣту
 не'маіѡе // ўже не / а то ѡак го'ворат шо / бо забол'ѡеиш / пр'іст'р'ѣт
 / до накла'даіут на'в'іворот о'дежу / шоб не на'па'даў цеї пр'іст'р'ѣт
 // у нас та'к'і 'об'ічай / у ѡа'к'і ден' ро'диўса / у та'к'і ден' не 'м'ііуца
 / не перед'е'вайуца ўсе ўже 'ч'істе / не 'м'ііут / і голо'в'і 'даже не
 'м'ііут // ѡа шче вам / 'д'ѣтк'і / хочу роска'зат / ѡак у нас про'ходи'т
 ве'с'ѣл':е / 'робл'ат ве'с'ѣл':е / ѡак 'д'ѣти'с'а'даіут на ко'жух / це ў
 нас п'р'ізнак / шоб 'д'ѣти' / шоб 'мал'і ко'жух'і і ба'гац'тво // а ѡак
 моло'ду накр'ііут / 'хусткойу накр'ііут ѡі'ѡѣ 'зоўс'ім / до це тре /
 шоб моло'ди' одкр'іў ѡі'ѡѣ і поцоло'ваў // ўже во'ні до'в'ѣреніѡе дне
 дно'му // ну / 'д'ѣтк'і / ўже на ц'ом ѡа 'буду кон'чат // ж'і'в'ѣт
 здо'ров'іѡе / хоро'шен'ко / не сва'р'ѣца н'і'кол'і / не 'л'ѣзте у де б'і / де
 б'іуца / ту'ди' н'і'кол'і не і'д'ѣт / і дос'в'і'дан'а / мо'ѡѣ 'д'ѣтк'і / ўже
 ѡа 'б'ол'ше вам не 'можу роска'зат / ѡа вас про'шу / шо хоро'шен'ко
 ж'і'в'ѣт 'зар'е //]

ОЛЕВСЬКИЙ РАЙОН

Смт. Олевськ

Назарчук Яків Адамович – 1919 р.н.

[йа хо'чу розка'зат' еп'ізод / йа'к'її слу'ч'ї'їс'а / із мо'їім 'д'ад'ком
// ў ти'с'а'чу де'й'а'цот 'сорок тре'т'ом 'роц'і / йак іш'ли парт'і'зани
коўпа'ка на кар'пати // 'дуже 'темнойе 'ноч'і / за се'лом ма'їданом /
о'л'еўского ра'йону / де погра'н'ічна зас'тава бу'ла васи'л'ова / за 'нейу
/ 'через боло'та / іш'ли 'дуже 'доўг'ііе мос'ти / про ко'торийіе 'мало
хто знаў / бо це бу'ло на гра'ниці / пр'їи'ли парт'і'зани до 'хати і
пр'іка'зали 'д'ад'ку пока'зат' до'рогу // от і по'шоў ста'рен'к'і /
по'казват' до'рогу // по'казаў в'он 'ц'ііе мос'ти / ку'дойу т'реба бу'ло
про'ходит' / а во'ни' з со'бойу т'аг'ли іще дв'е 'пушечк'і сорокоп'ятк'і
// і на 'кон'ах / і на во'зах / і ў'с'аково // 'дуже ве'лике 'воіско / ти'с'ач
'вос'ім іш'ло // ко'ли в'он про'війоў ііх 'через 'ц'ііе мос'ти / коман'д'ір
го'вор'іт' / 'бачу / 'бат'ку // шо ти' наш ра'д'анс'к'іі чо'лов'єк /
добро'сов'есний // м'і то'б'е за це ў благо'дарнос'т' остаў'л'аіем о'ц'у
ра'бу ко'рову // от пр'їў'а'зали ц'у ко'рову до дере'в'іни / бо то л'єс
кру'гом // но так / от / слу'чай чо'го / шо'б ти' не по'б'єг / ста'рен'к'іі /
до 'н'ємцоў і не до'лож'іў / ку'дойу пош'ли парт'і'зани / про ў'с'ак'іі
случай м'і те'бе зам'ін'іру'ємо // от // ну да / йак зам'ін'іру'єте / а
хто ж ме'не розм'ін'іроват' 'буде // 'будут' ше і'ти парт'і'зани /
во'ни' те'бе розм'ін'іру'ють // от // ска'зали 'д'ад'ку / л'а'гаі / на'д'єлі
ме'шок на 'голову / от / ос' тво'їа ко'рова 'коло бе'рези // ти' тут
'будеш ле'жат' // м'і те'бе зам'ін'іру'єм // і поло'ж'іли 'м'іну на
с'п'іну // і цеі 'д'ад'ко ле'жаў // у'же 'ранок / у'же о'б'єд / у'же по
по'лудн'і // ц'а ко'рова ре'ве / бо тож 'їєсти' 'хоче // от / а цеі 'д'ад'ко
зам'ін'ірований ле'ж'іт' // 'думаў / в'он 'думаў / хто ж ме'не тут
розм'ін'іру'є / ў 'ц'ом л'єс'і / хто с'у'дойу 'буде і'ти // і р'єшиў но
по'пробоват' / 'може / йак осво'бо'д'жус' од 'м'іни сам // в'он
пома'лен'ку ворух'нуўс' // ц'а 'м'іна на с'п'ін'і по'суну'лас' і не
ўзор'валас' // в'он ше т'рошк'і ворух'нуўс' / на с'п'ін'і 'м'іна ле'ж'іт' /
но не ўзор'валас' // то'д'і в'он шо на'думаў // 'р'єзко / з'нач'іт' /
рво'нус' упе'ред / і ц'а 'м'іна зле'ти'т' з йо'го // і от в'он / з'нач'іт' / з
ци'м меш'ком на голо'в'є / не 'в'ідно ж / ку'да / йак рво'нуўс' да ў
трух'л'ав'їі пен' голо'войу ў'дар'їўс'а і пот'іраў / з'начит' /
св'і'дом'іс'т' // ле'жи'т' / а ц'а 'м'іна зле'т'єла і не ўзор'валас' // в'он
з'н'імаіе 'ц'ого меш'ка да 'дивиц'а / кон'сер'юна 'банка зпод с'і'л'одк'і /
на'сип'ано зем'л'є ў 'нейі // во'ни' поло'ж'іли про ў'с'ак'іі случай /
застрахо'вали се'бе // у'з'аў цеі 'д'ад'ко за ц'у ко'рову / од'їа'заў 'нейі /

у'з'аў ц'о'го меш'ка і поў'ідоў у село / а там далечен'ко // пр'іў'ідоў у
село // а ў 'сорок п'іатому го'ду / і ж'і'ве там / з'нач'іт' / ў 'хат'і / а
хат'і то'д'і бу'лі ў с'тоўп'ік'і / і 'радом і хл'е'вец / і 'хата / і п'рамо з
'хат'і д'вер'і / п'рамо до ко'ров'і ў хл'е'вец / от // ў 'сорок п'іатому
'роц'і пр'іс'лалі ш'трахні'к'оў / во'ні ко'с'ілі / 'с'ёно ко'с'ілі / 'баин'і
с'трой'ілі от / прот'івопо'жарн'іе // і ко'роче гово'ра / сто'іалі во'ні
за ма'йданом под нет'ребой / за ма'йданом / у 'л'ёс'і // 'чуіе 'д'ад'ко
йа'к'іс' с'тукот там // в'он до две'реі / д'вер'і под'перт'іе с'тоўп'іком
'коло ок'на сол'дат сто'іт' // не в'іл'е'зай / ста'р'ік / а то пом'р'ош /
по'руск'і // ко'роче гово'ра / 'д'ад'ко по'н'аў / ко'рову пове'лі ў'же /
пове'лі ц'у ко'рову // йа'к чу'т' роз'в'ідн'елос' / так йо'му с'тало жал' /
ж'іт' то т'реба / з'нач'іт' // по'шоў в'он под ц'у нет'ребу до
коман'д'іра // кудойу в'он не заі'де / в'ез'д'е часо'в'іе // кудойу не
по'верне'ц'а / часо'в'іе // об'ішоў в'он часо'вого і по'наў до каман'д'іра
// каман'д'іра аж уд'і'в'іўс'я // от'куда т'і / ста'р'іх / у'з'аўс'я // 'каже
ту'дойу і ту'дойу заі'шоў // 'каже / ш'час'т'е тво'іе / шо т'і на ме'не
по'наў / а то 'тебе 'конч'ілі б / от ш'трахн'і'к'і ну шо / от в'он 'каже /
шо ко'рову заб'ралі // і'дем з'л'анем // йа'к'шчо во'на и'че ж'і'ва / то
забе'реш //

Село Кам'янка

Козловець Ольга Захарівна – 1920 р.н.

[йа'к спом'іа'ну / йа'к йа кол'іс' рос'ла / то 'косі' на голоў'іе
ўста'іут' // ж'і'л'і / рос'л'і без 'бат'ка / 'бат'ка заб'рал'і ў т'р'і'дцат'
'с'омом го'ду // м'і 'дерл'і ло'зу / пл'ел'і посто'л'і // 'баба не
ўпраў'л'алас посто'лоў пл'ес'т'і // йа науч'іласа са'ма // йа'к попл'е'ту
'т'ііе посто'л'і / поі'ду на 'гору з деў'кам'і // то по'ка на 'гору / то
'т'ііе посто'л'і роз'іе / роз'л'ёзуца / не 'хочеца 'к'ідат' дру'з'еі на
го'р'е // сто'іу з 'босі'м'і но'гам'і до 'вечора // на'заўтреі зноў пл'е'ту
посто'л'і // 'іе'сті 'тоже не бу'ло шо // 'іёл'і і пух / і ма'куху / і
'жолуд'і ў 'жорнах мо'лол'і // а 'баба 'каже / шо не росч'і'н'аі'те
х'л'ёба п'рот'і ок'на / бо стул' хтос' пот'а'не // т'а'гн'ёт ту 'д'е'жку
ў ку'ток / бо не бу'ло шо і т'а'г'т'і // ус'о'го бу'ло од'на 'м'іска му'к'і
то'іе / шо ў 'жорнах на'дерл'і на д'воіе / на т'роіе // а лі'не 'баба
чу'т' б'ол'ш во'ді / до ў'же і не'ма ч'ім доколо'т'іт' // о'це та'ка
'ж'ітка бу'ла / і прос'лат' не бу'ло шо / у с'м'ёт'і: на'човал'і // а 'заре
шо / 'заре 'добре // л'еж'і'мо на д'і'ванах / на коў'рах / на па'ласах
'ходи'мо / хл'ёб до 'хат'і ве'зут' / 'булк'і / шо тво'іа ду'ша ж'е'лаіе //
'сахар м'еш'кам'і бе'рут' / га'р'ёлку п'іут' // а воі'на бу'ла / до воі'ні
голо'д'оўка бу'ла // а воі'на бу'ла / до с'ко'ко та'к'іх ж'ертв ў'с'ак'іх бу'ло

// до 'нос'л'е воїни голо'дб'юка була // о'ц'о т'рошк'і 'зарє пож'і'л'і /
 та'ке // а 'зарє 'добре і к'репко 'добре ж'іт' // а шо ше // а сем'н'а / нас
 було т'роє // нас було дв'є сест'ри і брат // поже'ни'л'іса / порос'л'і /
 порос'ходи'л'іса // 'зарє ж'і'вем 'кожне со'б'є // у ме'не 'четверо де'теї
 було / ха'з'айін у'мер / оста'ласа са'ма / 'д'єти' рози'ш'л'іса // кл'ічут'
 'кожне до се'бе / йак мо'роза ку'т'у 'йєсти' // то о'так і ме'не з'вут' //
 а'ле ж'і'ву у 'хат'і са'ма вод'на / по'ка ї не 'хочу н'і до ко'го їти' // бо
 'дума'ю / по'ка 'л'єж'іт' ку'сок х'л'єба на сто'л'є / 'буду са'ма се'д'єт'
 / 'буду са'ма ї 'йєсти' // а йак 'замуж в'іходи'ла // йа'ке те за'мужєє
 було / та'ка ї с'вад'ба була // з пере'гону 'сифу ўз'а'л'і да во'до'у
 розколо'т'і'л'і // та'ке мо'чан'є було // по'в'ідла ўз'а'л'і да во'до'у
 розве'л'і / бо недох'ват було / недох'ват було шо 'йєсти' // недох'ват
 було і на том ве'с'єл'і // та'ке ї ве'с'єл'є було // та'ка ї 'ж'ітка була
 // а 'зарє 'добре / де ї к'репко 'добре // а'л'є ўже не'ма здо'ро'у'я / ўже
 т'реба ўм'і'рат' / ўже ме'н'є 'семди'с'ат о'дин год / ўже на іс'ходи' // йа
 ч'і'тала ў к'ни'жци' / шо се'редн'і в'єк 'с'емди'с'ат л'єт / а пр'і ха'роших
 ус'лов'їях / то 'вос'і'мдєс'ат чоло'вєк ж'і'ве // по ме'не до
 'вос'і'мдєс'ат йак 'пал'цем до 'неба // 'добре / шо 'семди'с'ат прож'і'ла
 // ну ше ї по 'йагод'і хо'д'у / на ба'зар во'з'у / шоб було 'йако'с' із чо'гос'
 ж'іт' / бо ха'з'айін у'мер / ко'рову прода'ла // а ў нас зем'л'а та'ка / йєк
 / йєк т'реба дер'жат' г'радку / то ї т'реба на'вѳз' // не'ма ко'ров'і /
 не'ма на'возу / не'ма 'ложк'і моло'ка // се'д'у ў 'хат'і / йак х'тос'
 пр'іне'се шос' да даст' моло'ка / то попо'йєм // а йєк н'є / то їду
 набе'ру 'йагод / куп'л'у 'сахару / куп'л'у р'і'б'іну / так 'йако'с' і об'ходи'са
 // у ме'не бѳл'ш не'ма шо рас'казват' // м'і'н'є зда'йєца / шо йа вам ўже
 ўсе роска'зала / х'вати'т' йо'го // хаї 'дєтк'і ж'і'вут' де ї 'уч'єца // ше
 т'рошк'і до'ба'ўл'у про 'воїну // йак вої'на / ў нас воб'шєто та'кого
 хв'ронту не було / а'л'є 'банди' бу'л'і / бу'л'і бен'деро'ўци' / бу'л'і
 парт'і'занє / бу'л'і пол'і'цаї / бу'л'і 'разни'є та'к'іє // а ба'гато
 та'к'іх / шо маск'іро'вал'іса // 'хочє 'йєсти' да 'каже / ц'є бу'л' 'бѳ'у'ци' //
 'пѳїдут' / ко'рову 'в'іт'агнут' у ко'го 'небуд' / ч'і те'л'а / ч'і поро'с'а /
 да і зноў // і та'к'іє / шо хо'д'і'л'і / по ск'р'ін'ах / по ко'морах // 'каже /
 ц'є парт'і'занє // тож ба'гато г'раб'і'л'і / са'м'іє сво'йє // з'найут' /
 шо у ко'го 'сало йє / у ко'го о'вєчка йє / ч'і те'л'а йє // 'пѳїдут' /
 'в'іт'агнут' да з'вернут' / шо цє бу'л' 'бѳ'у'ц'є хо'д'і'л'і ч'і парт'і'занє //
 та'ке було у 'воїну // ўс'а'ке / ўс'а'к переж'і'вал'і / шо хоч 'бач'і'л'і // ўсє
 переж'і'л'і // а 'н'ємци' бу'л'і ў нас / ў нас та'ка була / та'ке ста'вок
 було / йєк пїєч була / а 'вел'м'і ба'гато ка'чок було і во ўс'єх л'у'д'єї' //
 да йак нас'ходи'л'іса туди' качк'і / у теї ста'вок / мо пїєде'с'ат ка'чок
 / а 'н'ємци' 'йєхал'і да / 'каже / ос' де бага'ти'р // йєк 'в'іскоч'і'л'і з
 мото'цикло'у / да йєк пус'ти'л'іса у ту 'воду / 'ти'є поча'л'і / 'ти'є

кач'к'і ло'в'іт' / 'каже ло'в'єт' у'с'є / бо к'репко ба'гато цей чолоу'їєк
ж'і'ве / а ми 'б'єдно / 'б'єдно ж'і'л'і // не було і ч'ім за'жар'іт' / а то
чу'ж'іє 'зус'і нас'ходи'л'іс / 'тійє кач'к'і ту'ди' ку'пати'ка ў теї
ста'вок // та'ке ўже ба'гато і позабу'валоса // їа ўже он' не з'найу /
шо їа с'о'годні ро'б'іла / шо 'їєла // це та'ке ше і з 'д'єцтва
спо'мєнут' / а'л'є шо 'небуд' ше набе'гає на 'пам'єт' //

Село Сердюки

Дорошенко Валентина Дмитрівна – 1935 р.н.

[шчо ж їа / 'можу / 'доц'у / то'б'є розка'зат за сво'їу 'ж'ітку //
до воїни'м'і ж'і'л'і не так і па'гано // буў 'бат'ко / була 'мат'і / і ўсе
зда'валос 'добре нам / ма'лїм 'д'єт'ам // їак поча'ласа воїна // ме'не
бу'ло чо'тирнацат год // заб'рал'і і ў'б'і'л'і 'н'ємци' бат'ка / а 'мат'і з
ма'лїм'і д'єт'м'і ос'таласа са'ма // спа'л'їл'і 'н'ємци' хату // то
'доўго ж'і'л'і ў ку'ре'н'є / ў 'холод і ў мо'роз / 'голийє і 'босийє // а
ко'жух'і бу'л'і // ну во'ни' бу'л'і за'копанийє / бо парт'ізани' одбе'рут'
їїх // то так бу'ло / шчо во'ни' полу'ч'і'л'іса 'н'ікому // пот'рух'л'і ў
зем'л'є і про'пал'і // ої / бу'ло ў'рем'є // поча'ла 'мат'і ст'ройіт' хату
/ їа'кус' ла'чугу / 'їакос' зро'б'іла зруб і по'мерла // а м'і // 'д'єти' //
нас бу'ло с'єм / деў'к'і с'тарш'і / а х'лопци' м'єни'і // 'доўго ж'і'л'і ў
ненак'р'ітой 'хат'і / і 'посл'є воїни' 'д'ад'ко чеб'рук / 'їак'і ж'іў за
'сорок к'ілометроў од нас / пр'ішоў і нам і зро'б'іў к'р'ішу /
со'ломойу // к'репко 'важко бу'ло / 'д'єти' бо'л'єли / їа була с'тарша /
го'лодна / хо'лодна // деў'к'і / по 'наїмах хо'д'і'л'і / 'тєл'ко за харч
ро'б'і'л'і // на 'нашу с'єм'їу н'іх'то н'і'якого оба'чен'їа не маў /
да'дут 'конєї / го'род поса'дїт / то ўже 'пос'л'а / т'рєїци' / а
кар'топл'а ўже не ўсп'єває 'в'ірос'т'і // ко'пайємо / а во'на
лу'зайєца // не к'лопот бу'ло нї то'му голо'в'є / шчо / шоб' їо'го 'чорна
бєл' заду'ш'іла / а бр'їга'д'ір 'тєл'ко гу'сеї краў ўно'ч'є // а м'і і гу'сеї
гле'д'є'л'і / кол'госпнїх // а на та'к'їх 'с'ірот 'тєл'ко оп'і'рал'іса / де
'хужча ро'бота // а то 'тєл'ко ўс'о'го / шчо ко'рова с'єм'їу спа'сала
// брат шче ма'лї / по'шоў на по'садк'і / бо там з'рош'і да'вал'і і
'с'єна 'можна бу'ло кос'нут' б'і ко'ров'і // о'тут / те неп'р'їятел'не
на'чал'ство поча'ло од'р'єзуват' зем'л'у / хто 'думаў / шоб' 'хоче
со'б'є каїда'х'і на 'ног'і їа'к'і'їєс' ку'н'іт' / то не да'л'і заро'б'іт' //
на'муч'і'л'іс / по'ка порос'л'і / а їак порос'л'і / і н'і ў 'кого ш'час'т'а
не'має // а х'лопци' ў 'арм'іїї служ'і'л'і // по'бєл'ше їєк по тр'і 'годи' /
а деў'к'і тоў'кл'іса ден' і нєч / на х'верм'і // 'добре / їєк х'лопци' бу'л'і
/ во'ни' н'і'кого не на'б'і'л'і і го'род н'і'кому не спус'тош'і'л'і // в
'отпуск і о'д'ін не пр'і'ход'іў // а то шчо рос'л'і з 'бат'ком / то і

и́че ї 'додому із 'арм'їїї пус'кал'ї // слу'ж'іл'ї х'лопци' ў хруш'чоўске
ў'рем'їе / й'е́к хл'е́б нек'ли' із 'луб'їну / і то'му и́че 'жадни́м'ї бу'л'ї //
бо и́че і ж'іво'ти' попере'вод'їл'ї де / да ї 'заре 'мучаца // а порос'л'ї
'наш'ї 'д'е́ти' / то з'нову зли́й дух / авган'їс'тан / позага'н'аў // во'ни' //
ме'не хо'лодни́ тої авган'їс'тан / ч'ї чорт йо'го з'на́йе / йак п'равел'но
// і зноў та'ка п'раўда ў с'в'е́ти' // а 'д'е́ти' на'чал'н'їкоў там не
слу'ж'іл'ї // о так / 'доц'у / прож'ї'ла в'е́к / й'е́к постол'ї стоп'тала //
йак 'кажут 'л'уде / й'е́к не'ма́йе ш'час'т'а / то і ў л'е́с не їди' // а
'зараз хво'роб'ї // труд'нота / ко'п'е́їк'ї не 'бач'їш / і так ўсе́ї в'е́к у
з'ли́дн'ах і прож'ї'ла //]

РАДОМИШЛЬСЬКИЙ РАЙОН

Село Бориців

Богуславський Анатолій Костянтинович – 1931 р.н.

[ну / д'їу| чата нан'і| мали |хату / ў се| л'і та| ка на | вулиц'і бу| ла //
з| начит' / д'їу| чата ўс'і |йак і| дут' / |кожна шос' не| се / пома| гайе //
б'і| лили са| ми / пома| гали ўсе ро| били са| ми // д| рова при| несли
то| пити / так |само то| д'і / з| начит' то| пити т| реба бу| ло /
|кожна їде / шос' не| се ў |хату шоб бу| ло| тепло / |це ў су| боту бу| ло
// це ж бу| ло |вечером / їм т| реба бу| ло п| рат' / виши| ват' / аж
бу| ло холод| но / і| де і з со| бойу не| се п'ят' / ш'іст' по| л'ін дроў // ну а
то| д'і ж / це ж |посл'а вої| ни бу| ло / жи| лос' б'ід| нен'ко / хто їде
шос' не| се |баб'і / тої кру| пу / тої го| рох / тої х| л'іба / ну шос' та| ке
шоб бу| ло на |пот'ім // |с'адут' со| б'і / пове| чер'айут' // і ха| з'айц'і
т| реба заў| д'ачит' / шоб ха| з'айка до| вол'на бу| ла // так ўсе ро| билос'
гур' том // так / ну шо ж / |молод' по| вин:а ў та| к'і і та| к'і дн'і
|бути празни| кова і бу| ден:а // з| начит' / ў бу| ден'і дн'і / ў осноў| ном
ў ро| бочій ден' / зби| ралис' вечо| рами / пон'і| майеш / і так со| б'і
гу| л'али вечо| рами / |шили / виши| вали // а ўже ў св'ат| кови дн'і там
зби| ралис'а / хто шо прине| се / д'їу| чата там ўже обслу| говуйут' /
сп'і| вайут' / тан| ц'уйут' // з| рала / ў осноў| ному там / бала| лаїка / а
ўже по| том гар| мошка поїа| вилас' / з| рали / так про| водили ц'і дн'і //
йак| шо |тико вечо| р'іло / то д'їу| чата |несли з со| бойу ўс'і п'р'атки /
воро| тено / колово| ротку / с'а| дали і п| рали за сто| лом // с'і| дали за
сто| лом |молод' виши| вали / |шили // с'а| дали круг сто| ла і |дуже
ста| ралис'а хто к'рашче // т| реба ж на| утро пока| зат' ро| боту
сво| йї |матер'і / |кожна |мати інтере| суйет'с'а йак |дочка |вишила
/ і хто к'рашче // д'їу| чата за| вод'ат' п'іс'н'і сп'і| вайут' / по| том
за| вод'ат' разго| вор про тайем| ниц'і сво| йї / і сво| йу моло| д'ожну
сп| раву // а ў осноў| ному / ў п'йатниці / д'їу| чата |шили і п| рали / не
ви| конували |інишу ро| боту / бо то счи| талос' т'аж| ки ден' // ну дес'
о го| дин'і де| ўйат'ї чи де| с'ат'її при| ходили х| лопц'і з'і сво| йїми
со| п'ілками / ў ко| го шо бу| ло / з'і сво| йім інстру| ментом // там же
пог| рат' / посп'і| ват' д'їу| чатам // і так про| ходили |вечора //
х| лопц'і за| ход'ат' у |хату / з| разу ски| дайут' шап'ки / |кажут'
|добриї |веч'ір д'їу| чатам / йак'і ра| ботайут' |кажут' |боже
помо| жи ім / а |пот'ім за| вод'ат' |разн'і сво| йї моло| д'іжниц'і /
с'і| дайут' у круг так |само |коло йїх і так |само за| вод'ат'
разго| ворі // ну / ў осноў| ному / по| декуди / х| лопц'і б| рали рука| виц'і
// п'лели само| д'ел'н'і // само| робн'і бу| ли кру| чечки / са| м'і

вироб¹л'али д¹а рука¹виц' // йа і сам ше плеў ц'і рука¹виц'і // х¹лопц'і
 зали¹ц'алис'а до д'ї¹чат / ко¹н'ешно / це йак та¹ки за¹кон / так
 в'ез¹д'е / при¹возили с¹ладошч'і ў¹с'ак'і / ласошч'і і за¹водили
 разго¹вори сво¹йі по зна¹комству і так прово¹жали д'ї¹чат | посл'а
 ра¹боти х¹лопц'і / ну / та¹ким пу¹т'ом зна¹комства за¹водилис' //
 за¹гадки | разні за¹гадували / от¹гадували / чи¹тали книж¹ки /
 гу¹л'али / весе¹лилис' / то і¹наче не бу¹ло // х¹лопц'і ў¹ осноў¹ном
 гу¹л'али чим / ну / ў¹ карти / ў¹ карти г¹рали / дура¹ка подкид¹ного /
 о¹так гу¹л'али // ну / ў¹же д'ї¹чина бу¹ла зас¹ватана / а там шос'
 нехва¹тайе / ну / рушні к'ї¹ т¹реба то д'ї¹чата | пот'ім гур¹том
 виши¹вайут' рушні ки // ну / | часом бу¹вало / шо х¹лопц'і / д'ї¹чата
 куку¹рузу ло¹зали / | душчили ква¹сол'у / а ми оби¹рали теж | душчили /
 а во¹ни го¹товили ве¹чер'у / галуш¹ки / а о¹собен:о пол¹таўс'к'і
 ва¹рили / ва¹реники ва¹рили // | п'ісл'а ве¹чер'і д'ї¹чата прац'у¹вали
 не¹доўго / сп'ї¹вали / танц'у¹вали / ба¹лакали / а х¹лопц'і ў¹же дес'
 | б'їл'а два¹наці¹ати почи¹нали їти по до¹м'їках / пома¹гали
 д'ї¹чатам п¹р'асті // ну / а на св'а¹та там бу¹ло по дру¹гому /
 д'ї¹чата ў¹же з¹носили | кожен шо | може про¹дукти / а х¹лопц'і
 г¹рош'і // у д'ї¹чат ў¹ | кожноі¹ бу¹ла сво¹йа ро¹бота / та ва¹реники
 л'ї¹пила / та кор¹ж'і пек¹ла / та пампуш¹ки пек¹ла // ко¹ли ўсе бу¹ло
 го¹тове / х¹лопц'і при¹ходили на | веч'ір | вечером / п¹р'аники | їісти / з
 | музикоў / музи¹кантом // то¹д'і | посл'а вої¹ни бу¹ло труд¹н'іше /
 | молод' бу¹ла зоў¹с'ім дру¹гайа / а | зараз | молод' не та¹ка / по
 дру¹гому | зараз | молод' гу¹л'айе / не бу¹ло та¹кого / не бу¹ло зоў¹с'ім
 та¹кого // ну / | зара моло¹д'ож | б'їл'ш та¹ка йа б ска¹заў
 рос¹пушчена / бо то¹д'і ўс'і ро¹били до тем¹на і ше | ўвечер'і їде
 | шийе / виши¹вайе / | учиц'а / а | зараз во¹ни не | хочут' / | т'їл¹ки
 гу¹л'ат' і б'їл'ш н'і¹чо]

Село Вихля

Виждорф Ганна Іванівна – 1919 р.н.

[ко¹лис' у воїну ми хо¹валис'а / око¹палис'а ў нас // ну і та¹ка
 ск'ір¹да бу¹ла у | старости на¹кладена шоб под¹сп'їд | л'їзти ту¹ди і
 | можна хо¹дит' там на та¹к'їх сту¹ўпах кру¹гом о // ми ту¹ди
 ўс'ї¹да // ко¹ли | того ми | вил'їзли ўже | трошк'і при¹тихло ўсе //
 | вил'їзли ми з¹вигил' / шо ж тут ро¹бит' // стої¹мо ми так под
 | деревом / шоб нас не | видно | ночноў о // сто¹їт' во¹йен:и | сто¹їт'
 во¹йен:и моло¹ди | хлопец' на ча¹сах // ми | того // а йа ка¹жу | того //
 | вал'а / її | богу це | того к¹расно ар¹м'ейец' / а вин | тико пома¹хаў
 | пал'цем і о // ка¹жу хоч вин ў н'ї¹мец'к'її о¹деж'і / но йа | бачу шо вин

ка|жу йа|бачу шо вин ук|райінець // вин пома|хаў та|ко о // по|том
 ми ў|же во|ни поўкла|далис'а / ну шо ж тут ў|же // во|зиў охв'і|цера
 н'і|мецького / во|зиў три|годи ў|же на|хронт'і // того|каже|того
 моло|да|баришн'а / а йа ж ў|же не|баришн'а / йа ў|же|жінка бу|ла
 // |каже|того / а ти з|найеш то|го / а йак ти ме|не по|знала //
 ка|жу о|так по|знала / шо на то|б'і|хворма н'і|мецька / а ти
 ук|райінець // а вин|каже|боже|боже йак|каже то|д'і то ўс'і
 д'іў|чата при|їдут' / а це|каже ўт'і|кайете од|мене // а йа|кажу не
 ўт'і|кайем // тикож ти на пос|ту сто|йіш / нам не по|ложено до
 |тебе гово|рит' // вин|каже|знайце ви шо д'іў|чата / йа ў|першому
 ча|су|ноч'і йа ў|їду / йа до|красних по|їйду // а йа|кажу / а то|го / а
 йак ти про|їйдиш ў|тебеж ц'а ма|шина н'і|мецька / по|знайут' же
 йейі|зразу|наши там о|копани ў|гут'і // а вин|каже ни|чого у|мене
 ў|же ўсе йе // тикож ка|жу йед'ц'у|дойу ото проз да|нила / проз
 барча|к'інс'кого / шоб то|б'і ка|жу не по тих до|рогах|йїхат' //
 |праўда|божичко / вин не|доўго|думаўчи / |перши час / |св'ет
 |викл'учиў і|йїде / і ўсе|чистен'ко зро|биў так йак треба // ну /
 по|йїхаў вин ту|ди / |боже там йо|го і при|в'єцтвували ў|же / бо вин
 ў|же пока|заў усе то|го // а сте|пан|каже|староста|або це|каже
 |спал'ат' се|ло шо вин у|йїхаў / охв'і|цера во|зиў о // ну ни|чого // йак
 во|ни поўста|вали / не|ма ц'ейі ма|шини шо йїм|йїхат' // а|боже
 гер|точут' / гер|точут' / кри|чат' / а ми ота|ко ко|лолтимос'а // ну
 ни|чого по|йїхали // там йо|го прем'іру|вали і ўсе|добре // ко|ли ў|же
 у|воїну / це ў|же ў нас око|палис'а / це ў|же|буде вої|на // шо ж тут
 |робиц'а // око|палис' то|го ў|же|нашу|хату роз|било // нале|т'іли
 само|л'оти|стали бом|бит' / пїят'|бомб лет'їло // гет' роз|било
 дерево пороз|носило по по|л'ам і шо ж|будеш ў|же ро|бит' ў|же да
 |дал'і // і то|го ў|мене / йа ў|же не бу|ло ку|ди т'і|кат' із|хати // йа
 ў|же ша|рахнуло|бачу і|стол'а ж|падайе // деї йа под|лаўку / о / а
 |с'ена|поўна го|ра бу|ла на|мене // а цеї во|йен:и йї|ден ну|йякос'
 так|ран'іше ну шо вин м'іг|б'ігти / а|друг'і ота|ко да|ло ос|колок
 ц'у|ди ў|вуха і ц'у|ди|вискочило // а вин|стогне / йа|йякос'|вил'ізла
 спод|того|с'іна і|мати моя на пе|ч'і бу|ла / і ма|рин'а сте|паниха
 ос|колок йїў у|ногу // це ве|лик'е|д'іло бу|ло о // ну то йа бе|ру да
 |того / а вин|каже / |стогне йа ка|жу де ви / |старший л'єт'єнант /
 |стогне|каже аў|каже хаз'айка // ти оста|лас'|жива / |вит'агни
 ме|не|звиц'іл' // про|тагує|руку / божен'ко шо с'ў ме|не ру|ка ўс'а
 ў|кро'в'і / шо це та|к'ейе // йа думала шо це вин так|тико
 при|верн'ани|с'іном / а з|його кроў|йїушит' // |каже ха|зоїка ти
 оста|лас'|жива / йа то|б'і і с|того с'|в'іта|буду доб|ро при|йат' //
 е ска|жи бої|цам / йак йа ў|же од|греб'ла|с'іно / ска|жи бої|цам

не|хаї ме|не забе|рут' // йак йід|них одсту|пайе ма|буд' душ
 шиди|с'ат / йа ска|зала / |кажут' нам са|мим не|ма де |д'іц'а о // ну
 |добре / і|дут' |друг'і чоло|в'ік д|вац'ат' це ж |понад |хатоіу
 |звиц'іл од ро|сиўк'і / да так і|дут' ц'іх чоло|в'ік |двац'ат' // йа йіх
 ка|жу то|го / товари|ши бої|ци ка|жу забе|р'іт' сво|го с|таршого
 л'ет'і|нанта / ос'|до поми|райе ў хат'і // а вин |каже у то|го
 пом'і|райе / а вин |каже / хаз'айочка // ка|жу ска|зали шо |заре
 по|бачат' вас // во|ни при|їшли / |боже |каже це наші |старши
 л'ет'і|нант // капітан // от у|же полу|чило|с' так // ху|тесен'ко во|ни
 |його на |ног'і та|ко на |плеч'і пок|лали / |держат' і за |голову |його
 // а кроў |йушит' // вин |каже / ха|з'айко / с|к'ік'і йа |буду гни|ти / а
 те|бе |буду споми|нат' о // ўз'а|ли во|ни |його по|несли до ма|шини //
 во|ни йо|го до|воз'ат' до |гути / вин ум'і|райе / да ў|же вин ум'і|райе
 // |коло |гути / де |тико |перша |хата од нас ви|ходить // ну тож
 |коло |хати ў|же його там |йамочка та|ка не|величка / |ц'іми
 ло|патками там проко|пали і |того і зако|пали його // а ў |того /
 во|ни за|копуют' / а йа а|нуно йа |тута виз'|му |його смер|тел'ну /
 там же на|писано хто вин і шо вин |зв'ідк'іл' // йа ўз'а|ла / а |тийе
 бої|ци |кажут' / та ти |будеш за|ботиц'а ха|з'айка // |кажу |може і
 |буду // йак по|том |хто це йім напи|саў / приї|жайут' во|ни до
 |мене до |хати / до |мене до |хати // |кажут' / |д'євочка ти з нами
 по|йїдеш // |бат'ко і |мати і сестри // а ка|жу ку|ди // ту|ди / де ви
 хо|вали |нашого |сина о // ну ка|жу по|йїду пока|жу // о|то йа
 по|йїхала / да во|ни то|го |його заб|рали з со|бою ў|же // а ме|н'і
 виї|майут' пйаде|с'ат рубл'іў шо це йа за|ботилас'а // йа ка|жу не
 воз'|му ц'і |гроши / |заре ни|чого не куп|л'айеш і не|ма ни|чого / хаї
 ка|жу бе|р'іт' і хо|ваїте // от во|ни по|йїхали і захо|вали йо|го і
 то|го |даже з |того |м'іста на|брали зем|н'і шоб |бат'ушка
 запе|чатуваў ўсе |чистен'ко так // ну шо то|б'і шче роска|зат' //

Як у школу ходили, розкажіть.

ну ў |школу хо|дили / ме|н'і бу|ло то|го дв'і|нац'ат' год у|чили
 ш|колу / а |ц'ому мо|шчиц'кому три|нац'атий / вин на год |старший //

Скільки Ви класів ходили?

ш|тири // йа |тико три хо|дила / бо нам так / хто з |першого
 пере|їшоў у |треїт'і / з|начит' у|с'о а не" пере|їшоў оста|вайс'а / ну
 та|ка ко|м'іс'іа при|йїхала з К'і|йова то нас не приїн|аў|ли |того не
 ўз'а|ли / до ми' |так'ічка |того / ну хо|дили / хо|дили // ну йак йа ў|же
 |дал'і |бачу ў|же |школу кон|чайімо і |мати ў|же йо|го / а |дочичка
 моя |дочичка / а |теїе |сеїе / гл'а|ди шоб ви так гл'а|д'іли йід|не

|другого / деї так пожи|нили́с'а о / шоб вин |арм'ї́у од|буў // а йа
 |думайу х'і ба це ме|н'і |йїмено за |тебе їти // сем'а велика // йейі
 браў чоло|в'ік / у йейі бу|ли |д'іти дес' троїе // це да|нило / о|нис'ко і
 ан|тос' / |добре // і з їм уже з ц'ім чоло|в'іком |тоже бу|ло троїе чи
 |четверо д'і|теї і цеї уже йї|ван // то во|ни ўже |т'ажко |хт'іли шоб
 це уже ми // а по|том / по|том ўже при|їшоў голо|ва кол|госпу / йа не
 ўпус|тила ўже то|го // роз|радиў ме|не / вин то|б'і не |треба // та
 пої|деи / |каже / б'іду|ват' / вин та|к'і не|шчасни / при|їшоў
 |хлопец' з|арм'ї́йі // в'ін і ме|н'і ка|заў і ўс'ім шо ти йо|го // оце їди о //
 ну їде вин ў|арм'ї́у / цеї мо|шчиц'к'і / |кличе ме|не / це вecho|ринка
 бу|ла ўсе ї му|зик'і |гнали ї ўсе // вин ста|хан овец' буў о // до вин
 |каже / ну шо ждеш чи н'е // не з|найу ка|жу / йак полуниц'а / йо|му
 отв'і|чайу йак за стил'с'а|дат' мо|лод'ожи ба|гац'ко / йа не с'а|дайу
 / не с'а|дайу // ўже при|їхаў л'і|вон / лео|н'ід ў нас та|к'ї на|чал'ник
 ве|лик'і з б'ілої |церкви от // цеї уже по|їхаў ме|не ди|виц'а да ўже
 ўсе попри|возиў нам кус' |ц'уми да ўсе шоб уже у нас бу|ло на теї час
 уд'а|гац'а |того // йак вин ме|не за руку / а о|нис'ку за д'ругу і ц'о|го
 л'ео|н'іда // це нас тод'і пус|тили шоб ми не поўт'і|кали // вин тико
 оди|їшоў од сто|ла / шос' там по|м'іг чут' / йа з:а того з:а сто|ла ї
 наўт'іка|ча о // ну та вин по|шоў у |арм'ї́у і пробу|ло |м'іс'ац' йї|ден
 і йа пош|ла замуж // і вин уже то|д'і оц'у |жен'ку і|ванченкову ўз'аў
 шо заре во|на йе // мо|йу сест|ру двоїо|р'ідн'у ўз'аў // ну вин
 же|ниўс'а до ц'ого ра|зиў пїат' шис' // мо|шчиц'к'і / да вин же
 по|паў ў е|сесоўс'ку арм'ї́у // там бу|ли ўже ц'ейі гал'і ну жинк'і
 бра|ти ї д'ад'к'і на|чал'никами ве|лик'іми у то|му / йак во|но там
 нази|валос' чорт йо|го знаїе / і во|ни йо|го |викутили ўже о // а
 ар|т'ом при|їшоў до мене / деї каже / ну це ўже голо|ва кол|госпу / а
 |бачиш це ос' |каже вин |каже // а во|ни т'ажко хо|т'іли ц'у|ди
 йо|го |ў|перти / бо ў нас і |хата йе / а там пїат' чи шис' хлоц'їў //
 ха|тинка та|ка бу|ла / ну йак у миха|л'іни бу|ла на |пол'і]

Село Стара Буда

Пеньківська Ганна Архипівна – 1924 р.н.

[у ме|не анд'р'її з|ваўс' чоло|в'ік ну д'ід з|ваўс' анд'р'її ми
 гу|л'али ну спраў|л'али го|р'ілку пи|ли |гост'і |були при|ходили
 поздироў|л'али |його //

А було у вас таке, що там ви калиту пекли?
 н'е //

А вареники робили?

ро|били ва|реники а йак те те н'е не ро|били кали|ту //

А вареники ви з чим робили?

с чим с |маком да с |кашею //

А нічого такого не підкладали в вареники?

н'е //

Ну а де ви завжди збиралися оце, як вечорниці робили, гуляли?

у|хат'і у|хат'і //

В хаті в кого?

то во|но за|писує подожд|ди но йа то|б'і рос|кажу йак ми
д'іу|ками гу|л'али ко|лис' //

Ну то це ж мені і розкажіть?

о|го це д'іу|ками гу|л'али йа то|б'і рос|кажу йак ми д'іу|ками
гу|л'али //

Ну то розкажіть мені?

йа то|д'і бу|ла моло|да сче йа |замужом не бу|ла а йак о|то
анд|р'ії буу|буде ўже ў |мене чоло|в'ік то ўже так п|равило ўже
поста|роу'к'і //

Вже підстроювались?

п'ідст|ройувалис'а да йак бу|ли моло|ди о|гого|го йа та|ке не
мо|жу роска|зат' //

Да ви розкажіть?

бу|ли ми там од|на |хата |коло йа|к'іма там од|на |жінка од|на
|д'іучина си|д'іла |коло йа|к'іма |хата с деу|ками ми бу|ли ўйти|рох
ўти|рох там д'іу|чата бу|ли там |тан'а |ган'а і це |йеука йа
ўйти|рох ну шо ро|бит' н'і|куда ми н'е п'і|дем п|равит' да|ваї
|будемо пампуш|ки пек|ти хто ўне|ред |замуж |п'іде //

Це гадали ви?

це га|дали ми та|ке ну йак пампуш|ки пош|ли до кри|ниці і
|ротом при|несли во|ди наб|рати ў рот //

Ну це треба, щоб не засміятися, мабуть?

да да ну |йакже ти |будеш см'ї|йаца йак у |рот'ї во|да при|несли
|тейї во|ди зам'ї|сили |тийї пам|пушки |ўвечер'ї це бу|ло ро|билос'а
шоб них|то не |бачиў це нас ўти|рох так ро|било то |тод'ї запа|лили
пїйч да|ваї нек|ти ота|к'ї пам|пушечк'ї ма|лен'к'ї вироб|л'али на
|дечко спик|ли ну спик|ли на |заслонку пос|тавили под стил на
|заслонц'ї ти пам|пушечки пона|значували йа|к'е де чи|йа ну дес'
со|баку т|реба ўз'ат' ко|торї со|бака |виз'ме упе|ред ту пам|пушку
з|начит' та ўпе|ред |замуж п'ї|де //

Ну якщо собака не захоче ніяку брати?

ну з|начит' шо не п'ї|де |замуж ну де со|баку ў|з'ат їдем ми до
|ган'ї там бур|дишина |ган'а їдем до |ган'ї бе|рем ц'у ў |йейї |сучка
бу|ла во|на бе|ре за |ноги йа бе|ру за |ноги а во|на бе|ре за то за
шиїу та та |держит' |голову шоб во|на не ўку|сила ж ме|не
при|носим |туйу |сучку пос|тавили йї|йї ту|ди под ли|жок под стил
во|на хват' од|ну ї д|ругу так то|д'ї ми не |думали шо це во|на пої|де
|замуж там од|найа во|на та|ка бу|ла ну ота|ке то во|но ко|ли
бе|ре зноў а йа бу|ла там са|ма к|рашча ў їїх і йа ос|тан':а оста|лас'
та пам|пушка а ти ў ко|торих ж с|тарша |йеўка там бу|ла шо ми
гу|л'али ў їїїї |хат'ї о це ў т'її |хат'ї ро|билос'а во|на та|ке бу|ла
не|гарна во|на са|мїї пе|ред пош|ла |замуж во|на са|мїї пе|ред
пам|пушку |йейї ўз'а|ла та со|бака //

Значить правда.

|праўда і во|на то|д'ї |тан'їну ўз'а|ла |тан'а пош|ла за йа|к'їма /
уз'а|ла |ган'їне бур|дишеноїї |ган'а пош|ла там аж із р|жова
чоло|в'їк буў йа|к'їс' п|л'єний і вин це йї|йї ўз'аў //

Ну а якщо собака надкусить?

то йа ўже не з|найу ў нас та|ке не бу|ло //

А у вас тільки таке це гадання було, більше ви ніяк не гадали?

н'є: б'їл'ш н'ї|йак о|це та|ке а то ў гир|майїї та|кего бу|ло а це
та|ке |перше і так |точно йак в'їн браў ти пам|пушки де йїў чи|йейї
так то та ўпе|ред |замуж їш|ла да так це бу|ло //

А хлопці вам не мішали?

х|лопц'ї до нас не при|ходили то|д'ї то|го дн'а //

Не приходили? Кажуть, що не можна, якщо хлопці бачать, що гадають.

і не бу|ло х|лопц'їв не ідного ми са|м'ї со|б'ї ти|хен'ко ти|хен'ко
шоб н'їх|то не знаў н'ї|чого //

Ну а з дідом Андрієм, коли познайомились?

ого|го ко|ли йа ўже |дес'ат год |тому на|зад так х'ї|ба ж йа
|т'їл'ки з анд|р'їєм бу|ла //де йа бу|ла у ме|не чоло|в'їка не бу|ло ми
не б|рали

Дивіться, ви гадали як, з дванадцятого на тринадцяте чи
тринадцятого?

на ан|др'їя ну //

Ну значить тринадцятого?

три|нац'атого на анд|р'їя а шо там га|дали то ми не га|дали
о|то |т'їл'ки о|дин раз бу|ло пови|ходили |зам'їж і |б'їл'ш ўс'о
зак|р'їлос' це |д'ело //

А не бачились, ви так не зустрічались?

с ким //

Ну з тими, що гадали?

чо|го це н'е ўстри|чалис' пос|м'їємос'а да і ўс'о]

ХОРОШІВСЬКИЙ РАЙОН

Село Грушки

Котнюк Євгенія Пилипівна – 1929 р.н.

[ме|н'і |семдис'ат о|дин |р'і'к // їа |хочу розка|зати їак |ми
уйі|жали ў |їаблунец' / пересе|лили |н'імі'і із з|рушок у |їаблунец' /
то|д'і'є у |їаблунец' приїі|жали парт'і|зани х|лопц'і гу|л'ат' до
д'їу|чат / гу|л'али ў од|ниї ква|т'ір'і / то|д'і во|ни гу|л'али
танц'у|вали там весе|лилис'а // і приїі|жайут' бен|дери // окру|жили
цу |хату / во|ни хто ку|ди ўт'і|кати / а о|дин не ўс'і|неў ут'ік|ти /
так в'ін |кинуў гра|нату і роз'ір|вало |хату і роз'ір|вало ц'і'ого
х|лопц'а тод'і во|ни ц'і бен|дери с|тали стр'і|л'ат' по ц'іх
парт'і|занах і ўби|ват' // |ш'іст' чоло|в'ік у|били парт'і|заниў о|дин
парт'і|зан буў блу|нец'киї в'ін у |варм'її то|д'і їак войу|вали |н'імі'і
вин з|наў де о|ружйіе і |вин схо|ваў це зако|паў ў о|коп / до їо|го
приїі|жали парт'і|зани і вин їо|го вида|ваў їім // а х'тос' уже
ўка|заў / шо це в'ін парт'і|занам вида|їе / вони прии|ли заб'рали
н'і'ого / пове|ли ту|да шоб од|даў їім о|ружйіе вин їім не |даў /
во|ни с|тали до їо|го уби|ват' і |бит' їо|го і ўсе / од|даї нам
о|ружйіе вин не да|ваў / во|ни пове|ли їо|го ту|ди до |л'ісу / ко|паї
|їаму вин ко|паў |їаму і |цим |часом ко|паў да|ваї ўт'і|кат' // по
їо|му стр'іл'їайут' н'іх|то не |може ў їо|го по|пасти а о|дин
наўспро|т'їу і зло|вили їо|го / зло|вили і за ту |їаму / їо|го приве|ли
до|дому / пока|зали шче |жинц'і і ска|зали / їак не да|си о|ружйіа /
ўс'а с'ім'їа тво|їа |буде ў|бита // то|д'і вин не согла|сиўс'а і даў
пове|ли їо|го на|зад / там їо|го у|били і там зако|пали / і прии|ли до
|хати // до |хати прии|ли / ў їо|го |було п'їат' д'і|теї і |ж'інка //
во|ни ўби|вайут' ц'у |ж'інку |ниточками |душат' // у|с'іх поду|шили
на по|дол поскла|дали од|не по д'ругому а о|дин х|лопчик пас коро|ви
так во|ни пос|лали по то|го х|лопчика / тої х|лопчик приї|шоў шоб
їо|го ўже шо їо|го |папа к|личе вин приї|шоў дак гл'а|нуў шо це ўс'і
ўже ле|жат' у|бити / так вин у|з'аў да і да|ваї на|зад то во|ни їо|го
шти|хами ў хл'і|ви |тоже запо|роли // то|д'і ўже во|ни |кажут'
ко|пайте |їаму | |коло |хати ўс'іх у |їаму ў|нос'те і |будеш їіх
с|пал'уват' |л'уди с|тали про|сити по то|му шо |село ўсе |буде
го|рит' у|же ну во|ни пого|дилис'а пого|дилис'а і заб'ралис' і
ў|їїхали то|д'і |л'уди поз|вонили ц'іх парт'і|зан'їу у|с'іх ў ў од|ну
ўже |хату і їіх у тру|ну по д'вох укла|дали і похоро|нили / а сест|ра
ўже |цейї |ж'інки |матер'і сест|ра з у|ма з'їи|ла // |носит'
|б'іднен'ка ос'ло|шадко і |каже їа те|бе поро|дила / їа те|бе не

зберег¹ла // за ц¹у¹ | жиночку¹ у¹ | хату во¹ на з у¹ ма з¹ іш¹ ла / по с¹ т¹ енах
| лазит¹ / замик¹ нули¹ | нейі¹ у¹ | хат¹ і // ну йа¹ | там¹ | дал¹ ше ўже не з¹ | найу¹
йак там во¹ на чи¹ | виїшла чи не¹ | виїшла і так по¹ гибла гет¹ у¹ с¹ а
с¹ ім¹ йа / два¹ | нанц¹ ат¹ | чоло¹ в¹ ік там і з¹ | цейу ўже / із¹ | цими¹ | жинками
із¹ | чоло¹ в¹ іком із¹ | д¹ іт¹ ми із¹ | шче з¹ | парт¹ і¹ | занами¹ | ш¹ іст¹ | чоло¹ в¹ ік //
ўс¹ іх¹ | йіх¹ | похоро¹ | нили¹ | таке стра¹ х¹ іт¹ : а¹ | було¹ / | шо ми ўже ўс¹ і¹
бо¹ | йалис¹ | на двір¹ | навіт¹ | бо¹ | йалис¹ а¹ | ви¹ | ходит¹ | уно¹ | ч¹ і //

при¹ | йіхали¹ | н¹ імц¹ і¹ | пос¹ е¹ | дали ў¹ | наших¹ | хати ба¹ | гато ба¹ | гато йіз¹
со¹ | баками / а ми ў¹ ў¹ | од¹ н¹ ії¹ | комнат¹ і¹ | си¹ | д¹ ілі і не мог¹ | ли з¹ | цейі¹
| комнати¹ | навіт¹ | но¹ | гоіу¹ | сту¹ | пит¹ | т¹ і¹ | ки¹ | сту¹ | пайем¹ | но¹ | гоіу¹ /
со¹ | бака на нас¹ | | кидайеца // си¹ | д¹ ілі ми до¹ | | ранку ўже нix¹ | то не¹ | спаў¹
бо¹ | йалис¹ а¹ / а там та¹ | к¹ ійе¹ | н¹ ід¹ | | кухн¹ а¹ | н¹ ід¹ | | тими под¹ | ок¹ | ном¹
ру¹ | байут¹ | м¹ | н¹ асо да ру¹ | байут¹ // ми | д¹ умали / | це¹ | | нашу ко¹ | рову¹
зару¹ | бали / а¹ | ле не зару¹ | бали то¹ | д¹ і на | д¹ | ругіі | ден¹ | ўже
переночу¹ | вали / | ц¹ і | н¹ імц¹ і¹ | с¹ | тали | вий¹ | жат¹ / а ми с¹ | тали до¹ | дому¹
ўт¹ і¹ | кат¹ у¹ | з¹ | рушки // | поприй¹ | жали ў¹ | з¹ | рушки / ко¹ | рову¹ | сво¹ | йу¹
| пос¹ | тавили ў¹ | х¹ | л¹ іў¹ / а са¹ | ми тут | бо¹ | йалис¹ а¹ | бут¹ / | пош¹ | ли до¹
су¹ | с¹ ідки | ночу¹ | ват¹ | йак | ми там | но¹ | чуйем у¹ | нейі | су¹ | с¹ ідки / а | н¹ імц¹ і¹
за | нич на | йіхало | | поўнейе | се¹ | ло і ў¹ | | нашу | хату | с¹ ілі | нам не¹ | ма ку¹ | ди
і | ц¹ а | ко¹ | рова ў¹ | хл¹ і¹ | ви | сто¹ | йіт¹ і | во¹ | ни | | кажут¹ | парт¹ і¹ | зани
| парт¹ і¹ | зани // а ми | | тики | при¹ | йіхали | дв¹ і | сест¹ | ри а | остал¹ | н¹ і | ше
ос¹ | талис¹ а¹ у¹ | | йаблунц¹ і¹ / | ше не до¹ | йіхали // і ми ўже л¹ | у¹ | ди | бо¹ | йалис¹
| при¹ | тми // | приш¹ | ла | баба ста¹ | ра да | | каже | це мо¹ | йа ко¹ | рова бо ў¹ | мене
не¹ | ма | хл¹ і¹ | ва / | заб¹ | рала | цу | кор¹ | ову | ми ўже там | перебу¹ | ли ў¹ | | цейі¹
| баби / а | йак | н¹ імц¹ і¹ | одсту¹ | пили то ми | приш¹ | ли ўже ў¹ | сво¹ | йу¹ | хату і
ўже | бил¹ | ше з¹ | хати | н¹ іку¹ | ди не ўт¹ і¹ | кали о та¹ | ке | | горе | бу¹ | ло ў¹ | нас //
то¹ | д¹ і | | нашого | бат¹ | ка | заб¹ | рали і ў¹ | нас | ос¹ | тавіў | бат¹ | ко | | четверо
д¹ і¹ | теі / | | мати | інва¹ | л¹ ідка | ста¹ | рен¹ | ка / | ми ўз¹ | а | ли | йа | пош¹ | ла | коро¹ | ви
| | пасти / | л¹ | уд¹ | ам | помо¹ | гала а | | тийе | сво¹ | йі | коро¹ | ви | | пасли і | ко¹ | ли ўже
| тамечки | ц¹ і | н¹ імц¹ і¹ | йак | обсту¹ | пайут¹ | то ми ўже | бойі¹ | мос¹ а //
| захрес¹ | тили | нашу ўс¹ у¹ | | вулиц¹ у¹ / | нам | навіт¹ | коро¹ | ви не | | мона ўже
| прог¹ | нат¹ до | хати // ну | | йакос¹ | | уже | проже | немо / а | тийе | бойі¹ | мос¹ а
у¹ | ку¹ | шчах | там | | пасти | коро¹ | ви / | бойі¹ | мос¹ а | бо та¹ | мечки і | н¹ імц¹ і¹
| парт¹ і¹ | | зани і | во¹ | йуйе | од¹ | не з¹ | д¹ | ругим / а | нам | шо | ро¹ | бит¹ | та¹ | ки | ма¹ | ли
| шче | бу¹ | ли // | бат¹ | ко | пос¹ | л¹ а | по¹ | гиб у | моск¹ | ви | м¹ ій | заб¹ | рали | бат¹ | ка і
| по¹ | гиб у | москви // ми | ос¹ | талис¹ а¹ | | четверо | д¹ і¹ | теі // | йа | пош¹ | ла ў¹
| ш¹ | колу | хо¹ | дила / | ўс¹ і | полу¹ | чили | та¹ | к¹ і ўже | пох¹ | вали | шо | там | бат¹ | ко
| при¹ | йіде да | б¹ | рат | при¹ | йіде / а ми | кр¹ | аз на | | сорок | н¹ | | йа¹ | тому | роц¹ і¹ на
| ден¹ | | по¹ | беди | полу¹ | чили | т¹ | е¹ | л¹ | ег¹ | раму | шо | по¹ | г¹ | іб | наш | бат¹ | ко // | л¹ | уди
| ус¹ і | п¹ | лакали / | ми | п¹ | лакали а | ўс¹ і¹ | | раду¹ | валис¹ а¹ / | шо ми | | зара¹ | з | п¹ | лачемо
і | та¹ | ке | бу¹ | ло у¹ | с¹ | аке // і | | дуже | ро¹ | били | та¹ | ки | ма¹ | ли ўс¹ і¹ / | | ходим

коло| сочки зби|райемо / шоб х|л'іба ку|сочок |мати / ко|сили са|мийе
/ од мо|тарки хо|дили / с|т'іки ро|боти проро|били ўс'у ро|боту
випол|н'али / йака нам бу|ла // л|'он б|рали ўсе / на нас не ди|вилис'а
ми дн|'ом / і |ноч'йу ра|ботали]

Село Данилівка

Данильчук Ольга Данилівна – 1916 р.н.

[ко|лис' хо|дили на вечор|ниц'і та ї у|лип'і бу|ло / чим да з |кими
// лу|чинойу / а |пот'ім со|л'аркойу па|лили коро|с'інойу / ўс'ак бу|ло
// на ково|ротк'і пра|л'і / хто пра|де / хто виши|вайе // сп'ї|вали о /
х|лопц'і пр'і|ходили гу|л'ат' у|вечер'і / на бала|лаїк'і з|рали /
танцу|вали / ўс'о|го бу|ло //

Розкажіть, будь ласка, як Вам жилося в молоді року?

т|рудно жи|ли / т|рудно ко|лис' і жи|ли // і полот|н'ан'і
спод|ниц'і і |кохти полот|н'ан'і і кух|вайки ро|били // т|кали / п|рали
да т|кали // ну і у|с'ого бу|ло /

Скажіть нам, будь ласка, як Ви пережили період війни?

ну йа не пам'а|тайу // т|рудно бу|ло / не бу|ло ни|чого /
голо|доўки бу|ли о // |б'їл'ше йа не пам'а|тайус'а // бу|ли |д'ітки
ма|лен'к'і / голо|доўка с|тала // не бу|ло ко|му ро|бит' / шо ж
ма|лен'к'і |д'ітки / йа не мог|ла ж ро|бит' // не бу|ло шо |йїсти / ої
|боже / ус'о|го бу|ло // шча|вел' / по шча|вел' хо|дили |д'іти / та
нар|вали ка|пусти |зайачой / да поду|рили бу|ли / о / та|ка ну
голо|доўка бу|ла / не бу|ло ни картоп|линки і обсо|л'утно ни|чого не
бу|ло // але ж пережи|вали / пережи|ли і с|тала |морква ўже
ро|дити да морк|вину / да шчаў|л'у ўже дес' гороб|йачого нар|веш
жме|н'у / да так харчу|валис' //

А хліб, з хлібом як у Вас було?

а х|л'іба / де ж во|но // не бу|ло х|л'іба // де ж вин теї хл'їб буў //
ота|кого пої|деши да |йакогос' пирож|ка |купиш // хо|дили на
ро|боту // ди|т'ат'і бу|ло п'ат' |рок'йу во|лодц'і / а |вас'іку с|к'ікос'
|м'іс'ац'оў / йа ўже за|була / ш'іст' |м'іс'ац'оў // о / да / одч'іп'йу
го|ч'іпку / да во|лод'ку по|сажу на пе|ч'і / а то а |вас'іку ко|лисц'і /
а йа б'е|гом на хм'їл' // поч'іп'йайу |ц'ого шпа|гату од стоў|на до
стоў|на і б'ї|гом до|дому // не по|казуїус' / шоб не по|бачиў / проз
в'ікно тако загл'а|ну / колише / да йа і зноў би|гом на цеї хм'їл' /
т|рудно бу|ло //

А на базар куди Ви ходили?

Ї володарск / ілі на турчинку / набе|реш ку|ш'іл' чо|го
там'інка / п'йишки аж на турчинку хо|дили // с'іл' куп'йат' / не
бу|ло ни сол'і / не бу|ло ни х'л'іба не бу|ло ни|чого /

Бабцю Олю, мабуть, нелегко було підіймать дітей без чоловіка?

о // т'рудно бу|ло / не бу|ло шо |йісти / да на турчинку хо|дили //
набе|реш ку|ш'іл' шо |там'інка от / то ш|чаўл'у нар|веш / то шо
та|ке да не"сеш / да прода|си ш|чоб бу|ло ста|кан хоч |сол'і ку|пит'
чи шо та|ке / чи йа|когос' пирош|ка |д'іт'ам // т'рудно бу|ло //

У кожному селі люди мають свої прізвиська, але в більшості випадків до них міцно прикріпилися прізвиська. Чи є місце такому факту у вашому селі?

|йест' рома|ни / ко|лис' / ка|зали на нас / о / наш д'ід з|ваўс'а
ро|ман да ка|зали і на |бат'ка ро|мани / і ўсе на нас ро|манов'і |д'іти
// і кл'іш'ч'і / д'ід буў кл'ішч' / та|кіі ни|зен'кіі // а за шчо на |його
ка|зали кл'ішч' то ми не з|найемо |оно // вин йак уби|рец'а за |кого /
то |кажут' кл'ішч' уп'йаўс'а // шкар|дипка сте|пан ко|лис' буў //
шкар|дипки ка|зали на йіх //

А чого?

та|ке йа з|найу / |видумаў та|ке буў // і кл'іш'ч'і / і три|б'і та|к'і
бу|ли |хо|дили по гри|б'і / да наб'рали ба|гац'ко д'ід гри|б'іў / о / да
проз|вали йо|го д'ід гри|б'ко // грома|ни / ну по |вул'ічному грома|ни /
хом|ки / а чо|го йіх / бо це ўже |дал'і од нас т'рошки / д'ід хо|ма
з|ваўс'а / шкар|дипки //

Село Зубринка

Ткаченко Ганна Павлівна – 1911 р.н.

[до |пенс'ійі йа ро|била на |хверм'і / д|вац'ат' |рок'іў ро|била /
|важко ка|н'ешно бу|ло / ўруч'ну до|йіли пет|нац'ат' ко|р'іў / |пасли
|через ден' // а ден' / на д|руги ден' йак не па|сеш / во|зили куку|рузу
та|ка ва|лика куку|руза ви|сока / |зараз та|коі не майе / йак ко|лис'
// о // п'іўто|ра чоло|вйека / це на виз вез|ти і ко|р'іў году|вати //
|важко бу|ло ка|н'ешно / йа про|мучилас' ўс'у жиз' // бу|ла ма|лоіу
нас у с'ім'ій бу|ло |в'іс'ім душ д'і|теі / йа і шче од|на сест|ра / дв'і
сест|ри / а то са|м'і х'лопц'і бу|ли // ме|н'і с'ім |рок'іў бу|ло / мо|йі
сест|р'і чо|тири / а шче о|дин ос|таўс'а в'ід гру|д'і / то |мати ў нас
по|мерла / ме|не із сест|роіу од|а|ли ў |наїми / а ўже ма|лен'кого
ц'ого |бат'ко |виг'ад'іў у |пазус'і в'ін но|сиў / ў |арм'ііу о|д:аў // і йа

з | семи | рок'іу | пасла | гус'і / ў не | ч'і па | лила со | ломойу // на с | тул'чик
 | вил'езу / с | тану і | па | л'у / | йісти ва | ру // і | цейе / | важко бу | ло
 ка | н'еіно ко | лис' | жити // це так | мучилас'а | йа / бо т | реба бу | ло
 | йакос' / бат'ко сам не про | кормит' нас у | с'іх // і од'а | гат' т | реба / і
 обу | ват' т | реба / ну і при | ц'іх ба | гатих подро | с | ла | йа вер | нулас' до
 | бат'ка // по ма | гат' | йо | му / хо | дила ў | на | ймі | то | же / кар | топ | л'у
 ўде | н' ко | пали за пет | над | ц'ат' ко | п'і | йок // а шо за тих пет | над | ц'ат'
 ко | п'і | йок | купиш ко | лис' / так | йак | заре // | точно та | ких | самих
 пет | на | ц'ат' ко | п'і | йок // | заре ден' | сонце с | ходит' і за | ходит'
 ко | пайем кар | топ | л'у // а | чут' с | танеш од | их | нут' / х | лопі | цо | го
 ба | гато с' | в'ішчут' бо си | д'ат' у хо | ло | дочку на гар | мошку г | райут' і
 ре | гочут' / | йак ми ко | пайемо // о // а | году | вали | йак // на | врат'
 кар | топ | л'і з луш | пинами пос | та | ў | л'ат' | деко на сто | л'е / на | сип'ут' /
 борш | чу та | кого на | врат' / | шчо не | мона | йо | го | | йести / а х | л'іба
 напе | чут' / | шчо | зара | з со | бака не | йіў би / спе | ц'і | ал'но нам ро | бочим //
 і ў | се утве | рж' дайут' | заре / шо во | ни бу | ли хаз'айі // а хто | ж на | йіх
 ро | биў / на тих хаз'айіў // ўс'і ми ро | били / | бидн'і / а во | ни хаз'айі
 бу | ли // так | йак | зара | о | с'о / хто ба | гатіі то ха | з'айін / а з | чо | го в'ін
 бо | гатіі / | | чесним тру | дом не за ба | га | т'і | йеш / | йак би ти не
 ста | ра | ўс'а / | | чесним тру | дом / це та | к'і во | ру | йут' / об | кра | дайут' /
 об | ма | н'у | йут' / о | | це | тийі ба | гат'і | йі хаз'айі // | зара | з | то | же | ка | жут'
 | йа ха | з'айін // | йа з | на | йу | йа ў | же ў ко | л' | госп'і про | жи | ла з | на | йу / | хто
 ха | з'айін | хто не ха | з'айін // ну так | мучи | лас'а | жи | ли / ну а по | том
 | то | же пр'іш | ла до од | ного | пше | ни | ц'у по | лот' // до ба | гато | го // то
 при | несла | йо | го | | д'е | ў | чина | | йісти нам / п | ра | ўда ў | же | ї ва | реник'іу | нам
 при | несла // то | йак | хто ко | ли да | | йе | | йісти // да | к | ки | нула нам ту | ди /
 | йак со | бакам / ми зби | ра | йемо | йі | мо | т'і ва | реники // о | | це та | ка
 | | житка нам бу | ла // | зара | робл'ат' | ц'у | са | му ў | лас | ност' і | ц'іх | са | мих
 ку | рку | л'іў / а | йак ко | л' | госп нас | та | ў / то ми | т'і | ки с | в'іту по | ба | чили //
 ка | н'еіно з | ра | зу не хо | т'і | ли | їти ў ко | л' | госп / бо не з | на | ли | шчо | це
 та | ке ко | л' | госп // бо | йалис'а / то | ж | це ос | тан'у ко | рову о | д'ат' у
 ко | л' | госп / а шо ти сам | бу | деш | | йісти / та | к'е бу | ло // а і хош би
 пош | ли ў ко | л' | госп / | л'уди про | жи | ли при | б | ре | жн'е | ву | л'уди бу | ли ўс'і
 | р'і | ўн'і / хоч ро | биш' / то за | робиш' / і | купиш / а | зарез / не | ма не | де
 не | чо | го // і ро | боти не | ма | | д'іти си | д'ат' без ро | боти // шо | ж | це
 | ка | жут' | зем | л'у бе | ри / шо | ж | | цейу зем | л'у / он | па | ру | со | тих
 ш'іс | де | с'ат да по | гек | та | ру то не | мона об | ро | бит' | йі | і / | хо | деш
 п'ла | чеш / | шчо | б то | б'і | хтос' | йі | і / а с | к'і | ки т' | реба за | пла | тит' / | шчо | б
 | йі | і об | ро | бит' / то | ї зем | л'а не т' | реба // а зро | били б | л'уд'ам так | йак
 за | б' | ре | жн'е | ва / пост'ро | йі | ли б | квар | т'і | ри дво | хпо | вер | хов'і
 тр'о | хпо | вер | хов'і з | цим / ў | | селас | шчо | б | л'уди | вос'ем ча | со | ў од | ро | били

/мог|ли од:и|хат' не буд' ро|били // не дер|жали б|ц'ого ха|з'аїства /
 ко|рови / с|вин'і / одро|биў би |вос'ім ча|соў од:и|хаї / с|в'іту по|бач /
 х'і|ба |зараз та|к'і ро|зумн'і |л'уди не |мона та|кого зро|бит' / шчо б
 і се|ло дих|нуло городс'|ким жит' т'ам / ў мага|зинах шчо б моло|ко
 бу|ло / м'н'асо / а так па|хаї ту |земл'у / ко|му во|на т'реба та
 зем'л'а / |луч:е з |голоду ўми|раї // |заре не інт'е|р'есно |жит' на
 с|в'іт'і // треба ме|н'і шче по|бачит' цих курку|л'іў / по|бачит' шчо
 на|зад вер|тайуц':а // п|расти |будеш с'і|дат' / бо ж не|ма за шо
 ку|пит' // ко|лис' хош' ше т'рохи пла|тили / |посл'е вої|ни ше т'рохи
 да|вали / а це во:б'ше не|маїе н'і|де н'і|чого // си|диш ждеиш / не
 х'л'іба не|ма за шо ку|пит' / не|чого / а |буде ў|ласност' / та|кого не
 |буде / йак кол|госпи бу|ли / ў кол|госпах на гек|тару |сорок
 цент|нер'іў а то ї по ш'ісде|с'ат цент|нер'іў зер'на ро|дило / а
 ко|лис' ў хаз'айіў по с'ім |саме |б'іл'ше // ц'ого не |буде бо агро|номи
 ў|с'ак'і з|найут' х'ім'і|кати ў|нос'ат' і |дуже ўрожайе ве|лик'і бу|ли
 // а шо ж |зараз йак ми |с'ієм |с'ієм / а та пше|ниц'а не |родит' //
 шо ж ти |будеш |йісти // а кол|госпи йест' сви|тоїе |д'ело / і хаї би
 во|ни бу|ли / і допомаг|ла дер|жава / і йак ос'о за б'р'ежн'ева бу|ло /
 йак |добре бу|ло / ну шо ж |можна ска|зат' / ўже жит' не |хочу за
 та|койу |жизн'у / ўже |луч:е ў|мерти / чим оце ў та|кому с|в'іт'і
 жит' / шче |хуже стайе йак за па|н'іў бу|ло // хто сил'н'іиш / тої
 жи|ве / а хто спо|коїні та|кії / н'іде йо|му не повер|нис' / н'і|чого
 не ўда|йеца // а во|ни ба|рут' / йім і ў|лади не|ма / і ў|ласт'і над |йіми
 не|маїе / і йіх не по|садили і н'і|чого // це |йіхн'а ўласт' у ру|ках // а
 |б'едні шос' чут' ук|раў / ўс'о / ўже йо|го ў т'ур|му / і |зара так // шо
 ж з|робиш // оце та|ке жи|т'а // о|це шо на |пенс'ію до прожи|ла
 т'рохи да|вали // а |зараз на с|тарост' не|ма за шо |даже
 ком'ф'ету ку|пит' // ос' та|ке жи|т'а]

ТВОРЧІ РОБОТИ УЧАСНИКІВ ПРОЕКТУ «ЄДНІСТЬ У РІЗНОМАНІТНОСТІ. ПОЛІЩУКИ»

*Проект «Єдність у різноманітності. Поліщуки»
Есе учениці 11 класу Суходольської ЗОШ
Володимир-Волинського району Волинської області
Гнатюк Світлани*

Літні канікули... Телефонний дзвінок. Голос у слухавці: «Ви є учасником проекту». І закрутилося...

Житомирська область... місто Коростень – місто більш ніж із тисячолітньою історією. Іскоростень – місто, яке було спалене княгинею Ольгою і яке відродилося з попелу, мов птах. Екскурсія Древлянським парком. Ти відчуваєш, як починаєш захоплюватися красою природних ландшафтів, річкою Уж, величезним камінням, купальнями княгині Ольги та веселкою, яка мережить твій зір на каньйонах річки й навіть у самому фонтані. Тебе, як гостю, зустрічає сам древлянський князь Мал. Перебуваючи на найвищому пагорбі, він обдивляється свої володіння, запрошує до себе... І перед тобою відкривається панорама Іскоростеської волості. Наукова конференція. Чуєш:

- *Здрастуйте, дорогі учаснікі проекту..., - ось і відчинилися двері в Поліську тайну, у мелос поліщуків.*

От Бегуня до Селезовкі, як тим бегунцям, потрапити швидко, бо манить звук пєсні й потріскування полєн у пєчє. Баба Вольга чекає гостей, давно чекає, ще з п'ятої години ранку чекає. Утром натопіла пєч (вельми нужну вєщь в хаті, бо в йой варілі єсті, і на йой діті віросталі), приготувала повєн стіл наїдків: пудколodka, капуста печена, слойк компоту з брушніци, варєння з солодкі, дикий мєд (бо зять – селєзівський бортник), шкварка і пудмазка, яка чекає охочих попрацювати біля пєчі та напєкті млінцов. Усі смакують, а тут баба Вольга показує рушнікі, які вишивала сама, вихваляється картошкою, що велика вродила, і Бог допоміг зібрати врожай.

– Прієжайте, любіє діті, усіх нагодую, засповаю, та й то давлєніє прожєну!

А далі тут чути звук матьорого та щенят, а що ж там далі у Полєському лєсі? Усі підняли носи і вслухаємось, як тяжко мислять свою думу кургани, як птахи знову просять у зозульки, щоб та полетіла до Бога і взяла ключі від вирію, як спокійно миє берег річка, а

бобри будують *воздушину*... Дивись, лісові соснові просіки покриває ягель, а на болоті поселилася *росичка*.

Ой, а хто це ось там у *стрішках вбраних, із пацьорками та наушніцями, у новуї спудниці та запасци*, з короваєм у руках? Та це ж дві куми! Вони все знають, що діється в Бовсунах. Заведуть тебе до бовсунівських бабусь, проте ти їх і сам почуєш. Такий уже в них спів – сильний, проникливий, чуттєвий, колоритний, автентичний... Вони *«всю ночку не спали, все ворота поодчиняли»*, бо гостей чекали. І ще одне знайомство з душею аматорського колективу, з життєдайним джерелом усього села, з берегинею історії свого краю та продовжувачем національних традицій та обрядів, ангелом-охоронцем Лугинівських тайн.

– *Марійка, просто Марійка називайте мене*, - говорить Марія Карповець-Бовсунівська. Пані Марія дозволила сісти за свій ткацький верстат, за яким ще ткала її мама (Марія Іполитівна), а тепер і вона навчає охочих. Гарно навчає: ниточки переберіть, човник пустіть, підніміть бердо та лядою прибийте, та так прибийте, щоб ниточки щільно лягли, а тепер переступіть поножі... Ось готовий і *кілімок*, і *радюжка*, і одна з моїх мрій здійснилася: я спробувала ткати! *Желаю* Вам здоров'я, Маріє Олександрівно, і нехай Вашій енергії не буде меж.

Ген там із пагорбів села Діброва, що на Лугинщині, збігаються до *палатки*, яка прикрашена іконою, дібровичани. За якусь мить зійшлося все село. Озирнися, бачиш: тебе гостинно зустрічають Ніна та її *чоловік* Микола з хлібом-сіллю, радо ведуть до шалаша. Бабусі зі слізьми на очах промовляють: *«Зозульки нашіє прілетели до нас, як ми вас ждали»*. І чекали-таки, бо приготували повен стіл унікальних поліських наїдків. Тут вареники з маком та *сушкою* з груш, вареники з сиром, і ті ж *млінци*, і *гуркі*, і гарбузова каша, і борщ, і деруни, і *маца*... І чути зусібч:

– *Кому ше? Хто ше жєлає? Якїє ж ми радіє, шо ві прїєхали...*

А в серці такий щем, бо ти вже знаєш, що зникає те село.

Полісся – чарівливий край, край, моїх пращурів, частинки великого етносу, який славиться щирістю, гостинністю, щедрими на любов, неперевершеною природою, автентичним співом та говіркою. Це неначе якась машина часу, яка переносить тебе в минуле, з якого все починалося...

Спасібо тобі, моє Полєссє, за цю мандрівку!

*Проект «Єдність у різноманітності. Поліщуки»
Есе учня 11 класу Часовоярської загальноосвітньої
школи I – III ступенів №15
Бахмутської районної ради Донецької області
Сітькова І. М.*

Стежками Поліської Атлантиди

Дорога і дорога лежить за гарбузами.
І хтось до когось їде тим шляхом золотим.
Остання в світі казка сидить під образами.
Навшпиньки виглядають жоржини через тин...
Л. Костенко

Ви колись бачили, як народжується сонце? Воно з'являється на світ із бабиної печі, кругле й запашне.

Баба Ольга (точніше, як говорять у Бігуні, Вольга – і від того це ім'я набуває особливого звучання й теж стає наче круглим і сонячним) розкладає вогонь:

- *Коб зранку... Штук полень восьм кінут до печі, то знаєть, як горіт задобре.*

Тріщать березові дрова. Розгорається полум'я в серці Поліської Атлантиди.

- Чому Атлантиди? – спитаєте ви.

Полісся сьогодні розчиняється в пушах і нетрях, і колись тільки берези та сосни наспівуватимуть старі (можливо, ще древлянські) пісні, проте жодній людині годі буде той спів зрозуміти.

Чи втратить від того наша мова? Є ж літературні норми, яких ми так прагнемо дотримуватися? Мені здається, що норма – то тіло, тоді як діалект, говірка – це душа. А чого варте перше без другого?

Маленька бабина хата – своєрідна машина часу, який, здається, тут зупинився, згорнувся клубочком і спить на домотканих *радюжках*, м'яких подушках, вишитих невсипущими руками господині.

На столі – скатертина-самобранка. На ній де не взялися *журафіна*, *брушніци*, *чорнична вареня*, *пудколотка* (напевне, від слова колотити?), шкварки (сюди б Котляревського, аби описав усе до ладу). Не інакше, як баба Вольга знає якісь чари.

- *Тьотко, якого году сковорода у Вас?*

- *Як я сюди пішла у замуж...*

- *У нас тоже, матір розказувала, сковорода ще бабіна-бабіна, бо на теперешніх сковородах такіє млінце не получаюцца.*

Коли баба Вольга прийшла замуж у чоловікову хату, стала в ній дванадцятою. Чи легко було чотирьом поколінням уживатися разом? Є чого повчитися нам, сьогоднішнім, адже родина – мікромодель суспільства: кожна людина неповторна, як неповторним є кожен регіон України, проте всі ми однієї матері діти.

*Ох, казали люде-сусіди,
Що ж до мене мили приїде.
Я його ждала, всю ночку не спала,
Все ворота поодчиняла, –*

це вже співають «Бовсунівські бабусі» – мудрі Деметри поліської землі.

Хтозна, чи не таких пісень виводила княгиня Ольга (і знову це ім'я, і думка: Ольга чи Вольга?), виглядаючи Ігоря з походу. А може, на весіллі Малуші лунало про голуба та голубку?

А пізніше підріс у неї син Володимир, що хрестив Русь. От тільки чи не втратили ми за тим щось своє, неповторне, Дажбоже?

Розмірено постукує ткацький верстат. Нитка за ниткою твориться неповторний візерунок поліської *радюжки*. Тільки сьогодні це вже раритет, релікт, якщо хочете. Килимарство йде в небуття.

Зотліють колись килими, розсиплеться на порох верстат, замовкне веретено... А що буде з народною піснею, легендами й переказами, яких у поліщуків, наче грибів в осінньому лісі? Невже розкотяться слова між трав, мов намистинки? Тоді ніхто їх не зможе зібрати...

Та й самі мешканці древнього лісового краю подібні до намистинок. У селі Діброві лишилося не більше двадцяти жителів. Правда, його уродженці з'їжджаються щоліта, аби не розірвався разочок *пацюрков*, аби впевнитися: рід поліщуків таки живе.

Щоб не згасло полум'я в серці Поліської Атлантиди, аби піч родила щодня гаряче, запашне сонце, аби співали тут солов'ї, не даймо замулитися рідним мовним джерелам! Бо що тіло без душі?

Проект «Єдність у різноманітності. Поліщуки»

Есе учениці 10 класу Калуського ліцею № 10

Івано-Франківської області

Федорів Аліни

Сховок національної ідентичності

Полісся! Край сонця, хліба й безмежних лісових просторів. Саме таким цей край увійшов у моє серце. Невимовно приємно було стати частиною поліської душі, пізнати нові звичаї та традиції. Завжди цікаво дізнаватися про щось нове, а особливо, якщо це стосується рідної неньки України. Адже пізнання – це завжди внутрішнє розширення й збагачення.

На три дні до прекрасного Полісся з'їхалися представники різних регіонів України, узявши із собою власний досвід української ідентичності та бажання розпросторитись.

Учасники проекту, наче п'ятнадцять шматочків-скелець, склались в одну мозаїку. Навпроти сонця крізь неї, просвічуючись, проявлялась наша з'єднана розмаїтість. А коли дивитися разом із сонцем в один бік, вітраж ставав дзеркалом, у якому ми пізнавали спільних предків, де оживали сторінки нашої спільної історії, розквітали перемоги й никли тьманим туманом поразки, зазвучали дзвінок наші пісні, загомоніла щебетом наша багата дітками-говірками мова. І це не було химерне сплетіння барв і звуків. Нашому внутрішньому зору відкривався заташений код українства. І так доладно моє скельце припасовувалось до інших, що враз прийшло усвідомлення: ми необхідні одне одному для сили, для величі, для краси. Поліський край – місце, де ми всі змогли перетнутися, де час зупинився, де до щему в серці відізналися суголоссям багатозвучна українська мова, де образ на покутті – це не лише фраза із книг, де, смакуючи млинці з печі, усвідомлюєш ціну хліба для українців усіх куточків. І без цієї мандрівки ми не змогли б іти в майбутнє впевнено. Адже знаємо тепер, куди рухатись, не зрікаючись цінностей наших предків, а, навпаки, збагатившись ними, визначати успішну траєкторію України поряд з іншими європейськими країнами.

За останні кілька століть нас занадто часто намагалися переконати, що українське – низьке, маргінальне, немодне, некруте й таке, чого потрібно соромитися, ніяковіти від сказаного діалектного слова бабусі, а на її натруджені некресиві руки краще не дивитись. А я тепер усвідомлюю, що перед нею слід уклонитись і ті руки цілувати. Бо Україна збереглася в історичному коловороті й убереглася від наруги

не в столичних кабінетах, а в таких віддалених селах як поліські Селезівка, Бовсуни, Діброва, Вигів та Бігунь. Саме тут у сховку дрімає національна ідентичність. І пережила вона лихоліття в тій не відомій для широкого загалу поліській пісні, у тій колоритній говірці й у тому неповторно смачному хлібі, що їх не полишили готувати невтомні руки наших бабусь.

Благодать замислу проекту підсвічувало сонце, яке не залишало учасників на поліських стежках. Тому якщо в інший день ми побачили б дрімучі ліси, то сьогодні вони набули чарівності й казковості.

Зустрівши жителів Полісся, у їхніх очах ми побачили віддану любов до власного краю. І справді, тут є що любити й чим дорожити. Тут є прекрасна природа, яка зачаровує та милує око. Тут є люди, надзвичайно щирі, чуйні та добрі, які прийняли нас, наче своїх дітей, – з теплом та довірою.

У нас у Галичині свої традиції, звичаї та говірка. Цікаво і якимось дивно, що за декілька сотень кілометрів живуть ті самі українці, але водночас особливі. Поліська говірка неповторна, яку не порівняти з іншими діалектами. Цікаво було серед знайомих слів вловлювати ті, які раніше не чула або й чула, але з іншим наголошуванням. Відтепер, приїхавши на Полісся, я знатиму, як говорити, щоб мене прийняли за «свою». Думаю, що після цієї експедиції буду навідуватись туди частіше, адже відчуваю: так багато граней Полісся ще не пізнані мною.

Гадаю, кожен українець мріє про мандрівки, насамперед подорожі в далекі країни Європи, Азії та Америки, але, як на мене, у кожного з нас зовсім поряд є незліченна кількість неймовірно красивих місць нашої рідної землі, які потрібно відвідати. Серед них і прекрасне, сонячне, смачне, звучне, лісисте, багате історією Полісся.

*Проект «Єдність у різноманітності. Поліщуки»
Есе учениці 11 класу Кам'янець-Подільського ліцею
Тетяни Пристай*

Бог дав шанс моїй Україні стати центром чи не найцивілізованішої частини світу. Ми сьогодні спостерігаємо, як сучасна Європа хоча й має безліч історичних пам'яток, однак її культура, як на мене, нагадує трафаретно-клішовану картину. Люди постіндустріальних країн утрачають своє індивідуальне обличчя в гонитві за прогресом, шукаючи швидший, комфортніший спосіб підняття рівня життя і хоч-не-хоч, а стають ненаситними споживачами, жертвами суспільної думки, моди та жаги до збагачення. У Європі є безліч переваг, проте ритм життя занадто швидкий, шалений і не дає людині як особистості зрозуміти сенс усього, що вона колись переживала, заглибитися в саму себе, щоб зрозуміти, ким ти є. І скільки б не ходила, не шукала – немає Україні замітника. Бо все тут просякло спогадами, бо й вони є новою, написаною власноручно історією, а кожен українець є буквою в літописі сучасності нашої держави.

Україна – мальовничий край із багатою історією. Вона поділяється на області та регіони, кожен з яких є по-своєму цікавим та унікальним. Дечим вони схожі, а дечим відрізняються. Ось і Полісся зуміло мене приємно вразити. Це край сонця, край хліба й безмежних просторів, які простягаються на сотні миль так, що коли їдеш уздовж шосе, то здається, ніби поля й ліси зливаються в один хор із кольорів. Вони пахнуть хлібом, пухкою зораною землею, умитою дощами, полином і чебрецем, вогнищами при дорозі, димом, що кужелем розмотує білі нитки над видолінками, цвітом гречки й першими вересневими заморозками.

Один із найархаїчніших регіонів Слов'янщини несе в собі справжнє народне надбання, представлене віковими традиціями, фольклором та, звісно, своїм діалектом.

Здавалося, чим може зачарувати поліська пісня, адже пісні, перефразовуючи сучасний фразеологізм, вони і на Поділлі пісні. Та ні, цей край таки має чим здивувати, особливо різноголоссям і ритмом співу, а ще – жанровими особливостями. Літературознавці, за вже усталеною традицією, поділяють календарно-обрядові пісні на три цикли за порами року, залишаючи осторонь осінній, мовляв, такого циклу взагалі немає. Та Полісся виходить за ці рамки: поліщуки не погодилися з такою несправедливістю стосовно золотої пори року й ще з діда-прадіда створили свій четвертий цикл – осінній, у піснях

якого прославляли жовто-багрянку красуню, а самі пісні називали *госенями*.

Кожен регіон України має свою єдину й неповторну говірку. Але діалект Полісся – це щось неймовірне. Він не схожий ні на жоден інший: мова поліщуків може бути як м'якою-м'якою (бо ж чи не в кожному слові натрапляєш на йотовані), так і владною, коли навіть у дієслівних формах не почуєш м'якого приголосного (схоже, з м'яким знаком їм не по дорозі).

Не менше вас здивує лексика поліщуків. Так, ви зрозумієте, що *дохтор* – це лікар, *гиндик* – це індик, а спробуйте тепер здогадатися, яку дію виконує поліщук, коли *чикиндує* або має намір *обамбурити*. Виявляється, кульгаючи, він хоче ошелешити ударом! І яка в нього тоді *муса* (лице), і чи *мніго* (багато) стежок, щоб можна було втекти в рідне село від *хлопаков* (хлопців) із сусіднього села? Справді, незвичні, але водночас такі колоритні слова. Так, нам не зовсім зрозумілі не те що слова – цілі речення поліщуків, і деколи хочеться взяти до рук телефон, щоб увійти в гугл-перекладач, як мозок тієї ж миті зупиняє: «Це ж діалект!...». Але, дивлячись на привітні обличчя поліщуків, розумієш, що тобі тут раді й завжди готові прийняти ще раз.

Подорожуючи Поліссям, ми зустрічали багато нових і цікавих людей, знайомилися з їхніми звичаями та культурою, дізнавалися для себе щось нове, я б сказала, магічно-загадкове, яке не хотіло відпускати. Але було дещо таке, що ми зрозуміли відразу, як тільки ступили на древлянську землю: незважаючи на відмінності в мові, ми всі по духу залишаємося українцями, і це те, що нас, слава Богу, об'єднує.

Казка Полісся

Ця дивна мелодія соснового бору. Його волохаті лапи огорнули теплим синьо-зеленим туманом... Так глибоко дихається. Груді наповнені солодко-терпким ароматом соснової глици. Над головою гойдаються старі сосни, риплять сумно стовбури, снують свою казку, давню-давнію, довгу-довгу, цікаву-прецікаву... Це Полісся. Це його казка, розказана його мовою, українською, але поліською.

Я опинилася в цій казці несподівано. Автобус швидко мчав трасою, за вікном мерехтіли поля, хати, ярки, видолінки – усе такі знайомі й близькі серцю пейзажі. Якихось кілька годин – і я в Коростені, столиці древлян, сама як древлянка, бачу князя Мала, княгиню Ольгу, Малушу, яка за руку тримає маленького Володимира, проходжу повз дерев'яні укріплення стародавнього міста Іскоростеня. Я опинилася в іншому світі, в іншому вимірі, де панує дух старовини, де скрізь розлитий спокій, де не відчуваєш плину часу. Я на Поліссі!

У мандрівку селами виїжджали зранку: дорога неблизька, від села до села до 40 км. Мета – вивчення поліського діалекту, місцевих традицій і звичаїв. Нас багато, майже вся Україна представлена. Місцеві бабусі дивуються: «То це ви з усієї України до нас приїхали?». – «Так, бабусі, з усієї». Приймають нас так тепло, гостинно, як рідних. Такі щирі обличчя в цих простих поліських бабусь. І знову відчуття казки: я в задзеркаллі? Я вперше в такому селі, у такій дерев'яній хаті-мазанці, я, абсолютно міська жителька, стою зараз на тканому вручну килимі, серед вишиваних рушників біля справжньої української печі. Бабуся Вольга пропонує сісти на лежанку: там тепліше. А сама хвилюється, буде навчати нас пекти поліські млинці: *«Печ сьогодні топіцца с п'яті часов. Гарача! То що вам показувать? Млінце? Ну шо ж... Розбиваємо яйця, солі дюбочкі, сахару трошкі, деревяною ложечкою мешаєм. Молоко кісле, мукі насяєла вчора, щоб була готова. Мешаєм. Отакіє млінце. Отако трошечки покачат-потелєпат. Соді трошкі, щоб погасила в молоце кислоти. Щас будєм пекті»*. Бабуся приготувала дивовижні поліські страви, які я куштувала вперше. Це не лише печені (не смажені, як у нас) млинці, а й печена капуста, тушковані гриби, чорничне варення, шкварки. Смачно неймовірно. Дякуємо бабусі Вользі, а вона вже пісню заводить. По хаті розливається поліська пісня, бере в полон, веде за собою. Хочеться підспівати. Але ж говірка. Не впораюсь. До бабусі

Вольги приєднується сусідка, і знову лине вже нова історія цього величного українського народу – поліщуків, які вільні були споконвіку, навіть панщини не знали. А бабуся не вгаває, несе показати, яка цього року картопля вродила – більша за долоню.

– Прощайте, бабусю, лишайтесь щасливі й здорові.

Наша подорож нагадує мені клубок теплих вовняних ниток: я весь час намотую й намотую то нову історію, то нову пісню, нові знайомства, нові поліські слова.

Мандрівка триває. Село Бігунь вразило красивою легендою про закохану молоду пару та червонокнижну рослину, яка росте в Україні тільки на Поліссі – азалію понтійську. Село Бовсуни Лугинського району – своїми чарівними піснями. У цьому селі найпопулярніше прізвище Бовсуновські (Бовсунівські). Недарма воно має таку назву. Народний хор «Бовсунівські бабусі» відомий на всю Україну. Найстарший учасник колективу Надії Шваб 88 років, Галині Боровській – 79, солістці Марії Бовсунівській – 81 рік. А бабусі співають. Незважаючи на поважний вік, вони веселі й життєрадісні, натхненні й оптимістичні. Їхні пісні – це їхнє життя, це молодість, турботи й надії, сподівання, віра в майбутнє. Так, вони берегині поліської історії, звичаїв і традицій, поліської говірки. Вони шанують пам'ять своїх предків і саме так, у піснях, намагаються її зберегти.

Полісся – незвідана Україна, яку треба відкривати. Основна його окраса – люди: надзвичайно талановиті, гостинні, щирі й щедрі. Полісся всіх нас об'єднало. І не лише нас – усю Україну. Ми відчули себе єдиним цілим, хоч були з різних регіонів країни, кольоровими намистинами на разку українського намиста. Ми були щасливі, що долучилися до пізнання такої чудової поліської казки – то розказаної, то співаної, то вишитої... Ми відчули, що ми всі різні й водночас такі однакові – ми українці. І нас єднає не лише територія, історія, мова. Щось значно більше, глибше, важливіше. Це духовна спорідненість, внутрішнє відчуття належності до великої прекрасної спільноти – українського народу.

Пора прощатися, але так не хочеться. Я знайшла нових друзів, я так багато пізнала нового й цікавого. А ще, шановні керівники проекту, я щиро вдячна вам за цю прочитану мною поліську казку. І з великим задоволенням прочитала б ще й інші... Україна така велика!..

Проект «Єдність у різноманітності. Поліщуки»

*Есе учениці 11-А класу КЗ «Навчально-виховне
об'єднання №6 «Спеціалізована ЗОШ I-III ст.,
центр естетичного виховання» м. Кропивницький
Лінчевської Валерії*

Полесся – історико-етнографічна область, природно-етнографічний край, часть колишньої воччини слов'ян, давня етноконтактна зона.

З авторитетной думкой Вікіпедії сперечацца важко, але мона. Спочатку настройте все органи чуттів.

Яркіє огонькі весело скачут кругом млінцов, туолько заставлених у печ. У «вишитої» хаті повно незнайомцов. Усе вони тут, щоб дівіцца незведане, старовинне действо, але нехто й не здогадуєцца, шо й саміє сталі центром вніманія месних. Полещукі ждали нас, щоб поделіцца, шо гасне Краса і чарі переплеліса в голоссе, як порвание воровки (пацьорки) розлетеліса в куткі, спльовші мілу вуху песню ...

Уявет: непролазніє леси, десь далеко голосно завів вовкулака, в непряметне озеро з грохотом нирнула русавка, а вісоко в небі зузуля спешит повернут Богу ключ од Теплих Крайов ... Калейдоскоп незрозумелих понять, якіє нужно читат душой, а не очіма.

Полесся – удівительний край, будто рабенька радюжка розстілаєцца на повночі України. Природа, в якій вольно гуляє народна фантазія. Душа, шо наліта мелосом етнічноє говоркі і стіхаючой песні...

Проект «Єдність у різноманітності. Поліщуки»

Есе учениці 10 класу

Миколаївського економічного ліцею № 2

Гаврилової Юлії

Україна на весь світ відома своїми звичаями, традиціями, багатою культурою, талановитим та гостинним народом. Окрему славу здобула українська народна пісня та мова наша солов'їна .

Кожен регіон України – це як країна в країні зі своїми звичаями, традиціями та культурою загалом. Я була в декількох регіонах моєї Батьківщини, але найсвіжішим у пам'яті є Поліський край.

Тому й хочу розповісти про своє занурення в культуру та побут, звичаї, природу, історію та мову Полісся.

Моє знайомство з Поліссям почалось із міста Коростень, де я побувала на конференції, під час якої усім присутнім розповіли про віру поліщуків у міфічних істот. Мова йшла про мавок, русалок, домовиків, чугайстерів, лісовиків. Ця розповідь з елементами казки справила на мене враження, що я нібито потрапила в якусь фантастичну країну.

Але справжня поліська казка, як виявилось, тут лише починалась. Далі ми потрапили до села Бігунь. У цій місцевості до себе в гості чекала дуже щира та гостинна домівка бабусі, яка нас навчила пекти млинці з кислого молока у справжній та водночас такій казковій печі. Я була приємно здивована тим, скільки талантів має ця бабуся, крім кулінарного. Увесь її будинок був прикрашений виробами її власної ручної роботи . На стінах були килими чорного кольору з яскравою вишивкою у вигляді величезних червоних, блакитних, помаранчевих, білих квітів та зеленого листя. Увесь дім був прикрашений вишитими рушниками, вони виглядали такими ніжними та одночасно несли в собі глибокий зміст, але той зміст не писаний, а був вишитий умілими руками господині у вигляді різноманітних орнаментів. Та це ще не всі таланти бабусі. Адже вона разом із своєю подругою дуже гарно співають веселі українські народні пісні.

Подякувавши бабусям із села Бігунь, ми рушили далі казковими поліськими шляхами, а я все думала, чи зустрінемо ми хоч якусь міфічну істоту. Таки зустріли цікаву істоту, може не зовсім міфічну, може й не зустріли, а самі в неї ненадовго перетворились. Цікаво? Та добре, розповім! Приїхали ми в заповідник аж на самий кордон з Білоруссю. Тут почалась справжня «магія» – не працювали навіть мобільні телефони. Крім гарної поліської природи ми там бачили величезні мурашники та перетворились на вовкулак. Адже наш гід

розповів нам цікаву історію про них та запропонував завити по-вовчи, цим самим, згідно з віруваннями поліщуків, люди звільняються від певних проблем у житті. То вили ми дуже дружно і дуже голосно, ніби дійсно перетворились на вовкулак.

Далі за нашим планом було село Бовсуни. Там ми потрапили на незвичайний концерт, під час якого своїми талантами нас дивували бовсунівські бабусі. Усі бабусі були одягнені в сорочки, які вони вишивали, коли ще були дівчатами. Вони співали гарні українські пісні. Родзинкою цього концерту були виступи двох кумок, які у перервах між виконанням пісень співочих бабусь виходили на сцену задля того, щоб розіграти цікаву та смішну сценку, розповісти щось веселе. Саме під час їх виступів особисто я й почерпнула дуже багато нових для мене слів поліської говірки, я навіть встигла їх записати : *гурки* (огірки), *жовтяки* (перезрілі огірки), *паральос* (гаманець), *лавка* (магазин), *лопавка* (мухобійка), *камешиник* (скриня для зберігання різних речей). Ці та інші слова мені здались такими незвичними, а може, й зовсім архаїчними. Але ні! Вони існують, поліщуки їх активно вживають. Мова у них, ніби пісня – легка, мелодійна .

У Бовсунівській школі нас познайомили з досить давнім ремеслом – з ткацтвом. Показали спеціальний станок та розповіли, як за ним працювати. Дехто з гостей навіть спробував. Це дійство мені теж чомусь нагадало казку.

На жаль, як і все хороше, подоріж до казкового Полісся пройшла захоплююче й закінчилась дуже швидко, але в пам'яті залишиться назавжди! Ніколи не забуду поліські говірки, смак поліських дерунів (тепер мій улюблений наїдок), а пісні бовсунівських бабусь – це ж справжні хіти, які ще довго звучатимуть у моїй голові, а лісові мавки та інші міфічні істоти ще багато-багато разів приходитимуть у мої дитячі сни.

Дякую тобі, Поліський Краю, за подаровану казку!

Проект «Єдність у різноманітності. Поліщуки»

Есе учениці 9-А класу

Одеського навчально-виховного комплексу «Гімназія 7»

Маковської Олександри

Дивовижної осінньої ночі потяг «Одеса – Київ» мчав мене в незвіданий світ – невідомий для мене Поліський край. Ритмічно погойдувалась полиця, колеса монотонно стукотіли, за вікном тіні змінювались яскравими спалахами прожекторів, а мозок малював різні сценарії найближчих чотирьох днів.

Коростень увірвався в мій ранок звуками вокзальних гучномовців, густим туманом, вересневою прохолодою й запахом бабиного літа. А вже пізніше гостинно відчинив двері старовинного парку. Він усміхнувся мені нетлінними спорудами й багатівковими схилами. „Як нетлінними?“ – заперечить хтось. А ось так: горить дерево, вкривається кіптявою камінь, здригаючись від розпачу вольової руської княгині, але знову й знову відроджується душа міста, його нескорений дух. На звивистих гранітних берегах річки Уж та алеях парку незворушно зрять у далину мовчазні свідки тих сивочолих подій – постаті Ольги, князя Мала, майбутнього князя Володимира та його матері Малуші.

Як у казковому калейдоскопі змінювались пейзажі: Овруцький храм з його кам'яними давніми мурами змінився на нескінченні лісові пейзажі одного з найпівнічніших українських сіл – Селезівки. Яскравим полум'ям з печі, духмяним ароматом млинців та чудернацькою говіркою врзалась в пам'ять надзвичайна бабуса Вольга з села Бігунь. Вона, мабуть, і є невмирущим символом талановитих на співи, обдарованих почуттям прекрасного (бо і ткала, й вишивала, й оздоблювала свою хату) поліських жінок, що розчулюють своєю гостинністю, щирістю, відкритістю. Таке враження огорнуло ще й тоді, коли завітали до села Бовсуни, де поспілкувались із дивовижним творчим колективом. Вдруге відчуття дежавю повторилось у селі Діброва, де життя звело нас із унікальними українцями. І хоч я опинилась тут вперше, та не полишало тепле враження перебування вдома, де про тебе турбуються, тебе підтримують і ти неодмінно хочеш віддати часточку свого тепла цим людям.

Під час спілкування, звичайно, я звернула увагу на мовні особливості поліщуків: відсутність м'яких кінцевих приголосних в дієсловах – [говори"т], [с'певайє"т]; наявність приставних приголосних у займенниках та власних іменах, що починаються на голосний [вон] (он, тобто він), [вол'га] (Ольга), [госіє"н'] (осінь);

своєрідна вимова дієслівного буквосполучення -ться [пє"чуца] (печуться); наявність складних голосних звуків – дифтонгів [д'іед] (дід); величезна кількість слів, що притаманні цій місцевості, значення яких зрозуміле для поліських мешканців, але змушує на певний час замислитись гостей.

Дивовижно, але відмінності в лексичному складі нашого мовлення, в фонетичних особливостях не лише не створювало психологічного бар'єру між нами, а й збуджувало цікавість одне до одного. Бо яка ж нудьга ота одноманітність і, зрештою, діалект є джерелом поповнення літературної мови. Тож ми як власноруч сплетені віночки: кожна майстриня вплете свою дивовижну квітку, неповторно скомпонує кольори, форму, запахи трав. Тож не знайдеш другого такого віночка, але водночас цей неповторний запах різнотрав'я однозначно навіюватиме спогади про надзвичайну й найріднішу українську землю з її поєднанням гір і низин, морів та суходолів, лісів та степів густозаселених цивілізаційних мурашників та найвіддаленіших автентичних місцин. Бо єдність наша – в різноманітності. Й сила наша – в багатогранності, і дух наш – у кожному слові й звуці.

Досліджувати нашу мову можна все життя, а захоплюватися нею можна щохвилини, бо вона невпинно змінюється, набирає нових форм, сповнюється нового змісту, дивує, надихає, бентежить, єднає й ріднить усіх українців.

Проект «Єдність у різноманітності. Поліщуки»

*Есе учениці 11-а класу
Тернопільської ЗОШ №16 ім.В.Левицького
Струк Марти*

Моє поліське intermezzo

Присвячую поліському селу Діброва

Дійові особи:

Моя утома
Сонце
Поліська природа
Людська щирість

Знову якийсь конкурс... Навчальний рік тільки розпочався, а я вже так втомилася! Навчання займає дві третини доби, а тут ще олімпіади, конкурси. Цього разу якийсь захід із виїздом у Житомирську область. Ну, що там може бути цікавого? А ще ж треба буде, мабуть, виконувати якісь конкурсні завдання? Коли в мене нарешті з'явиться час для друзів, для відпочинку, для душі, зрештою, для себе?

Уже в дорозі. Думки наздоганяють одна одну, товпляться в голові. Стільки всього треба зробити! З біології вчителька дала виконати багато завдань, з української мови на вівторок написати твір, з історії підготувати презентацію... А ще так хочеться погуляти з друзями, піти з ними в ліс, пошурхотіти там осіннім листям, поперебирати струни на гітарі або просто почитати нову книжку, закутавшись у плед. Але, на жаль, у ці вихідні не вдасться.

Трохи подрімаю, і так ще сутінки, нічого цікавого за вікном машини нема.

Сонце розбудило мене, залоскотало по щоках, пробігло промінцем по волоссю. Де це ми? Дорога, дуби, берези, яких уже торкнула рука осені, величаві сосни. Гарно!..

Чи бувало у вас відчуття, ніби ви вдома, хоча насправді йдете вулицями незнайомого міста? Саме таке відчуття було в мене, коли я потрапила в Коростень. Чи то широкі вулиці, як і в моєму місті, чи то щирість людей, які нас зустріли, створювали відчуття дому й затишку. Водночас якесь піднесення й хвилювання. Я наче торкнулася живої

історії своєї держави. Ще ж недавно на уроках літератури вчили «Повість минулих літ» і «Слово о полку Ігоревім», згадували княгиню Ольгу, князя Ігоря, Святослава, говорили про древлянську столицю Іскорстеня. Усе це сприймала як легенду, і ось... я йду парком того самого Іскоростеня – живого! Слухаю легенди й перекази про древлянську землю, і в уяві оживає історія. Тепер розумію, чому на гербі Коростеня написані слова «Не згоряє в полум'ї».

Увечері «прокручую» події сьогодення цього дня, нові знайомства, власні емоції.

Що далі, то цікавіше. Другий день перебування на Житомирщині подарував знайомство з щирими поліськими людьми. Як найдорожчих гостей нас приймали в селі Бігунь та в Селезівці. У затишній оселі бабусі Вольги всіх зігрівав не лише вогонь у печі, а й гостинність на щирість її господарів.

Я слухала бабу Вольгу, спостерігала за приготуванням млинців на сковорідці й захоплювалася життєвим оптимізмом цієї простої поліської жінки.

Пиріжки з печі виявилися такими смачними, які бувають тільки в бабусі. Я вперше побачила ягоди брусниці, скуштувала варення з них. А ще були гриби, шкварки, капуста, мед, узвар... І пісні... Несподівано для себе закохалася в поліські пісні. Спів легкий та природний, як подих. Баба Вольга співає не сама: обов'язково має бути щонайменше два голоси. І ллється пісня, перетікає одна в другу, переплітається з оповідками, жартами.

«Чим ще здивує Полісся завтра?» – такою думкою завершився ще один мій день.

Село Бовсуни Лугинського району і його візитівка – «Бовсунівські бабусі». Тут розпочався наш третій день експедиції. «Бабусі у віці великої мудрості» (за словами одного з організаторів проекту) дивували й захоплювали своїми піснями, жартами, розповідями. І, як пісня, звучать слова [вйеник] (віник), [чоловійек] (чоловік), [хлоп'ец] (хлопець), [копаниц'а] (лопата), [парал'ос] (гаманець), [лавка] (магазин), [лопалка] (мухобійка), [кам'ешн'ік] (комора), [шкло] (скло), [м'ешат'] (мішати), [тол'к'і] (тільки), [пйечка] (пічка), [мл'інци] (млинці).

Я вже знаю різницю між поліським *кілімом* (виготовлений із вовни) і *радюшкою* (із льону), щиро сміюся з розмови кумась (між собою, за поліським звичаєм, звертаються на «ви»), переймаюся

непростою жіночою долею разом із виконавицями пісні «Я журбу за журбою», вдихаю аромат вересу, який уперше побачила тут, у Бовсунах. Але найбільше захоплює те, з якою гордістю місцеві жителі розповідають про своє село. Їм є чим гордитися! А мені ж хіба ні? Чому я раніше над цим не задумувалася?

І далі сонечко супроводжує нас углиб Полісся, у село із такою прекрасною назвою – Солов'ї. І кінцевий пункт нашої мандрівки – село Діброва (чи то *Дуброва*, як називають його самі місцеві).

Годі й дібрати слів, аби передати те зворушення, яке я відчула в душі від зустрічі з жителями цього села. З образом, хлібом-сіллю на вишитому рушнику, усім селом (і це не перебільшення!) вийшли зустрічати нас жителі Діброви. Як найдорожчих гостей частували пресмачними поліськими стравами: *гарбузовою кашею з печі, мочавкою, варениками, борщем, картоплею з квасолею, годями* (дерунами з сиром). Моя душа вщерть сповнилася теплом, щирістю і вдячністю до таких простих і добрих поліщуків. І тільки думка про те, що через якийсь десяток років цього села вже може не бути на мапі України, не давала спокою. А тому хотілося слухати пісні й розповіді місцевих жителів, аби зберегти бодай у пам'яті це духовне багатство нашої країни.

Дорога додому – час для роздумів. Відчуття, наче ми разом з іншими учасниками збору-походу причастилися якоїсь великої таємниці. Попри всю атмосферу свята, яка панувала впродовж цих днів, усвідомлювала й важливість нашої експедиції, а разом із тим і відповідальність за збереження мови, звичаїв, традицій.

Чи багато я знаю про свою країну? Не з уроків історії чи географії, а про те, чим живе сьогодні мій народ? Чому, коли хочемо поїхати кудись подорожувати, обираємо місця за кордоном? Адже ж Україна для нас ще така незвідана.

До наступного літа ще далеко, але я точно знаю, як його проведу. І цього разу вже напевно знайду чорну березу, назбираю «брушниць», грибів, побачу «Кам'яне село», ще раз почую поліські пісні.

Проект «Єдність у різноманітності. Поліщуки»
Есе учениці 9 класу Зміївського ліцею №1 ім.З.К.Слюсаренка
Харківської області
Корякіної Анастасії

Скільки живу, стільки й дивуюся своїй Україні!
Її неповторності, унікальності...

Ось і закінчилася ця подорож, ця дійсно важлива для мене сторінка в інформаційному й емоційному плані... Я щиро рада, що мені – звичайній зміївській дівчині, яка мріє пов'язати своє життя зі словом, – випала нагода стати учасником Всеукраїнського проекту «Єдність у різноманітності. Поліщуки». Ця подорож дійсно справила на мене неабиякі враження, я усвідомила певні важливі речі для себе...

Сподіваюся, не помилюся, якщо скажу, що насамперед фольклор – це пісня, бо саме вона виражає ті пережиті емоції нашого народу, його звичаї, традиції, світосприйняття... А нещодавно я почула фразу, яка перегукується із цією думкою: «Фольклор – те, що не щезає». І дійсно, народна пісня живе віками, проймає душу й серце. Нездарма ж говорять: «Пісня – душа народу». А чи можливе взагалі існування країни без її душі? Звісно, ні! І не є дивним, що пісня відтворює славу минувшину будь-якої країни, а України, як на мене, – у першу чергу. І саме відвідане нещодавно місто Коростень є землею, дуже багатою на історію. Тому сміливо можна сказати, що тексти пісень тієї місцевості є справді унікальними, вони дихають отією старовиною, мають свою родзинку – діалектизми... І я проникла в дух тієї атмосфери.

Моя мати думає піснями, бо викладає у музичній школі. Тому й моє раннє дитинство надто сильно пов'язане з ними. Я часто згадую те миле звучання її пісні. Але я ніколи б не подумала, що незнайомі мені люди зможуть викликати хоча б приблизно подібні трепетні переживання. Довго згадуватиму співи бовсунівських бабусь, бо, не кривлячи душею, гадаю, що саме так повинна звучати українська пісня. Почутий автентичний спів ми пропустили через серце. І тепер я справді усвідомлюю слова: «Українську пісню може співати лише зріла жінка». Мова навіть не йде про вокальні дані, сформований голос. На підсвідомому рівні одразу відчуваєш, що людина вже побачила світ, співає не про невідомі для неї речі, а ті, які відкарбувалися в її житті. У таких співах – ціла нація...

Люди із села не замислюються щодо зовнішнього вигляду, якихось стереотипів, просто живуть своїм буденним життям, співаючи про «подвешаний в'єнік», «жонку», «чолов'єска», стосунки молодої пари:

*Ой, помню, помню я тей час –
Ти плакала за мною
І на прощання раз у раз
Махала хустиною.*

Усе до непристойності просто, але, на власний подив, розумієш, що в серцях саме цих людей і живе держава, саме з цих людей вона й складається. Гадаю, що вони навіть не знають, як це – думати підступно, вони не зіпсовані нашим сьогоденням. І побажання бабусі Вольги при зустрічі зовсім незнайомих гостей, які пізніше зайняли всю її хату, яскраво це підтверджує: *«Нехай у вас будуть тільки гості з добрими намерами, і сало щоб велосипеда на штири пальці»*. Укотре переконуюсь, що щастя – у простоті, а також – коли на душі панує справжній мир та спокій. Кожну секунду, проведену в такому середовищі, відчуваєш тепло, добро, щире піклування, як про власну доньку чи онучку – бабуся Вольга *«унімательньо слухала»* кожного, приготувала і подала *«єсточкі»* усім: і дорослим, і дітям... А після неперевершеної української поліської кухні доброзичливо провела з хати, співаючи з іншими бабусями:

*Спасі вас Христе Боже
На многая і благая, на многая лета!*

Усі ми сьогодні звикли красиво говорити, у теорії бути патріотами, а потім забувати про важливі речі: про своє коріння та корінну мову нашого народу, коли сільська людина дійсно є патріотом, не вихваляючись ні перед ким. Думаю, що саме це і є патріотизмом – беззаперечна любов до свого народу, усвідомлена лише в глибині душі відданість своєму краю, справі, людям. Дуже прикро визнавати таку істину, але, на жаль, не кожний сучасний українець насправді є патріотом. Нам є чого навчитись у бабусь із сіл.

Не можу не зазначити про мої загальні враження від діалекту цих людей. Мені дійсно важко й незвичайно було сприймати таку мову. Бо, гадаю, більшість присутніх, як і я, звикли чути класичну, усталену мову, вивчати її. Як на мене, це особливий досвід. Такий діалект звучить неначе зовсім інша мова, звісно, основою якої є українська, але відмінностей доволі багато. І не є навіть дивним існування діалектичного словника зі значенням слів тієї місцевості.

Завдяки цій подорожі я дійшла висновку, що кожна людина, яка поважає себе, зобов'язана не лише мати в серці дух патріота, а ще й доводити його існування, у першу чергу, своїми вчинками, так, як це робили бовсунівські бабусі, бо своїм співом «даже добілись у

Будапешт». Вони співали душею, і їх автентичний спів полонив серце і думки, захоплював неординарністю, був зрозумілим і переконливим.

Я намагатимуся ніколи не забувати про те, хто я є, прославляти свій край, любити його всім серцем, щоб потім наші предки не говорили словами бабусі Вольги «не бачила, коли воно таке було», маючи на увазі національний занепад, щоб ми могли пишатися своїм краєм, селом чи містом, а головне – її великим єдиним народом: усі ми ходимо під одним небом, дихаємо одним повітрям, віримо в єдиного Бога і, на жаль, усі ми смертні. Але на цьому світі є й те, що має жити і живе віками... Українська пісня... Душа нашого народу... Я пізнала її глибше завдяки бабусиним співам... Я переконана, вони лунатимуть у моїх спогадах ще довго, а відеозаписи із Бовсунів вражатимуть моїх знайомих місцевим колоритом, легким нерозумінням діалекту, щирим непідробним захопленням...

Проект «Єдність у різноманітності. Поліщуки»

*Есе учениці 9 класу
Городищенського економічного ліцею
Черкаської області
Бурлаки Софії*

Хай лунає поліський мелос

...чуєш... здрастуйте, добрі день. С п'яті часов утра топіла печ, всьо полена поткладивала, шоби огонь не потух. І вогонь не потух... у бабуні Вольги багато гостей. Є про що розказати: вон котіки, кабанчіки, а вон сьороку картопля вроділа, буракі, а ось рушнікі, сама вішівала... дітки, спробуйте млінце. Подмазка – это сало, яким мажут сковороди перед тім, як шось жаріт, возьметь вареню з брушніци, медочку... так довго вас ждала. Горить піч, і серце бабуні горить нестримною любов'ю... до дітей, онуків, сусідок-подружок. Бабуню, обіцяємо ще приїхати... чи приведе стежина до Вашої хати...

...бачиш Селезівка...вічнозелений сосновий ліс. Шукаю очима того білого гриба і не бачу. От би кошичок назбирати. Поліщуки тільки одного гриба шанують – білого. А мені, мо, маслока поганенького... Осінь. Восени на Поліссі природа вередує. У бабуні промінчики ніжили, а в лісі смутно...Чи то така казка печальна про зузульку. Полетіла до Бога попросить ключі від вирію. І чому саме ти, зигзице, ключі у Господа просиш-відносиш? Он усі в парах, а ти знов одна.

...видиш... Василівський храм. Зелений у зеленому. Живий! У віковічних Бовсунах Марійка-Марія тче рядюжку. Ось так: нитка за ниточкою, ліва нога, перестав, а тепер сили додай... сказала, як лядою прибила. Марійка тче, пісня лине, то мама Марійчина співає... Мама з раннього дитинства пряла, ткала, п'ятеро дітей народила, вивчила й виховала. Жили в любові і добрі. Мама співала всім нам колискових. Марійка – то Марія Карповець-Бовсунівська (сама вже мама і бабуса). Марійка – то серце Бовсунів, щасливе серце Полісся.

... чуєш...пісня лине. Вона – наша земля. Поліська пісня інша, напоєна туманом дрімучих лісів. Одягнула свої найкращі пацьорки і стрішки. Таємнича, незвідана... Бринять, сплітаються звуки-згуки, бобсунівські бабусі-мандрівниці чарують ...

Ой, пойду я в лес по дрова, наломаю лому.

Завйов мене дурний розум на чужу сторону.

Бабусі мудрі, дружні. За вік нарабилися. Вони справжні. Найстарший – 88, наймолодший – 79. Он в Угорщині побували, знаєте, як їх там шанували? А мрій ще скільки! Хай лунає

поліський мелос... нехай «Бовсунівські бабусі» ще довго дарують усім свято.

... відчуваєш... тепло. Кажуть, що назва поліського Коростеня походить від імені язичницького бога сонця Корс (Хорс). Мабуть, так, бо моє *Полесся* було сонячним, гостинним і щедрим на любов, тепло та емоції.

*Проект «Єдність у різноманітності. Поліщуки»
Есе учня 10 класу Чернівецької гімназії №2
Фісюка Олександра Георгійовича*

Час летить, майбутнє миттєве і скрізь... Це ми бачимо в усьому: і в мовленні, і в суспільстві, і в побуті. Нове оточує нас і поглинає щоразу більше. Ніхто не заперечує важливість і прогресивність, та в глибинах наших дух, на моє глибоке переконання, ми чуємо голоси наших предків. Щемно стає... і серце тугою огортає, бо втрачаємо до болю знайоме з дитинства усе те добре, щедre.

І раптом приємна несподіванка: Всеукраїнський проект «Єдність у різноманітності. Поліщуки». Я здогадувався, що цей захід матиме фольклорну основу. Яким було моє подивування, коли побачив рідне, знайоме, те, що оточувало мене з дитинства. Наче легкий чистий дощ змив з мене новизну ХХІ століття. Прийшло розуміння: є місця, де любов панує до рідного й оберігають сокровенне.

Мені випала нагода побувати на Поліссі, дізнатися більше про тамтешні звичаї та культуру. Ми мали змогу завітати до хатини бабусі Вольги, яка мешкає у неймовірно мальовничому селі Бігунь Овруцького району Житомирської області. Господиня зустріла нас старовинними наїдками, що готувала в печі. Смажила жінка їх на сковорідці, яку зберігає ще з часів власного весілля. Після кожного користування бабуся Вольга білить вапном свою піч. Так робили всі її предки, так робить і вона. Це данина давній традиції. А проводжала чарівною пісню, яку смакувала незрівнянним уханням після кожного приспіву, певно, від радості та подивування.

Поліський заповідник, острівець дикої природи, у селі Селезівка, зустрів нас не тільки сосновим лісом на піщаних ґрунтах, яким немає аналогів в Україні, а й бобровими норами, велетенськими мурашниками і кам'яними курганами на честь волхвів, мудрих дідів та знахарів. А пан Сергій, дбайливий господар заповідника, повідав нам секрети вовчого співу, який має, певне, сакральне демонічне значення. Дізналися, що лісники тих місцин вважають себе вовкулаками, прашурами вовків.

Місцева говірка поліщуків за звучанням подібна до білоруської мови. І в селах говіркою подекуди спілкується й молодь. Подибуються слова, які вживаються і на Буковині. Наприклад, місцеве населення *буряки* називає *бураками*, а ще тут вимовляють дієслова на кшталт *печуцца*, *смажацца*. Це ще одне підтвердження того, що у нас спільні слов'янські корені.

Етнографічний гурт «Бовсунівські бабусі» під керівництвом невтомної, надзвичайно активної пані Марії Карповець-Бавсуновської, переніс сучасних глобалізованих пілігримів у давні часи, коли дбайливі майстрині викохували – обтіпували та вичісували льон, давали відлежатися йому, прив'язували куделі, а потім пряли на веретені нитки. Ми були учасниками майстерки з вироблення полотна на ткацькому верстаті.

Стали свідками історичної події – передачі грамоти (копії) про першу писемну згадку міста Вигів, підписану королем Сигизмундом І і датовану 1570р, очільникам села Вигів, яке було батьківщиною славетного гетьмана Івана Виговського.

Бовсуни, Солов'ї, Дуброва... Дорога веде вздовж урочища Громище, яке місцеві оминають стороною та про це «говорити не хочуть».

Село Дуброва, мов старезний дуб серед молодого лісу, де будинки є, а людей в тих будинках... То світ тане, наче ранковий туман. Уся громада у кількості близько трьох десятків літніх жителів зустрічала нас хлібом-сіллю та іконою в рушниках. Бачили б ви очі тих людей, їх тремтячі руки... Пані Ніна, уродженка села, приїжджає доглядати за старою батьківською хатою, підтримує бабусь і, певно, є єдиним зв'язком з «великою землею». Чули б ви те щемне: «Приїжджайте до нас у липні, на день села, ми чекаємо». І брехливо обіцяєм, а в голові обертом крутиться «чи дочекаються 70-80-літні бабусі й дідусі наступної зустрічі».

І в наметі просто неба ти смакуєш *godi* з картоплі та сиром, грибно-м'ясною *мачанкою* з часниковими млинцями та варениками з в'яленою грушею і маком, щиро приготовленими старожителями за давніми автентичними рецептами.

Усі ми – і дорослі, й малі – пересвідчилися під час просвітницького заходу, що до єдності треба йти через різноманітність. Це цементувальна й надихальна сила нашого народу. Сподіваюся, що наступна подія у межах проекту буде вже в Карпатах не менш захоплювальною та пізнавальною.

ЗМІСТ

Передмова	4
Поліський мовний дивосвіт.....	5
Діалектні тексти із середньополіських говірок	
Житомирської області.....	9
Ємільчинський район.....	9
Коростенський район.....	24
Лугинський район.....	44
Малинський район.....	49
Народицький район.....	50
Новоград-Волинський район.....	52
Овруцький район.....	67
Олевський район.....	97
Радомишльський район.....	102
Хорошівський район.....	110
Творчі роботи учасників проекту.....	117

ДЛЯ ПОДАТОК

Навчально-методичне видання

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Молодіжна громадська організація «Студентський клуб»

ЄДНІСТЬ У РІЗНОМАНІТНОСТІ ПОЛІЩУКИ

Навчально-методичний посібник

Упорядкували: Віктор Мойсієнко,
Галина Гримашевич

Художнє оформлення: Василь Вознюк

Світлини: Леонід Шевчук,
Юрій Вінніченко

Оригінал-макет, верстка: Жанна Ганько

Житомир, 2018

Формат 60x84/16, 144 стор. Папір офсетний 70 г/м²
Тираж 1000 примірників
Надруковано у друкарні ФОП Туловський М.Л.

